

UNIVERSITY
OF
TORONTO
LIBRARY

L. Swed
S9687

SVERIGES NATIONAL-LITTERATUR

1500—1900

IX

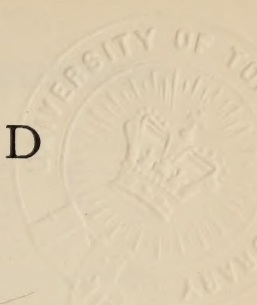
SVENSK ROMANTIK. I.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

VERKET PLANLAGDT AF OSCAR LEVERTIN,
UTGIFVET AF HENRIK SCHÜCK OCH RUBEN
G:SON BERG UNDER MEDVERKAN AF FR. BÖÖK,
G. CASTRÉN, N. ERDMANN, J. MORTENSEN,
O. SYLWAN, SV. SÖDERMAN, K. WARBURG,
FR. VETTERLUND OCH E. WRANGEL * * * *

Swedish 477

FR. VETTERLUND

SVENSK ROMANTIK

I

*

ATTERBOM. HEDBORN. ELGSTRÖM.

AFZELIUS. EUFROSYNE.

89092
16171081

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

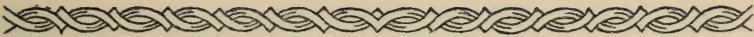

SVENSK ROMANTIK

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1908

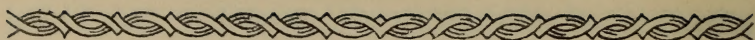

SVENSK ROMANTIK. I.

”**R**omantik” — ordet hör till de lyckliga, vid hvilkas födelse (som Shaksperes Beatrice säger om sig) en stjärna har dansat. Hvad det betecknar har stått högre i kurs och smädats mer än det mesta; aldrig har dock det rent egendomliga intresse, nej den tjusning och förtrollning kunnat brytas som själfva det vackra ordet för med sig. I våra dagar lyser det ånyo nästan med sin fulla ädelstensglans — blott att märka att denna för olika ögon skiftar från ungdomssvärmeriets och våraningarnas ljusaste gröna till lidelsens purpur och himmels- och oändlighetsdrömmens fjärmaste blå.

Själfva ordet romantik står helt visst i förbindelse med benämningen roman på uppduktade och fantastiskt färglagda händelser. Därmed når det långt tillbaka in i medeltiden. Men ”romantisk” har man äfven kallat hela den litteratur, som efter romarväldets fall framväxte inom de nybildade folkliga vulgärspråken, ”romanzon” i Italien, Provence, Nordfrankrike, Spanien, medan ännu alltjämt de lärdt och kyrkligt bildade som regel skrefvo på det klassiska språket latin. Till romantik i sådan mening hörde bland annat franskt ridderligt epos och provençalsk trubadurlyrik. Men då nu dessa diktarter framgått ur en aristokratisk och sällskaplig kultur, som i chevaleriets tid utbredde sig öfver Europa, så vardt romantiken snart lika hemma till exempel i Tyskland som inom det romanska språkområdet, eller rättare: den blef i sin mystiska fördjupning hos en Wolfram von Eschenbach och andra så väsentligen germansk, att vi numera t. o. m. tala om de latinska folken som oromantiska.

Benämningen romantik på kristen medeltidsdiktning vann burskap genom det begynnande 1800-talets nyromantiker. Men redan i 1600-talets Europa brukades ordet i mer olärd och populär mening, exempelvis om landskap ungefär som nu, och Rousseau, landskapspoesiens och nyromantikens anherre, använder det betecknande nog på samma sätt. I Sverige kunna vi följa det från 1700-talets sista årtionde, fastän det säkerligen förekommit här tidigare. Sin stora betydelse fick det först i Tyskland som slagordet för sträfvanden, hvilka voro de mest radikala, de längst gående i den germanska resning mot 1700-talets franska kultur, som betecknade en europeisk nydaning utan like sedan renässansens dagar och inom hvilken mänskligheten sagt några af sina djupaste ord.

*

1700-talets "europeiskt"-typiska poesi i Sverige hade med Dalin, Kellgren och Leopold rört sig i Lovisa Ulrikas och hennes sons slottssalar. Likasom i Paris hade den varit pompös och kvick om hvartannat, och den hade stått i förhållande till hof- och sällskapslivet, hvars slagfärdiga esprit var själen i denna föga känslodjupa men leende och förfinade diktning. Först under frihetstiden, i samband med handfast engelsk common sense, senare med gustaviansk rokoko och fransk filosofisk upplysning, var den barn af en tidsanda, som ville le och deklamera, förjaga vidskepelse och fördomar och till medborgerligt väl upplyfta världen i det rationellas rena ljus — där nu allting blef så märkvärdigt själfklart och till slut en smula intresselöst och abstrakt. Denna utåtvända tidsanda var fransk; den hade äfven hos oss gjort sin stora "upplysnings"-gärning och inom poesien skapat korrekthet och stor stil, men vårt folks och vår germanska stams själsriktning, som djupast icke är "förståndig" och social utan inåtvänd-mystisk och individualistisk, hade ej kom-

mit till heders i den litet billiga rationalismen, bland dess ståtliga retorik och lätta, frivola kvickhet.

Då Kellgren skref några af sina senare dikter, vände han sig bort från allt detta. Han gick ut i den stora naturen och in till sig själf, och dygnets dagar, granens skuggor, bladens hviskning fingo åter lif i en ensam drömmares sinne. Härmed har den andliga hvälfningen nått vår mest begåfvade upplysningspoet, den hvälfning, som först bredde sig från enslingen i Genève och i Tysklands nya skalder framkallat rasens emancipation och skapat det germanska århundradet efter det latinska. Inåtvänd beskådan, djup i känsla och storhet i allvar och entusiasm blefvo signaturen för andar som Klopstock eller vår Thorild. I Tyskland följde den oerhörda utveckling, som — medan fransmännen nu diktade revolutionens effektodrama och de napoleonska krigen gingo fram öfver världsdelen — gripit djupare in i själarna än allt detta. Hur blef ej världen åter färgrik, mångfaldig och sagony, hur upptäcktes ej åter naturens stämningar, civilisationernas exotiska brokighet, själarnas rikedomar och hemliga djup, hur förnyades ej dikt, historia, filosofi under en konstellation af namn utan like! Och den germanska riktningen mot det inre skapade — efter de salongsresonerande och populära upplysningslärorna — den stora tyska idealismen, från Kant och Fichte, som gjorde yttervärlden till andens skapelse och anden allena verklig och vände det naiva åskådningssättet upp och ned. Och där nu den inåtvända gemytsriktningen blef radikalt mystisk och metafysisk och liksom ville upplösa tillvaron i en skapande musik (med en Tiecks och Novalis' poesi, med Schellings tänkande om andens och naturens enhet, med Schleglarnes estetik) — där fick den det romantiska namnet.

Också här i Sverige försvinner den gamla tiden, när revolutionens åskor urladdats öfver Versailles och operaglasen från Gustaf III:s hof hade slocknat. Och långt ut-

ifrån undångömda hem i skog och mark uppstiger den nya poesiens morgonsolsken. Hela det nya diktarsläktet har från början ingenting att göra med hufvudstadslif och hof och sällan något med franskhets; däremot lefva gammalsvenska traditioner och religiositet upp i dem, likasom den svenska naturens mystik. Dessa poeter komma från Dalarna och Öland, från Värmland, där furan står "hög och allvarsam och blickar ned på dig", och från Östergötlands skogsbygder. Alla möta de den nya germanskt-europeiska bildning, som i dem alla bringar till blomning deras germanska ras, deras svenska nationalitet och deras personliga ursprunglighet. Wallin och Stagnelius, Geijer och Tegnér, Atterbom och de andra fosforisterna stå sinsemellan i mycket olika förhållande till det adertonde århundradet, men känslan för tillvaron såsom irrationell och oändlig ha de samtliga. Som jag sökt uttrycka det annorstädes: tidens gubbmask med det ödsliga och förvittrade Voltairelöjet omdanas till ett rosigt barnaanlete, som ånyo ser tillvaron med barnets oskuldsblick — hvarje intryck är friskt, lifvets träd skjuter åter gröna skott, det klingar mellan dess grenar, och det står en doft af vår, en glans af morgon omkring det.

•

Hos några entusiastiska unga män i Uppsala och Stockholm var det, som tidsidéerna tände med sådan våldsamhet, att det ledde till vårt längsta och häftigaste andliga krig: när dessa unga "fosforister" under stort larm öfver land och rike i 1800-talets början gingo till storms mot vårt adertonde århundrade, "det nattliga seklet", och mot Leopold och Svenska akademien och den fransk-klassiska "goda smakens" "ärliga peruker". Rusade af den tyska romantikens filosofi, diktning och estetik, hade de fått syn på en annan poesi än den som lefver i begränsade gestalter, "en poesi, oändlig

som själen", på det starkaste talande till inbillning och känsla. Föregångarne voro *Hammar-sköld*, den oförbrännelige kritiker, och *Livijn*, den desperate partigångaren, bägge i hög grad känsliga för luftens elektriska tryck men bägge, och isynnerhet den förre, utan egentlig alstringsgåfva — *Livijn* dessutom mer en "Stürmer und Dränger" än en romantiker som de andra. Men särskildt blef det de unga Uppsalastudenterna, Auroraförbundets poesidruckna bröder: den tidigt döde hektikern *Elgström* med hans både mystiskt-svärmiska och sinnliga, yppigt färgdruckna elegiska verser, en ofullgängen *Stagnelius*; *Hedborn*, med sin rena, halft folkliga och naiva naturdiktning, som var en af tidens många sträfvanden mot det enkelt-osammansatta och ursprungliga; kammarsittaren *Palmblad*, som just ej skref originalpoesier och som — med all sin trofasthet mot romantiken under hela sitt långa lif — på samma gång var en samlad natur med verklighetssinne och något gladt och sundt samt klokt tillika, som kontrasterar mot de andras mer ensidiga ideologläggning. Slutligen den, som ensam bland alla vardt det poetiska och intellektuella geniet och i hvilken romantiken blef till en stor tidspersonlighet, *Atterbom* — fantasiöfversvallande, vek, lätrörlig, länge också full af ungdomlig själfbespeglning, men utvecklande sig till en besjälad kärlek för allt värdefullt, som gör, att det står en atmosfär af värme och innerlighet kring hans livsverk.

Dessa ynglingars uppsåt att från sina studentkamrar andligen revolutionera landet hade hela den eldiga prägeln af en sammansvärjning. De bröto löst med stor aplomb och lyckades strax väcka ett ytterst lifligt uppseende, de höllo hop i trofast kamratkänsla, hjälpande och prisande hvarandra mer än ogeneradt. Men deras hänförelse var osjälfvisk. Lätt finner man ej maken till verksamhet för idéer som den "fosforisterna" utvecklade under kampåren fram till efter 1820, då deras bekanta publikationer *Fosforos*, *Poetisk kalender*, *Polyfem* utgåfvos och väckte förargelse

och hänförelse bland gamla och unga i Uppsala, i Stockholm, i hela landet. Det var den tid då de vunno för sig Geijers djupa, filosofiska och historiska sinne, medan Tegnér nere i Lund med sin rot i Voltaires sekel och sin pietet för de vittra gustavianerna blef dem gramse. — Också sedan, så länge de lefde, kortare eller som de gamla fosterbröderna Palmblad och Atterbom ända in på 1850-talet, ha de oafåligt fortsatt denna verksamhet, vunnit för sig nya betydande andar (som Törneros), utgifvit litterära tidskrifter, äfven intagit Uppsalas akademiska lärostolar och i mycket andligen behärskat perioden. Från och med 1820-talet kom visserligen den mer utåtvända, medborgerliga, verklighetsupptagna anda, hvars uttryck blef en "liberal" politisk press och en mindre inåtvänd och högestetisk diktning. Nu angrepos romantikerna, icke minst därför att de i sin nya blick för historien, för sammanhanget med det förgångna stundom kommo att sakna blick för utvecklingens löpande kraf inom det samhällliga och praktiska lifvet. Men angreppen berodde också på prosaiskt och hatfullt oförstående af romantikens väsen, och som sådana ha de fortsatt i historieskrifningen intill våra dagar.

Mot denna tidsanda har Atterbom häftigast reagerat i andra delen af "Lycksalighetens ö": dess ytliga opinion fortsatte det fattigt rationella, i djup mening opoetiska och irreli-giösa hos 1700-talet och syntes honom hota att släcka det inre mystiska lifvets lampa, som den nya idealismen numera hade tändt.

Hvad var då, alltifrån Fosforos, det särskilda med denna poesi?

Låt oss först kasta en blick på det yttre, på verstekniken. "Klassicitetens" stela ode- och alexandrinformer hade man sett i så många ledsamma priskväden, att de numera gingo örat förbi utan att göra intryck. Nybildningen hade ju också i detta fall börjat långt före fosforismen; att ej tala om feno-

menet Bellman med hans anknytningar till äldre svensk lyrik, må nämnas de bästa exemplen på tidens egen stilla gång, Kellgren och Franzén. Men äfven här spelade Atterboms skola rollen att bjärt och under fanfarer ställa motsatsen till det gamla inför hela landets ögon. Redan i Fosforos och kalendrarna mötte ungdomen en vimlande rikedom af strofbildningar, bland hvilka man mycket riktigt — och alldeles som Tysklands skalder — hopplockat dem som voro karakteristiska för antik och nyare diktning. Det var en exotisk trädgård af färg och klang: den antika lyrikens strofiska plastik i Klopstockska eller Höltyska oden. Hexametern, än hållande sig litet tillbaka i trokeisk-spondeisk takt, än utan tyglar rusande åstad i daktylernas galopp. Och å andra sidan: där byggde sonetten, ja terzinen sina konstfulla rimlabyrinter. Där slingrade sig, till fröjd för ögat ej mindre än för örat, den italienska canzonan med sina olika långa, bestämdt återkommande versrader. Och där upptimrades ottava-riman med sin stolta arkitektonik i trenne lika afsatser och slutkrön. Den gamla renässansromantikens eposform hos Boccaccio, Tasso, Ariosto, Camoëns blef hos oss som i Tyskland den nya romantikens stora lyriska strof, hvarpå Atterbom gärna skref "skolans" festliga officiella programdikter. Vid sidan af dylika afslutade former kommo medeltidsballadens, "folkvisans" eller den moderna strofens i hela sin omväxling. Visserligen misshandlade fosforisterna först ofta de svåra verserna, frambringande i sin omogenhet fruktansvärda språkliga hårdheter, som kunde slå öfver i det löjliga. Men intrycket af ny språkmusik, af verklig lyrisk form var dock det vida starkaste, och vi kunna numera knappt föreställa oss, hur denna verskonst som lefvande och ung rusade det unga släktets öra.

I dessa brokiga exotiska eller själfuppfunna verser rörde sig vidare ett sprittande, själfberusadt nytt lif. Fantasien ej blott återfick sin enkla åskådlighet, som hos Franzén, gentemot den leopoldska tidens stilistiska rationalism. Hos den unga

romantiken uppstod ånyo naturlifvet i en munter och primitiv poetisk mytologi: den gyllne Maj och den grönklädda Flora, eller Zefyr och "morgonens yngling med rosenmun". Sådana figurer voro inga individer men liknade ej heller 1700-talets frostiga barockallegorier eller någon Boucher- och Bellmans-rokoko; de voro dekorativa figurer i ett arabeskartadt mönster med yppigt fantasimaterial; där var en ny vår och oskuld omkring dem, ett lekande potpurri af grönt och azur, saffran- och aurorafärger. Genialt utbildas detta i några af Atterboms äldre "Blommor" (såsom "Gullvifvan") och andra dikter, men mer än man lagt märke till är det också fosforismens gemensamma lyriska vegetation och kan återfinnas hos dess olika diktare, Atterbom, Elgström, Hedborn, Eufrosyne. Och trots åtskillig brist på färdig form, på öfver-skådlighet och poetisk plastik, som vidlådde de sämre exemplaren, ägde denna vårflora dock så mycket af "det unga lifvet", "det unga ljuset", "den unga fantasien", att den ännu för oss har helt annat poetiskt näringsvärde än det eftergustavianska skedets förbrukade "korrekta" poesi.

Det berodde ju också på, att de enkla och primitiva känslorna återföddts i tiden. Förvisso, midt under napoleonskrigens världsbulle och Sveriges olyckor i det yttre, kom det nya århundradet med morgon i rymden, och "Fosforos'" unga riddare förnummo det. Själfva stämningen af begynnelse potenseras: dessa första poesier af Atterbom, Elgström, Hedborn äga, som vore det öfverenskommet, glans af mytisk tidsmorgon, måla världsdaning ur kaos, skönhetens, "Anadyomenes", uppstigande ur hafvet, ja den själarnes morgon som är platonsk föruttillvaro:

"Sväller dig en ljuf, oändlig längtan,
 en, lik anderöster, salig trängtan
 efter en, fast dunkelt, påmind bygd?
 Ack! en gång förent, vi sågo kvälla

världar, guldstofflikt, ur ljusets källa,
då vid skönhetsfloden våra själar
kysstes under himlalindars skygd.”

Stundom går den vänliga blompoesien öfver i idyll, och här ljuda några af romantikens renaste och innerligaste toner. När Atterbom eller Hedborn skildra sin ”morgonvärld”, sin barndom i Östergötlands skogsbygder, kunna de göra det i ord så enkla, att vi se ända in till den stora tidsförvandlingens källflöden af from och oskuldsfull lifskänsla, och Sveriges landtliga sommar sjunger och grönskar och glänsar som näppeligen förr eller senare i dikt. — Blicken vänder sig mot det förgångna öfverhufvud, ”den forna fromma tid”, mot den medeltida riddarsagans värld af höfviska hjältar, sköna damer och trubadurer, ”ärans och kärlekens makt”; mot legendens liljor och ”folkvisans” ”dufvor på liljekvist”; slutligen också mot den verkliga historien och litteraturhistorien, som i Geijers och Atterboms händer blefvo genialt förnyade. Om all poesi egentligen är minnets dotter, gäller det alldeles särskildt om denna.

Men minnet ger ock vemod, och Elegien, Minnet med sin månslöja, är i viss mening nästan ett med romantikens sånggudinna. I den blånande skymningen, när Hesper framgår, blänker det ”forna fosterlandet” upp, och själens strängar börja darra och ljuda. — Och som minnet har öfver sig den silfverton, hvilken utplånar verklighetens hårda konturer, så söker sig den berömda romantiska ”längtan” också bort ur det närvarande, hän mot de blå horisonterna. Dessa förinnerligade känslor nära sig mindre af världens fasta föremål än af dagar och toner; belysningen blir väsentligare än ”tingen”. Men ju mer belysningen lockar själen att drömma sig bort i ett fjärran, desto mer är den ”romantisk”. Som Jean Paul säger: Det är icke blott en liknelse, om man betecknar det romantiska som den djupa dallringen från en sträng eller en klocka,

hvars tonvåg förklingar liksom i ett allt vidare fjärran, slutligen förlorar sig i oss själfva och, när den redan tystnat därute, ännu tonar inne i vår själ.

I dessa dygnets drömdagar lefver det inre lifvet upp. Mystikens ros eller "blå blomma" öppnar sig. Liksom Tysklands och Danmarks romantiker svepa Atterbom och Stagnelius sina taflor i månsken och aftonrodnad. Den öfverfulla själen försänker sig i det månbelysta alltet och sammanflyter med oändligheten. Aftonrodnaden befolkas med en poetisk mytologi. Därinne, i den röda drömglasen, står döden som en vallmokrönt genie, eller där skönjer skalden sina kära bortgångna, som vinka ur "evighetens gullport". Han känner deras reala närvaro i själen, och alla dess varma källor öppnas.

Så blir trånaden "ins romantische Abendreich" blott en form för själens hemlighetsfulla dragning mot det osynliga. Och här stå vi inför det innersta: denna dragning öfverhufvud, liknande Jean Pauls tonvåg, som klingar vidare och vidare — det är hon som mer än något annat gör romantik till romantik. Tillvaron öppnar sig perspektiviskt: man skådar ut mot ett underbart fjärran, bakom hvilket ännu fjärmare och underbarare rymder öppna sig. Längst inne ligger vår längtans hem. Själen anar det, och så kommer i poesien dennas hemlighetsfullaste klang och öfverhufvud dess ton af oändlighetsdiktning. På detta vis nådde man själfva motpolen mot 1700-talets materialism — och därför har ännu i våra dagar romantiken på positivistiskt och naturalistiskt håll blifvit så utomordentligt hatad; det var med säker instinkt som redan den unge Georg Brandes i denna det osynligas diktning såg själfva hufvudfienden till den kultur han ville framföra. I sin ytliga och orättfärdiga bok om Tysklands romantik har han lämnat en karikerad skildring af "den uendelige Længsel". Längtan, säger han, är overksamhet. Hur Atterbom tänkt sig denna längtan, därpå är hans stora sagospel

svaret. Dess hjältes hejdlösa poetiska trånad ut mot drömmens fjärran för honom mycket riktigt till hans sekellånga overksamma lif på Felicias ö, i själfva skönhetens armar, och den populäraste uppfattningen kan ju däri finna "romantik" nog. Atterbom går långt djupare: han skipar all etisk rättvisa öfver sin hjälte och visar ändå, att hans trånad innerst hade rätt: där gällde den icke "lycksaligheten" i Felicias blomstervärld, utan "saligheten" i det osynligas stilla land. Men själf är den lifvets sanna ungdom: rösten i allt, icke blott i dröm utan ock i dåd, som drager framåt och uppåt. Och hur den i innersta mening romantiska poesiers stora hemlighet ligger här, det visas däraf, att en åtskilligt senare svensk skald, utan att han själf rätt visste det, tydligare än någon fortsätter Atterbom på denna punkt: Viktor Rydberg. I hans dikt får den romantiska "längtan" ett nytt tonfall af oändligt sökande och manlig innerlighet; i hans dikt drager det osynliga som den klockklang ofvanifrån, hvilken — man märke de betecknande orden — just manar till dröm och dåd i "ädla sjäalars längtan och aftonrodnans purpursken"; i hans dikt, som med all sin formklarhet är så mystisk och metafysisk, ropar denna längtan i sista hand "genom tigande rymder: Gud", alldeles som i Atterboms sagospel "den fagra dikten" — hvilken själf förkroppsligar människohjärtats längtan — slutligen högt öfver stoftets skuggor hamnar vid den Hemliges knä.

Från en tidigare, mer panteistiskt färgad världssyn ha bägge dessa diktare, Atterbom och Rydberg, hvar för sig i sitt djupa personlighetsbehof fört ut romantiken till kristen teism.

Ty romantikens konst var ju icke blott ett naivt skapande utan sammangick oskiljeligt med detta människoandens oändlighetsbehof, som i en kraftutveckling utan like frambragte det adertonde sekelskiftets stora tyska idealism: synen på

verkligheten som vår andes egen skapelse eller på natur och ande som ett. Liksom en gång franskt lättsinne och fransk spiritualitet stegrats ända till yrande lyrik i rokokons snäckor och snirklar, så lyfte sig nu själfva den tyska abstraktionen till poetisk världskänsla: romantiken blef metafysikens lyrik. Därför stegrades där den allmänna känslan af förnyelse ända till rus med morgonstjärnor och solar och purpur, och därför hade hos oss Atterboms, Hedborns, Elgströms första Fosforosoesier själfva något af världsdaning ur kaos, af dimmig haf i morgongryningen. Men Auroras rosor *vero* strödda däröfver och hafvet sjöng verkliga oändlighetssånger, ty tillvarons döda mekanism hade af de schellingska siarorden blifvit förvandlad till lif, till — poesi.

Poesi! Man skall förstå hvad det betyder. Icke som under 1700-talet ett litet läckert sällskapsnöje, hvilket roar eller pressar tårar; och vida mer än dikt, uppdiktning i vanlig betydelse. Nej, *världen* som poesi, det var uppenbarelse i skönhet af tillvarons osynliga kärna, och från andra sidan var poesien, "fantasien" den världsskapande kraften själf. För första gången tycktes naturen besjälad. För första gången tycktes den vara verkligt lefvande.

"Har något kallt beräknande förstånd,
en klokhet lik den mänskliga, väl bildat
den borg af ljus och natt där Skaparn bor,
de bloss som tindra från dess höga tinnar?
— — Nej, ur en lågande inbillnings fullhet,
en kärlek, som ej fann sin like, födde
den härliga Naturen" o. s. v.

Så satte Atterbom Schelling direkt på vers. Och när de unga framställde dylika, metafysiskt höga sanningar, så måste det ske i ett helt annat anslag än den förmanande leopoldska retorikens, för att ej tala om det leopoldska epigrammets. Det var en dittills ohörd ton af hymn och inspireradt allvar, som

midt i sökande oklarhet och ungdomlig bombasm verkligen tydde på "Sofias präster", på ett ynglingaförbund af "svenska tempelbröder".

Här ligger kärnan i romantikens skönhets- och konst- dyrkan: Världen är världspoemet, skapat icke med rationell klokskap utan "ur en lågande inbillnings fullhet", d. v. s. inspiration, genialitet. Och samma gudomskraft, som i vårt medvetande omedvetet skapar naturen, är också den "eldhug", den mystiska intuition, den "intellektuella åskådning", hvilken genom mänsklig ande fortsätter sitt verk i *konsten*. Därför verkar konstnären som "öfverförnuft" eller snille. Den oändlighet han inlägger i sitt verk beror då ej heller på något "kallt beräknande förstånd", kan ej ens fattas af detta. Den frambringas liksom den fattas endast på *mystisk* väg.

Här stå vi på helgedomens tröskel: mystik. Nietzsches ord att världen är djup, djupare än dagen tänkt, är ju i och för sig blott romantikens paroll. Människans omedvetna innersta, som endast låter förnimma sig i den intuitiva uppfattningens hemliga processer, i känslans och stämningens vibrationslif — allt detta hade ju 1700-talet icke erkänt, och allt detta vände romantiken upp mot dagsljuset.

Tillvarons innersta — skref Atterbom — är mystik. Det är icke tillgängligt för förstånds- och erfarenhetskunskap, blott i någon mån för intuitiv känsla och syn ("intellektuell åskådning"), för omedelbar blixklik själslig erfarenhet, som begriper syntetiskt och innerligt. Det kan icke uttömmas i tankeformler men anas i den oerhörda symbolskrift, som själfva det yttre lifvet är — och ännu mera i religionernas, myternas, konstens bilder. Goethes slutstrof i Faust utsäger här den formel, som också är äkta romantisk

Alles Vergängliche
ist nur ein Gleichnis.

Det eviga där bakom, den mystiska substansen, som erfarenhet och diskursivt tänkande icke nå fram till, kallades på romantiskt språk därför stundom för natten. Novalis skref hymner till den, i "Lycksalighetens ö" står den "höga Nyx" hemlighetsfullt i bakgrunden. Men denna "natt" betraktades icke som mörk för sig utan för oss; tvärtom, den innehöll (som Hartmanns omedvetna, Spencers ovetbara) allt det, som är tillvarons högsta och innersta: själfva personlighetens, kärlekens, trons, skapandets mysterier:

"Just det dunkla djupast genomvärms — af ljusets evigt skapande allverksamhet."

Detta innehållsfulla "dunkla" blef det öfverhufvud poesiens högsta mål att låta oss ana i sin blommande symbolskrift. Därför ville romantikernas släkt af idealister i motsats till så många andra helst bruka dikten till dess *högsta* syfte: att afspegla ett religiöst fattadt världsmysterium. "Lycksalighetens ö" är vår litteraturs stora metafysiska idédrama, skönhetens tragedi, där all blommande jordisk tillvaro slutligen sjunker tillsamman inför oändlighetens stjärnor och majestät.

Rent artistiskt hade romantikens mystik sökt dana en ny lyrisk stil af det märkligaste slag, en stil som hos oss i sin radikala form dock endast finns bland Atterboms ungdomsproduktion och hvars intentioner han sedan ej helt fullföljde. I Tyskland, där Friedrich Schlegel tänkt sig den, praktiserades den af Tieck m. fl. mindre lyckligt än stundom af den svenske skalden; hos de öfriga svenska nyromantikerna behålles blott det allmänt musikaliskt suggestiva i den. Det var en dikt, som man kunde kalla den absoluta stämningss poesien och hvilken, som musiken, blott ville uttrycka

"hvad ej i ord förtydligas får (= kan),
hvad vårt innersta väsende känner,
hvad till det eviga hemmet når."

Den sökte direkt gripa det oändliga som ligger "bakom, mellan, öfver orden", ville *endast* öfversätta och öfverföra kvintessenser, allt det i vårt väsen, som blott kan tagas oupplöst: solljuset, som i millioner fina strålar glöder på en rosenkalk, månglansen på liljan, "stämningen" öfver allting.

Ett dylikt direkt uttryck för vårt innersta lif är som sagdt musiken, och all poesi har ju en musikalisk sida. Men i vanlig, mer och mindre klassisk och realistisk dikt står den solida, logiskt förbundna föreställningskomplexen dock så i främsta rummet, att det musikaliska endast blir ackompanjemang. Den "radikala stämningspoesi" åter, som den unga romantiken nu lät tona, — i den skulle rytmen och strofen klinga, bölja, hviska, brusa o. s. v., att versmusiken själf blef tillräckligt suggestiv för att uttrycka det oändliga, det "alogiska" i oss. Och föreställningskomplexen miste sin egen betydelse och blef blott en serie symboler med inbördes suggestionssammanhang, drömliknande, omedvetna produkter af ett själs- och hjärntillstånd, hvilket vi afläsa i bilderna som i rytmen.

När denna poesi misslyckades, och liksom hos Tieck skedde det ofta hos Atterbom, så gjorde den jämte prosa-artiklarnas många filosofiska konstord sitt till fosforismens vanrykte för klingklang, nonsens och dunkel. Men där den lyckas, ter den sig verkligen som den ur romantikens mystiska åskådningssätt följdriktigt och genialt tänkta lyriken, hvarpå Tegnér's berömda slagord: "Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta", icke kan användas som måttstock. Ty om versmusiken och dessa symboliska drömbilder *kunna* sätta i dallring eljest okända strängar och frammana eljest okända syner i vår själ, så blir ju dikten så berättigad konst som någon; då griper den kanske vårt innersta så helt och fullt, som ingen verklighetsdikt kan göra efter. Och att klandra det "drömlika" blir meningslöst, när just det drömlika är diktens verknytningsmedel. Man läse i här föreliggande

urval den scen i "Fågel Blå", där Florinna i fångtornet drömmer och fantiserar med Rosa!

Faktiskt gick dock denna lyriska stil äfven hos Atterbom själf snart öfver i dikt efter vanliga principer med bestämdare åskådnings- och tankeinnehåll, fastän hans poesi alltjämt förblef omedelbart suggestiv genom kolorit och språkmusik. Ja, han kunde — som i här föreliggande "Minnesrunor" — skildra en landtlig sommarkväll med enklare verklighetsord än, Franzén undantagen, hela hans svenska samtid. Men om han delat den gyllne lyran med andra, så har *han* ensam lyssnat till instrumentet, som icke sättes i gång af människohand utan af vinden, af allnaturen själf, har hört "eolsharpans" nattliga andehviskningar, där *det* klingar ut, som

"blott ofödd Psyke känt".

Eolsharpan, det är den romantiska lyrikens symbol.

Och den verkliga makten i nyromantikens poesi ligger väsentligen däri: mer än någon har den anslagit innerliga och underbara strängar, som leda långt ned i själens "alogiska" och öfversinnliga djup. Denna schellingska diktarfilosofi, som lärde att alltets gudomliga själ strålar fram i färg, tonar ut i musik — hur tycktes den icke få rätt i denna poesi, som själf blef en öfversättning i färglek och ton af själens hemligheter!

*

Står i den atterbomska romantiken (liksom i Viktor Rydbergs) "de fagra tingens skara" mot bakgrunden af en himmelsblå oändlighet, så betyder detta slutligen att tillvaron uppfattas som djupt *värdefull*. För de lefvande, positiva, uppbyggande lifsmakterna har den en känsla och en hänförelse, som visserligen förblifva ren själsmelodi utan en Geijers kontakt med bred och "hårdlekt" verklighet, men som icke äro mindre äkta för det och vida öfvergå hvad vår svenska dikt

för n. v. bjuder däraf. Världen är full af kif, missljud och skuggor, men i from beskådan af det evigt verkliga — "tro och kärlek och poesi" — stiger dock (särdeles under Atterboms mannaålder) dikten som hans egen "näckliljas" ljushymn mot morgonsolen, och tillvarons härlighet lever där som molnlös, tacksam sommarlycka, "en lönlig själ som ren och skär förnims i majfriskt doft". Med ny kärlek omfattar poesien så jorden, som grönskar och blommar under spiritualismens guldjus, och höga, rena, harmoniska sinnestillstånd skapas, hvilka på sitt vis blifva den atterbomska romantikens blomma (i dikter som "Liljekonvaljen", "Djupa-Fors", "Syrenen"). I "Fågel Blås" verkliga hufvudperson, skalden Deolätus, ämnade Atterbom skänka kött och blod åt denna sin "romantik" — detta "poetiska sinne" i vidsträcktaste mening, hvilket med sin oändlighetskänsla och sin älskande, "lifsbejakande" uppskattning af allt blir ett poetiskt-religiöst. Deolätusfiguren utfördes ej, men den lever i Atterboms egen dikt.

Detta ideal och denna poesi äro då själfva motsatsen till "nil-admirari"-typen, till den blick på världen som ser med flisan från den andersenska trollspegeln i ögat och som funnits i alla tider, fastän inom litteraturen aldrig som mot 1800-talets slut. Här äro romantiken — den atterbomska gruppens romantik — och hvarje naturalistisk pessimism hvarandras polära motsatser. Den förra visste det: i en annan Fågelblåfigur, trollet Sysis, skulle Atterbom ha tecknat den världssyn, för hvilken det harmoniska kosmos blott vore en mänsklig synvilla, och det verkliga därbakom vore *tillvaron utan mening*, det gamla Kaos, hånet mot allt som människorna kalla skönhet, sanning o. s. v. Betecknande nog, har Atterbom mot slutet af sitt lif, då han gjort bekantskap med Schopenhauers filosofi, låtit i sina tankar denna knyta sig just till trollet Sysis: ett "system", hvars spekulativa och

hemska poesi vore den demoniska vrångbilden af en äkta poetisk och mystisk världsbetraktelse.

Och liksom i natursymbolik och meningsfull oändlighets-trånad bort mot aftonrodnans fjärran, så fortsattes atterbomsromantiken innerst inne också på denna punkt af den skald, hvilken i våra dagar skrifvit "Prometeus och Ahasverus" och hvilken — hur mycket reelare än Atterbom han helt visst kunde se på världseländet — dock i själfva de ideal, som hägra i människosjälén, kände återskenet af ett värdenas gudsrrike bakom förvirringen, och hvilken, kristen romantiker som han var, därför också genialt fört romantikens kristna optimism vidare.

*

På dessa blad har man, som synes, icke sökt skildra mycket af den svenska nyromantikens historia, dess allsidiga betydelse, dess "förtjänster" och "fel". Lämpligare har det tyckts att dröja vid vissa af dess centrala sidor, hvilka näppe-ligen nog ingått i den bildade opinionens medvetande.

Därvid har skildringen hållit sig till den grupp af dik-tare, som utan all jämförelse helst och rikast representeras af Atterboms stora skaldeindividualitet. Det är den romantik, som lefver i Schellings nya mystiska allbesjälning. Utan detta särskildt intima förhållande till Schelling, fastän för ingen del utan inflytande af den tyska romantiken i det hela och ej heller af vår svenska "fosforism", och, framför allt, själf till lynnet den mest utpräglade romantiker, var *Stagnelius* hos oss den andre store hithörande skalden. Hans afvikelser från Atterbom i världsåskådning och delvis i konst äro dock sådana, att föregående skildring icke kalkerats på honom, lika litet som på vår romantiks tredje geni, *Almqvist*. Vissa delar af den ha däremot gjorts med blicken på det fjärde — *Viktor Rydberg*, hvilken ju emellertid tillika företer en mängd sidor, som hänföra sig till senare strömningar, såsom liberalis-

men och den moderna empiriska vetenskapen; i sin mån fortsätter han då Geijer, som efter 1838 blir liberal utan att någonsin förlora hvad som här fattats som det centralt romantiska: uppfattningen af tillvaron som oändlighet och under i ljus, glad, gudomlig mening. Men Geijers och Rydbergs väldiga personligheter ligga här utanför vår direkta uppgift, fastän ju högst väsentliga sidor hos dem äfven i ganska speciell mening höra till "svensk romantik".

I vidsträcktare betydelse kunde man till skillnad från den gamla upplysningspoesien kalla hela det nya århundradets kultur och diktning för romantiska och då däri inbegripa icke blott de stora mystiska skalderna vi nu nämnt utan både Franzén och Tegnér och andra "neutrer" och "göter". Man kunde göra det som en berättigad protest mot den emot Atterbom och hans män fientliga historieskrifning, hvilken så mycket som möjligt sökte skilja t. ex. Geijers och Tegnér's sträfvanden från deras för att sedan med friare händer för-ringa de hatade "fosforisterna". Men denna historieskrifning har numera spelat ut sin roll. Då särskilda delar af föreliggande verk, "Sveriges nationallitteratur", fått namnet "Svensk romantik", har detta alltså kunnat brukas dels helt traditionellt som sammanfattningsnamn på den atterbomska gruppen och dels — i ett särskildt band — för Stagnelius, precis som en motsvarande samling "dansk romantik" skulle upptaga Ingemann, Hauch, Schack-Staffeldt men (trots "Guldhornene", "Aladdin" m. m.) näppeligen Oehlen-schläger och ännu mindre Heiberg. — Därjämte har man hit fört de förnämsta af de andrahandstalanger, hvilka, när det nya småningom trängt igenom och skapat ny jordmån, upp-växte därur — andrahandstalanger, som mattare och stundom mera vattenklart och tillgängligt återgifva hvad som låg i luften och som från olika håll sammanflöt i deras verser. Dit hör isynnerhet *Nicander*, medan det allmänt tidsromantiska hos en annan af dii minores, *Sjöberg-Vitalis*, lägrar sig kring en

personlig kärna af sträfvare heroism och sluten bitterhet och hos den lättare anlagde *Dahlgren* går upp i en icke djup men obundet fladdrande och fantiserande humor, hvori romantiken åter finner väg till jorden.

*

En poesi som romantikens kunde i mycket behärska särskildt den tid, inom hvilken den slog ut, och den kunde äfven sätta outplånliga spår på utvecklingen. Den hade hämtat sitt flöde ur det inre lifvets mystiska fonder, ur några af människoväsendets finaste och högsta funktioner, och som återsken af denna sublimering öfver hela linjen hade den skapat en praktfull, strålande, exotisk fantasivärld. Men allenahärskande kan en sådan diktning aldrig blifva. Lifvet i sin bredd, den praktiska verkligheten och hvardagen träda hos andra tider och andra människor ånyo så i förgrunden, att äfven dikten förr eller senare vänder sig till dem, och de begåfningar framkallas, som dylika tidsriktningar ha bruk för. Så uppstår den breda, i god eller dålig mening hvardagliga lifsskildringen, hvilken öfvertagit "romanens" namn, äfven då — som ofta i våra dagar — den ej har kvar något romanaktigt eller romantiskt. Jag har redan påpekat, hur i Sverige efter 1830 ett mera socialt, verklighetsupptaget och nyktert observerande släktled framträdde med de nya liberala och borgerliga tidsrörelserna. Dess litteratur afspeglade dess läggning och blef hvad danskarna kalla "jævnere", visserligen äfven — trots att Sverige först nu fick en prosadikt som Fredrika Bremers, fru Carléns m. fl. — en andrarangsdiktning i förhållande till den strålande litteratur som frambringats af Tegnér, Geijer, Atterbom, Stagnelius, Almqvist. Ty nya genier af dessas rang framträdde icke, det yngre släktledet poeter med all sin utåtvända och jämförelsevis realistiska läggning var dvärgvuxet i jämförelse med dem (och trots allt afhängigt

af dem), en "guldålder" afstannade småningom och en borgerlig arbetsdag kom med verkligheten och prosan.

Först den stora tidsströmning, som mot 1800-talets slut gick öfver Europa, naturalismens, pessimismens, bröt emellertid radikalt med romantikens principer och arbetade i direkt motsättning till dessa. Den ville eröfra jorden och stänga för oändligheten, trodde, som en dansk diktare uttryckt det, att "den blaa blomst var visnet i engene". Däri har den dock misstagit sig. Ty det som romantiken menade med den blå blomman gror i mänsklighetens, ja i tillvarons hjärta, och ingen tidsriktning skall på allvar bortskymma det oändlighetslif, som utvecklingen framfört till medvetande.

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM är den utan jämförelse främste anden och diktaren bland de unga "fosforister", som från tiden omkring 1809 gentemot 1700-talets franska och rationalistiska kultur under anslutning till liknande rörelser i Tyskland hos oss införde den egentliga "romantikens" poesi med dess "suggestiva" verkningsmedel för öga och öra och dess mystiskt och musikaliskt innerliga oändlighetsperspektiv, i hvilka konst, filosofi och religion mötas.

Atterbom var född i Åsbo, Östergötland, den 19 januari 1790, och hans barndoms frid och idyll ha lagt några af hans innerligaste toner i lyran. I Linköping genomgick han skola och gymnasium och blef tidigt en "lärd", men först i Uppsala, dit han kom 1805, gjorde han bekantskap med den nya tyska "romantiska" poesien, med Tieck, Novalis, brö-

derna Schlegel och filosofen Schelling. Snart stiftade han nu det litterära sällskap, som senare fick namnet Auroraförbundet, emedan det skulle förebåda en ny, djupare och mera germanisk och svensk kultur, och hvars medlemmar — en Hedborn, Palmblad, Elgström jämte Hammarsköld i Stockholm o. a. — efter sällskapets tidskrift Fosforos fingo namnet fosforister. En häftig litterär kamp utbröt med anhängarna af den "franska" kulturen och dess poesi, som hade sitt stöd i Svenska akademien och hvars förnämste man var den nu åldrande Leopold. Efter 1820 afstannade striden, då "det nya århundradet" öfverhufvud slagit igenom i svensk kultur — till stor del visserligen genom andra krafter och män än nyromantikerna. Atterbom hade i Uppsala kommit in på universitetsbanan och blef slutligen professor, först i filosofi och sedan i estetik. Sina poetiska och litteraturhistoriska hufvudskrifter, sagospelet "Lycksalighetens ö" och verket "Svenska siare och skalder", författade han under sin mannaålder och på sin ålderdom. Men tidsvinden, som i hans ungdom burit honom, fick han särdeles under 1820- och 1830-talen emot sig, då den "liberala" rörelsen, hos hvilken Atterbom djupt stötte sig på dess filiströsa och romantikfientliga sida, skapade tidningar sådana som Argus och isynnerhet 1830-talets Aftonblad. Senare afstannade dock äfven denna rörelse, åtminstone till en viss grad, men Atterbom var och förblef med sina få riktiga själsfränder — bland hvilka Geijer 1838 i viss mening "afföll" — isolerad i Uppsala, helst han småningom öfverlefde alla sina gamla vänner. Vemodet häröfver mildrades blott genom ett utomordentligt lyckligt hemlif, men 1854 afled äfven hans hustru, Ebba, åt hvilken han nu med stroferna "Till den hädangångna" ägnade en ny upplaga af "Lycksalighetens ö". 1855 d. 21 juli dog han själf i Stockholm.

SAMUEL JOHAN HEDBORN föddes den 14 okt. 1783 i ett fattigt soldattorp i Heda socken, Östergötland. Rika barndomsintryck, icke minst af hembygdens natur, bestämde senare mycket af hans värdefullaste diktning. Som flere bland de unga nyromantikerna, bevistade han skola och gymnasium i Linköping. I Uppsala kom han in i Auroraförbundet och deltog i "fosforisternas" publikationer. Präst 1809, började han bl. a. äfven en betydelsefull psalmdiktning, bearbetningar och original. 1820 utnämndes han till kyrkoherde i en afsides liggande trakt af Småland och framlefde där sitt återstående lif rätt isolerad, dock ej utan förbindelse med barndoms- och ungdomsvännen Atterbom i Uppsala. Ej heller upphörde han någonsin helt att dikta, fastän han långa tider — såsom i det här meddelade poemet "Tillägnan" hvilket inleder hans 1835 utgifna samling "Minne och poesi" — måste beklaga sig öfver, att sången flöt allt sparsammare. Hedborn afled annandag jul 1849.

"Naturens, barndomens, andaktens" skald, som Atterbom kallat Hedborn, hade en liten men ren lyrisk åder och var genom frisk naivitet och målerisk begåfning möjligen den främste bland fosforisternas *dii minores*.

* * *

PER ELGSTRÖM föddes den 24 dec. 1781 af en fattig bondflicka i Elgaryd i Småland. Som student i Uppsala ägnade han sig ifrigt åt studium särskildt af tysk filosofi och diktning och blef en af Auroraförbundets mera betydande krafter. Hans egen poesi utmärker sig för yppiga färger och fantasidruckna målningar äfvensom för svårmodig mystik, men den är oftast formlös. Elgström var hektiker och afled redan 1810.

* * *

ARVID AUGUST AFZELIUS, f. 1785, vann isynnerhet sin berömmelse genom att tillsammans med Geijer (och faktiskt äfven med Rääf) utgifva svenska folkvisor, genom att tolka den poetiska Eddan m. m. Hans betydande originalpoesi inskränker sig till orden till en af honom funnen vacker folkmelodi, "Näckens polska", men denna dikt, som meddelades i tidskriften *Iduna*, har blifvit bestående. Afzelius var kyrkoherde i Enköping och lefde till 1871.

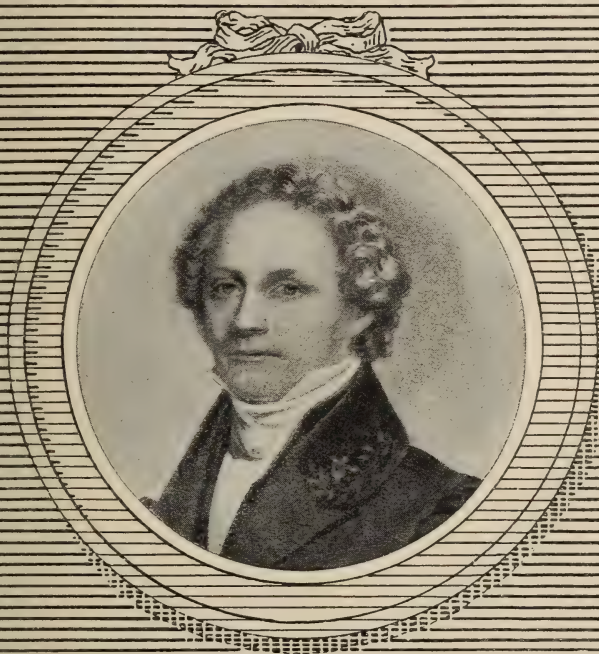
* * *

JULIA NYBERG, f. Svärdström, såg dagsljuset 1785 i Västmanland. Det var under påverkan af Atterbom och hans vänner som hon började dikta, och hon uppträdde under pseudonymen *Eufrosyne* i deras *Poetiska kalender*. Åtskilliga af hennes dikter äro dock ej särskildt "nyromantiska". Hon dog 1854.

Fredrik Vetterlund.

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

1790—1855

KS

UR SAGOSPELET "LYCKSALIGHETENS Ö".

Lycksalighetens ö, nyromantikens mest betydande dikt i Sverige och en af de allra förnämsta i vår litteratur, utkom först 1824—27. Till sin uppräning en gammal saga, som ytterst är af keltiskt ursprung, vidgades sagan af Atterbom till ett idédrama, en världsbild med gränslösa perspektiv, som utom en rik människoskildring och bländande lyriska skatter äfven innehåller Atterboms romantiska filosofi och estetik. Den unge kung Astolf, full af människoandens inneboende skönhetslängtan, lämnar sitt kärfva högnordliga rike för att på Lycksalighetens ö hamna hos skönhetsdrottningen själf. Men hon, Felicia, glider som jordisk ur hans armar: han dör, och i evighet får han först äga henne i det osynligas stilla land.

Ett parti af dikten, kung Astolfs hemkomst till sitt forna rike, innehåller den hvassaste satir mot det abstrakta och frasrika, det i djupare mening opoetiska och irreligiösa, som Atterbom fann i de 1700-talets revolutionära idéer, hvilka nu i det nya århundradet kommo igen och kallade sig fria och "liberala".

* * *

TILL DEN HÄDANGÅNGNA.*

Ej vid din graf, förklarade! jag klagar,
när dessa blad jag där till offer strör.
Hur skulle jag ej unna dig de dagar
af evig sol, dem ingen smärta stör?
Dock vet jag, att din tanke än ledsagar
ditt hjärtas vän; att än min röst du hör;
att öfver nattens svalg en grundfast brygga
odödlig tro och helig saknad bygga.

Ej gifs ett rum för "skymmas" och för "glömma"
inom den värld, hvares lif är idel ljus.
Så dväljs du hos mig kvar, du trogna, ömma
skyddsande, nedsänd ifrån faderns hus!
Med hvilket gny ock tidens vågor strömma,
hörs öfver dem dock dina vingars sus,
det blida, lena; öknens rymd förgylles,
och skärt mitt bo af flydda strålar fylles.

Förnim då dessa ljud från fordomtima,
och le emot dem — med en änglatår!
En himmelsk sommardröm ur jordisk dimma
de bringa med sig från vår kärleks vår,
en morgonbild, hvares färger återglimma
den strand, där kaprifoliihyddan står,
de marmorbrott, de fagra vikars ängar,
där jag för dig slog ännu unga strängar.

Halfdiktad redan då var denna saga;
fulldiktad blef hon på din trägna bön.
Hur säll hon kände sig, att dig behaga!
Du gaf dig själf åt mig till sångarlön.

* Atterboms hustru, afiden 1854, hvilken sagospelets andra upplaga tillägnades s. å.

Min drömgestalt fick verklig skepnad taga :
och Svanhvit blef min brud, jungfruligt skön,
med liljans växt, med ögon af azuren,
med blåklintskrans på kerubshufvud buren.

O, hvad din gåfva trofast mig beskärde!
En själ, från hvarje flärd ovanskligt fri;
ett lif, hvars lust sig blott af plikter närde;
ett tempels helgd och börens fröjd däri;
en gränslös själfuppoffrings helgonvärde;
det enklas skönhet, dygdens poesi:
det allt jag fick, till trettiårig lycka,
i vänsällt hem mot saligt hjärta trycka.

Förbi! Förbi! — Ej dit får återvända
det diktens luftskepp, som min Astolf bär.
Skall till din nya strand nu fram det lända,
då i sin flykt det rymden genomskär?
Det hälsar från de älskade, de kända,
för hvilkas krets din grift ett altar är.
Ack! när vi där med våra kransar digna,
ej tacka kunna vi, blott stumt välsigna.

Men när en dag de skingrats, alla floren
af sorg och natt kring slutad pilgrimsstig;
när i ditt tjäll, till nya lifvet boren,
den kretsen åter hunnit samla sig:
det språk du talar nu i högre koren —
hur ljufvligt då att lära det af dig!
Då först skall ock det arma snillets tunga
få rätta ord, att evig kärlek sjunga.

Till hvila ha de gått, de sångens söner,
bland hvilka förr jag ynglingsharpan slog.

Min kväll är kommen; aftonrodnan kröner
min synvidds gräns i enslig nordanskog.
En fläkt jag redan från det fastland röner,
hvars hägringsö min längtan fordom drog.
Om någon än vill hennes toner höra? —
Jag vet det ej; det hinner ej mitt öra.

Ju mer för mig hvart jordens bländsken släckes,
dessmera klart, du himlaminne, brinn!
Förblif min första tanke, när jag väckes;
förblif min sista, när jag somnar in!
Hvar gång min blick af tårars sky betäckes,
tillhviska mig den frid, som nu är din.
Ledstjärna! lär mig att till dig mig svinga,
att bedja — verka — hoppas — och förklinga!

FÖRRA AFDELNINGEN.

(Sagospelet börjar i »ett land i nordpolens grannskap», där den sköne hjälteynglingen och drömmaren Astolf är konung. Ett jakt-sällskap är samladt, däribland kungens unge och glädtige vän, den välske sångaren Florio. Jakten tager slut, kvällen bryter in, man väntar på kung Astolf, men han kommer icke. Han har förrirat sig in i okända skogsbygder. Läsaren förflyttas till honom, där han nu i ovädersnatten befinner sig.)

Astolf.

Jag önskar, att en koja snart jag funne,
ett näste hurudant som helst; ty sömn
behöfver jag, och alltid villigast
infann han sig på mina ögonlock,
ju hårdare mitt läger var, i tält,

i hålör eller ock på bara marken,
där på en björnhud sträckt, i mången dröm
jag såg hvad våren är, och ack! än mer,
hvad denna kärlek är, som skaldens dikt
så ljuft förstår att måla och beprisa.
Hur osäll spratt jag sen, hur mulen opp
ur mina gudasyners paradis,
vid trummans härgny, vid trumpetens rop,
att åter kriga — jaga — och regera!
Ha, hvilken krona, mellan larver buren,
emellan mumier, för hvilka evigt
förborgadt är, hvad i mitt hjärta lågar,
för hvilka ingenting i världen vore
mer främmande än jag, ifall jag ej
som domare, som krigare, som skytt
dem viktig syntes och beundransvärd!
Jag tadar icke dem. Bland snö och fjäll
och träsk och svedjeland och ormbunkshedar
ej födas kan ett bättre folk än mitt.
Hos våra grannar står dessutom just
ej mycket mer berömligt till. Kanhända
begär jag något, som ej hela jorden,
ej hela mänskosläktet mäktar ge.
Det möjligt är, att för en själ, som min,
ej någon annan njutning finns än den
att sofva och att drömma. Om så är,
du isnatur, så har din vinternatt
i sanning en förträfflig afsikt. Lång
hon blef, att räcka till för långa drömmar.
Jag mycket lärt af dem, kanske det mesta
af hvad jag vet. O! gåfves det en trolldom,
som dränkte all vår nakna verklighet
så djupt i drömbildsvärldens ocean,
att ingen brygga nådde från vår jord

till diktens evigt sommargröna ö,
som där i blomsterslöjor, solbeglänst,
för hjärtat höjde sig till landningsplats,
med alla barndomsänglar, lekande
kring blanka källsprång, mellan höga palmer!
Jag skulle genast, för hvad pris som helst,
förbyta mot ett sådant drömmeri
mitt vakna lif, mitt tomma hjältenamn,
min hemska fosterbygd, min tunga spira. —

Mörker, storm, häftig åska och slagregn.

— — — — —

Lugn, unga blod! Hvarför ej hylla gladt
de helga elementers öfvermakt?
De söka, liksom du, i striden frid;
när luftens moderliga bröst betungas
af kval, som skymma hennes ljusa blick,
uppföra hennes första barn ånyo
sin ungdoms kämpaspel, i mildrad härmning,
tilldess det blåa öga åter småler. —
I sanning! blixten är tjänstvillig. Nu
jag skönjer hand och fot åtminstone.

Trenne väldiga ljungeldar på en gång.

Tack, himlamakter, för de snabba blossen!
Där, österut, jag såg en slätt begynna;
jag har ej långt till den. — Men hvad? Bortom
det kala fältet, från ett högländt ställe,
ett ljus mig vinkar, likt en gästfri hälsning
från någon mänsklig boning? — Ja, och tydligt
jag branta klippor ser omgifva den.
Välän, framåt! Bevinga mina steg,
du, blida lycka, som, så kunglig själf,
än gärna kungars vän och sällskap är!

Han skyndar bort.

Brant bergshöjd; öfverst, i en med mångfaldiga spetsar, liksom torn, försedd klippmassa, visar sig en rymlig, hvälfd grotta. På något afstånd skönjes en hafsfjärd i dimma. Tvenne mot hvarandra lutande, pellarlika fjällstycken bilda till grottan en triangelformig ingång. Svalor, tranor, lommar, vindspolar och stormfåglar hafva byggt sina nästen öfver och i trakten af ingången. Grottan upplyses af lyktgubbar, som sväfva omkring hvalfvet och väggarna. Midt uti, på en eldstad, uppfämtar då och då en halft förkolnad glödhög. Framför eldstaden sitter vindarnas moder,

ANEMOTIS,

en urgammal, nästan oformligt storväxt gumma, klädd i en svart, fotsid kofta, med ett eldrödt hufvudkläde, under hvars ofantliga, beständigt af och an fladdrande snibbar det långa, gråa håret likaledes oupphörligt fladdrar omkring ryggen och skuldrorna. Hon spinner på en rock, hvars hjul snurrar omkring med en häftigt susande fart, och från tenen flyga gnistor och hagelkorn om hvarandra, med hvilka lyktgubbarna leka under bemödande att fasttaga dem.

A n e m o t i s .

Röda gossar, blanka barn,
låten bli mitt granna garn!
Nordan vill ha kappan färdig,
men min varp vill ej bli härdig.
Stilla då, däroppe! — Nej,
sådant väsen tål jag ej.

L y k t g u b b a r n a .

Gamla moster, låt oss vara!
Ingen fara, ingen fara.

A n e m o t i s .

Ingen? — Jämt i sus och dus
lefver ju mitt hela hus.
Komma man och söner, skrikes:
"Kläder, mor! och mat desslikes!"
Ingen sig bekymra vill
hur allting skall räcka till.

En svala kommer inflygande.

Hvad vill du, min snälla tärna?
Såg du Zefyr? —

S v a l a n.

Ack! hur gärna
sade jag: han kommen är!
Men ett annat bud jag bär.
Skön, som han, men mycket större,
nalkas hit en ungersven,
rustad som till strids, fastän
blid han syns, liksom den förre.
Endast något blek och dyster,
säkert matt af köld och regn.
Härskarinna, om dig lyster,
unna honom nådigt hägn!

Hon flyger ut igen.

A n e m o t i s.

Hvem af dem, som jorderingen
fostrar upp till dödlig lott,
hann väl förr till detta slott?
Utom mina vindar, ingen
känner hit ens vägen blott.
Kommer någon gud, att språka
med min stormiga gemål? —
Men han är ej lätt att råka,
och besök han aldrig tål.

Framför ingången synes Astolf, med draget svärd i handen.

A s t o l f.

Det ena undret hopas på det andra.
Först denna natt, som aldrig tager slut;
sen denna kula, dit jag klättrat har
med mer besvär, än alla mina fälttåg
tillsammans kostat mig; och nu en egen,
högst sällsam kyla fläktar mig ur dörren
till mötes. Visst hon är ett tillhåll blott

för skälmar, mördare, illgärningsmän,
som här sig dölja undan mänskors samfund.

Han blir varse gumman, den inre beskaffenheten af grottan och stannar
örörlig midt i öppningen.

A n e m o t i s.

Min åsyn kan ej mer förvåna dig,
än din förvånar mig, du fagra skepnad!
Om du en människa dig kallar, vet:
den första är du då, som någonsin
har satt sin fot inom min gömda boning.

A s t o l f.

Jag är, hvad du har gissat. Säg mig du,
hvad jag om dig och om ditt hem bör tänka.

A n e m o t i s.

Det gör mig ondt om dig, ty du är vacker!
Helt säkert någon utaf mina söner
har, utan pappas löfte, ställt dig hit,
af bara nyck och för att visa gubben,
att man är karl och blåser som man vill.
Men vet du, det kan kosta dig rätt dyrt!
Man är just ej nogräknad här, min vän,
om ett par lungor flera eller färre.

A s t o l f

träder fram.

Tro icke, att jag bäfvar, gamla kvinna,
för hvad jag ser! Bland nordens barn ej sällan
det timar, att en yngling eller mö —
och helst af kungablod (som jag) — blir lockad
till dem, som bo i berg, i träd och sjöar;
och mången stannade för alltid kvar.
Men slikt bekymrar icke mig. Du är
bergdrottningen, förmodar jag, som härskar

i denna trakt. Om du ett furstligt sinne
i bröstet bär, så tillåt mig att hvila
inom din borg, tills dagen åter gryr!
Jag har förirrat mig. Du synes mild.
En drottning kan ej sakna ädelmod.
Nog har jag kraft, i annat fall, att själf
min väg mig härifrån tillbaka öppna;
men jag förtror mig åt ditt majestät:
själf konung, hälsar jag i dig min like.

A n e m o t i s

smickrad.

En drottning är jag ej, och minst ett rå,
men större makt jag har än någondera.
Var lugn, och dröj, så länge själf du vill;
din kraft — den mät ej här, jag råder dig! —
Jag maka är åt vädrens höge gud,
åt Eolus, hvars namn kanske du hört,
och alla vindar äro mina söner.
Men deras far är nästan aldrig hemma,
och själfva vistas de hvar på sin ort,
att göra ömsom ondt och ömsom godt.
I detta ögonblick likväl jag väntar
de sista hit till något viktigt rådslag.
De äro alla hedersmän i grunden,
fast litet buttra i begynnelsen.
Det är så deras sätt. — Du arma gosse,
hvad du är lik mitt älsklingsbarn, min Zefyr!
Med honom dricker du helt visst, på stund,
en hjärtlig brorskål. Stå ej nu och undra,
du vackra mänskobarn! Kom hit och värm dig.
Du är ju, alltigenom, våt af regnet!
En duktig brasa strax skall göras opp. —
Värst lär det bli med maten. Vädren äta

ej synnerligt solida rätter. Mänskan
förstår sig blott på stadig spis. Nå, nå,
jag ger så godt jag har.

Astolf.

Jag tackar!

Anemotis.

Säg,
hvad tycks om brödfrukt och om frisk sallat
af finsta slag, med indisk krassa prydd
och doftande af pomeransens blommor?

Astolf.

Förträffligt!

Anemotis.

Att begynna med... jo, jo!
men sedan? — Kan jag tro, att kokosmjölk
dig smakar? Varma soppor nyttjas ej
i detta hus.

Astolf.

Min fru, jag länge önskat
att göra en så ädel drycks bekantskap.

Anemotis.

Det var då just en lycklig träff, att Sunnan
mitt visthus fyllde nyss med kokosnötter.
Har du väl nånsin smakt javanska svalbon?

Astolf.

Blott läst därom.

Anemotis.

En kostlig läckerhet!
Dock bör hvad inländskt är ej heller ratas.
Ett nordiskt sylt du välja må — men hvilket?
Af åkerbär? Måhända jungfrubär?

Astolf.

Det förra, med förlof.

Anemotis.

Ja, det är sant:
de senare ha bättre namn än smak.
Men du är liknöjd, du, för vackra jungfrur;
ty du ser själf ut liksom en af dem.

Hon tar honom smekande under hakan.

Nå, nå, herr prins, blif inte ond! Det var
ju ingenting att rodna för. De bry sig
i alla fall om dig, det ser jag på dig!
Men — för att återkomma till vår mat . . .

Astolf.

Frikostiga värdinna, nöjd och tacksam
jag njuter allt, hvad du behagar ge mig;
blott med det förbehåll, att min portion
blir någorlunda rundligt utmätt.

Anemotis.

Godt!

Jag vet, att mänskomagar äro dryga;
men så står ock mitt kök på bästa fötter. —
Jag märker, att du kan, i många delar,
bli bordskamrat med Zefyr — fastän han
af alla rätter suger ångan blott.
Men *ett* nödvändigt måste du fördraga,
om du vill bli hans vän. Han bjuder dig
helt visst den allrastarkaste champagne
och fordrar, att du dricker den i kapp
med honom, som är van därvid.

Astolf.

Champagne?

A n e m o t i s.

Ja, ja, det är en vådlig dryck.

A s t o l f.

Kvarlefvän

ifrån Olympens nektardrufvor?

A n e m o t i s.

Möjligt!

Men profva lagom denna saft. Jag sett
vid slika prof och icke just så sällan
de käckaste af mina söner svindla.
Var öfvertygad: du, du står ej ut
med hälften ens utaf det mått, som fyller
med pärlfragg min Zefyrs lilla snäckhorn.

A s t o l f.

Min kraft kan svikta, men min håg är mäktig;
jag hoppas, att herr Zefyr ser till viljan.

A n e m o t i s.

Min ros, du är ett mönster ibland prinsar!
Men hvad? jag glömde brasan! — Ja, en matmor,
hon har så mycket i sitt hufvud.

Hon lägger en mängd ris på eldstaden.

Blott

jag hade någon här af barn och barnbarn!
De kunna pusta, de!

Bergpelarna vid ingången gifva ifrån sig ett starkt, länge uthållande ljud.
Ett brusande i luften höres allt närmare och närmare.

Nåväl, jag hör dem;

blir ulfven nämnd, så plär han komma . . . Östan,
fort in, och blås upp elden!

Östänvinden, en rese i sydasiatisk dräkt, med en krans af lotusblom-
mor lindad om turbanen, ilar fram till eldstaden och andas på riset; en klar
låga flamar opp och sprider ifrån sig en nästan bedöfvande vällukt. Vid
eldens anblick draga lyktgubbarna sig undan och försvinna i väggspringorna.

Det hvinande dönet tilltager, och genast efteråt anlända Nordan och Sunnan, den förre lik en riddare i stålglänsande rustning, den senare lik en förnäm vildman från Söderhafsoarna i en vidunderligt brokig fjäderklädning. Hvar och en följes i spåren af sju mindre vindar, såsom betjäning. Alla äro mer än jättehöga, med drypande hår och mantlar, bistra ögon, kinderna upphetsade af stormen och slagregnet.

A n e m o t i s.

Raska söner,
välkomna, tusenfaldt välkomna! — Gossar,
här får jag föreställa er en gäst:
en människa, som tagit hit sin tillflykt.
Jag hoppas, att I så bemöten honom,
att han en gång må prisa vid sitt hof
— ty han är en så kallad prins, en kung —
det fina lefnadsvett, den aldrig sparda
uppfostran, som jag moderligt er gifvit.

Vindarna nicka åt Astolf, så vänligt de förmå, vilja omringa och tilltala honom.

Nå — sakta, sakta! — Tron I att en dylik hvitsippevarelse kan härda ut att midt bland er, liksom en själlös klippa, kringrytas och bepustas på en gång af alla edra munnar? — Hör, herr prins! Tag inte illa opp, men stig helt varligt dit bort i vrån, bakom den höga skärmen, tills Zefyr kommer. Här blir nu i huset en smula drag; din lunga vore snart förkyld af mina söners andedräkt. Jag kan ej hjälpa, att du än får frysa en liten stund. Ursäkta mig! Jag rår ej.

A s t o l f

för sig själf.

I sanning, hon har rätt. Jag måste lyda.

Drager sig afsides.

Jag ville väl, att en och annan här
af mina hofmän ock befunne sig
och såge, hur den djärfve krigarn Astolf —
björnjägarkonungen — behandlas här,
liksom en värnlös pilt, med smek och namnam
för fågring och beskedlighet! — Bra roligt
det vore, framförallt, att höra nu,
hur min lifmedikus, den högtupplyste,
sig yttra skulle öfver detta sällskap.

Vindarna hafva emellertid ställt sig omkring elden att värma sig. Ur skaran af Sunnans betjäning framstiga några till Anemotis och nedlägga, under djupa bugningar, en mängd kastanjer framför henne på spishällen.

A n e m o t i s.

Bra, det var snällt! De skola stekas genast;
för öfrigt är er kvällsvard redan färdig.

Under det följande sysselsätter hon sig med kastanjernas tillredning; åtskil-
liga af de tjänande vindarna äro henne därvid behjälpliga.

Men, gossar, har då ingen något nytt
att säga mig? Hvad har man haft för händer?
Du, Sunnan, står och ser så spefull ut;
har du nu åter gjort ett tjufpojkestreck?

S u n n a n.

Lustigt jag tumlat i yrande sand...

N o r d a n

faller honom i talet.

Hej! hvad jag körde de skeppen till strand...

Ö s t a n

likaledes.

Stilla! jag kommer från morgonens land...

N o r d a n

ryter.

Stilla, du själf, rosensmekare!

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

S u n n a n.

på samma sätt.

Tig!

Ö s t a n

likaså, till bägge.

Aldrig jag viker för dig eller dig.

A l l a

om hvarandra.

Tyst då! — Låt mig få berätta! — Håll mund! —
Skvallrare! — Narr! — Jag dig kväfver på stund! —

De börja slåss.

A n e m o t i s

rusar opp och skiljer dem åt.

Hvad! understån I er att inför mig
så larma? Är det ej er mor, som I
vanhedren så inför en främling, vårdad
af hennes skydd? — Ha, vid den svarta Styx!
ett gny ännu af ilska — och jag ropar
er fader hem, att hålla rättegång!
I darren? Ja, han komma skall med säcken,
den grufliga, där han er ofta fängslat;
tillsammans då vi skola stoppa in er
och knyta till så hårdt förvaringsrummet,
att I på år och dag ej slippen lösa!

Ö s t a n.

Nå, nå, min gōda mamma!

N o r d a n.

Var ej ond!

S u n n a n.

Jag skall bli högst beskedlig!

Alla.

Mamma, nu

ordentligt vilja vi förtälja . . .

A n e m o t i s.

Tyst!

Jag får ändå visst ingen reda på er,
förrän I ätit, druckit, sofvit ut. —

Men har då ingen sett på vägen till
den stackars Zefyr?

Vindarna göra nekande åtbörder.

Långt på natten redan

det lidet är; jag börjar just bli ängslig.

Hvad orsak vållar väl ett sådant dröjsmål?

Zefyr, en liten skön gosse med långt, ljuslockigt hår och hvitskimrande vingar, står leende i grottans ingång. Han är klädd i en tätt åt kroppen sittande, liffärgad dräkt, med ett fladdrande skärp af silfverskir; på hjässan bär han en krans af mångfärgade små blommor, infätade mellan halft utspruckna törnrosknoppar, öfver vänstra armen, sammanvecklad, en liten ljusgul kappa. Bakom honom synas sju vindar af ännu mindre storlek, alla af ett barnsligt och täckt utseende.

A n e m o t i s.

Ack! se, där är du, Zefyr, söta gosse! —

Själfsvålding, hvad du gjort mig oro! — Säg,
hvar du så länge dragit ut på tiden?

Zefyr skyndar sig fram och omfamnar henne. Ljumma fläktar sprida sig åt alla sidor och förmildra småningom grottans kylighet.

A s t o l f

sakta, stickande hufvudet framom skärmen.

O, hvilken tjusande gestalt! Ett barn
af tio år han syns, och ur hans ögon,
två himlar målade i miniatyr,
en molnfri oskuld oförgämligt småler.
Kupido själf var hälften ej så skön.
Hur täckt kring hals och axlar sidenhåret

sin gullflod krusar! Och hur ljufvligt röras
beständigt på hans vingar af och an
de fina, späda fjädrarna, som skifta
ur hvitt i blekrödt och i himmelsblått! —
Ja, äfven dig jag såg i forna drömmar;
och du mig förde fjärran bort, långt bort,
till outsägeliga öden!

A n e m o t i s

till Zefyr.

Tala!

Du nog mig smekat har. Jag är ju god
igen, som jag, tyvärr, mot dig är alltid.
Gif hit din lilla kappa! Hon skall torkas.
Du har väl glömt dig, efter vanligheten,
kvar på din ö?

Z e f y r.

Lycksalighetens? Ja!

S u n n a n.

Han är sig lik, den gynnarn! Och ändå
du aldrig, mamma, närns att banna honom.

Z e f y r.

Hulda moder, banna ej din trogne son,
att så sent han ofta kommer därifrån!
Bröder, om I sågen blott en gång min syn,
flydde hvarje rynka edra ögonbryn!
Var mitt vittne, Östan, du, som själf ibland
har med mig besökt Lycksalighetens land! —

Ö, där allt, hvad jorden sig som skönt har tänkt,
härska får, af tiden evigt oförkränkt;
där hvar gårdag hviskar till hvar morgondag:
"Broder, du blir ännu mera säll än jag!"

Hvart jag sväfvar, ila med mitt minnes gång,
locka sen mig åter med ditt ljufva tvång!

Astolf lämnar sin vrå och närmar sig under det följande steg för steg
intill Zefyr, med en beständigt mera spänd uppmärksamhet.

A n e m o t i s.

Min son, du är mig nästan alltför lyrisk
i din berättelse. Dock, vidare!

Z e f y r.

Se, jag i prinsessans trädgård mig befann.
Hennes nymfer glädtigt sprungo om hvarann.
Kring en springbrunn lekte hök och dufva vi:
jag var höken; alla fick jag tag uti.
Mången mun, lik rosen morgonfrisk och täck,
kysste mig i tysthet bortom mången häck.

Sen en dans begyntes: jag anförde den;
fullt i trädens toppar var af spelemän.
Näktergalen kom med hela sitt kapell,
och hans gunstling, trasten, var just utmärkt snäll.
De, som icke sjöngo, slogo kastanjett
med de nätta vingar, på ett hurtigt sätt.

Gräsens alla vättar, i sin blomsterprakt,
nickade med bifall åt musikens takt.
Äfven stjärneblomstren, på sin blåa äng,
kommo fram, sen solen gått i purpursäng.
Liljan neg helt djupt för sin förnäma släkt,
månan log och sade: "Flicka, det var täckt!"

Då — en allmän hviskning: "Tyst!" — "Prinsessan?"
— "Ja!"

"Hennes röst och luta!" — "O, Felicia!"

Och från ändan af en höghväld lagergång
sam på välljudsvågor fram en himmelsk sång;
hvert den drog, en hemlig spegelglans sig göt,
som ur tingens själar klar omkring dem flöt.

Under palmer satt hon, vid ett vattenfall;
böljan, båglik stannad, glömde bort sitt svall.
Hjärtats gåta, lifvet, världens sammanhang
log i läppens tonspel, grät i lutans klang.
Sen hon slutat, länge hon åt himlen såg;
men i hennes ögon, dubbel, själf han låg.

Nu jag kom. Hon vänligt på sitt knä mig tog.
Yr, kring hals och barm jag mina vingar slog.
Alla ljufva dofter, i en enda fläkt,
kring den sköna tömde ljumt min andedräkt,
att i lena vågor hennes mörka hår
föll kring pannans snö och kindens rosenvår.

Mildt till mig hon sänkte detta ögonpar,
där än evighetens tanke speglad var.
Lik en stjärnklar natt på höglå grund, hvar blick
mäktig till sitt mål i dunkla strålar gick.
"Vackra Zefyr," sade hon, "du är mig kär;
gärna dröjer jag, så länge du är här."

Och i lockar lade hennes ömma smek
nu mitt hår, förvildadt genom flykt och lek.
Mina fjädrar sedan, rörliga alltjämt,
strök den mjälla handen, under tusen skämt;
medan jag mitt anlet gömde, slug och nöjd,
halft emellan barmens dubbla liljehöjd.

Men — din röst mig ropte, moder! Sorgsen då
 bredde jag till hemfärd mina vingar små.
 Ack, när jag till afsked kysste mun och kind,
 ack, hur tungt jag kände, att jag blott var vind!
 Fjärran blott ur luften än jag skåda fick,
 hur min höga drottning mellan cedrar gick.

Väl dock, att en ande icke älska kan
 som ett mänskligt hjärta, som en riktig man!
 Såges hon af en ur denna svaga släkt,
 snart till aska blefve då hans låga släckt.
 Nämn, hvad jord och himmel båda skönast ha,
 i ett enda namn: det är — *Felicia!*

A s t o l f

som länge stått Zefyr helt nära, med häftighet.

Är det väl möjligt? Gifs det då i sanning
 ett sådant land, en sådan kvinna? — Zefyr!

Han knäfaller för honom.

På mina knän, du gudalika barn!
 — ett knäfall för en ande, helst en god,
 kan ej förnedra någon — jag besvärjer
 den menlöshet, som leker på din uppsyn,
 att säga mig, om dina tjusta ord
 en verklig ö, en verklig drottning skildra
 och ej kanhända tala diktens språk
 i fagra bilder af en sinnrik mening?

Z e f y r

som nu först blir honom varse, med glad förundran.

Hvem är du, sköna, obekanta yngling?
 Hvi ligger du på knä för mig? Stig opp! —
 Hvad du om dikt och verklighet mig sport,
 jag ej så noga just förstår, men gärna
 jag svara vill på själfva hufvudsaken.

Astolf

uppstigande.

Är den då till, den ön?

Zefyr.

Ja visst!

Astolf.

Och hon —

o alla himlar! — och Felicia,
är hon en varelse utaf mitt släkte,
af riktigt kvinnlig art?

Zefyr.

Naturligtvis!

Det är blott en omständighet, som skiljer
min härskarinna ifrån mänskokvinnor:
att hon odödlig är och evigt ung.
Men den omständigheten, tycker jag,
har många goda sidor.

Östan.

Utän tvifvel!

Så tror jag ock. Jag tål ej det, som åldras.
Allting är godt, så länge det är ungt;
det onda blott är gammalt.

Sunnan.

Artig sats,

rätt sinnrik, bästa mamma!

Anemotis

förtretad.

Dumheter!

Sunnan

till Östan.

Du öfverfulla djup af allsköns vishet,
sen hvilken tid studerar du moral?

Ö s t a n .

Alltsedan du blef omoralisk.

S u n n a n .

Tosing!

A s t o l f

för sig själf.

Sirensång, segrar du? —

Z e f y r .

Men säg mig, mamma,
hvem då vår gäst egentligen är?

A n e m o t i s .

En prins ifrån de trakter, som af Nordan
bevakas; kommen hit ej längesen,
förirrad från sin väg och från sitt folk,
att söka natthärbärke i vår grotta.
Tilltygad var han med besked, minsann,
af storm och störtregn.

N o r d a n .

Rätt! just nu en sak
mig faller in på nytt. Hvem har af er,
förmättna slynglar, samt och synnerligt,
sig understått att inom mina gränser,
och mig dessutom rentaf oåtspod,
förlusta sig med storm och regn och åska?

S u n n a n

trotsigt.

Hvad språk!

Ö s t a n

likaså.

Herr Nordan, tala saktare!

A n e m o t i s.

Nå, stilla, stilla! Hvad som händt, är händt.
Jag tål ej höra gräl. För öfrigt har
jag ingenting emot, att han drefs hit.
Ett hyggligt barn!

N o r d a n.

En gäck, som ej trifs hemma.
Där är för kallt, kantänka, för hans ömma
bröstsockerhjärta.

S u n n a n.

Mellertid för dig
han passar, Zefyr, aldeles, som vore
han enkom klippt åt dig till lekkamrat.
En smula galnare han är, på köpet,
åtminstone hvad flickeögon angår.
Du — måste se dem, för att vurma: platt!
Han — vida högre i geni! — till slikt
behöfver blott att höra talas om dem.
Men desto bättre: täflingen förkofrar!

Z e f y r

till Astolf.

Låt mina bröder larma, du! Helt visst
vi bli de bästa vänner i naturen.
Hvad heter du? — Du svarar ej? — Ja så!
Jag märker nog, hvar dina tankar vistas.
Jag får väl veta det rättnu.

Några tjänande vindar gifva med tecken tillkänna, att aftonmåltiden
är anrättad.

A n e m o t i s.

Men, gossar,
det är ej klokt att glömma bort vår kvällsvard
för bara sladder om moral och flickor.

Kom, Östan, Sunnan, Nordan! — Zefyr, hör . . .
Herr prins! — Men hvad han står och bligar där,
med stela ögon, styf liksom en bild! —
Jag ämnat honom till din egen gäst,
min Zefyr! Vid det lilla porfyrbordet
därinne kan du sätta dig i ro
med sina små favonier och honom.

Z e f y r

halfhögt.

Men, mamma, dricker han champagne? Du vet,
jag tömmer skålar för Felicia . . .

A s t o l f

uppsprittande ur sin tankspriddhet.

Ja, goda Zefyr, nu är tid att dricka;
i denna konst jag icke sviker dig.
Kom, vackra broder! Må en luftig stråle
af pärlor, sänd från vinets eterskum,
ur glas på glas till hoppets himmel fly,
och i hvar pärla spegla henne — henne! —
Lif af mitt lif, min själs fördolda själ,
ditt namn är då Felicia? — O Zefyr,
berätta mer . . . dock, kom blott, broder, kom!

I midten af grottans bakgrund öppna sig basaltdörrarna till en annan
hvälfd bergsal, där några gnomer just lykta med att antända lampetter af
stalaktit och bergkristall. Sällskapet begifver sig ditin, och vindarna grup-
pera sig omkring åtskilliga bord, alla västliga omkring Zefyrs, vid hvars
sida Astolf sätter sig. Taffelmusik och dans af allahanda mineraliska andar.

* * *

(Därpå följer en scen i Zefyrs sofkammare. Astolf kan icke
sofva, utan väcker Zefyr och berättar om sitt tomma lif. Nu, efter
Zefyrs skildring af Felicia, förmår han dock åter hoppas. Till sist
måste Zefyr lofva att medtaga honom till Lycksalighetens ö.)

* * *

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Den förra grottsalen.

Anemotis sitter framför eldstaden på ett slags gråstenstron. Vindarnas höfdingar, utom Zefyr, äro lägrade på sidorna, med sina svenner bakom sig. De dricka ur horn, som gå friskt omkring. Elden uppfaddrar då och då; ljusen på väggarna äro till en stor del utbrunna. Det lider mot dagbräckningen.

A n e m o t i s.

Så har jag nu inhämtat edra råd,
hvad för de nästa dagar är att göra.
Jag tackar er och tror, att Eolus
skall ock bli nöjd med de beslut vi fattat.

S u n n a n.

Om blott herr Zefyr, den sjusofvaren,
ej sätter sig emot.

A n e m o t i s.

Hvad Zefyr menar
i denna sak, jag vet ändå. I ro
han ännu hvila må en liten stund;
han är ju barn till lemmar som till lynne.
Emellertid vi frukostera må
och glamma lustigt om, tills röda hanen
därute manar med sitt skyltvaksrop
enhvar till uppbrott och med halfrädd blick
den första gryningsstrimman tittar in
igenom öppna dörren i vår bergsal.

S u n n a n

sakta till Östan.

Jag tror minsann, att gumman blifvit vitter!

A n e m o t i s.

Men medan nu I sitten här omkring mig,
uppriskade och blidare till sinnes,
må hvar och en af er, I tappra söner,

erinra sig, hvad i går kväll jag bad,
och redigt och i ordning mig förtälja
sitt gårdagsvärf. Du, Sunnan, må begynna!
Du ser så klipsk ut, och du pratar helst.

S u n n a n.

På gift och kvalm och ångande kryddor mätt,
jag drog från Ceylon hit öfver Sahras slätt.
En karavan där sökt, genom mången dag,
i glödhet sand med klagan ett vattudrag.

Förtärd af törst, man hägringar locka såg
med gröna öars buskar, med glasblank våg;
men hvart som helst den trötta kamelen lopp,
en gulbränd ökens yta bedrog hans hopp.

Till sist ändock man råkat en dadelpalm:
i skuggan sjöng en källa sin aftonsalm.
De vise köpmän ströko de långa skägg
och sträckte makligt sig inom tältets vägg.

Nu skröt enhvar i kapp af det mod han haft,
sin vägkunskap och sina kamelers kraft;
sen öfverslog man vinsten, med stolta rop,
af gull, af elfenben och af slafvars hop.

Jag sände då en kväfvande hvirfvel ut —
och hastigt tog det högvisa tåget slut.
Blott här och där ett hufvud ur sanden glör,
men att det räknar längre, jag knappast tror.

Ej blir från svartblå läppar en ed mer hörd!
Den gula månan låtsar att vara rörd;
han grinar ömt och lyser schakalen dit,
som gör vid läckra rätten sin bästa flit.

När snart de sluga skallar i krithvitt sken
ej prunka mindre rart än sitt elfenben,
jag än en gång vill skåda de kloka män,
hur, utan hjärnor, likväl de grubbla än.

Gapskrattar.

A n e m o t i s

missnöjd.

Du är dig lik! — Skall du ej nånsin lära
hvad bildning är, hvad karaktär och seder?

Sunnan skrattar ännu hårdare.

Ja, skratta du! — Jämt gör du mig bekymmer.

Hanen utanför gal.

Hör! — Det var första ropet. — Nå, min Nore?

N o r d a n.

Med skäl du klandrar, moder, min broders nidingsfärd.
Om dö han kunde, genast han fölle för mitt svärd.
Jag annat haft att sköta: att hålla rent mitt haf
från pysslingar, som söka min bostad och sin graf.

De spana alla vägar, de fresta tusen grepp:
än åka de på slädar, än segla de på skepp;
än tro de, att mitt hem är ett isfält utan tö,
än att i öppet vatten jag bor på solblid ö.

Du känner själf, o moder, mitt slott. Så säg, välan!
om slika kräk till gäster jag härbärgera kan?
Om ock min fästnings vallar, där isbergstornen stå,
dem släppte in i borgen, hvad hjälpte det ändå?

Af blåhvit glanskis hvälfdä, på stolpar af granit,
jag mina salar murat, ej utan konst och flit;

men friska luften spelar i rummen öfverallt
kring mig och mina svenner: det kallar mänskan kallt.

När norrskensdagern blickar på fönsternas kristall,
vi leka krig därinom, vi leka hjältars fall;
och när vi slå med svärden på sköldar af magnet,
ett ljud går genom världen, det ingen tyda vet.

Hvem skulle i min boning då trifvas utom vi? —
Grann är min trädgård: ätbart finns ingenting däri.
Af snö ju hvarje blomster, af bärnsten frukten är,
af malm de blanka träden, dem gripar vakta där.

Du gillar alltså, moder, helt visst mitt företag:
jag mot en mänskoskara har åter skipat lag.
I en af mina portar de hjältar fröso fast;
likt fångna möss de kvidde, allt under skeppets rast.

Jag såg det usla fartyg: det stod bland isfjäll klämdt,
och kvickt min hofnarr, björnen, med kräken dref sitt skämt.
Jag lät de fikna sjömän få tömma ut sitt mod,
tills svält och kyla svalkat det alltför heta blod.

Då steg jag upp på vallen och röt; med dån och knall
flög hvarje torn till sides, och fri var böljan all.
Ej hvar och en till kusten kom hem med arm och fot;
men nog gick resan hurtigt, och nog fick soten bot.

A n e m o t i s.

Hvad du är hård och skarp! — Har jag ej sagt dig,
att något mera mildhet icke skadar?

Man bör ej vara rättvis blott, men älskvärd.

Nordan skakar på hufvudet och vänder sig mot elden, med ryggen åt gumman.

Jag vet väl, att min varning du försmår;
men sanningen, den säger jag ändå!

Hanen gal andra gången. Synkretsen börjar ljusna i öster.

Det andra ropet! — Har du, Östan, ej
ett mera glädtigt budskap än de bägge,
så sitt helt stilla på din bänk, och tig!

Ö s t a n .

Nej, min moder, låt mig tala! Glada tidender jag bär:
genom Iran sist, från Ganges till ditt hem jag kommen är.
En nabobs palats på vägen hvälfde jag med hån omkull;
nu hans trälar dela rofvet; röfvarn stoppa de i mull.

Men vid Schiras, just som solen sänkte sig i Zenderud,
höll jag opp med snabba ridten, steg till jord i ambraskrud.
Än är Persien mig kärast af all land på jordens ring;
hela dagar i dess parker tumlar jag min skäck omkring.

Hvar han sätter lätta hofven, hvar med nåd min vinge rörs,
balsam doftar, nafta glimmar, sångens muntra täfpling hörs:
liksom bi kring mandelträdet, lydiga sin drottning's ord,
honungsljufva visor svärma kring den rosenhöljda jord.

Skymning, nattens härold, redan hennes tjäll på skuldran bar;
i jasminens silfverskålar nyss min kvällsvard tillredd var;
smekt af solens afskedskyssar, het af lust och blygsam harm,
skälfde drufvans purpurknopp på marmorklippans hvälfda
barm.

Daggens rörliga juveler krönte myrtenskogens hår;
jorden, lik ett lyckligt öga, glänste af en glädjetår,
såg sig om i mörkblå rymden till de gyllne systrar opp,
som vid kärleksstjärnans harpa ordna sina dansars lopp.

Bäst jag nu bestyrde tvenne palmers bröllop med hvarann,
till min syn, från flodens andra brädd, en sällsam anblick
hann:

en sultan, som ännu icke glömt en älskad skönhets graf
och med några hofmän, sorgsen, dit på vallfart sig begaf.

Upp på tigerfläckig fåle, stum, den bleka härskarn sprang,
mot stigbygelns gull den krökta segersabelns balja klang;
häftigt grep han sammetstygel, högg med sporrens diamant,
och i brusande galopp flög tåget öfver djup och brant.

Framför hvita grafmoskéen turbanprydda skaran höll.
Då, hvad harm! sultanen ref sitt hår och på sitt anlet föll.
Rosengården, rikt planterad, vattnad af hans egen hand,
var en rishäck, nästan mördad af min broder Sunnans brand!

”Allah!” skrek han, ”har du hjära att min saknad gäcka
så?” —

Då jag, medlidsam, till häcken smög mig fram på luftig tå,
andades på blad och grenar: hastigt slogo knopp vid knopp,
lika den begråtnas kinder, ros vid ros mot älskarn opp.

Sen en springbrunn lät jag välla fram ur markens dolda grund;
våldiga cypresser ofvan sluta skyddande förbund.
Näktergalen där förklarar nu för rosorna sin bön,
turtur och gasellen ila dit vid spegelböljans døn.

A n e m o t i s.

Tack, snälla Östan, för din snälla gärning!
Ditt dagsverk hedrar dig.

N o r d a n

afsides till Sunnan.

Hur grå som helst
en käring må bli, så ljusnar hon ändå,

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

---

hvar gång hon gnolas hör på spinnrocksvisan
om det där lumpna tokeriet kärlek.

S u n n a n.

Ett obestridligt rön!

Hanen gal tredje gången. Man ser genom grottans öppning en gles
skymt af morgonrodnad.

A n e m o t i s.

Men ren till afsked
har rödkam ropat; det är tid att nu
enhvar sig skyndar bort till ort och plikt.
Jag skall nog väcka Zefyr —

Vindarna rusa opp från sina säten.

Lefven väl!

Välkomna åter! Hälsen Eolus,
ifall han träffas kan på något ställe! —
En styrkedryck på resan först!

Vindarna stöta dryckeshornen tillsammans och tömma dem.

Se så!

K o r a f v i n d a r n a.

Upp genom luften, bort öfver hafven,
hän öfver jorden i stormande färd!
Morgonens drottning med rosiga stafven
vinkar oss ut i sin vaknande värld.

Upp, till de brusande
böljornas lek!

Upp, till de susande
lundarnas smek!

Människan, djuren, i kvalmiga nästen,
lyssna med oro till vingarnas dån.

Vi sväfva fria till himmelens fästen,
komma med budskap igen därifrån!

De störta under hvinande gny ut igenom dörren.

(Zefyr skänker Astolf en kappa, som vid framkomsten till Lycksalighetens ö skall göra honom osynlig. Han tager honom i sin famn och flyger med honom mot den uppgående solen.)

* * *

ASTOLFS BORG.

Prinsessan Svanhvits jungfrubur.

S v a n h v i t

ensam.

Än ingen Astolf! — Fåfängt öfverallt
man honom sökt — hans häst, med sadeln tom,
stod bittida på morgonstunden, skummig,
på borggården framför den stora trappan,
med vilda blickar, nedsänkt hufvud; hemskt
i alla lemmar skalf han, liksom jagad
af midnattsandar genom skog och mark.
O Gud, hvem vet hvad han har sett? — Du vet det!
O, gåfve du, blott för ett enda ljud,
en mänsklig röst åt trogna djurets tunga:
i detta ljud, en blink, ett nu för mig
uppginge lifvet eller ropte döden!

Hon går till fönstret.

Hur många vägar slingra sig där nere
från skilda håll till stadens portar! — Vill
ej du, min stjärna, tindra fram på någon?
Du är likväl mitt hjärtas sol. Förlåt!
Du är ej kall, ack nej! du är för varm,
för glödande för mig; se, det är felet.
Din varelses musik har tusen strängar
för tusen toner, då mitt arma strängspel

en enda blott förmår att bjuda dig;
den kallas ömhet, trohet! Visst jag stundom
har tyckt, att också den sin skönhet har;
men den förblifver evigt en och samma,
den klingar, oföränderligt sig lik,
en stilla bön till Gud för hvad man älskar.

Tager fram en cittra.

Det är en vänsäll gäst, den mästaren
från Valland, som mig lärde att med dig
samtala, ljufva skänk af Astolfs gunst!
Man sagt mig, att det finnes vissa sjöar,
aflägsna, skumma, trånga ofvantill,
med videts eller tårpilns kännetecken
på bräddens rand bevuxna, men inunder
så djupa, att man tror dem sakna botten.
Ur dessa sjöar skall på vissa tider,
helst söndagsmorgnar eller helgdagskvällar,
från djupen stiga opp en sällsam klang,
liksom en ringning utaf klockors malm
från längesen försunkna slott och kyrkor.
Går vandrarn dit, allt närmare han hör
och klarare det ljud, som tränger sig
från underjorden med omätlig klagan:
men lugn är vattnets yta ofvanpå
och tycks med sorglig vällust lyssna själf,
hur klingande den gömda bottnen svallar.
Så vill jag ock försöka nu att dämpa
mitt hjärtas dunkla vallning med en sång.

Spelar och sjunger.

Ungmön i lunden på jaknätet band,
morgonfrisk —

Ack nej! den visan gör mig alltid ängslig.
En annan då! — Ja, den om tusenskönan,
som öfverraskad blef af tidig vinter.

Begynner åter.

Stilla, o stilla!
Somna från storm och snö!
Ensliga lilla,
nu är det tid att dö!
Kallt är kring dal och sjö.
Stilla, o stilla!

Stunderna ila,
snart du den sista ser.
Hvila, o hvila!
Vissna, som andra fler! —
Hjärta, hvad vill du mer?
Hvila, o hvila!

Skuggan låt gömma
allt, hvad du njöt och led.
Glömma, o glömma —
sådan är solens sed!
Lär dig i nattens fred
glömma, o glömma!

Domna blott, domna!
Snön är din bästa vän.
Godt är att somna:
vår kommer ej igen.
Hjärta, hvi slår du än?
Domna blott, domna!

Tystna då, tystna,
töm i en suck din själ!

Upphör att lyssna.
Lifvet dig bjöd farväl:
"Arma, god natt, sof väl!"
Tystna då, tystna!

Utbrister i gråt.

O, finge jag till hela lifvet säga:
"God natt!" men ack, det svarar ej: "Sof väl!"

* * *

Trädgårdspark på Lycksalighetens ö.

Morgonens första solsken. Föremålens mångfaldigt växlande tafior omgifvas i fjärran af höga berg, mellan och öfver hvilka dock längst bort i bakgrunden öppnas nya, lika skiftande utsikter. Bergens hjässor skina genom hvitblå, violetta och rosenfärgade dimmor; och utför klippväggarna, ömsom terrassformiga, ömsom brådbranta, störta oräkneliga bäckar och vattenfall, större och mindre, som än här, än där mellan lunderna samla sig i små sjöar och därifrån genom dolda ledningar åter uppstiga i täflande springbrunnar. På en upphöjd ort i fonden synes framsidan af ett praktfullt slott; palmer, så höga som palatset intill kupolerna, bilda däromkring på jämlika afstånd ett slags skidgård. Från denna går en allé till förgrunden, på hvars ena sida, i en skuggrik dunge af palmer, lagrar och cypresser, Ungdomens källa framsorlar ur nischen af en smaragdklippa. Gentemot henne, på förgrundens andra sida, men något längre aflägsen visar sig en vattenkonst af underbar fägring. Omkring källan är en liten öppen plats; på denna uppträda, dels ifrån den stora allén, dels ifrån några smärre gångar, nymferna

CECILIA, LUCINDA, NIOBE, ERVINA, NAIDION och TEANO,
alla med guldinlagda kristallpokaler i händerna.

T e a n o .

Sex blott! — Vår Laura ju felas ännu;
annars hon nästan mer tidigt än du,
vackra Lucinda, vid källan plär finnas,
när vi gå hit att begynna vår dag,
enligt vår lefnads evärdliga lag.

Lucinda.

Visst något viktigt af henne besinnas;
aldrig för sömnens begär var hon svag.

Naidion.

Hvarför så tankfull, Ervina?

Ervina.

Hvar gång,
när jag ser solen gå upp öfver lunden,
minns jag, hur skön var den festliga stunden,
då denna källa först hörde vår sång.

Naidion.

Att du kan minnas så långt bort tillbaka!

Ervina.

Ja, lilla syster, just här, där den raka
palmgången öppnar ett grönskande fält,
mötte mitt öga, förvånadt och sällt,
väckt, som ur sömn, af en värmande strimma,
första behaget af gryningens timma.
Än ej förspordes af vindar ett sus,
allt låg omkring mig i dvala och dimma;
men genom töcknet ett växande ljus
tycktes, med drag af ett anlete, glimma.
Hastigt det glesnade floret drogs af,
toner i korsande riktningar klungo;
parken stod fram ur ett skimrande haf,
himlen sin anblick åt blommorna gaf,
fåglarna sjöngo och källorna sprungo.

Cecilia.

Och när du såg dig förundrad omkring,
mig fann du närmast . . .

Er v i n a.

Och sida vid sida
snart af oss sju slöts en systerlig ring,
utan begär att om platserna strida.
Midt inom kretsen Felicia stod,
hon var det ljus, som gjort ända på natten.
Mäktig och hög, men förbindlig och god,
syntes hon buren af strålarnas flod,
medan den höljde i lekande mod
rörliga dungar och spelande vatten.
Dräkt utaf gullskir kring lifvet sig smög,
mantel af scharlakan halft den betäckte,
och öfver purpurturbanen en hög
buske af bländande fjädrar sig sträckte.
Glad, som det sågs, af vårt hyllande nit,
men majestätlig, befallande redan,
leende ropte hon: "Välkomna hit!
Tagen min kyss och betjänen mig sedan!"

N i o b e.

Laura var djärfvast: i blinken hon kom,
först fick hon drottningens läppar beröra.
Därför blef hon ock den skönsta; därom
vet hon ej sällan att låta oss höra.

Er v i n a.

Sedan for drottningen fort i sitt tal:
"Natten jag tillbragt, den stjärniga, ensam;
nu är vår dag och vår lefnad gemensam,
boning åt er står tillreds i min sal.
Här, dessa verktyg, till allas vårt nöje,
lämnar jag er: deras bruk I förstån!
I mina tårar liksom i mitt löje
läses betydelsen klart af mitt lån." —
Nu sina gåfvor hon mellan oss delte:

Laura fick griffeln af renaste guld;
jag tog mitt vinkelmått; lycklig och huld
snart på sin harpa Cecilia spelte;
till hvad jag byggt hennes välljud är skuld!
Niobe mejseln, och penseln Lucinda
pröfvade strax på en bild af hvarann,
medan Teano sin mask lärde binda
framför sin uppsyn, i härmningen sann.
Sist kom Naidion, nätt som en dropa,
nyfälld ur blomstret, till drottningens ro.
Minns du, hvad då hon dig sade, måntro? —
"Flicka, då allt, hvad du kan, är att hoppa,
tag, hvad du därtill behöfver: en sko!"

Alla skratta.

N a i d i o n

ond.

Nej, hon mig skänkte en grann tamburin,
elaka syster, med klingande ringar . . .

T e a n o.

Nå, nå, Naidion, håll blott god min!
Hvem har ej sett, hur med den du dig svingar
sirligt och luftigt, som ägde du vingar?

N a i d i o n.

Där kommer Laura!

Nymferna stiga upp från sina säten att möta henne.

E r v i n a.

Förlåt oss, men kort
är nu vår tid; vi ha länge fått vänta.

L a u r a.

Systrar, jag rår ej. Min plikt var att glänta
sakta på drottningens dörr och se åt,

om hon behöfde min tjänst. Efteråt
gick jag till källan, så fort jag förmådde.

Cecilia.

Ja, ditt förhinder jag tigande spådde!

Teano.

Laura, är drottningen vaknad?

Laura.

Jag smög
tyst mig till bädden. Hon slumrade stilla.
Mellan de ljusröda förhängen flög
morgonens stråle, i skiftande villa.
Drucken han irrade, satt och spratt opp,
väljande mellan de unga behagen,
kände sig, under sitt glittrande lopp,
än utaf ett, än ett annat betagen.

Niobe.

Var hon allena? Och tycktes du se
lyckliga drömmar på läpparna le?
Annars — du vet, att hon vill så — du väckte
slumrerskan visst ur det kval, som förskräckte?

Laura.

Vaggad på barmen, satt gunstlingen tyst,
paradisfågeln, och vingarna sträckte,
undrande, hvarför han än ej blef kysst
och hvad som fosterskans blickar betäckte.
Åter tillhopa, liksom i sitt bo,
drog han sig, späd och betänksam i minen,
lutad mot gördeln af azur i ro,
såg sig i spännet af klara rubinen.
Trippande sedan till munnen han steg,
rörde med näbben den rosiga glansen,

lyssnade, skakade hjässan och teg,
svängde sig så upp till fönstret, på kransen.
Hon dock, med kinden mot snöarmen sänkt,
lockarna lösta i skuggande vågor,
drömmande smålog, af strålregn bestänkt,
själf lik en morgon med purprade lågor.

E r v i n a.

Må hon då hvila i ro, medan vi
ägna åt källan vår sjungande hyllning.
Vattnet och kraften, som svallar däri,
strömme i glasen med ungdomens fyllning!

N a i d i o n.

Det är begripligt, att sofva man vill
och att vi gärna ej tidigt oss väcka,
när själfva solstrålen kär dröjer still,
under det vi än helt makligt oss räcka,
somna på nytt och hans tveksamhet gäcka.

T e a n o.

Finge vi dock, i vårt syskonförbund,
henne vid källan emellan oss blicka!

C e c i l i a.

Ja, men för henne blott midnattens stund
alltid är den, då hon här plägar dricka.
Stundom hon då, i den ensliga lund,
möter sin moder, den dunkla, den gömda,
den af sin dotter så gärna förglömda!

N a i d i o n.

Hvem kan den modern väl vara?

C e c i l i a.

Om det
ingen ju vet, hvad hon Laura förtrodde!

En gång hon bleknade sällsamt och grät,
när jag en fråga tillåtelig trodde.

N a i d i o n.

Det är besynnerligt!

E r v i n a.

Mig har ej gått
omärkt förbi, att prinsessan så sällan
nu på en tid har besökt denna källan.
Länge hon ursprungets ådra försmått,
nöjd med den mindre, den afledda blott,
som, genom dolda kanaler ledsagad,
inom det innersta af hennes slott
blank väller opp med sitt önskade mått.

T e a n o.

Men då hur därmed det hänger tillsamman,
Laura, för dig hetes vara bekant —
säg, hvad af allt detta rykte är sant!
Hvi bör ej modern bli sedd?

L a u r a.

Fastän flamman
bränner dig ej, när en gnista hon är,
kom ej den glödande askan för när!
Vådligt är allt, som förborgas.

E r v i n a.

Vi värda
må med vår tystnad den hemliga lott,
som ej Felicia själf funnit godt
att för oss yppa. Dess kunskap en börda
blefve oss kanske. Men skyndom oss blott!
Drottningen vaknar, och bannor vi skörda.

Lucinda.

Se, hvad det vattnet, likt brinnande gull,
kastar sig uppåt i stråliga bågar! —
Härliga eldglans!

Laura.

Tinkturen där lågar
samlad, hvaraf hela kärnan är full
djupt i de ådror, som sjuda och flyta
inom vår ös lätt betäckande yta.

Lucinda.

Äfven i ringaste granden af mull
skönjes dess skimrande skiftning sig bryta;
liksom igenom det skäraste hull
skönheten spelar med bildande krafter,
mildrar sig ock genom ytan dess glans.

Laura.

Sjungom vår hymn! De förfriskande safter
lifve, som förr, vår odödlighets krans!
De ställa sig i en halfring omkring källan och fylla glasen.

Lucinda

till Laura.

Börja! I kärlden ju porlar alltredan
vattnet mot solen med glittrande blink.

Niobe.

O, hvilken dag, som förbidar oss sedan!

Cecilia.

O, hvilken afton, vid stjärnornas vink!

Laura.

Heliga källa för hälsan och sången,
källornas konung, vi nalkas igen!

Nattens och stumhetens tid är förgången,
fjäriln ej längre i larfven är fången;
dagen har kommit och klangen med den.
Mornad af fläktarnas väckande krusning,
släck då vår törst i din ljufliga flod!
Nektar af klarhet, af lust och förtjusning,
lek i vårt sinne och spritt i vår blod!

Hon dricker.

Cecilia.

Ack, men till ljuset för nära sig vågar
fjäriln, den vingade Psyke, ibland;
och vid en eld, som förtärande lågar,
snart hon med hviskning och bäfvan sig frågar,
om hon skall dö i dess lockande brand.
Svalkande droppar! då fallen, o fallen
rikt på den glöd, som i hjärtat blef tänd,
tills hvarje nerv, lik en sträng af metallen,
åter för lifvet blir ljudande spänd!

Dricker.

Ervina.

Och när ur själen, som stjärnbloss ur natten,
skapande andar slå ögonen opp,
stärk deras vingar, du mäktiga vatten,
arf af den gömda, odödliga skatten,
att de fullborda sitt glänsande lopp!
Skyhögt, en bild utaf himlen, sig hvälfve
templet, där tanken sig skåda begär;
och, vid sin anblick förvånad, han skälfve
saligt af skräck, att så evig han är!

Dricker.

Niobe.

Men under hvalfven, dem djärfheten höjer,
ställa sig fägringens bildningar fram;

och, liksom rankan kring almen sig böjer,
vällust sig lindar om kraften och dröjer,
rundad till kropp, vid hans pelarestam.
Härliga bölja, gif njutning och styrka,
sänd dem i svallande mått ur din famn,
att man i marmorns gestalter må dyrka
ödet, men blott under skönhetens namn!

Dricker.

L u c i n d a.

Liksom ett bi mellan blommornas skålar
kryssar att samla sin honings behag,
sväfvar ock själen bland tingen och målar —
ömsom i skuggor och ömsom i strålar —
skärt på sitt glas deras anletesdrag.
Låt då för penseln de gladaste tindra,
komma och växla, med tjusningens nyck!
Glindra med regnbågens färger, o glindra
genom mitt sinne, förskönande dryck!

Dricker.

N a i d i o n.

Dock, hvad är bilden och ljudet och sången
utan en blixtn i en spelande blick?
Är icke rörelsen, är icke gången,
frälst ur de tröga, de reglande tvången,
fägringen själf i sitt lefvande skick?
När i de ystra, de luftiga springen
dansen sig hvirflande slingrar omkring,
vågor! till flygande taflor bevingen
glädtigt den vida förtrollningens ring!

Dricker.

T e a n o.

Ja, likt en droppa, som fängslad är vorden
inom en genomskinlig demant,

speglas af åtbörden, blicken och orden
allt, som är ande, i himlen, på jorden,
allt, hvad i hjärtat är evigt och sant.
Gif, att jag dårar, du ädlaste bölja,
andarnas syn med förädlande svek!
Allt hvad de yppa, än mer hvad de dölja,
låt mig dem visa i härmande lek!

Dricker.

K o r.

Nu till vår tjusande drottning tillbaka,
att, när hon uppstår, vår syssla bevaka!
Hvem vill en plikt, som är nöje, försaka?
O, huru härligt hos henne att bo! —
Källornas konung, vi tacka dig alla!
Nu låt din läskning för fåglarna svalla!
Tillis vi i morgon igen på dig kalla,
heliga källa, du sorle i ro.

I detta ögonblick, just som de ämna vända sig om för att gå till slot
tet, hörs ur luften den bortom scenen annalkande

Astolfs röst.

En sång, en sång! O, skynda, skynda!

Cecilia.

Hvad?

Teano.

En röst ur luften!

De se bestörta på hvarandra.

Astolfs röst.

Redan kan jag tydligt
betrakta allt! —

Lucinda.

Det är ju fasligt!

Astolfs röst.

Ha!

ser du de vackra flickorna vid källan?

Naidion.

Nej, nu jag springer.

Niobe.

Säg, i himlens namn,

du kloka Laura...

Laura.

Tig, och spring! Hvem vet
hvad det för troll kan vara! — Fort blott, fort! —
Så snafva ej, Ervina! — Spring då, spring!

* * *

(Under en fest i Felicias slott, bland feer och tärnor, framställer sig Astolf och vinner Felicias kärlek.)

* * *

Afton. En trakt af slottsparken, festligt sirad med lampor och blomsterkransar mellan träden. Scenen föreställer till större delen en slät, grön plats med Amors bildstod på den redan beskrifna fontänen och framför denna ett altare, på hvilket en elementarisk eldslåga sakta fladdrar. Från en starkt upplyst paviljong i bakgrunden med små gyllne tornflöjlar och mångfärgade vimplar, skallar öfver det gröna fältet sång och dansmusik.

Zefyr och Naidion

möta hvarandra.

Naidion.

God afton, Zefyr!

Zefyr.

Se, Naidion!

Tack, sköna nymf! Du är ett lyckligt möte.

Naidion.

Och du ett artigt.

Z e f y r.

Nå, i denna kväll
här går just muntert till.

N a i d i o n.

Felicia
är nöjd med riddarn, som du skaffat hit.

Z e f y r.

Jag märker det. Jo, jo! — Än du då själf?

N a i d i o n.

Hvem skulle icke vara nöjd med honom?
Han är så god, så vänlig och så liflig,
hans umgänge så lärorikt —

Z e f y r.

Förstår sig!

N a i d i o n.

Han har förtälat oss många underting
om vinterländer, mänskor, kungariken,
om sina krig och om sin färd med dig,
om berget Ararat, ifrån hvars höjd
man skådar ned i fagra Persien,
och där ännu ett skeppsvrak sitter fast
af en så kallad ark, i hvilken fordom
en gubbe seglat har, när jorden stod
inunder vatten, femton alnar djupt.
All världens boskap hade han till sällskap.

Z e f y r.

Du blir så lärd snart som min broder Östan.

N a i d i o n.

Han talar som en gud, den riddarn!

Z e f y r.

Å ja!

Och vacker är han som en gud... Ej sant?
Det sista företrädet, vanligtvis,
vid flickors domstol är det yppersta.

N a i d i o n.

Därom du fråga bör Felicia.
Hon har betraktat honom hela tiden
så, som om jord och himmel innehölles
med allt hvad skapadt är i hans person.

Z e f y r.

Ja så! — Men vet du hvad, Naidion!
Jag föreslår — Men hvarföre så brådtom?

N a i d i o n.

Jag måste upp i slottet, att bestyra
om hämtningen utaf förfriskningar.
Följ med, så skall du få din ögonfägnad
åt gullpokaler, onyxkärl, kristallglas
och silfverskålar, mer än spegelblanka.

Z e f y r.

Jag tackar! Jag har andra ärenden.
Men hör, så här, emellan oss, du väl
kan gifva mig en kyss, Naidion,
så lyckas du dess mer i din förrättning.

N a i d i o n.

Jag har ej tid. Gack du till Spinarosa
och kräf din kyss af henne.

Z e f y r.

Spinarosa?

Det skadar ej att kyssa henne sedan!
Hon har dessutom nog förtretat mig
i dag till fyllest.

N a i d i o n.

Jag är obeveklig!

Z e f y r.

Om du beveklig blir, jag flyger strax
till mannavärlden bort och bringar hit
en riddare åt dig, mer skön än Astolf.

N a i d i o n.

Jag är ej angelägen!

Springer bort.

Z e f y r.

Vänta då! —

Ett sådant litet troll inbillar sig,
att jag ej vet, hur gärna hon det önskar.
Narraktigt folk, de flickorna! men trefligt.
I själfva verket, när jag tänker moget
på saken, har jag icke handlat rätt
mot dessa tärnor. Nu de gå allena
med all sin fägring här omkring och se
den skatt, som deras drottning sig förvärfvat.
Om mina gamla gräliga föräldrar
tillåte det, jag fore genast af
och förde hit minst ett par dussin karlar
af Astolfs art — ty andra passa ej
att lefva här. Värst är att öfvertala
den knarren pappa. En orimlig gubbe!
Än har hos honom intet smek mig hjälpt.

Han ser sig omkring.

Den trädgården, i sanning, väl må kallas
naturens mästerstycke; helst när himlen,
från ena randen till den andra, höljes

af kvällens purpurrodnad, liksom nu,
och månan, öfvergjuten själf däraf,
med blekröd kind, med lysten blick, i hufvan
af gullflor gömmer, för en del af natten,
de annars silfbekrönte strålelockar.
Den blyga aftonvinden skämtar tyst
med blomsterbanden, som likt armar, krökta
till famntag, kedja sig från träd till träd.
De blida ljusen skimra mellan dem
från lamporna i dunkelgröna toppar,
och altarlågan rörligt spetsar sig,
en tunga lik, som yppa vill sin glädje.
Nattfjärlar vakna, gungas af och an
till nya drömmars ro; lindblomman doftar!
Lysflugorna, likt strödda gnistor, blänka
från alla buskars blad; med gröna vingar
rödspräckliga små fåglar flyga fram
ur sina grenars nästen, undrande
på detta vimmel af musik och eldsken.
Små andar klättra upp på vattensprången
och täfla, plaskande, i syskonlek
emellan palmerna, som börja klinga
från rot till topp liksom harmonikor.
Rätt täckt, rätt täckt! Man tvifvelsutän strax
på denna gröna plan begynna vill
hvad här på ön man kallar trädgårdsdansen. —
Men tyst! hvad hör jag där? — Tyst! — Jo, min själ!
där sitter i en bok min herr rival
och bröstas sig, och Spinarosa står
framför en kaprifoliilöfsal, stum,
och lyssnar uppmärksamt på hvad han sjunger.
Jag har dock lust att höra deras samtal;
här, bakom stora eken, är jag gömd.

Han drager sig undan.

N ä k t e r g a l e n .

Månbeglänsta vingar bära
genom gyllne skyars kosa,
genom nattens gröna riken
sången till sitt mål.

Himlens frihet, konstens ära,
allt han glömt, o Spinarosa!
Efter jordens vällust fiken,
söker han din blomsterskål.

S p i n a r o s a .

Hvarför så mig jämt besvära?
Slika visor ej jag tål.

Z e f y r

halfhögt.

Bravissimo, min trogna älskarinna!
Bravissimo! Far fort och håll dig tapper.

N ä k t e r g a l e n .

När om kärlek lunden susar,
källan speglar fästets lågor,
stjärnekvällen öppnar sakta
famnen, varm och rörd.
Så, när hjärtats längtan brusar
fram på välljuds klara vågor,
mätt att sångarns kval betrakta,
låt hans önskan blifva hörd!

S p i n a r o s a .

Hvilka böner! Hvilka plågor!
Ej min föresats blir störd.

Z e f y r

liksom förut.

Ej illa svaradt! Men jag tyckte nästan,
att hennes uttal var för mycket mildt.

Näktergalen.

Så du bör åt Zefyr svara,
denne fjäsk med flärdfull yta;
han skall ej dig länge minnas,
mer han älskar sig.
Sångarn blott kan trogen vara,
aldrig kan hans flamma tryta;
och så långt, som rosor finnas,
namnet lefva skall af dig.

Spinarosa.

Vore du mer vacker bara,
skulle jag besinna mig.

Zefyr

nästan högt.

Hvad, ger hon redan med sig? — Kvinnor, kvinnor!
Ha, den förräderskan! och hör med lugn
på min försmädelse! Men vänta blott!

Näktergalen

flyger ned ur boken och sätter sig bredvid henne på en gren af löfsalen.

Du är allt, hvad skönt man skattar;
hvar vill du en like finna?
I din bild naturens regel
öfverträffad är.
Endast diktens ram dig fattar!
Därför passa just vi båda:
du — min urbild, jag — din spegel,
som dig dubbelt innebär.

Zefyr

häftigt.

Nej, detta går för långt! Hon fåfäng är,
och han en smickrare af första slaget.

Jag måste fram och se, om hennes öga
ej är mig trognare än hennes öra.

Han framskyndar till löfsalen med vredgad uppsyn.

Spinarosa.

Zefyr, åt din harm jag skrattar;
nog jag såg, att du stod där!

Zefyr.

Vill du mig gäcka, du falska, du grymma?

Spinarosa.

Ja! men jag tillhör dig än som förut.

Näktergalen flyger suckande tillbaka upp i boken.

Zefyr.

Kom då! Du må från förförarn rymma;
annars ändå han dig narrar till slut.

Spinarosa.

Zefyr, hur kan du så barnsligt dock larma?
Tro mig, du fagra, balsamiska vind,
dig blott det unnas att rosen omarma,
dig blott hon skänker sin mun och sin kind.

Zefyr.

Men säg då: "Tig!" åt den fjädrade mannen!

Spinarosa.

Låt honom du mig besjunga i frid! —
Hvarföre banna den artiga grannen,
när han fördrifver en stund af min tid?

Zefyr.

Dock, en förtrollning ju bor i hans kväden...

Spinarosa.

Säg mig, när kärlek med sådana vanns?
Hur kan en ömkelig fågel i träden

hoppas, att rosen i fågringens glans
skulle på allvar en gång blifva hans?

Z e f y r.

Farlig är den, som så öfver allt mått
vet att berömma . . .

S p i n a r o s a.

Att roa oss blott,
när vi ha stunder, som trögare dröja,
sångarn är till, att vårt sinne förnöja
med sin beprisning af skönhetens prakt,
fastän vi själfva nog känna vår makt.

Z e f y r.

Följ mig!

S p i n a r o s a.

Ja, gärna!

Z e f y r.

Till midsommarskällan,
där jag, för natten, mitt tält slagit opp.

S p i n a r o s a.

Är du nu blickad?

Z e f y r.

Ja visst, men ej sällan
bry dina nycker väl åter mitt hopp.

Han omfamnar Spinarosa och flyger bort med henne öfver lunden.

N ä k t e r g a l e n

ensam.

Dåre, som bjöd henne höra
dessa toners ömma slag!
Hon är utan själ och öra,
utan glans och fågring jag.

Längtan, öfva dig att gömmas,
slå ej mer ditt öga opp!
Önska, sakna, dö och glömmas,
det är sångarns lefnadslopp.

Kunde jag din bana följa,
höga, konungsliga örn!
Att mig då med strålar hölja,
stolt jag mätte fästets hörn.
Men vid blomstervärlden bunden
och likväl af den försmådd,
fåfängt jag förskönar lunden,
aldrig af dess barn förstådd.

Du, som gaf mig, framför andra,
gnistan af din eld, natur!
Bryt mitt fångsel, låt mig vandra,
slocknande i sång, därur!
Den atom af lust och smärta,
som du skänkte diktens röst,
tag den åter, modershjärta,
och begraf den i ditt bröst!

Han försvinner i det inre af skogen.

A s t o l f

kommer häftigt in på fältet mellan tvenne cypresser. En krans af myrten,
rosor och vinlöf bekröner hans hår.

Hvad, blända mig de skimmer än, som blossa
i salen där, bland feers dans och sång?
Tag, fria himmel, mot din son, och lossa
ifrån hans bröst all hämmad lågas tvång!
Gif dina änglars kraft och sans, att krossa
hvert band, som gör min sällhets värld för trång!
Jag hör ju mer ej jorden till: en ande,
jag fritt i syskonandars ring mig blande!

Hur hon framför mig sväfvade! Hur gjuten
af luft och snö och rosenglans, hon flög!
Hur stolt från hårets natt, i molnsvall bruten,
spreds diademets gloria, mild och hög!
Från handen, djärft af mina fingrar sluten,
en ström af eld vid hemlig tryckning smög,
och liksom sträng vid sträng, till sam ljud slagen,
hvar sena skalf, hvar ådra spratt betagen.

O lif, o lust, o himmelsk allförening
af hulda kval, af lyckliga begär!
Du höll ditt ord! I evigt ljus dess mening
på hjärtats rymd med stjärnskrift ristad är.
Fullborda, flod af klarhet, själens rening,
gör mig, som du, så skön, så spegelskär!
En svan, jag vill på dina böljor gunga
och dö af samma glans, som lärt mig sjunga.

Ja, helga fröjd att vara, skåda, känna!
Med tusen sinnen, med omätlig törst
jag dricker dina flammor; ej de bränna,
de svalka blott, och då är värman störst.
Lik Memnons bild, blef ock min själ som denna
en frigjord klang, vid morgonstrålen först
till känslans dag ur marmorsömnen vaknad;
o dag, så ofta drömd, så länge saknad!

I stjärnor, blommor, gröna lundar alla,
I vatten, sprittande vid månans kyss
ur drömmar, som bland ambraångor svalla,
på edra samtal vill en stund jag lyss.
Ack, blott ett ljud de lärt sig återkalla,
ett genljud af ett evigt nu och nyss:

Felicia! — Hvad kan det annat svara?

Felicia! — Hur kan hon fjärran vara?

Felicia

framträder från en annan sida mellan tvenne höga rosenträd.

Felicia — hur kan hon fjärran vara
ifrån sitt jag, som sig i skugga gömt?

O Astolf!

Astolf.

Hör, det är min ljufva fara,
min död, mitt lif, som ropar mig så ömt.

Han ilar henne till mötes.

Felicia.

Jag sökte dig i festens jubelskara.
Du fanns där ej — och glädjens mått var tömdt!
Den granna hvirfvelns tomhet mig förskräckte:
jag flydde hit — och snart din röst mig räckte.

Astolf.

Jag flydde dit — och snart din röst mig räckte,
så känd, så klar, mitt hjärtas näktergal!
Af den musik, som fordom tiden väckte —
när han steg ned från hvilans azursal,
ett fullsöfdt barn, och sina vingar sträckte —
än klingar ekot i din sång, ditt tal.
Min barndom hörde det bland hemmets tallar;
det lifvets morgonstund tillbaka kallar.

Felicia.

Det lifvets morgonstund tillbaka kallar,
så länge tiden själf ett barn blott är.
Han åldras ej på dessa blomstervallar,
hos mig sitt första anlete han bär.
Från dig till mig det samma eko skallar.
Mig tycks, du var i samma sal mig när,

då än min moder höll mig kvar därinne:
du var min aning, och jag var ditt minne.

Astolf.

Du var min aning, och jag var ditt minne
inom det ljusland, som förborgadt njöts,
då våra sjäalars evigt ena sinne
af gudars konst i två gestalter göts.
Nu konstnärn gläds! Och när vi här oss finne
och blick af blick i väckt erinring möts,
springfjädern vänder han i stjärneuren,
att slå den skönsta timma för naturen.

Felicia.

Att slå den skönsta timma för naturen,
hör, hur hvart hjul i gyllne uren rörs!
Hur värld med värld samspråkar gladt! Hur buren
från klot till klot en röst af vällust förs!
När deras vänskap, oförgängligt svuren,
i alla sfärer sammanljuda hörs,
hur sällt det är att dagens larm försaka
i nattens tjäll, där du och hjärtat vaka!

Astolf.

I nattens tjäll, där du och hjärtat vaka,
hvar blomma gjuter nöjets offertår;
violen suckar fritt, och för sin maka
de ljufsta drillar trogna vakteln slår.
Med bifallsdoft orangerna sig skaka,
och bäcken, där i bukter dröjd han går,
sin pärlesand vid sakta mullring silar.
Naturen söfver sina barn och hvilar.

Felicia.

Naturen söfver sina barn och hvilar;
vid hennes vink nu tystnar vinden rädd.

Den trötta dagen samlar ljusets pilar
i kogret af rubin, på västerns bädd.
Bland dagg och gnistor, se, gasellen ilar
till grottans lägerstad, vid källans brädd;
med silfvernät sig palm och ceder smycka.
Allt stilla är, allt drömmer om vår lycka.

Astolf.

Allt stilla är, allt drömmer om vår lycka;
så skänk mig då dess fulla nektarmått!
Låt från dess råga ingen tvekan rycka
ett ögonblick, till hälften saligt blott!
Må mina läppar på din mun få trycka
en morgonrodnad af vår framtids lott
och kyssens ros af dig sin like kräfva,
när bröst mot bröst med varma vågor bäfva!

Han kysser henne.

Felicia

rodnande och vänligt förundrad.

När bröst mot bröst med varma vågor bäfva,
hvi mötas läpparna så gärna då?

Astolf.

När själ till själ på gästbesök vill sväfva,
de mellan sig den purpurbryggan slå.

Felicia

betraktar honom med stilla hänryckning.

Hur skönt du glöder! Lena fläktar häfva
ditt fagra hår, och dina ögon blå
med hvarje blick af ny förklaring lifvas.
Hvad fordrar du? Befall — och allt skall gifvas.

Astolf.

Hvad fordrar du? Befall — och allt skall gifvas
af detta lif, som ju sitt ursprung har

från dig blott, dig! Hvar kan dess längtan trifvas,
om ej, som ström, inom sitt hafs förvar? —
Som vintermörkren i mitt hem fördrivas
af vårens sol, så genom dig blef klar
mitt inres natt, där köld och skumhet rådde:
hos dig jag gåtans hela lösning nådde.

Felicia

besvarar hans kyss.

Hos dig jag gåtans hela lösning nådde;
är kärlek ej dess innehåll, dess ord?

Astolf.

Ja väl! Hvad lunden sjöng, hvad våren spådde
har där sin mening svarad, liksom spord.

Felicia.

Jag glömt, hvad mig min moder förebrådde;
men ack, för dig vardt ingen varning gjord...

Hon håller handen för den nyfikne Astolfs mun.

Tyst! — Blott i ett må minnet ej mig svika:
din helga ed att aldrig från mig vika!

Astolf.

Din helga ed att aldrig från mig vika,
en magisk treklang lik, mig fastbesvor;
mig hjärtats död och ärans drabbe lika
den dag, som ej blott du mitt bröst bebor!

Felicia.

Låt rankan lindas kring sin stam! Den rika
nu honom sina drufvors värn betror!

Hon omarmar honom.

Och du, dröj kvar, odödligt genomlågad,
o stund, af alla själar efterfrågad!

De dröja stumt i en lång omfamning.

Astolf.

O stund, af alla själar efterfrågad
och öfver alla diktens taflor skön,
då, famn i famn, bekännelsen är vågad
af tvenne hjärtans första växelbön!
Du gyllne kalk, så blankt till brädden rågad
af lust och ve, du hoppets segerlön,
skall du mig räckas nu blott eller sällan?

Felicia.

Nej, evigt, evigt! Tänk på ungdomskällan!

* * *

Felicias kabinett.

I taket synes stjärnhimmeln afbildad; golfvet är belagdt med gobelins-tapeter, som föreställa människo- och djurfigurer i mångahanda grupper. Hvilsoffor i österländsk smak och färgglans omgifva rummet; dess väggar äro smyckade med taflor och bildstoder. Genom de höga, åt parken ledande fönsterdörrarna faller mellan gullfransade purpuromhängen ett starkt månsken, som af de för öfrigt icke upplysta ljuskronorna mångfördubblas. Midt på den högra väggen är en ingång, som höljes af en ljusblå sidenförlåt, mellan tvenne pelare af safir; gent emot, på den vänstra väggen, en annan, som höljs af en ljusgrön förlåt, mellan tvenne pelare af smaragd. Förlåten till höger är silfverstickad med stjärnor, förlåten till vänster åter med blomster af silke och pärlor.

Astolf

häftigt.

Ännu en dörr, ännu ett rum! Hur många
skall jag, i dessa evigt långa gångar,
få nödgas öppna, innan till mitt eget
jag hunnit leta mig?

Stannar midt på golfvet i en förtjust häpnad.

Gud, hvilken anblick! —

Ja, nu jag vet, på hvilken ort jag står:
ett ögonkast mig ren förunnadt blef
på detta rum, när mig Felicia

i middags förde rundt omkring i slottet.
O Zefyr! O min forna dröm!

Han betraktar föremålen.

Ja, här
hon satt, just här, där dessa sfinxer hvila
med halft förfärlig, halft sirenisk uppsyn
och kvinnobarm och vilddjursramar — — Här
jag tog af hennes knif den gyllne frukten
och fick den första kyssen — — mera lifligt
jag ej är vaken nu, än då jag drömde! —
Och globerna i takets azurdom,
de vrida sig i kretsar om och stämma
hvar krets till samma symfoni som då! —
Hvad sköna målningar, och hvilka stoder
på smakfullt kostliga fotställningar!
Af Niobes och af Lucindas konst
de visst sitt ursprung leda. Skynda dock
jag måste —

Några röster höras utanför högra ingången på icke långt afstånd; de talande tyckas gå flyktigt förbi och åter aflägsna sig.

Tänk, om här jag öfverraskas?
Jag är förlorad! — Här, i detta rum,
på denna tid! —

Han lyssnar.

Nu de försvunnit — ja,
de komma ej — — jag hämtar andan åter.

Han ämnar gå.

Men — sen jag en gång råkat hit, hvarför
kan jag dock ej tillåta mig, i hast,
en blick inom den gröna förlåt här,
som ej i middags öppnades? Den ljusblå
vi gingo då, om rätt jag minns, igenom . . .

Han drager den ljusblå förlåten något litet till sides och blickar utåt.

Så var det, ja! Och detta galleri
bör jag i morgon nogare betrakta.

När hon bredvid mig går — hvad ser jag annat?

Fäller igen förhänget och begifver sig till det på motsatta väggen.

Hvad inom denna förlåt göms — därom
jag ingen aning har — och likafullt
en het, högt klappande beklämning trycker
mitt bröst, då jag i sidentyget fattar . . .

Men är jag ej mer yr än någon kvinna
i min nyfikenhet? Kanske — o himmel!
hon själf — hon själf där inne är — och då
hvad skall hon mena om sin gäst, som fräckt
ofredar hennes hvila . . .

Studsar tillbaka.

Hennes hvila?

Han dröjer tvehågsen.

Men detta siden är så tunt, så fin
min hörsel, att jag skulle här förnimma
hvert drag af andedräkt, om än så lätt,
ifall en varelse därinne vore!

Tvärtom ett sakta sorlande jag hör
liksom af vatten, men så lågt, att knappt
det märkbart är — och någonting jag skönjer,
ett altar likt, som höjer sig bland flammor
af sällsam egenskap — fastän i brytning
förhängets hinder alla föremål
förvirrar och med ljusgrön skymning höljer.
Fort då, var djärf! Ett slags kapell det är,
helt sannolikt till Amors dyrkan —

Z e f y r,

som nyss från parksidan inkommit med *Spinarosa*, obemärkt af den
i framåtböjd ställning lutande *Astolf*, slår honom nu på axeln.

Troligt!

Astolf

vändande sig om, harmsen och brydd.

Hvad vill man här på så oläglig tid?

Zefyr.

Var tacksam, att ej vi detsamma spörja! —
Vi ville se, då alla fönstren lyste,
om Laura funnes här ännu: en tvist
emellan mig och fästmön är försonad,
och hon, som är min flickas fostermor,
bör höra det med fägnad.

Till Spinarosa.

Eller hur?

Du är ju god igen?

Spinarosa.

Jag bjuder till.

För all del, låt mig slippa dessa tistlar!
Det var ett elakt skämt.

Zefyr.

En minnesbeta! —

Astolf

vresigt.

Nåväl?

Zefyr

härmande honom.

Nåväl! Vi kommo lagom ju
att dig biträda i din undersökning.

Astolf

förlägen.

Min undersökning?

Z e f y r.

Ja, om altaren . . .

Ett har du sett; skärp ögat för det andra!

A s t o l f.

För hvilket?

Z e f y r.

Hör på mig och Spinarosa! —

Men vänta —

Han pekar åt det gröna förhänget.

Vet du, om prinsessan kanske
där inne är?

A s t o l f.

Jag tror det ej.

Z e f y r.

Välän!

Sjunger.

Hvad är det, som i nischen där längst fram sig halft vill röja,
dit, öfver lena mattors prakt, dig breda trappsteg höja? —
En drottningssång af elfenben, med purpurtjäll därpå,
omkring hvars bädd, med sömnens dryck, de skönsta dröm-
mar stå.

S p i n a r o s a.

Vid dofter, som från ständig vår de fagra kuddar kyssa,
vid trädets spel och vattnets sång, som ljuft till slummer vyssa,
en nektarflod af himmelsk ro ur deras bägrar hålls,
när från sitt höga fäste ned en helig förlåt fälls.

Z e f y r.

Den sänker dock till hälften blott de röda skymningsvågor:
en genius den håller opp; på ljusets lystna frågor
han svarar med sin stumhet blott, pek fingern tryckt på mund;
åt tystnaden han viger in den sälla hvilans stund.

Spinarosa.

På trappans steg, i vasers mängd, högvuxna rosor glöda;
de tänka på den hvita hals och på de läppar röda.
En löfsal bilda de, en lund, till härskarinnans vakt
och låna blygt från hennes kind sin locknings hela makt.

Zefyr.

Så, utan like skön som god, i enslig natt hon döljer
hvad, huldare än dagen själf, sig för hans längtan höljer.

Spinarosa.

Den väna hjässan lutar hon till ingen makes bröst;
hon är sig allt: sin värld, sin fröjd, sin saknad och sin tröst.

Zefyr

betraktande honom.

På tråden ha vi nu din forskning hjälpt;
men anställ dock ej alltför långa rön
med detta förhänges beskaffenhet! —
Min hvilostad jag träffar vid en källa,
i sällskap med min brud, begriper du.

Går med Spinarosa.

Astolf.

Han har en brud! Och jag. . . Men bort! Den plats,
där nu jag står, bör bränna mina fötter. . .
Ursinnige, hvart denna ingång leder
är ej förborgadt mer. . . Blygs för dig själf! —
Jag går igen, att söka opp mitt gästrum.

I detsamma han vänder sig om att gå, rör han medvetslöst vid en fjä-
der, anbragt i en af smaragdkolonnerna, och den hemlighetsfulla förlåten
rullas hel och hållen opp med yttersta hastighet.

Försent! Du bönhörd blef emot din vilja!
Mitt ödes gunst bereder mitt fördärf.
Förmättna ögon, vågen än en blick,
och böten sedan med en evig blindhet! —

Den förändrade scenen visar

Prinsessans sofkkammare.

Astolf

sedan han länge vid ingången stått orörlig.

Hon är här ej . . . Lugn, lugn, du vilda hjärta!

Han inträder med hastiga, men osäkra steg.

Nu ingen tvekan mer! Framåt — och dö,
om så skall ske; men ej ett steg tillbaka!

Med mildare hänryckning.

Det är då här, på detta purpurläger,
som solen af mitt lif hvar kväll går ner!
Det är då här, där sömnens ängel äger
sin andel af dess ljus, som kring hans vallmo ler!
Det är då här, hon himlar skådar
i drömmar, hvilkas himmel själf hon är,
och sina stjärnesyskons råd bebådar,
då diktens hulda svandun henne bär.
Här somnar hon, lik månan, då den sänker
sin kind mot silfvermolnens hufvudgård
och, halft i slummer, ännu tänker
på sympatien mellan värld och värld.
Här vaknar hon, vid paradisetts röster
från träd och fåglar, luft och jord,
och går, en morgonrodnad ur sin öster,
af rymden gladt som drottning spord.
Här sjungs hon in till hvila, ljuft och sakta
af denna flods guldlockiga najad,
som, afundsvärd, får sen vid bädden vakta
och jollra fram sin blyga serenad. —
Från gyllne droppar, dansande i ringar,
hvad mellanting af ljud och tårar klingar!
Hvar ton dör bort — han darrar att bli röjd,
liksom mitt hjärtas bön; men tynar nöjd

och låter djupets tystnad sig betäcka.
Han vågar söka blott, men icke väcka
den sofvande, den späda kärleken,
som här, ett naket barn, oskyldigt än,
ej vet, till hvilka mål hans pilar räckta!

En fågelstämma.

Hvem är du? Hvad gör du?
Hvart går du? Hvad vill du?
Min slummer du stör ju!
Var sedig, var still du!

Astolf.

Hvem vredgas så?

Blickar opp och får se Felicias paradisfågel, som sitter i en hög bur
af silfvertråd och skakar sig med någon förtrytsamhet.

Gullvinge, ack förlåt!

Jag visste ej, att här du har din boning.
Var god! Låt oss som vänner skiljas åt!
Om jag dig väckt, hvad vill du till försoning?

Fågeln.

Knäpp strängen, rör maken
till mig, att jag hör dig!
När hon gör mig vaken,
då sjunger hon för mig.

Astolf.

En gåtligt yttrad fordran! — Dock, se där
en präktig luta . . . Hennes är den, hennes! —
Djupt i mitt bröst nu fågelns mening kännes,
och hans befallning är ock mitt begär.
En tjusfull sprittning lockar mina fingrar
till detta strängspel, smekt af hennes hand
så många tusen gånger, och jag skingrar
med milda ljud kanske min oros brand.

När alla känslor sig i en förena,
en stormig suck, som spränger hvarje band,
då är det ju musik allena,
som öppnar vägen till ett lugnadt land.
En gammal visa tindrar upp i sinnet
från äldre dagar . . . Florio — ja, minnet
bedrar mig ej — han lärde den åt mig.

Spelar och sjunger.

”Hulda Rosa!” fjärln frågar
i den dunkla kvällens stund,
”säg, hvi afsked jämt oss plågar,
när från hvalfvet solen tågar?
Först i nattens skymning vågar
trohet helga sitt förbund.”

Osynligt för Astolf, som står med ryggen vänd mot ingången, kommer Felicia in under denna strof, upplyftande till hälften den ljusgröna sidenförlåten öfver sitt hufvud, men stannar, öfverraskad och förlägen, på själfva tröskeln och bibehåller en stund samma ställning. Hon är klädd i hvitt och ljusblått; hennes dräkt är enkel och täckt vårdslös.

Felicia

för sig själf.

Han här! — Hvad är att säga, hvad att göra?
Han har ej lof . . . han borde gissa det,
men ack! han är så ljuf att se och höra!

Astolf

fortsättande sin sång.

Rosa hörs i tårar svara: —

plötsligt afbrytande.

Hvad, ser jag sant? —

Han kastar lutan ifrån sig och knäfaller framför den gent emot ingången stående väggspegeln.

En huld vansinnighet
gör själens bild till bild för kroppens öga.

Gudomliga, om du min kärlek vet,
 hvi anar du af mina kval så föga? —
 Inom mig buren, stundligt, öfverallt,
 hur slugt du lärt, förföriska gestalt,
 af min inbillnings nu att låna dräkten!
 Af drottningkruden, som Armida bar,
 är blott en nyfödd ros i håret kvar
 och denna gördel, som magnetiskt drar,
 och denna ställning, sväfvande på fläkten...
 Den lilla slöjan fladdrar, azurklar,
 lätt som en balsamvind vid morgonväkten...
 Ja, fortfar så, du änglahvita dröm!
 Lägg handen på ditt hjärta, blid och öm, —
 låt än en suck få svälla gudabarmen,
 hvars himmel, lik din ös i midnattsvarmen,
 bär ljusets liljor i sitt glesa nät,
 och öfver hjässan höj med andra armen
 den sky, som gömma vill, i afundsharmen,
 ditt rörande, ditt hulda majestät! —
 O, vore jag den spegel, som dig sluter
 med skimrets trollmakt i förklarad famn!
 Inom det rum, där du din hvila njuter,
 o, summe jag, en stråle för minuter,
 ett doft från dessa ljus, ett bländverk utan namn! —
 Din kind får högre färg? Du ljufva villa,
 hvad dock din härmning liflig är och skön!
 Du faller tankfullt ögonlocken... Stilla!
 Har jag dig skrämt med min förmättna bön?
 Du småler — och ur dunkla ögonhåren
 slår evighetens gryning opp sin blick —
 O, om jag så orörligt stanna fick
 och från din åsyn digna ned på bären!

Han dröjer, med uppsträckta armar, i sitt knäböjande läge.

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Fågeln.

Men hvarför bete dig
så tokigt och ropa?
Tillbaka blott se dig...

Felicia ger sin fågel en vink att tiga och smyger sig bortom förlåten.

Astolf

uppspringande.

Förbi! Förbi! Till sina elementer
har min förtjusnings skenbild återgått.
Är det väl af musik du lockas blott?

Han återtager lutan och börjar åter.

Rosa hörs i tårar svara: —

Felicia.

utanför.

”Fly, Papilio, från mig!
Mörkret, ack! är hjärtats snara,
kyssar locka mången fara;
låt mig dem tills dager spara,
slumra, drömma blott om dig!”

Astolf

vänder sig om i hänryckt bestörtning.

”Om dig, om dig!” — Var det ej hennes röst,
som i mitt öra klang så klart, så nära?
Min egen visa sjöng hon... Arma bröst,
din yras tecken alla sinnen bära,
och synens villa nu blir hörselns ock! —
Men ack! hvad under finns däri ändock,
då hennes skönhet är den luft jag andas,
att jag en eolsharpa blef, där den
med fläkt på fläkt slår an och tar igen
ackorder, som i säll förvirring blandas?
Välan, jag vill den sista strofen börja,

Han lyssnar.

att höra, om ock den sitt genljud har —
Nu, eko, gif mig mildt orakelsvar!

Spelar och sjunger.

Lunas ljusa öga faller
på en jord, för henne kär;
till sin sköna, där hon hvilar,
glad Papilio nu ilar,
hviskar mellan törnets galler:

Felicia

utanför.

”Vakna! Se, det dager är.”

Astolf.

Vid Gud, det svarar . . . Allting tyst igen!
Det svarte dock . . . Låt pröfva än en gång:

”Vakna!

Felicia

liksom förut.

Ja, det dager är.”

Astolf

utom sig, rusar mot ingången.

Nej, det är hon! Det är ej blott ett luftljud,
en yrseldikt! Det är hon själf!

Felicia

inträdande.

Ja visst,
min älskade, hvem vore det väl annars?
Från detta rum är långt till några grannars.

Astolf

efter en kort paus.

Så sjönk från empyréen då till sist
den sällhet, som med sig dess hela rike bringar,

ett stjärnfall, in i natten af mitt hopp,
med flykt, mer snabb än själfva ljusets vingar? —
Jag har mitt allt. Hvar önskan slutar opp —
den djärfvaste af drömmar är besannad!

Felicia.

Du drömmer än och skall därför bli bannad.

Astolf.

Min mogna lyckas fullt utslagna knopp!
är du en dröm, må tidens pendel, stannad,
för evigt glömma sols och månes lopp! —
Min brud! —

Felicia.

Nog dristigt du det rum beträder,
som jag fördöljt i följd af stränga bud.
Men — när din upptäckt dig så hjärtligt gläder,
hur kan jag hota med oraklers ljud? —
Och dock, du borde gå . . . men öfverlåten
med gränslös tillförsikt, jag nalkas dig:
jag vet ej, hvilken väg är otillåten,
när det är du, som visar den åt mig.

Astolf.

Men timman brådskar, lik min längtan! Gäcka
du nändes den, så länge gömd, och räcka
åt minnets törst, i stället att den släcka —
du grymma! — blott din sång och blott din bild?

Felicia.

Jag grym? — Hvad kallar du att vara mild,
om ej att låta dig stå här?

Astolf

störtar ned och omfattar hennes knän.

Förspild

är all min rätt till nåd . . . jag nog det känner . . .

Felicia

upplyfter honom.

Jag räknar ej så strängt med mina vänner.
Se nu i spegeln, om min bild bedrar,
och hur jag straffar, när min vrede brinner!

Hon slår armarna kring hans hals.

Astolf

med halfkväfd röst.

Felicia! —

Felicia.

Ej sant? Som grupp, som par
den taflan visst än mer ditt bifall vinner?

Astolf.

Hur skär i dessa strålars klara fall
din himmelska gestalt sig låter skåda!
Ett haf af glans där bär dig på sitt svall,
för att ditt inres hela ljus förråda.

Felicia.

Så klar, så lysande står också du
för mig, så länge du mig älskar lika!
Af andars tänkesätt, på växling rika,
i detta glas jag ser hvar blink, hvart nu.
Ty det osynliga i sinnelagen
ställs här med trofast skildring fram för dagen!

Astolf.

Hvad, hör jag rätt? — Förgäfves då man vill
för detta glas, hur ock man bjuder till,
fördölja af sitt jag de inre dragen,
de rörelser, som längst inom oss bo,
de skygga tankar, som sig gömda tro,
när ord och ljud och själfva blicken tiga?

Felicia.

Förgäfves!

Astolf.

Ha!

Felicia.

Hvi häpnar du att stiga
så härlig fram ur djupet af din själ?
Du älskar mig — och du är rädd likväl!

Astolf.

Hvad dina ömma ord mitt kval hugsvala! —
Får jag förklara dem?

Felicia.

Tig — eller tala!

Din tystnad själf är ljuf liksom en sång.
Blott spara mig den skräck att se en gång
din ädla spegelbild af töcken skymmas!
Var viss: min sorg, den skulle bli så lång,
att sekler kunde i dess skugga rymmas.

Astolf.

Hvad mäkta sekler emot denna stund,
mot våra viljors eviga förbund?
Men ack!

Felicia.

Du suckar?

Astolf.

Inga villkor finnas
för gudars godhet — själf sin lag den är;
dess hulda gunst sin gudoms prägel bär
just däri, att den utan mått kan vinnas.

De magiska ljusen i väggpelarnas alabasterblommor börja brinna mat-
tare, och under det följande slocknar småningom det ena efter det andra, så
att en stigande skymning breder sig öfver rummet.

Felicia.

Göms än en bön inom ditt sinne kvar?

Astolf.

Min tunga har ej ord.

Felicia.

Din blick dem har;
jag nästan bäfvar för den skrift där lågar.

Astolf.

Ack, själf i rädda drag den tecknad står!

Felicia.

Hvar bokstaf är en ljungeld, som mig frågar.
Jag känner, hur mig ren dess våda når
med ljus, som glimma, och med moln, som svärta . . .
Men tryck din hand ej så emot mitt hjärta!

Astolf.

Hvad? Mina himlar ej jag räkna får?
En ny mig öppnas, vid hvart slag det slår . . .

Felicia.

Men för att slå, det måste dock få andas! —
O, gå! Se, natten skyndar mot sitt slut.

Astolf.

Så hastigt skulle kylig morgon randas?
Nej! Natten gillar ömhetens beslut
och slår än tätare sitt skugghår ut,
med doftig prakt från dina lockar lånad!
Liksom en kyss, förlängd af namnlös tränad,
så vill hon dröja, tyst med hvad hon vet,
och ana det, som hon ej tänka vågar.

Felicia

afsides.

Ett sällsamt bryderi, men sällt, mig plågar!

Häftigt.

Dock hvad? Jag glömt en plikt af viktighet!

Hon vänder sig till rubinspringbrunnen.

Kom, blida, fagra genius, som vandrar
från källan i min park med livvets flod,
att vara mig tillreds, när mörkret klandrar
med dunkla varningar mitt glada mod!
Kom, liksom förr, när maklig jag ej velat
därute söka dig i nattens flor;
kom, liksom förr, när silfverpoppeln spelat
till ditt behag i tusenstämmig kor!
Från våg till våg du skynde dig på färden,
som mig till sömn så ofta mullrat in,
när du med sägner från den äldsta världen
gjort hennes rika tidebok till min!
Gif hit din balsam, den af njutning fyllda,
den af odödlighetens ljus förgyllda,
där hoppets retelse och minnets ro
i hvarje nektarpärla sammanbo!
Kom fram! Kom fram!

Den stora vattenstrålen i midten af rubinkärlet upplöser sig till en skimrande dimma, som allt mer och mer utvidgas, och äntligen öppnar sig till ett slags tält, af genomskinlig dunst, rörligt och vaggande, omkring hvilket de fyra mindre vattusprängen bilda lika så många guldfärgade hvalfbågar. Midt i tältet står

UNGDOMENS GENIUS,

i en luftig klädnad af bländande ljusgrönt, tätt under bröstet sammanhäftad med en solros; på rika, gyllne lockar bär han en krans af myrten, nejlikor och eterneller, i handen en jaspisbägare, som han håller under ett af de mindre vattusprängen och framräcker ifylld åt Felicia.

Genien.

Min ljufva drottning, gärna
jag lyder. Väl min dryck bekomme dig!

Felicia.

Den gäst du ser, han är min tvillingsstjärna;
din kalk är gjord för honom, som för mig.

Genien.

Jag är din undersåte. Du befäller.
Skall jag åt honom lämna bågarn först?

Astolf.

Nej, helga den må hon, som väckt min törst!

Felicia

tager bågarn.

Välän, af hälsans flytande kristaller,
af pulsarna, som genom tingen slå
från världens hjärta, låt mig dela få
med dig min läskning, Astolf!

Hon tömmer den. En ljuf musik begynner höras från det klingande trädet och fortfar till slutet af scenen, med småningom växande styrka och liflighet. Genien rågar kalken på nytt och räcker den åt Astolf.

Astolf.

upplyfter den högt.

Re'n den faller,
den sista lämningen af jordens galler.
Jag trampar dödens udd med trotsig fot! —
Tag då vår vigfels offerskål emot,
min själs gemål!

Han dricker.

Genien.

Dränk alla jordens minnen!
Den stund som är, njut den med alla sinnen!
Bryt opp det snäckskal utaf tid och rymd,
som håller ögonblickets pärla skymd!
I detta nu hon väntar, full och mogen,
och lyckan är dig som en maka trogen.
Glöm, hvad om forntid du och framtid vet:
det är all ungdoms enkla hemlighet!

Astolf.

Ja, hulda ängel, räck mig, åter bräddad,
din sällhetsflod, bland himlastränder bäddad!
Skänk i, gif hit din kalk ännu en gång,
att paradiset natt blir dubbelt lång!

Sedan Astolf ånyo mottagit och tömt den, försvinner genien med sitt tält, och man ser åter blott den stora vattenstrålen i springbrunnens medelpunkt.

Försvann han? — Allt må gå till dunst tillbaka,
om du blott verklig är, min ömma maka!
En gräns har ordet, gränser tanken har;
blott känslan gränslös är...

Felicia.

Med gränslöst svar!

Hon sjunker till hans bröst. De få, ännu osläckta ljusen slockna nu fullkomligt; endast den stora diamantstjärnan i taket fortfar att lysa, men blott med ett blekt, mänskenslikt lampskimmer.

* * *

Zefyr och Spinarosa

utanför.

Sött slumra, vår drottning, bland leende drömmar!
O spriden, jasminer, och I, hyacinter,
lycksaliga barn af en jord utan vinter,
kring svällande dunet förtrollningens flor!
När sången kring förhänget spanande strömmar
och famnar den hvilande tjuserskans läger,
bevingade syner! hvad blygt han er säger,
förkunnen den sköna i hviskande kor!

Zefyr.

I ro öfver dalar, i ro öfver kullar
på smäktande stänglar vasallerna nicka,
och älskade fjärilar tårarna dricka,
som smygt ifrån drömmande ögon sig nyss.

Sof sött, tills Aurora i strålvagnen rullar
sin mantel vidt ut öfver rodnande landen
och systerligt smeker med doftiga handen
ditt anlet, som småler vid morgonens kyss.

Spinarosa.

Då låt mig med kronan, som af amaranter
i parken jag lindat, vid bädden få smycka
de nattliga lockar, som njuta sin lycka
i lek på den värmande snön af din barm —
Och bära än knopparna tårens demanter,
då låt vid ditt hjärta dem tillrande falla.
Att dö vid ditt bröst är en bön af dem alla,
och blommornas bön kan ej väcka din harm.

Zefyr.

Jag hör, då i nätter jag vakar, ett eko,
som tränger till lifvets osynliga kärna;
det ljuder från ofvan, från kärlekens stjärna,
som kallar de skimrande syskon till dans.
Hvar gång melodierna kommo och veko,
jag tänkte på dig och din stämman jag hörde;
med bäfvande fläkt jag tangenterna rörde,
som gå genom luften med strängar af glans.

Spinarosa.

Jag ser, då sig himlen förmörkar, ett öga,
som dock ifrån solen får strålarna låna;
det blickar från ofvan, från trohetens måna,
och gudomen själf är dess sol och dess hopp.
Hvar gång, som det log ur sitt stjärniga höga
ett huldrikt "godnatt!" till de somnande gräsen,
jag tänkte på dig, och mitt innersta väsen
flög tacksamt på skyar af vällukt ditopp.

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Zefyr och Spinarosa.

Än slumra, vår drottning, bland leende drömmar!
Än spriden, jasminer, och I, hyacinter,
lycksaliga barn af en jord utan vinter,
kring svällande dunet förtrollningens flor!
När sången kring förhänget saktare strömmar
och lämnar den hvilande tjuserskans läger,
bevingade syner! hvad ej han er säger,
förkunnen den sköna i hviskande kor!

De aflägsna sig.

* * *

Enslig trakt af parken, vid Odödlighetens källa. Ur hennes klippedjup
kastas månbeblänsta vågor i stora, gyllne bågspång. Det är öfver midnatt.

Näktergalen

i en cypress.

Hopp och kärlek hvila,
vän förent med vän.
Nattens facklor ila;
sången vakar än.

Känsla utan maka,
ungdom utan vår,
trofast bör du vaka,
tills din klang förgår.

Strömma, välljud, strömma
ut i fulla slag,
medan blomstren drömma
om sitt lifs behag!

•Låt dem dig förskjuta!
Olik är vår lott:

deras blef — att njuta,
din — att njutas blott.

Huld är dock att skåda
lifvets korta lek!
Hvi skall jag bebåda,
att dess fröjd är svek? —

Dock — du klagar jäfvigt,
suck af ohörd bön!
Räckte maj för evigt,
vore då han skön?

Våg, som ej förrunne,
låge stel och död;
ros, som ej försvunne,
glödde mindre röd.

Dröjde hjärtats tjusning
oförgängligt kvar,
brunne snart dess ljusning
ej så morgonklar.

Fagrast blänker tåren,
blickad i sitt fall;
blidast lockar våren,
då hans dag är all.

Makter, strängt försvurna,
nå din drottning's ö.
Sök då hennes urna:
gråt, som hon, och dö!

* * *

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

SENARE AFDELNINGEN.

(Astolf har lefvat på Lycksalighetens ö i oafbrutet kärleks- och skönhetsrus med Felicia. Men detta, ehuru så andligt förfinade lif innebär skuld i sin fullständiga glömska af alla uppgifter utanför den egna lyckan, och Felicias dunkla moder, Nyx, natten, ödet, har nu hemlighetsfullt varnat Astolf, så att hans känsla af sin heder och sin plikt mot det öfvergifna hemlandet börjat vakna. Felicias kärlek håller dock på att vinna honom åter, då ödet framtvingar sin vilja genom några af drottningens egna tärnor, som sålunda blifva dess blinda redskap. Teano, den sceniska konstens nymf, vill roa sitt härskarpar med ett skådespel om Rinaldo och Armida, och dess innehåll väcker Astolfs själskval på nytt.)

Skådeplatsen visar en liten af träd omfattad slätt, gränsande till sjön, öfver hvilken man ser i afstånd den motsatta, bergiga stranden. Några få ackorder af en långtansfull, förberedande musik.

Astolf.

Där ha vi åter vår Rinaldo!

Felicia.

Sorgsen!

Ervina

föreställande Rinaldo.

Hvart drog hon hän? Förtäljen, berg och dalar,
hvad värf som henne nu så tidigt bryr!
Än sofver solen ju i österns salar,
i gästrum, där ännu ett ljus ej gryr.
Och redan dock hon ryckt sig från min sida,
ja, innan lärkan själf oss väcka hann!
Hur trögt de dunkla timmar skrida!
Och dagen — blir han dag, sen hon försvann?
Hvem härdar ut att mina marter lida?

Röster.

Armida!

Rinaldo.

Ha, hon ej nödgas overksam förbida
sin saknads gräns, vårt mötes gyllne stund!
Men fängslad här, tildess, i minnets lund —
hvad mål har jag, när jag ej mer får strida?

Röster.

Armida!

Astolf.

Felicia, hur länge har jag vistats
hos dig på denna ö?

Felicia.

Ja, gissa bara!
Mig lyster höra, hur du brukar räkna.

Astolf.

Ditt sällskap har i grunden plånat ut
min hela räknekonst; och ingen lycklig
fann opp den konsten — det förstår jag nu!

Felicia.

Tänk efter!

Astolf.

Jo, två veckor eller tre —
Du skrattar — vänta blott: sex veckor — Nej,
när rätt jag ett och annat minns, som händt,
sen Zefyr förde mig så vänligt hit,
det blir väl dock tre månader, måhända.

Felicia.

Godt! Efter hvilket tidmätt räknar du?

Astolf.

Jag vet blott det, som i mitt land var öfligt.

Felicia.

Du räknar ypperligt! Och jag är nöjd;
jag ser, att tiden ej dig varit långsam.
Man annars redan tre århundraden
där borta i ditt isbergsrike täljt,
sen du kom hit och jag i barnslig enfald
dig tog för drömda fågelkungen Fenix —
så näbblös än och fjäderlös du var.

Astolf,

i högsta förvåning.

Trehundra år?

Felicia.

Ja, så omkring vid pass!

Astolf.

Sen jag kom hit!

Felicia.

Du lita kan därpå!

Astolf sjunker i djupa betraktelser.

Naidion.

Men blir då ej Rinaldo nånsin fullsöfd? —
De dansa snällt, och det är bra, jag själf
har lärt dem — men för mycket är för mycket!

Röster

från en annan sida.

Hvar är Bertoldos son?
Glömmer han segrarnas dån?
Är det den vekling där blundar,
blind för det öde, som stundar?
"Hvar är Bertoldos son?"
ropas från Libanon,
ropas från syriska fälten,

ropas från frankiska tälten,
ropas af hedningars hån.
Hvar är Bertoldos son?

K o r.

Rinaldo!

Man hör sköldar slås tillsammans. Rinaldo rusar opp och Astolf äfvenledes.

F e l i c i a

fattar i honom.

Nå, det är visst: på dig åtminstone
utöfvar spelets sken all makt af sanning!
Med skäl Teano gör sig mesta mödan
för dig vid alla sina lekar.

A s t o l f

sättande sig, tankspridt.

Så?

Hvi så?

F e l i c i a.

Du gynnar henne ifrigast,
och genom din uppfostran hon ju bildats
till dessa större bragder af sin konst.

R i n a l d o.

Hur än jag utåt rymden spanar,
blott luft och sjö och träd jag ser.
En sällsam drömbild blott mig manar;
men likafullt den oro ger.

K o r.

Rinaldo!

R i n a l d o.

Himmel, nej! Bredvid, i lunden,
vapen glimma, männer vandra;

och mitt hjärta, djupt i grunden,
skälfver utaf blygd och lust.

Lucinda och Niobe, föreställande Carlo och Ubaldo, komma fram på scenen med beväpnadt sällskap.

Carlo och Ubaldo

pekande på sig.

Känner du oss?

(pekande på svärden.)

Och känner du dem?

Några röster.

Minns du ännu dina anor, ditt hem?

Kor.

Upp, att befria Jerusalem!

Rinaldo

för sig själf.

Ja, i flärd jag irrar bunden.

Dölj mig, mull, för mig och andra!

Ja, jag sjunkit, från den stunden,
då jag kom på denna kust.

Ubaldo

till sitt följe.

Han hör oss knappt, han stilla står igen.

Välan, tag nu vår diamantsköld fram!

Och speglar han sig där och tvekar än,
må han förgås i djupet af sin skam!

De blotta den magiska skölden och hålla den orörligt vänd mot Rinaldo.

Rinaldo.

Ve! Hvilken bild!

Halfkor.

Sådan ej såg dig ditt fädernesland!

Rinaldo.

Ve! Hvilken bild!

Halfkor.

Sådan ej kände dig Syriens strand!

Allmän kör.

Kvinnligt beprydde, slit dina band!

Astolf

hastigt.

Felicia, sen tre århundra'n flytt,
i hvilket tillstånd är väl nu min hemjord?

Felicia.

Jag tänker, i sitt gamla. Om du vill,
vi skicka Zefyr dit att höra efter.
Kanske han redan kan dig tillfredsställa;
vi förekalla honom när som helst.

Astolf

dyster.

Trehundra år! — Männ än mitt forna folk
bebor sin fjällbygd? Måne än dess tron
bär någon telning af min ätt... dock nej!
Jag har ju ingen, ingen efterlämnat!

Felicia

uppmärksam.

Min Astolf, tag ej saken så betänkligt!
Ack, tro mig: hvem som ock där bor och härskar,
på Tellus är och blir allting sig likt;
i grunden ändras intet utom namnen.

Astolf.

Men komme jag tillbaka, skulle då
mig någon i mitt rike känna?

Felicia.

Ingen!

Astolf

med stigande lidelse.

Och seder, lagar, språk — min moders språk —
de hafva sannolikt förbytt sitt skick?

Felicia

betraktande honom med häpnad.

Nog möjligt!

Astolf

slår händerna tillsammans framför ögonen.

Gud!

Felicia

förskräckt.

Vid alla ljusets stjärnor,
de helga vittnen af vår lyckas timmar,
slå dessa mörka griller bort! Begraf
i intet dessa minnen af ett — intet!
Hvad är din hela arma jord mot min?

Astolf.

Ett intet, säger du? — Ha, hvad förstår...
Men lämnom detta ämne! — Mellertid,
om åter dit jag färdas...

Felicia

smärtfullt.

Åter dit? —

Besinna dig, och skona oss gemensamt!
För grymma äro dessa ord till skämt,
för otacksamma, att på allvar nyttjas.

Astolf.

Vid himlen, du har rätt! — Är jag ej din?

Med stark ansträngning.

Om jag är slaf, jag är det gärna — O,
var glad, som jag! — Hvad gör vårt skådespel?

Naidion.

Si, riddarn strött på marken sina smycken...

Cecilia.

Och följer stridskamraterna till stranden!

Astolf.

I sanning! Han tycks fatta sitt beslut!

Felicia.

Du gillar det?

Astolf.

Hvad ödet gör må gillas!

Marsch

af de med Rinaldo borttågande kämparne.

Vaknade hjälten
vänder tillbaka.
Solymas murar
snart skall han skaka.
Halfmånan, rysande,
blek som de döda,
bidar den lysande
straffarn med möda.
Snart på de blodiga
tinnar han står,
främst bland de modiga.
Segern är vår!

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

T e a n o

föreställande Armida, framstörtar på scenen.

Rinaldo!

K ä m p a r n e.

Trummor och lansar,
svajande fanor,
öppnen de stolta,
värdiga banor!
Hjältens allenaste
maka är äran,
hon är de renaste
hjärtans begäran.
Hög, framför skarorna,
korset hon bär,
ropar bland farorna:
Bruden är här!

A r m i d a.

Rinaldo, dröj! Till döds din flykt mig sårar!
Armida ber! Armida ber — i tårar!

K ä m p a r n e

vid stranden.

Hvad äro tårar?
Hvad är en kvinna?
Tårar och hjärtan,
alla försvinna.
Blott af den skallande
röst från bedriften
skyddas de fallande
minnen mot griften.
Evigt i mäktiga
sångers förvar

dröja de präktiga
stjärnfallen kvar!

A r m i d a.

Omöjligt är, att du mig öfvergifver;
din själ i min, min själ i din förblifver . . .
Ett ljud till svar! . . . Se mig på knä — för dig!
O, blott en blick ännu! En blick — på mig!

R i n a l d o

till sitt sällskap.

Fort i båten! Utåt våta
rymden ron med jättetag!
Att se dessa ögon gråta,
känns Rinaldo än för svag.

A r m i d a.

Ett ord! . . . Ej räds, att det skall dig beveka!
Du mäktar fly: hvad kan du då ej neka?
Men för du från mitt jag bort hälften blott,
gör strax en graf till andra hälftens lott!

K o r a f k ä m p a r n e.

som lägga ut från land.

Hissom seglen! Svalla
mildt, du bölja blå!
Himlens makter kalla,
jordens tystna må!
Vindsnabbt ila åren,
dagen är ej lång;
följ dem käckt i spåren,
men — med hjältegång!

A s t o l f

våldsamt uppstörtande.

Jag hör dig, midnattsstämma! . . . Flammor . . . Luft!
(till Felicia, som söker kvarhålla honom.)

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Hvad vill du, väsenlösa väsende?

Mig närde jordens märg . . . Den sjuder . . . Luft!

Han sliter sig lös och rusar ut från löfsalen. Felicia svimmar. Omkring henne gruppera sig de närmast omgivande, under omsorgsfulla bemödanden. Laura, som nyss anländt, skyndar fram och vinkar åt Teano att upphöra.

T e a n o såsom Armida

utan att ge akt därpå.

Armida gäckas?

Armida lämnas?

Min harm skall släckas,

ja, jag skall hämnas!

Under följande besvärjelse förmörkas teatern.

Avernens vågor,

demoners lågor,

upp! bryten, alla,

de fjättrar tunga!

I kaos falla

må borg och park;

må blixtar ljunga,

må skuggor svalla — —

L a u r a

ropande.

Teano, är du rentaf sanslös? Hör! —

Lucinda, hit! — Ervina, och I alla!

T e a n o

förskräckt.

Hvad ser jag?

L a u r a.

Gläd dig åt ditt snilleverk!

(Efter smärtsamma scener mellan Astolf och Felicia, sedan den förre återvunnit sin besinning, lofvar han ännu en gång att stanna.)

* * *

Nejden omkring ungdomskällan.

Natt, mörk, men lugn; i korta mellanskof framtindrar här och där en stjärna ur molnen med blekt, darrande skimmer.

Källans genius

uppreser sig ur henne i sitt guldstrålände vattentält.

Huru tyst, huru skyggt, huru dunkelt är allt!

I bågar spring upp, mitt flytande guld,
gör hvar båge så hög, att ej palm, ej cypress
kan så högt upplyfta sin hjässa!

I förbidan jag står, att mitt älskande par,
sedan länge försonadt, skall närma sig hit.

Gif dem dager, pärlände eldfloed,
att i kärlekens frid, i dess helgaste stund,
de må skåda den kalk, där du rågas af mig
ur eviga, ljuft doftande ådran!

När de tömma den, näktergal, opp! Från din flöjt
sänd en drill, liksom nyss! Du får blunda rättnu . . .

Öfver rosornas fält, kring min grottas smaragd
sänd ut, liksom nyss, din bevingade tons
vällustiga kval, som med smältande klang
genom alla varelses skälfde.

I lundar, som hållen er andedräkt,
I vatten, som sofven i sofvande park,
stämnen i med er fröjd, stämnen i, stämnen i! —
Har den mistat hörsel och röster? —

Det är ungdomens gud, som er manar igen.

Så hviska då, fläkt! Så spela då, löf! —

Hvarför tigen I alla så envist?

Näktergalen.

Tyst! Väck honom ej! Gör dig stum, liksom jag!

Röster från lunden.

St! St! Väck ej upp den gamle! Han lätt
kunde vakna och ropa oss alla till svars;
vi förginges af skräck, om han ropte!

Genien

blickande omkring sig.

Hvem menen I?

Röster från vattnen.

St! Ej ett ljud mera höj!
Pan soffer, och tungt drömmer den gamle.

Genien

häpen.

Ej hans anlet jag sett och ej törs jag det se!

Han nedsjunker i sin källa, och hans glänsande tält, upplöst i regn-
pärlor, störtar dit ned efter honom. Mörker, tätare än förut.

Gnomer

uppstiga ur jorden med brinnande facklor.

Huru mörkt, huru svalt, huru trefligt! Kyl af,
kalla skyhaf, vår brand!

Dina bloss har du släckt; som ett kol är du svart —
det är godt, det är godt!

Vi ha flammor ändå: skåda hit, om du vill,
hur vi svänga dem om! Hur de spraka! —

Hvad är natt? Hvad är dag? Natt och dag lika blank
i det land vi bebo

står en himmel af malm, står af svafvel en sol
öfver koboltsdal, öfver naftasjö;

och i svafvelblått sken, vid den fräsande härd,
där vi trampa vår bälg, där vi hamra vårt stål,
våra facklor vi tändt.

Hvad det smakar att dricka den läskande luft!

I vårt hem något trångt, i vårt hem något kvaft
man bor, som i ugn, som i lava;
men det gör ingenting, vi ha lungor därtill,
och vårt blod är af rinnande koppar.

Metallfursten.

Mera eld, mera eld!

Gnomerna.

Skall så ske! Skall så ske! —
Hvad besvärjning har nu öppnat porten hit upp?
Se, hur lunden står rädd! Se, hur molnen gå snabbt!
I det djupa bor kvalm, i det höga bor hot,
och den värld, som sin rymd midtemellan dem har,
törs ej gny, törs ej kny, törs ej andas...

Något stundar, ej sant?

Metallfursten.

Allmodern är när!

Gnomerna.

Nattens drottning?

Metallfursten.

Ja visst!

Gnomerna.

Ha, den mäktiga kommer! En brusande vind
banar väg, far förut...

Metallfursten.

Hennes vingade spann, som af Tanatos körs,
skymtar fram: blicken dit!
Sluten lederna tätt! Hållen facklorna rätt!

Röst

på något afstånd.

Lysen hit, lysen hit, lysen hit!

Gnomerna.

Körsvennen ropar: Framåt, framåt!

De skynda sig med sina facklor till bakgrunden. Ur dess mörker nalkas, på en vagn af ebenholts, dragen af tolf svarta gripar, en hög kvinnogestalt, höljd i vid, svart, stjärnstickad skrud, med ett halfmänligt diadem på sitt hufvud och en spira af serpentin, liknande en ormstaf. På hennes knä sitter ett barn, som i half slummer leker med en vallmokrans. Vagnen stannar; hon lyfter barnet ur sitt knä ned i sätet, där det genast lutar kinden mot sin krans och fullkomligt inslumar. Vid en vink af hennes spira kommer nu från spannet en skön, men blek yngling, som i vänstra handen håller en nedåt vänd, utslöcknad fackla. Med hans tillhjälp nedstiger hon och framträder midt i den af gnomerna formade halfkretsen.

Metallfursten.

Hell, gudarnas och tingens moder, höga Nyx!

Gnomerna.

Måndrottning, hell! Af solens barn med bäfvan skydd,
af oss, af dina månborn, du med jubel möts!

Nyx.

Med fackelrund kringlysen här mitt trötta spann,
att så min son, hvars eget bloss är släckt, ändock
bespisa må med lotusblad de nattliga
luftdjuren, vederkvickta snart till fortsatt färd!
Dithän jag vill, till källan, men allena, gå.
Orörlig här, förbida, son, min återkomst!

Hon går framåt ungdomskällan.

O, att ock hon, mitt gudaburna älsklingsbarn,
Astralis, denna blomvärlds fagra genius,
en gång ej blott med flyktig lust, ej blott för lek,
till dessa korers helga kväden lyssnade!
Men glömsk af deras himlaspråk och fiken blott
att sträcka i eoner ut sitt sinnesrus,
dag ut, dag in hon dricker med osläcklig törst
den falska dionysosbägarns tjusningskalk,
i hopp att den ej botten har, ej drägg på den.
Ja, stolt däröfver, låter hon med ändradt namn
här af vasaller kalla sig — "den lyckliga!" —

Den lyckliga! — Bedragna dotter! Detta namn
blott höfves den bland varelser, som ofödd är! —

Jag hit till möte henne stämt. Ännu en gång
vill moderligt jag varna mitt förförda barn.
En blytung sömn på hennes älskling har jag sänkt:
han kunde djärfvas följa henne hit; men ej
af mänskoblickar, obeslöjad, får jag ses. —
Hon kommer! — Hur hon darrar! Som narcissen blek
och lutad, långsamt nalkas hon med oviss gång!

Felicia uppträder, stannar ett par ögonblick liksom försagd eller tveksam, tar ånyo några steg och står åter stilla.

N y x.

Astralis!

Felicia närmar sig beslutsamt och hastigt, men stannar likväl på något
afstånd, med en djup bugning och händerna lagda korsvis öfver bröstet.

N y x.

Känns du än ditt namn?

Felicia

med skygg röst.

Hvad fordrar du,
min höga moder? Vördsamt bidar jag ditt bud.

N y x.

Minns du, ifrån den oskuldsfulla tid, när än
på denna plats du gärna såg och hörde mig,
det namn, som då din moders var, det namn, som då,
med smek, du sade vara ditt förnämsta arf?

Felicia.

Stjärnkrönta Nyx! Det namn var Teofania.

N y x.

Själff med detsamma nämnde du min fordran nu
och gudahemmets, hvarifrån du fallen är.
Inom dig skåda; upptäck vägen dit igen!

Felicia.

O moder, om ej redan här jag bor däri,
hvem slår väl öfver svalget dit en säker bro?

Nyx.

Jag slår den bron; dess nyckel ock har endast jag.
Men vid det sköna landets ingång först begärs
en pant, att du på allvar vill dess fägring se.

Felicia

efter en paus.

Och hvilken pant?

Nyx.

Slit jordens son ifrån ditt bröst!

Felicia.

En brusning hör jag öfver, hör jag under mig —
och med mitt hjärta skälfter allt i lika takt...
Var din den hemska rösten?

Nyx.

Ja; den skakar nu
din viljas dolda fjädrar och igenom dem
det allt, som är i dunkel drift din viljas bild!
Mig hörsam är hvar djupets, midtens, höjdens kraft;
och elementen lyda, liksom andarna,
det ord, som har i stjärnbokstäfver tecknat sig.

Felicia

med stolthet.

Fullt värd din grymma vishet är din grymma dom;
men oberedd mig drabbar ej dess åskas fall —
och ej från *min* mun skall ett verop fröjda dig!

Nyx.

Förblindade!

Felicia.

Ett kryp du tror mig för din fot;
likväl, förrän du trampar mig, betänk ditt steg!

Nyx.

Olyckliga, din smärtas språk ej såra kan.

Felicia.

Så stark du är, du fåfängt dock mig krossa vill!

Nyx.

Vill jag dig krossa? Arma barn! Att hela dig är all min traktan. Domen är ej heller min; den fälldes af den hemlige, hvars rikes vidd — med ett af dig till hälften blott begagnadt ord — har ej lycksalighet, men salighet till namn.

Felicia.

Ha, om så är, och om jag själf förinta skall den värld, som var din egen skänk, den ljufva värld, där jag så länge lycklig känt och prisat mig, hvi får jag ej med Astolf fly och, famn i famn, upp till den andra, att gemensamt dyrka där den hemlige med evigt trogen offertjänst?

Nyx.

Just denna tjänst de första offren äskar nu:
er själfva lämnen villigt åt dess altarbrand!
Med ringare ej nöjer sig den hemlige.

Felicia.

Tro mig: om dina unders land har Astolf själf en kunskap, åt hvars ledning du mig lämna kan . . .

Nyx.

Har han den yppat?

Felicia

förlägen.

Mödosamt han den förgömt,
men mitt är felet; alltför skugglik stack den opp,
med hot, i brynet af vår ljusa glädjerymd.

N y x.

Du talar sant. I stängen banan för hvarann
till bägges mål, till bägges väl. Så skiljen er!

Felicia.

O moder, om till ömhet, till barmhärtighet
en fiber blott bevekas kunde i din barm,
om du ett hjärta ägde för ditt barn — hvarför
i tid ej varna fjärln för det ljus, som dock
så oförhindradt locka fick den svagas flykt?
Hvarför det låta tändas här? Hvarför ännu
af mig begära vilja, vingar, spänstighet —
sen af mitt hela väsen ej en punkt är kvar,
den lågan ej med ljufligt mord alltren förtärt?

N y x.

Ej varnat? — Hvad? — När du ett vattsprång, prydt
med flärd,

befalldes lönligt ledas från din ungdomsbrunn
inom ditt slott och rummet, där du trodde bo
från mig aflägsnast, höjdes ej min varningsröst?
När sedan han var kommen, han, som komma fick
blott för att ställa dig och sig på samfälldt prof,
förbjöds du ej att nånsin låta gästens fot
gå dit, där nu af brokig ståt, i barnslig smak,
omskimrad är en delad hvilas drottningssbädd?

Felicia.

O moder, har du älskat? — Nej, du visste då
att kärlek mäktar säga allt, blott icke nej!

N y x.

Är kärleken ej själens högsta lif? Och är det högsta ej, i allting, evig hemlighet?
Än aldrig utan fara blef den anförtrodd
åt ord; ja själfva blicken är ej andlig nog
att rent och heligt yppa det osägliga!
Hur mycket mindre . . . dock, din blygsels rodnad själf,
igenom denna skymning brännhett glödande,
må tala — ensam!

F e l i c i a.

Skona mig!

N y x.

En Tellus-son
af bräckligt ler din herre blef — och oinskränkt! —
Väl! Sedan slik förnedrings mått var fylldt, jag ej
din trohet klandrar; vinna själ och skänka själ
är kärleks art! Men när, i känslan af ditt lifs
fördubbling, trygg af Astolfs djärfva sällskap, mig
du ömsom glömde, ömsom tänkte blidka, när
till nattbesök ej sällan hit du återkom,
gaf jag dig ej i drömmar än så mången vink,
som hvarje gång, vid vännens sida, blef försmådd?
O, hade du hörsammat mig, du skulle snart
valt bättre medel att din älskling fästa kvar
än sådana, som, starka blott af jordens lust,
blott undergräfvat kärlekens evärdlighet!

F e l i c i a.

Fromt, visa moder, ära vill jag dig och den —
ehur han kallas — som ifrån sitt land dig sändt;
men myriader hjärtan slå af lifvets eld,
och rätt att slå på särskildt vis hvartenda har.
Hvarför ej mitt? — Ej nånsin dref mig lynnets håg

att grubbla öfver ting, som aldrig forskas ut,
att dyka mot ett djup, som ingen botten har,
att flyga mot en höjd, hvars närmsta stjärna re'n
mig gäckar med sin strålkropp's otillgänglighet.
Är det ej nog, att himlen ju jag ser, ja hör,
när skärt dess strängspel efterklingas i min barm? —
Med denna värld belåten, kring hvars blomsterbryn
mig lifvets känsla möter evigt ungdomshuld,
jag kan ej nedan, kan ej ofvan hennes gräns
med köld och död i ödslig rymd befrynda mig.
Lef du, hvars själ omfamnar allt, i detta allts
oändliga betraktan, själf dess storhet lik;
men unna mig med moderlig varkunnsamhet
att vara här, i inskränkt krets, ett allt för mig:
en droppa blott, som glindrar på ett blomsterblad!
Ack! skåda sol och måne dock ej lika klart
sin växelbild i droppan som i hafvet själf?
Och är ej hon, den minsta spegeln, just därför
den mest till ljus, till sol i smått förvandlade?

N y x.

Och denna skildring, menar du, den målar dig?
Sen du din kärlek nedåt sträckt, ej uppåt mer?
Sen lystenhetens rosenkrönte kalk du tömt,
som höljt omkring din andes ärfda strålgestalt
en mer och mer förtätad dimmas fångseldräkt?
Så människorna dväljas i det glömska lif,
där man sin skugga vara tror sitt rätta jag,
och att, tvärtom, det rätta jag blott skuggan är! —
Är du en ljusfödd demon ej — en genius,
af mänsklig, men urbildlig art, af mig bestämd
att glädja dem, att trösta dem, att lossa upp
med lena händer de vid mullen snärdas band —
men ej att blifva — märk det väl! — själf en af dem?

Den intets-öken, som din ångest diktat sig,
och som af denna äfven kring den tron förläggs,
där ljusets högsta andar kring allfader stå,
hvar finns hon? Blott i samma bäfvans kortsynthet,
för hvilken ock din moder är en midnattshamn,
ja, själfva natten! Kalla fritt likväl mig så,
om du förstår, hvad natten är: ureldens brud
och modersskötet för hvar bild af lif och färg.
Du tänker dig mitt väsende så kallt som mörkt.
Bedragna! Just det dunkla djupast genomvärms
af ljusets evigt skapande allverksamhet! —
Stjärnburna! lyft till detta fästes rund din blick!
Hvad ser du där, om ej en gyllne månghvarfsked
af helga krafter, hvilkas lägsta länk du rår
att gripa själf, men hvilkas högsta gömmer sig
inom den hand, som alla makters urkraft är?
Vid denna kedja hänger, än mer skär än hon,
en annan dionysoskalk, en ädlare,
af gull och azur sammansmält, af gudavin
med oförminsklig strålningsflod till brädden fylld,
och amaranter linda in dess bågarrand.
Och när en helgad andes mun den randen rör,
den ger en klang ifrån sig då, en minnets sång,
vid hvilken alla hjärtans hjärta öppnar sig,
och du en säll förutsikt våga kan därin.
Den bågarn heter vishetens. Kom! Smaka den!

Felicia.

Ja, moder, ja, men hvi ej räckt af Astolfs hand?

Nyx.

Halsstarriga! Han skulle då den äga själf!

Felicia.

Gif honom den!

N y x.

Står sådan gåfva i mitt skön? —
Den väg, som honom föra vill till dess klenod,
än antydd af hans väckta hemdrifts rop och är
alltså ej din!

Felicia.

Det ropet redan tystnat har.

O, låt . . .

N y x.

Du tror dig tystat det? Fåfängligt hopp!
Om ock ett ord den stämman ej förrådt, sen sist
med smek och trug från gunstlingen ett löfte vanns,
hon talar dock, den gömda; och var viss därom,
att han, som fann århundradet blott månadslångt,
hvar dag af sistförflutna vecka årslång tyckt!

Felicia.

Min aning! O, min aning!

N y x.

Upphör då att mer
i nya slingors trollband, med upprepadt rus,
insöfva den allt mindre lätt inslumrande! —
Men ägde han den bägar ock, hvaraf han än
blott spillda droppar smakat har, ej finge han
din munsänk bli, ty första måttet af dess dryck
benämnes med ett okärt ord — försakelse!

Felicia

vridande sina händer.

O moder, slit ur detta bröst blott först hans bild,
gör allt, hvad här tilldragit sig, till oskedt än!
Du kan så mycket. . . säg, förmår du ock ej det?

N y x.

Slikt mäktar ingen!

Felicia.

Ingen? Ej allfader själf?

Nyx.

Nej! Hvad en gång du lefvat, ren förvandlat sig till öde — till ditt öde! — och så starkt omkring ditt väsen knöts det nät, hvars garn din vilja spann, att ej en gud kan lösa ens dess minsta knut.

Dock gifs därur ett frälsningssätt, ett enda blott: den del af dig, som fångslas kan, den kan också uppoffras; detta mäktar du — när du det vill! Försök det, dotter! Eros' syster, honom närmst bland mina barn, med stolthet minns din gudomsbörd! —

Jag har ej tid till flera ord. Den dom jag bär du hört. Snart bräcker dagen; mina gripar där oroligt skrapa marken, äga känning ren af morgonluft och lystra på mitt bud, att snart få trafva luftens bleka stråt hem till min borg. Astralis, låt oss vänligt skiljas från hvarann!

Felicia

med skälfvande röst.

Beredt står offret, moder, för ditt anlet! Ej det värjer sig. Befall blott, hur det blöda skall! Men påminn dig, att icke jag det enda är. O, bjud mig ej att stöta ut med egen arm i dödens riken den, som mig till livvets fört!

Nyx.

Din lydneys fromma hugsamhet jag gälda vill med bättre lön, väl kunnig att mot tidens våld ej längre mer betryggad är ditt hjärtas vän, än han inom din närhets väna trolring dväljs.

Men äfven honom väntar prof — det sista prof;
och före det han skyddad vare mot den rätt,
hvarpå den isgrå gamle vred beropar sig! —
Förnim! Förn solen kört omkring din blomsterö
från haf till haf i trenne hvarf sin flammevagn,
skall på din borggård stå en vingad häst, bestämd
för Astolfs färd. Så länge den sin herre bär
i sadeln fast, skall ridten gå, i luft, på jord,
till strid, till lek, med aldrig hämmad hjältefart.
Men aldrig må han stiga af, förn i sitt land
han kommit! Hur han sedan där bevaras skall,
jag lämnar åt din kärleks ömma fintlighet.
Den hittar säkert medel. Främst dock minnas bör,
att han, ehvar på denna häst han färdas fram,
ej låter innan uppnådt mål sig locka ned
ett ögonblick från gudasände springarns rygg!

Felicia.

O skymt af hopp! O moder, ja! Ånyo nu
du moderlig bevisar dig; ack, tala ut!
Jag får då honom återse?

Nyx.

Jag menar det.

Felicia.

Och snart, o moder, snart? — Ack, säg det lilla ord,
det enda ord, det himlaord — och jag är nöjd!

Nyx.

Ej räknar jag med timligt tidmått, kan ej spå
det öde, som af hans beslut och ditt beror.

Felicia.

Af oss beror det alltså? — O, då råkas vi,
och innan kort! Hur skulle han ej sakna mig?

N y x.

Så trångt som vankelmodigt mänskans väsen är ;
dess sinnesmått, af njutning fylldt, inom en blink
ett bräddadt kärils råga är, som ej fördrar
en droppes tillkomst, förrän strax, åt alla håll,
hon svallar ut och rinner bort. Så öfvermått
all sällhet gör, hvars verkan blott bedöfning är.
Väl möjligt dock, att när på jordisk jämviktspunkt
din vän blir åter mellan lust och plåga ställd,
han längtar till det öfverflöd, som nu försmås!

F e l i c i a.

Blott möjligt, moder?

N y x.

Troligt ock, men önskligt ej!

F e l i c i a.

Hvad? Unnar du mig ej vårt mötes vällust mer?

N y x

ropande åt bakgrunden.

Min yngste son!

Tanatos framträder.

F e l i c i a

med fasa.

Hvem är den bleka ynglingen?

N y x.

Din broder!

F e l i c i a

med högsta ångest.

Fräls mig från hans åsyn, moder, fräls!

N y x.

Vänd ögat bort, men örat till! — Säg, Tanatos,
hvad bör all timlig vällust önska högst af allt?

T a n a t o s.

Att renas.

N y x.

Hvar?

T a n a t o s.

O moder, i ditt stilla land!

N y x.

Du sade sant. Vik åter bort! Din syster räds.

Han stiger tillbaka.

F e l i c i a.

Ha, hvilken gåta, hemsk som han och mörk som du!

N y x.

Hon gömmer ljusa löften. Sök att gissa dem!

F e l i c i a.

Ditt land, o moder, famnar det ej ock min ö?

N y x.

Inom dess gräns all världens riken godt få rum.

F e l i c i a.

Jag hvilar där ånyo vid min Astolfs bröst?

N y x.

Vid mitt jag gärna samlar alla kärlekspar.

F e l i c i a.

Oändlig tydnings bittra kval!

N y x.

Var stark! — Farväl,

Astralis! Nu på länge ej vi råkas mer.

Hon nedfäller slöjan öfver sitt anlet, hvarvid svart natt, liksom före hennes ankomst, åter utbreder sig öfver synkretsen. Under det hon begifver sig bort till sin af gnomerna kringlysta vagn, uppstiger där vid Tanatos' hand och tager det sofvande barnet till sig, nedstörtar Felicia, nästan besinningslös, på ett säte, uthugget i klippväggen af ungdomskällans grotta, och med händerna för ögonen, helt och hållet försjunken i smärta, märker hon ej moderns afresa.

Gnomerna.

Si! Med blickar, så släckta, som släckt är hans bloss,
räcker körsvennen ut sin iskalla hand,
och, som krita så hvit, vid vårt brandgula sken
den i tyglarna griper med kraft . . .

Men hvad svänger han där i den andra så högt?
Ha, den dåren ju vill mana spannet till fart
med den slocknade facklan? — Hör på!
Kom och tänd den hos oss!

Tanatos.

Ej vid edra hon tänds!

Metallfursten.

Höga drottning, farväl!

Gnomerna.

Lycka till, lycka till! —
Hur det frustande spann nu med dönande flykt
sträcker ut, trafvar lätt
öfver vindiga fält, öfver rullande moln!
Det går fort, det går fort!

Metallfursten.

Nu till arbet igen!

Gnomerna.

Nu till arbet igen!
Ingen strimma från öster må hinna oss här,
vi ha flitigt bestyr, och all dager är flärd;
att i solskenet gapa på gräs och på träd,
det är lättingars värf!
På sitt städ hvar och en af vår idoga släkt
smider grenar och blad, smider blomster och frukt
af en art mera fast, af en art mera grann,
när i gnistrande hvalf, under haf, under jord,
våra släggor ge skall.

Stigom ned, stigom ned, stigom ned, alleman!
Svarta grufva, på eviga pelare stödd,
låt dig upp!

De försvinna i jorden.

Astolf

uppträder.

Ett dån mig väckt, liksom en storms; jag drömde det
kanske; ty allt sig visar lika lugnt som mörkt! —
Min maka visst är gången hit. Men källan själf
knappt skönjas kan; så mörkgrått är det tjocka flor,
hvarmed en däfven skymnings enfärg höljer allt.
Felicia! Felicia!

Felicia.

uppsprittande.

Hvem ropar mig?

Astolf.

En lång gestalt, en andelik, från klippan där
uppreser sig och nalkas... Himmel, hvad? Hon
själf?
I sanning, hon! Till vålnadsskick förställd — så
hemsk,
så dimmig och så vacklande! — Felicia!

Felicia.

Med skräck ej från mig studsa — ej åtminstone
så länge än med sälla dagars forna namn
du kallar mig! Än är jag ej en molnbild. Känn!

Hon pressar hans hand mot sitt hjärta.

Astolf.

Gud, hur det klappar!

Felicia.

Låt det rämna... Ack, men
nej!

Dess sorg blott evig olja är på evig eld.
Väl, må jag brinna, rädda dig!

Astolf.

Hvad oerhörd,
hvad hisklig skickelse har så dig skakat upp?

Felicia

störtar till hans bröst.

Mitt öde har beslutat . . . Res, o Astolf, res!

* * *

(Efter ett ömt afsked med Felicia och försedd med en hårbuckla af henne, hvilken, så länge han bevarar den, skyddar honom mot tiden, bäres Astolf på sin vingade häst till sitt forna rike, till hyperboreernas land.

Han träffar där först i en afsides liggande nejd den gamle blinde skalden Florio, en afkomling af hans egen hofskald, som jämte en ung fosterson, Alfred, och dennes moder, Malvina, bebor ett litet hus. Florio och Astolf sympatisera genast, och Florio bjuder Astolf till sitt hem.)

Florios gård.

Morgon. Astolf och Florio träda ut ur huset.

Florio

vändande sig inåt dörren.

Malvina, som vår gäst vill tidigt resa
och denna morgon känns så blid, så varm —
låt hit din lilla fägning bäras ut,
på denna gräsplan. Ställ vårt runda bord
där under rönnen.

En kvinnoröst.

Strax!

Florio.

Min nya vän,
led nu mig dit! Ni säkert rosar stället.

De sätta sig under en hög rönn.

Astolf.

Ni spådde sant: den hela långa fjälldal
med sina mångfaldt brutna jätteväggar,
iskrönta öfverst, skogbeklädda sedan
och sluttande i klädfäll af små hagar,
små åkerfält, med ännu här och där
en rad af gula kärfvar kvar; förvisst
man möda har att se sig mätt därpå!
Här nedanföre, ån, som dansar fram
förbi den lilla kvarnen; ätthögsheden,
med sina viftande hängbjörksomhöljen,
än tindrande i dagg mot ljusblå himmel;
hvitgråa kyrkan, djupast in i dälden,
och dessa spridda pelare af rök,
som höja sig från låga mänskonästen,
att i den rena morgonluftens vidd
till vågig rörlighet sig långsamt lösa,
allt andas oskuld, lugn, välsignelse!

Florio.

Ni talar som en skald; i detta land
jag aldrig någon känt, hvars samtal så
till diktens eget gudaspråk sig närmat.
Ni har i lyckligare länder visst
er bildat under långa resor?

Astolf.

Ja,

så långa, att knappt någon har gjort längre.

Florio.

Märkvärdigt! Och ju dock ännu helt ung! —
En enslig skogsbo, som jag är, likväl

till namn jag känner många landets ätter.
På allt jag märker, att en man af stånd
ni är — som förr det kallades.

Astolf.

Min börd
härleder sig från landets äldsta adel.

Florio.

Det hedrar er, att ni påminner er
de gamla tider och en samfundsklass,
som långt för detta har med dem försvunnit.

Astolf.

Finns här i riket ingen adel nu?

Florio.

Min Gud, det måste vara er bekant,
att både adelskap och kungamakt
för fyrti år sen här afskaffades,
att själfva ordet "rike" då blef aflyst
för alltid och belagdt med höga böter.
Var ni då redan utomlands? — Men nej!
Ni kan omöjligt vara öfver tretti!

Astolf

med förundran och förlägenhet.

Urskulda mig! Jag utomlands är född
och son af en landsflykting, som sin fristad
långt neråt jordens södra halvkrets valde;
där har jag uppväxt. Stum och mörk min far
knappt nånsin talte om sitt ungdomsland;
dock lärde han mig språket. Nu han dött,
och jag besöker nu min faders hemjord.

Florio.

Då vill jag råda er, att ingen vikt
ni lägger på er börd i hufvudstaden.

Urmodigt där är sådant tänkesätt.
Och vore detta dock det enda blott,
som där urmodigt är! Jag frukar, herre,
att ni där tar er lika illa ut
som förr jag själf.

Astolf.

Men hvem regerar där?
Jag ämnar söka tjänst.

Florio.

En kinkig fråga!
Egentligen regerar ingen.

Astolf.

Ingen?

Florio.

Ja, ingen eller alla. Noga reda
jag, gamle man, ej har på dessa nya
uppfinningar. Ni får dem se tids nog.
Men "fristat" kallas de, så mycket vet jag.

Astolf.

Här tycks, vid Gud, rätt jämmerligt stå till.

Florio.

Min bäste, säg ej så! Ni råkar slugt,
spetsfundigt sällskap där i hufvudstaden,
och fördomsfritt, så att det är en lust åt!
Det enda som förundrar mig, det är,
att den där gamla kyrkan, som står kvar
af Astolfsdynastiens forna borg
och sedan blef domkyrka, än får nyttjas
till en så högst föråldrad stiftelse
som drottning Svanhvits själamässa.

Astolf

rusar upp från bordet.

Svanhvits?

Florio.

Ja, ännu hålls den; säkert sker det blott
af glömska hos eforer eller utskott,
som annars — heter det — ha rotat ut
hvert spår af murknad farfarsöfvertro.

Alfred.

Herr gäst, hvad fattas er?

Astolf.

Du talar dolkstyng!

Florio.

Hvad hör jag? — Skulle jag i någonting
försagt mig?

Astolf

sättande sig.

Gamle vän, försagt? Visst icke!

Men underliga minnen... Om jag tordes...

Men nej! Ni skulle tro mig yra blott...

Ha, räck mig likväl kalken hel och hållen!

Florio

förvånad.

Min herre!?

Astolf.

Ja, säg mig till punkt och pricka
allt hvad ni vet om Astolf och om Svanhvit!

Florio.

Om dem ni vet nog själf, hvad öfverhufvud
man vet; jag vet ej mer —

Astolf.

Men jag än mindre!

Florio.

Min Gud, hvad känner ni af våra h afder?
Förlåt mig, ädle gäst! Men detta g r
f r långt. Kung Astolf Unge, denne hjälte,
som rycktes bort i sina bästa  r,
hvarom det gamla kvädet vet f rm la,
som än ej hunnit slockna ut — Min herre,
har ni ej h rt det?

Astolf.

Nej!

Alfred.

Och inte heller
det ordspråk "skjuta som kung Astolf"?

Astolf.

Nej!

Florio.

En obegriplig stumhet m tte visst
er far ha bibehållit till sin död!

Astolf

högst brydd.

Han var ej älskare af s ng och sagor.

Florio.

S ? — N  ja, slika kristna ha vi många. —
Kom ut, Malvina! —

Alfred.

Bra, jag kan det också!

Kom, mamma, hjälp oss sjunga Astolfskv det!

Astolf

med yttersta bemödande att visa sig lugn.

Ej alldeles hans namn, hans öde är
mig obekant; dock sväfvar öfver slutet
 n mycken dunkelhet.

Florio.

Ja väl! — Historiskt
ni känner honom således ändå? —
Mig har han alltid särdeles behagat;
och ville man tillåta sig ett lån
af ett bland dessa nyktra tiders uttryck,
man öfver honom fälla kan det vitsord,
att, när man drager af hvad sagan tillagt,
en ädel, fast fantastisk bild står kvar.

Astolf.

Han underligt försvann!

Florio.

Man gissar nu,
att han i lönndom föll, ett hemligt offer
för en faktion, som ville själf regera.
Mig synes troligt, att helt rätt och slätt
på jakt han omkom i en gammal grufva,
och visan tycks ge stöd åt denna mening.
Men harpan, Alfred! Är du här, Malvina?

Malvina.

Ja, till er tjänst!

Så stämnen i med mig!

Astolf trycker sin fjäderprydda hatt djupt ner i pannan och slår armarna tillhoppa öfver bröstet.

Florio, Malvina och Alfred

sjunga.

De lindar stå under borgatorn,
där sömma de jungfrur tolf;
där leka två ädla konungabarn
tillsammans på högalofts golf.

När dag rinner opp, sofver kärestan djupt under linden.

Ung Astolf håller stolts Svanhvit i famn
och slår stålhandsken mot bord:

”Den ypperste konung jag blifva vill,
som någonsin lefvat på jord!” —

”Ack, blefve den ypperste konung du,
som lefvat i alla de land!

Och jag ville vara en ring af gull
och sitta på konungens hand.” —

”Det blir dig så svårt att vara en ring
och sitta på konungens hand;
han tvår den så ofta i mannablod
och mister en finger ibland.” —

”Då skulle du vara den käckaste sven,
som nånsin i gullsadel satt,
och jag ville vara en fjäder så hvit
och vaja från riddarens hatt.” —

”Det blir dig så svårt att som fjäder lätt
få vaja från riddarens hatt;
där gnistra på stål de svärdshugg så tätt,
som stjärnor i vinternatt.” —

”Då skulle du vara den klaraste å,
som flöte på gullsands bädd,
och jag ville vara så liten en and
och simma från brädd och till brädd.” —

”Det blir dig så svårt att vara en and
och simma från brädd och till brädd;
när jägaren arla går ut på jakt,
den skjuts eller bortflyger rädd.” —

”Då skulle du vara den stoltaste hjort,
som lopp genom villande skog,
och jag ville vara så liten en hind
och dansa vid kronhjortens bog.” —

”Det blir dig så svårt att vara en hind
och dansa vid kronhjortens bog;
i snåret brummar den ludna björn,
han grepe den hinden fullnog.” —

”Då skulle du vara den fagraste lind,
som grönska kunde på jord,
och jag ville vara ett strå af gräs
och gro öfver lindens rot.” —

”Det blir dig så svårt att vara ett strå
och gro öfver lindens rot;
det späda ste lamm, som i marken går,
kan trampa det under sin fot.” —

”Då skulle du vara den högsta ek,
som stånda kunde på äng,
och jag ville vara en kvittrande trast
och reda i toppen min säng.” —

”Det blir dig så svårt att vara en trast
och reda i toppen ditt bo;
det lyssnar så mången på trastens sång
och skrämmer den opp ur sin ro.” —

”Så blif då en kyrka på Nordanhed,
en kyrka så härlig som stor;
och jag vill blifva ett altar af sölf
och stå i dess heliga kor!” —

Helt listigt då talte de tärnor tolf:
"Och glöm ej den mö, du har fäst!
Af alla, som varit i världen till,
hon unnar dig allrabäst."

När dag rinner opp, sofver kärestan djupt under linden.

Alfred

sakta.

Han gråter, mamma! — Fosterfar, han gråter!

Astolf

uppsprittande.

Ni vet ej — ingen vet, hur denna visa . . .
Jag bär mig barnsligt åt . . . men undren ej!

Florio.

Ni älskar, liksom jag, de gamla tider? —
O, ljufvligt spökar än ur deras skymning
den fromma hjältesagans lif och kärlek
i all sin enfald och förtrollar oss,
förrän vi tro! — Vill än ni höra mer?

Astolf.

Ja . . . nej . . . dock, ja! Men slutet blott, blott slutet!

Florio.

Egentligtvis det långa kvädet utgör
ett helt af kväden; men jag tröttnar själf —
Nåväl, till slutet!

Astolf.

Slutet — slutet — ja!

Florio, Malvina och Alfred

begynna åter.

Och dvärgarna hamra så flitigt i fjäll,
— blåser kallt, kallt nordan öfver skog! —

och natten står mörk öfver Östrabohäll.
Men klockorna ringa för vår drottning!

Där smids dag och natt allt hvad smidas kan;
där smider i berget mång bortröfvad man.

Där smids på en krona, som runkvinnan får,
sen sätter hon den på sitt utslagna hår.

Och högt ropar falk och gällt skäller hund;
kung Astolf han jagar vid midnattsstund.

Och ulfvarna tjuta och ugglorna glo,
gullsporrarna klinga på stenbunden mo.

”Kung Astolf, kung Astolf, vänd om till din borg;
den natten kan göra dig mången en sorg.

Kung Astolf, kung Astolf, rid hemåt igen,
där väntar din lilja sin endaste vän.”

Kung Astolf han fattar sitt horn och sitt spjut:
”När tog väl slik jakt innan gryningen slut?”

Så rider han sig dit han ej varit förr,
han rider till runkvinnans gyllene dörr.

Det skiner därur som en sol öfver hed,
runkvinnan står ute vid borgaled.

I kalk af demant bär hon klaraste mjöd
och niger helt djupt under gullkronan röd.

Det lyser af ögon, det lyser af hand,
den fagraste mö står på silfversand.

Det blommar på läppar, det blommar på kind;
det hviskar en röst, som en sommarkvälls vind:

”Väl mött, konung Astolf! Sitt af och stig in;
den fagraste mö vill bli kärestan din!

Väl mött, konung Astolf! Träd in i min sal;
min dryck skall dig värma, ty natten är sval!”

Han drack ur den kalken vid runkvinnans sång
den första, den andra, den tredje gång.

Den första han drack, tog han tärnan i hand;
då glömde han bort både rike och land.

Den andra han drack, tog han tärnan i famn;
då glömde han bort både Gud och Guds namn.

Den tredje han drack, gick i berget han in;
då glömde han bort hvita liljan sin.

Nu står han i bergsal af ädelsten —
liten Svanhvit hon hvilar i mull sina ben.

Nu leker han harpa vid runkvinnans bord —
liten Svanhvit hon suckar så tungt upp ur jord.

Astolf

med bruten röst.

Håll!

Florio.

Vill ni då ej höra sista versen?

De fortfara.

Nu går han på gullgolf, men ej utan knot,
— blåser kallt, kallt nordan öfver skog! —
liten Svanhvit hon gråter inunder hans fot.
Men klockorna ringa för vår drottning!

Astolf

vildt uppspringande.

Håll, säger jag! Vill så man, bit för bit,
hvar fiber af mitt hjärta sönderslita?

Florio

förskräckt.

Men, store Gud, ni själf begärde ju . . .

Astolf.

Förlåt mig, fader! Hulda fru, förlåt!
I sen i mig en man, som Astolfs öde
helt nära rör. Förvantskap . . . själafrändskap . . .
Förklara den jag skall en annan gång.

Till Alfred.

Och nu, du riddarsven, min häst!

Alfred

bortgående.

Hur ledsamt!

Florio.

Kärt vore jämväl mig er resas uppskof;
men — envis värd är gästen till besvär.

Astolf.

Ogärna skiljas vi å ömse sidor,
men dyra plikter därtill nödga mig. —
Hur långt är härifrån till hufvudstaden?

Florio.

Tolf dryga mil och genom idel vildmark.

Astolf.

Är vägen villsam?

Florio.

Icke synnerligt!

Afvägar träffas knappt, ty föga odlad

är nu för tiden denna dystra bergsbygd.
Doch skönjer man ej sällan strödda spår
från äldre odlingar; de forna kungar
förlustade sig ofta i den trakten
och hade där ett ståtligt jaktslott.

Astolf.

Ja!

Florio.

Det vet ni således?

Astolf.

Det har man sagt mig. —

Så! Där är hästen. Tack, min lilla junker!
Mitt goda värdfolk, oförgänglig tack!
Er hand, min Florio! Och er, min fru!
Jag hoppas snart er alla återse.

Malvina.

Vi vilja bedja godt för er.

Astolf.

Ja, bedjen,

I fromma, bedjen flitigt för er vän! —
Alfred, du vill ej följa mig?

Alfred.

Ack jo,

om här man kunde vara mig förutan!

Astolf.

Förnuftigt svaradt! — Nu, farväl!

Florio, Malvina och Alfred.

Farväl!

Han rider af.

Florio.

Den underbaraste af alla gäster!

Malvina.

Så känslööm åhörare ni visst
har aldrig haft, min ädle Florio!

De gå in i sin boning.

* * *

(I den »hyperboreiska republikens» hufvudstad beser Astolf först under djupaste rörelse sin släkts kungagrafvar och sin faders, kung Adelands, fana. Senare stiftar han bekantskap med de demagoger, hvilka utgöra »regeringen», såsom en skräddare, »kostymartisten Marcus Porcius Klut», och Mopsus, »generalstatsopinanten». Hos den sistnämnde bjudes han till en »patriotisk medborgsmannamåltid» och antager, trots sitt förakt och sin vämjelse för det han ser.)

Sal i eforatspalatset.

En talrik medborgarskara sitter omkring ett kolossalt hästskobord. Den patriotiska måltiden nalkas sitt slut. Ljud af fanfarer.

Alla

med samklingande glas.

Hurra för patrioten Krall! Hurra!

Många röster.

Det var ett tal!

Andra.

Pedagogins triumf!

Talaren

bugande.

Hans skugga tackar er igenom mig
ifrån den värld, där endast Aristider . . .

Flere medborgare

torka sig i ögonen.

Håll opp, håll opp, det griper oss för hårdt!

Astolf

till generalstatsopinannten bredvid sig.

Förlåt! Men talets ogemena bildståt
invecklade nog mycket själfva ämnet.
Hvari har denne Krall gjort sig odödlig?

Mopsus.

I megalantropogenetiska*
försök; han har fullkomnat teorien,
och snart skall denna stat så full bli proppad
med stora män som myror i en stack.

Astolf.

Med stora kvinnor troligen dock äfven? —
Åtminstone här vid ert bord jag ser
medborgarinnor ock.

Mopsus.

Ni skådar här
praktexemplaren; eljest öfverhufvud
ni landets döttrar lättast lär att känna
på dess hoteller — sedan nu i husen
all enskild spisning upphört och de lefva
för statens hushåll blott.

Astolf.

Så?

Mopsus.

Husligheten

har likafullt ännu Cornelior kvar.
En sådan fru — där borta sitter en —
liktidigt sköter hemmet, staten, skolan.
Ni henne skåda kan, på samma gång

* Man såg kort före första upplagans utkomst i allmänna dagblad anmäld till salu en bok, kallad *Essai sur la mégalanthropogenesie*, med en bifogad utförlig förklaring.

med foten vagger in ett barn till slummer,
med händerna skära sillsallat, med tungan
lektioner ge åt kuggade studenter,
med ögonen en halfväxt dotters slätsöm
bevaka och därunder dock med hjärnan
arbeta ut ett klubbatal åt sin man.
Är det ej nästan mer än romerskt?

Astolf

Nästan!

Mopsus

blickande omkring sig.

Men hvad? Otömnda glas — i mängd! — Jag går,
att lifva lagets samfundsnit — Sitt stilla!
Vårt samtal strax fortsätta vi; ni är
ett sekelsnille, fastän exalteradt!

Han stiger upp att göra en rund omkring bordet.

En professor vid nationallyceum

intager den lediga stolen bredvid Astolf.

Den store man, som nu ifrån oss gick,
bedömer er, nykomne patriot,
med rättvist bifall! Allting, hvad ni yttrar,
har verv, diktion, patetiskt höga tankar;
väl här och där, i mångens tycke, kanske
en smula forntidshärmning, öfverspänning
såväl till uttryck som begrepp, men jag
uppmuntrar all originalitet,
och smaken luttras först igenom öfning.

Astolf.

Godt, om man blott har någon smak att luttra.

Professorn.

Jag undervisar i vältaligheten
och känner mina kunder nog på pulsen.

Jag motser att en talare af frejd
ni blir — en Demosthen, en Cicero,
och därmed också, lik enhvar af oss,
en ny Camillus, Tell, Timoleon.

Astolf.

Ni slösar smickrande förhoppningar!

Professorn.

En småsak blott — förlåt min ärlighet! —
en småsak stöter i ert föredrag:
det är att stundom ni beropar er
på fabelålderns namn och händelser,
liksom ni trodde dem historiskt vissa.

Klut

tvärs öfver bordet.

Som till exempel nyss kung Adeland! —
Tror ni att någon dylik lefvat här?

Astolf.

Jag häpnar, mina herrar!

Professorn.

Kanske tar ni
då äfvenväl för ren, bokstaflig sanning
den dumma sagan om hans son — för det
att denna skuggbild skyldrar såsom kung
i hvart kompendium?

Astolf.

Var han det inte?

Klut.

Ha, ha, ha! ja, som Carsus och Moderus!

Professorn

skakar medlidsamt på hufvudet.

Hvar lärjunge i vårt lyceum vet
att Astolf Unge är en blott naturmyt.

Tar sig en pris.

Astolf.

Naturmyt?

Professorn.

bjuder honom snus.

Ja, hvad annars? — En symbol
af urpolaritetens grundnatur
att vara positiv och negativ.
Ej sant, opinionsråd?

Klut.

D'ä ju klart!

Och, nogare bestämdt, en sinnebild
af själfvaste elektromagnetismen.

Astolf

afsides.

Mot dessa män var min lifmedikus
ett barn i lärdom och fritänkeri.

Högt.

Än Astolfs grafvård?

Professorn.

Understucket verk,
med illa gömd modernitet!

Klut.

Det säkert

är bror min, som inbillat er i går,
att Astolf varit en person. Nå nå,
se ej så hjärtans murken ut för det!

Professorn.

Han må ursäktas; han är ostuderad.

Rop

från generalstatsopinanthen.

Skål för civismens sol, för dagbladsljuset!

Alla.

Hurra för frihetens palladium!

Fanfarer, beledsagade af hurrningar i flera omgångar.

Professorn.

Ni tiger? — Om jag med kritikens fackla
har stört, kanske, en artig ungdomsdröm,
det vore okärt; men i tviflets eldprof
till sanning alltid härdas fria själar.
Jag minns, att förr jag själf . . .

Astolf.

Medborgare,

den höjd, på hvilken denna byggnad uppförts,
är det ej den som hette fordomdags
Gåsbacken?

Klut

bestört.

Jo — hur knäfveln . . .

Professorn

med mörk uppsyn.

Vän, vid böter

den får ej mer så kallas; fängselstraff
är stadgadt för enhvar, som snackar om
för resande, att förr man så benämnt
Kapitolinska kullen.

Astolf.

Klokt! — Hvad tillstånd
var här, förrän man gjorde republik?

Professorn.

Paff! Idel medeltid och romantik.

Klut.

Och båla mörkret af superstition!

Professorn.

All odling börjar med religion!
Sen växer man från skrock och fabelyra.
Man tror på Gud, tilldess man själf till Gud
sig gjort; det är all odlings högsta bud,
naturkunskap och slutkonst ditåt styra —

Klut.

Och det går som en dans, kan jag bedyra!

Astolf.

uppspringande.

Odrägligt fräcka skräfvel!

Åtskilliga röster.

Hva — hva sa han?

Mopsus

återkommer raglande med ett bräddadt glas i hvardera handen.

Hvar är vår rika svärmare? — Se där!
I samtal just med våra största statsmän,
liksom en lager bland oliver. Skönt!
Ja, lefve mänskokärlek, brödrakärlek!
Fördömd enhvar, som icke älskar alla!

Vill klinga med Astolf.

Låt äfven oss bli bröder!

Sakta.

Hjälp mig sen
emot den satans skraddarn; jag är tacksam.

Astolf.

Offentlighetens all-representant!
En tvekan har jag —

Mopsus.

”All-representant!”

Den titeln anstår mig, den bör jag nyttja;
helst som ej universum själf är ännu
på långt när så universellt som jag.

Astolf.

Just därför kan ni blott med universum
förbrödra er; det smickras visst däraf.
Träd upp på detta Kapitolii tak,
och ropa där kring världen ut ert anbud.

Mopsus.

Sublimt! Ja, — er mitt famntag, myriader!
Ett jättesteg skall höja mig ditupp.

Han upplyfter det ena benet så högt, att han förlorar jämvikten och tumlar öfverända. Åtskilliga gäster springa därvid opp från sina bordsplatser.

Bruta Rolandina

armbågande sig fram till Astolf.

Låt honom ligga där, det kreaturet!
Jag ämnar snart själf opinantska bli.
Skänk hellre mig en blick — med fyllda glas
jag fåfängt öfver bordet ofta vinkat.
Med romerskt ”du” var hälsad, frie man!
Framför dig står den friaste af kvinnor.

Astolf.

På allt jag märker det.

Bruta.

Så kall — så vacker!
Kanske att än mer skön med mörka hår

du vore; dock, mot tomma idealer
man ingen lifsvärm verklighet må byta.
Rent ut: din like har jag aldrig sett,
ja, ej i drömmar ens; min hela själ
med fulla böljor svallar dig till mötes.

Astolf.

Medborgarinna . . .

Bruta

ömt.

Kalla mig din Bruta!

Astolf.

Nåväl, min Bruta, har du aldrig hört,
att något finns, som heter blygsamhet?

Bruta.

Barbar, du känner ej — jag ser det nog —
de fria växelvalens höga lära!
"Hvit oskuld är, och hvit är arsenik";
förstå det dubbla hvitas helga enhet!

Några röster.

Hvar är vår värd? — Får man ej stiga opp?

Röster

under bordet.

Å jo! Men vill man ej, så får man ligga.
Hvad vore annars vår konstitution?

Andra röster

i samma belägenhet.

Ja, sen man bredvid borden klämt hvarann
i rastlös verkan till gemensamt statslif,
skönt smakar under borden hvilans frid —
naturens tillstånd, frihetens idyllvärld.

De medborgare och medborgarinnor, som kunna uppstiga, anstämman
följande

H y m n.

Stat vare lofvad för mat och drick,
republik, filibom, republik!
Allting nu ljusnar för tänkarns blick,
republik, filibom, republik!

Makten af oss delegeras må,
republik, filibom, republik!
Den, som trakterar, han skall den få,
republik, filibom, republik!

P r o f e s s o r n

till Astolf.

En härlig sång! Hur objektiv, hur frisk!
Ej minsta spår, ej ens en halfton blott
af romantikens sjuka känslöshet.

Alla.

Vive la republique!

M o p s u s

på golfvet, stammande.

Då själf hon ej
kan tala, tackar jag i hennes ställe
och är, på hennes och på edra vägnar,
er välbevågne allmänmenare.

Kaffe och likörer kringbjudas. En fjärdedel af gästerna bärs ut, såsom mindre skicklig att deltaga i vidare sociala ärenden.

A s t o l f

till en vid dörrn stående värdshusgosse.

Bra, redan här! — Och med min häst?

U p p a s s a r n.

Ja, herre!

Men Gud må veta hvad som nu står på;
med största nöd jag krokade mig hit,
och tror justmen, att uppror är å färde.

M o p s u s

som insomnat, halfvaken.

Hvem insurgerar där vid dörrn?

U p p a s s a r n .

Jo jo,

det insurreras, nådig opinant!

Det tör ni snart få märka — Trösta oss!

Nu ä' de här! . . .

Tumult utanför, som mer och mer ökas.

F l e r a r ö s t e r .

Men hvarom är då frågan?

U p p a s s a r n .

Å, baraste en liten rebellion!

Folkupplopp.

V i l d a s k r i k

från gatan.

Förräderi! Förräderi!

Några rutor klinga.

A n d r a .

Schavotten

åt chefer, opinanter och eforer!

Än flera rutor klinga. De innevarande patrioterna förråda mycken oro.

K l u t

till professorn.

Bakporten . . .

P r o f e s s o r n

högt.

Bröder, permanent förklarom
sessionen! Ingen vike!

Sakta.

Är han oläst?

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

En friskare officer

inrusande.

I statens namn! Regeringslemmar, upp!
Förnimmen: fienden är öfver oss!
Hans förtropp har ej tre mil hit. Förstärkning!
På nästa Oklos få vi nu ej vänta;
vår position knappt hållas kan ett dygn.

Alla.

Bevara oss!

Några vilja springa ut genom dörren, andra genom fönstren, men drivas tillbaka af

Folkskaran

som ropar.

Ur stället ingen själ,
förrn ett dekret är fattadt! — Hvar förstickas
de, som enständigt manat oss att "ryta"?
Nu ryter folket, mesar!

Professorn

sakta till Klut.

Slem anspelning
på min af dig beställda frihetsvisa.

Folket.

Man smörjer kråset här —

Klut

ur ett fönster.

Förtryckta folk!

Och du — du saknar bröd!

Folket.

Men hvar är han,
som lönas för att mena åt oss? — Ut! —

Professorn.

Ja, om blott . . . Tänk, att han igen har somnat!

Astolf.

Oraklet snarkar!

Flera.

Upp, medborgar Mopsus!

Man skakar honom vaken.

Mopsus

reser sig upp.

Hvem skakar statens pelare?

Officern.

Om ni
den pelarn är, stå rak i denna storm!
Vi strax ha fiendens armé på lifvet.

Några.

Men hur . . .

Officern.

Vår öfverste Pantaleon
är kocken för välfägnaden! I fällan
var hela främmande landstigningskåren;
då lät han blåsa till reträtt, i stället
att ej en gång en katt bort komma undan.

Astolf.

Och af hvad skäl?

Officern.

Det må han reda själf!
Jag ville föra honom fängslig hit;
men eforatets kommissarier,
som styra lägret, nekte det.

Mopsus.

Med rätta,

ty . . .

Folket.

Menare, kom ut och mena något!

Nu är det hög tid.

Professorn

till Mopsus i örat.

Bror, ditt skinn det gäller;

flinkt ut på trappan!

Mopsus

på trappan, stödd mot ledstängerna.

Ädle medborgsmän!

I fara fosterlandet är —

Folket.

Det vet man! —

Säg något nytt! Stå inte där så menlös!

Mopsus.

Regeringen kan ej emotse allt;
den nyttjar icke alltid mina ögon —

Folket.

Det må nu vara hur som helst, gif råd!

Mopsus.

Om råd befråga blott ditt eget mod:
kläd dig i stål, o folk! Spartanska landstorm,
drag, man ur huse, ut! Låt trefärgsfanan
för vindens lek till blodigt allvar fladdra!
Må . . .

Folket.

Vackert fladdra! Trasan hänger raklång
utefter stången.

K l u t.

Så tilltygad är hon
af edra många processioner, Mopsus!

M o p s u s.

Godt förebud, att i tyranners läger
vi snart eröfra väfven till en ny!
Tilldess — gör stången ensam nog, att skräck
i millioner jaga, om befälet
vi anförtro den krigserfarne gäst,
som nyss vi införlifvat i vårt samfund.
Här står han. Läsen I ej segerns tidning
ren i hans örnblick?

F o l k e t.

Han ser ståtlig ut;
må göra!

M o p s u s.

Märk, o suveräna folk,
hur alltid jag din mening lyckas gissa.

F o l k e t.

Jaha — det är så, när vi tänka efter!

A s t o l f

framträdande.

Er önskan är min lag: jag lyder er,
och jag förtviflar ej om landets räddning.
Ej edra vapenöfningar jag sett —

F o l k e t.

Å, ungdomen plär roa sig med tåcket,
på lediga dekadidagar.

A s t o l f.

Väl!

Men lugn och sans är krigarns första vapen.

Blott den klenmodige förlorad är;
den oförsagde — han styr själf sitt öde.

Folket.

Hör, hvad han säger! Hurra! Ut, i fält!

Astolf.

En hastig ridt skall göra mig bekant
med traktens möjligheter till försvar.

Till officern.

Ni blir min adjutant. Besörj att manskap,
med tillbehör, församlas ofördröjligt!
Jag återkommer genast; innan kvällen
vi måste rycka ut.

Officern.

Skall ske!

Astolf kastar sig på sin häst och rider af.

Klut.

För tusan!

Har man förnummit maken till skandal
i en så upplyst tid? — En hippogryf!

Flera.

Ja sannerligen! Si, en häst med vingar! —
Nu bär det af uppöfver tak och torn!

Professorn.

Omöjligt, vänner! — Prat! — En luftballong!

Alla.

En hästlik luftballong! Å, magnifikt!

Mopsus.

Nu, blödom på ditt altar, helga frihet!
Gån, segren, krossen hydrans hufvuden!
Här mellertid för er jag i mitt kall
mot alla invärtes komplotter vakar.

En efor

halfhögt till en annan.

Om rätt jag känner honom, skickar han
prompt efter skjuts och packar in.

Den andre.

En tok,
som inte gör så med, och det i tid!

Mopsus.

I svärjen då att segra eller dö?

Eforer och folk

med uppsträckta händer.

Vid nordens gråa fjäll vi svärja det!

Bruta Rolandina

i samma ställning.

Och jag — jag svär att lappa trikoloren!

Folket.

I massor vältrom oss, i legioner
af Fabier, till lägret ut! Till lägret!

* * *

Torg

med utsikt åt stadens största gata.

Trupper uppmarschera under trumslag. Samling af åskådare.

Officern.

Halt! Här vi bida generalens ankomst.

En borgare.

Bed honom ni, att han far varligt fram;
min son har magknip.

En annan.

Min har hemorrojder.

Officern.

Dess bättre skall motion bekomma dem —
Så, rätten lederna och skyldren, karlar!

Astolf

till häst.

Är allt i ordning, adjutant?

Officern.

Allting,

medborgar general!

Astolf.

Så marsch! Framåt!

Truppen sätter sig i rörelse med musik och flygande fanor.

Åskådarna.

Gudomligt!

En organist.

Marschen är af mig.

En mamsell.

Hur munter!

Min favoritpolkett.

Organisten.

Ja, full af eld!

Vid tredje takten ren tar fienden
till fötterna, och Cæsar själf vid andra
reprisen skulle tänka på sin räddning.

Astolf

i spetsen.

Hör, adjutant, säg, hvad som förehafs
i dessa kackelstugor rundt omkring,
där oupphörligt skral af barnaröster
gällt öfverljuder trummorna och spelet?

A d j u t a n t e n .

Där undervisas.

A s t o l f .

Hålles skola?

A d j u t a n t e n .

Ja!

Men, enligt nytt system, af barnen själfva.
Där framme har ni sedan vårt lyceum
för högre kunskap; till exempel den,
hur Gud blir själfmedveten genom tänkarn.

A s t o l f .

Han blir det, således, vid lika støj?

A d j u t a n t e n .

Där föreläses genom svar på frågor:
med lärarn tvistar man, handklappar, hvisslar —
och stundom kastas han på gatan ut;
det kallas den sokratiska metoden.

A s t o l f .

Rätt särdeles! — Men ser ni där, vid tullen,
en skyhög hvirfvel resa sig af damm?
Kan fienden ren vara här?

A d j u t a n t e n .

Omöjligt,
om ej Pantaleon rymt från alltsammans.

A s t o l f .

Står fienden ännu i Gandviksdalen,
jag hoppas vinna tid och hämma honom . . .
Vid Gud! Jag ser likväl gevär, soldater,
och hopen, talrik, tycks beständigt växa —

Adjutanten.

Förloradt, general! Vårt spel är slut!
Jag känner dem: pantaleonska kåren
det är, som flyktig störtar hit.

Astolf.

Försök
att hejda dem och föra dem med oss!

Han rider fram emot dem.

Halt! Stannen här, i republikens namn!
Dess general vill tala med er. Halt!

Den mötande kåren stannar; dammhvirflarna skingra sig, och i fronten synes en hög, öppen vagn, där öfversten Pantaleon sitter mellan två eforatskommissarier.

Pantaleon

trotsigt.

Ej er, ej heller ert befäl jag känner;
jag vill ha vägen fri!

Astolf.

Ja väl, till krigsrätt;
men edra trupper skola följa mig!

En af kommissarierna.

Hvem vågar detta språk? Representera
ej vi din högsta makt, du fria folk?

Åskådarna och trupperna.

Jo! Lefve folkets suveränitet!

Den andre kommissarien.

Medborgaren Pantaleon vill där
på stora torget er förklara skälen
till sitt uppförande.

Pantaleon.

Sen dömen mig!

Folket.

Ha! Bravo! Skönt! Man lämne honom plats!

Åskådare och soldater blanda sig om hvarandra i största oordning och hela massan strömmar till torget.

Adjutanten.

Strid ej mot forsen, general! Följ med!

Astolf

ytterst förbittrad.

Hvad afskrap! Knappt jag hindrar mig att . . . Dock, man må se till hur farsen vecklar ut sig.

Han rider efter. Vagnen stannar midt på torget, och Pantaleon reser sig upp att tala.

Pantaleon

stående i vagnssätet.

Hyperboreer! Söner af det land,
som oafbrutet ammar järn och hjältar!

Några.

Begynnelsen är lofvande.

Professorn.

Han var
den bästa talaren i mitt lyceum.

Pantaleon.

Beklädd af er med en bedräflig makt
att mörda enligt taktiska principer,
jag alltid sökt — mitt samvete det vittnar —
att göra den oskadlig för mitt folk.
Ja! Det är sant: med hela hufvudstyrkan,
okunnig om vår kusts beskaffenhet,
var fienden inråkad i ett fjällpass,
där återvägen till hans skepp jag lätt
afskära kunnat, ja, hvad mera är,
tillfångataga eller — mänskligheten

med tungan stammar vid det ordet — slå
ihjäl den samtliga eröfrarhären.

Några röster.

Nå, hvarför, åsna, gjorde ni det ej?

Pantaleon.

Jag kunde mina order åberopa,
som bjödo mig att handla blott försvarsvis.
Och kan ett mera tydligt anfall tänkas
än öfverrumpling, innespärning, mord?
Men hellre vänder jag mitt tal till er,
I fäder, mödrar, och till eder främst,
I landets ljus, o yfverborne män,
som bären, utan prunk och svärmeri,
i moget vett vår statskroppps sanna väl!
Tolfhundra man var fienden; men veten,
att utan tolf republikaners fall
den kunnat hvarken dödas eller fångas.
Nu fatten vågskåln! Vägen, patrioter!
Förbländens ej af idealers dunst;
skärskåden klart det verkliga! — Hvad mål
har staten? — Hvarje medlems trefnad. — Godt!
Hör det till lifvets trefnad ej att lefva,
och det så länge man kan få? — Må dessa
halfmänniskor, som, i despoters lejd
åt monarkism och fanatism förhyrda,
en mystisk heders bländsken efterfamla,
förgöra sina offer tigervildt
och själfva öda ut hvarann! Mot en
af er, hvad är ett hundratal af dem?
I ären medborgsmän — de äro trälar;
I ären makar — genom fritt kontrakt;
de — genom vantro fästade för lifstid;
I ären fäder — till en hoppfull ätt

af idel monitörer; de — till monstrar,
som ren med modersmjölken suga in
förborgade absolutismers gift!

Nu dömen: hvilken vinst är mera dyrköpt,
fred — med tolf fria människors förlust;
fred — med en skälig gärd af silfverdalar,
som fienden begär för återtåg?

O, hvilken skatt bör mer omistlig prisas:
det silfvers malm, som bryts i grufvans natt,
det blod, som frusar ur Catoners bröst?

Några röster.

En sådan mänskokärlek går nog långt.

En och annan.

Ja, det är oerhördt! — Och hvar fås pengar?

Astolf.

I landsmän, summan för den köpta freden
betalar jag för er; men med det villkor,
att talaren blir hängd — och det nu strax.

Flera.

Nej, han har rätt!

Andra.

Han räddat tolf mans lif
och skänkt oss fred!

Många

En eklöfskrans!

De flesta.

En stod

åt räddaren Pantaleon!

Andra.

Åt honom
som vill betala, resa vi en annan
bredvid!

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Alla.

Ja, här på torget! Sagdt och gjordt!
Och förom bägge i triumf kring staden!

En folkmängd omringar vagnen, en annan Astolf, som med största möda lyckas att komma undan. Folket spänner sig för Pantaleons vagn och drager honom under

R o p.

Till Kapitolium!

P a n t a l e o n

sättande sig, till kommissarierna.

Så går man städs
emellan steglen och odödligheten.

* * *

(Astolfs försök att lyfta fosterlandet ur denna förnedring misslyckas; man förklarar honom fågelfri och söker förgäfves lönnmörda honom. Men han känner, att hans »gengångarspel» är slut och att han tappat. Nu har han blott att återvända till Felicia. På hemfärden besöker han åter den gamle skalden Florio, som slutligen vid deras afsked jämte gossen Alfred för honom till en liten kyrkogård.)

A s t o l f.

Du trollar fast mig här vid dessa griffter!
Du har mig vid din sida nu; men redan
det börjar skymma, och min väg är lång.

F l o r i o.

Du borde sky den stund, då aftondunklet
med sina grånande nattfågelveingar
far frostigt öfver jorden fram, där solen
de trötta människorna öfvergett;
den stund, då feberns yrselsyner åter
belägra, ängslande, de sjukas bäddar,

och under skrån af mörkrets fjäderskaror
de vilda skogsdjur ströfva ut att söka
sin gamla oväns, människans, fördärf;
den stund, då ondskan, mordet, skadeglädjen
med halfskyggt hån ur sina kulor titta
och bida blott på midnattsvärldens andar,
att sedan rastlöst vanka om bland dem —
olämplig är en sådan stund till uppbrott!

Astolf.

Den stunden just är min; en skugga själf
jag är, en demon, om du vill, osårbar
och liksom de en mörkrets konstnärsgriell,
af natten född, till natten återskickad.

Florio.

Du talar, som du redan medlem vore
af de fördolda varelsernas krets,
som här inunder oss, i hvilans samkväm,
bebo de mullbetäckta sällskapssalar.
Jag ofta nog mig föreställt, hur trefligt
där nere är, hur fogsamt alla grafrum
tillsammans bilda det palats, där furstligt
dödsdrottningen förvandling har sin tron —

Astolf,

uppstigande.

Du skildrar lockande — och dock en rysning
är lägrad kring den stig som bär dit ned.

Florio.

Än om din maka går den?

Astolf.

Skedde det —
o, då förstår sig, att jag följde strax!

Den bild, som henne i mitt bröst förvarar,
den skulle då med ljufligt våld mig gripa,
förbyta mig i hvarje del till sig
och så mig hädan draga bort med henne!
Det sköna, när det flyr, går blott förut,
i afsikt att oss visa vägen.

Florio.

Sant,

och att oss hälsa från sitt nya rike.
En sådan hälsning är hvar nyfödd vår;
en sådan, framför allt, är själens vårflod
af minnets och af sångens fromma tårar,
när ålderdomens snö, när dödens is
förgäfves kväfva vill en trofast saknad.

Astolf.

Gör mig ej hjärtat tyngre! — Minnets längtan
med denna vårflod längesen mig hann;
och till sitt ursprungshaf den vill mig vagga,
och fåfängt sträfvar jag mot vågens svallning.
Den gungar mig, den höjer mig, den fjärmar
alltmera mig från stranden, där du räcker
din ädla hand till afsked. Gif mig den!

Florio.

Är hästen redan här?

Alfred.

Gudnås, han står
vid andra porten, ser hitåt och lyfter
högt öfver gallret upp en kolsvart bringa.

Astolf.

Snart kommer natten, kolsvart liksom han — —
Så lef då väl, du oförgätlige!

Florio,

mödosamt uppstigande.

Res lyckligt — skynda — upphinn glädjens land! —
Mig orden falla svårt — och hemma står
min harpa —

Alfred

snyftande.

Pappa, nej! När skuren kom
i morse, ställdes hon af mig där borta
inunder benhustakets list. Vill du . . .

Astolf

afsides.

En harpa — och ett benhus!

Florio.

Icke nu!

Hör! — Hör du ej? — De döde spela själfve!

Sång vid harpa

bortom benhuset.

Om sent ur aftonrodnans slöja,
som randar skogens västra bryn,
en ljusgestalt sin hand ses höja
och vinka dig till gyllne skyn:
förskräcks ej, att du skådar mig!
Hur kan din älskling glömma dig?

Om längst bortom den gula rågen,
där böljan nyss gömt solens lopp,
vid harpoljud, ur purpurvågen,
din första sällhets ö står opp:
då lyssna tyst, och tänk på mig!
Din älskling spelar där för dig.

Och känner du, i minnen sluten
af en förlorad barndoms värld,
en fläkt, så varm om kinden gjuten,
en kyss, af kärlek skänkt och lärd:
då gläds och gif en suck åt mig!
Det är din vän som hälsar dig.

Hör du, när kvällens stjärna strimmar
in i din dunkla bonings famn,
från aspens lund, där bäcken simmar,
en sakta hviskning af ditt namn:
då slumra sött och dröm om mig!
Din vän i fjärran kallar dig.

Och sist, när natt sin vinge breder
på lugnets land, hvars ro ej störs,
och när, hvad hjärtat tystast beder,
liksom ett rop i himlen hörs:
då vakna där, och bed med mig!
Hur kan din älskling glömma dig?

A s t o l f.

Min Gud, hvem sjöng? Jag tror mig känna rösten —
Låt tacka dig!

Han skyndar dit. En hvit gestalt försvinner, vinkande, i skymningen.

A l f r e d.

Den rösten är nog lättkänd.

A s t o l f

återkommande.

Om Svanhvit den må heta eller annat —
det var min goda ande, som tog afsked . . .
Lef väl, o Florio, lef väl för alltid!
Lef väl, min Alfred! Hälsa den, som sjöng!

Han omfamnar dem, sliter sig lös, kastar på sig sin häst och sträcker
af utåt fjälldalen.

Alfred

torkande sig i ögonen.

Nu syns han inte längre! Som en dröm
försvann han bortom ättekumlen.

Florio

matt.

Rätt!

Liksom en dröm, så kom han och försvann han. —
Tag harpan!

Alfred

ängsligt.

Ja — men spela inte nu!

Han hämtar henne.

Det är så skumt, och mamma sprang ifrån oss;
kom låt oss gå!

Florio

med tynande röst.

Ja, låt oss gå — till ro!

Han sjunker ner bredvid harpan.

Alfred

ropande, i högsta ångest.

För Guds skull, mamma! Mamma, hör mig,
hör mig!

Hvar är du? — Florio sjuknar! Florio dör!

* * *

Ödslig trakt

af kala kullar, sluttande mot bakgrunden, där oceanen visar sig.

Astolf

till häst, på spetsen af högsta kullen.

Ha! — Hvad det smakar att få andas ut! —
Jag vet ej, hvad som gör just denna kväll

till mera kvalmig, mera tung, än andra.
Nog såg jag nyss små ljungeldsmoln; men ren
de skingrat sig, och nattens antåg svalkar
luftkretsen — Hvarför trycks jag likafullt
af jordens tyngd? Vill hon i afskedsstunden,
för bättre hågkomst skull, belasta rymmarn
med all sin börda i en enda packning?

Ja, snart

skall jag i hennes ögon åter speglas
och ren i denna natt föryngringskällan
ånyo läska mig, — att lycklig kärlek
så gränslös blifver som den evighet,
hvars ingång han för trogna själar öppnar.
Ha, om ännu till människornas släkte
fullkomligare väsenden sig närma;
om de ännu nedlåta sig att blanda
sitt gull med en så grof, så fattig malm;
om det ej är en dikt, att en gudinna
som brud, som maka vid mitt hjärta hvilat:
hur kunde jag vid elyséen tröttna?
Hur kunde jordens tomma dimmor skymma
för mig ett ögonblick den härliga? —
Triumf! Nu känner jag mig själf igen! —
I lunder, doftande af ständig vällukt!
Om kärleksmöten skolen än I hviska!
I friska morgonstunder! Blida kvällar!
I dagar och I nätter utan like!
Sol! Måne! Stjärnor! Skuggor! Nu förvandlen
all världen till en sångardröm, förtäljen
för den, att jämlik sagornas heroer,
ännu en jordisk man en halfgud blef!

Jag hälsar dig, du lugna, skumma bölja!
Jag öfver dig vill högt och fredligt sväfva.
Bland krusningar, som tyst hvarandra följa,
den stilla nattens stjärn bilder bäfva.
En skepnad ser jag i hvar våg sig skölja,
ett ögonpar sig ur hvar spegling häfva . . .
O lockning! — Upp, kamrat, med dina vingar!
Låt se, hur du den sista gång dem svingar!

I detsamma han så anmanar sin häst, skyggar denne häftigt till vid det nära ljudet af en klagande stämma.

Hvad nu? Hvem kvillrar där?

Hästen stegrar sig och vill tillbaka.

Förnuftig, Hvitfot!

Däraf blir intet . . . Vill du känna åt
om än jag äger armar, skänklar, sporrar?

Den klagande rösten.

Hjälp! Hjälp!

Astolf.

Är någon stadd i nöd där framme?

Rösten.

Ack, ädle herre, hjälp en fattig gubbe!

Astolf.

En gubbe?

Rösten.

En utlefvad dagakar!,
som i skumrasket kört omkull och ligger
här bakom stenen midt i backen, där
han kröker sig till strandväg . . . Hjälp mig opp!

Astolf.

Ja, strax!

Hästen, som immerfort stegrat sig med ständigt ökad bångstyrighet, sträcker nu ut vingarna och vill uppflyga, under det Astolf med sin yttersta kraft bemödar sig att hejda honom.

Rösten.

Ack, söta herre, kom blott snart!
Jag är förstörd... jag ligger under lasset...
förbråkad... lemmalytt... De mina... A—j!
Jag dör... du store Gud!

Astolf.

springer af hästen.

Det skall ej ske,
att Astolf lämnar någon värlös gubbe
till spillo åt elände — kanske döden! —
Stå, Hvitfot, säger jag, och lyd med godo!

Han skyndar fram till stenen.

Det blef så mörkt i hast — Säg, gamle, hvart
skall jag mig vända för att träffa dig?

Rösten.

Ah! Trefva ett par alnar till, åt vänster...
Hu! Hvad jag fryser! Hvad det värker! Hu!

Astolf.

Gif dig till tåls — jag kommer ju — o, skönt!

Månen går opp; dess bleka sken visar en kullstjälpt vagn, ur hvilken
åtskilligt hvitt framskymtar; under vagnen ligger en skälfvande gubbe, med
jämmerfullt anlet och skallig hjässa.

Gubben.

Hvad ni är god, som inte red ihjäl
ett skralt inhysehjon! Räck mig er hand!

Astolf.

Skall jag ej välta af dig lasset först?

Gubben.

Låt lasset vara; tag mig blott i handen,
och det på karlavis, så tror jag nog
att än jag orkar krypa fram.

Astolf.

Nå, tungt
kan det just inte kännas; hela foran
består af några dussin gamla vingar.
Blir du blott hjälpt, mig kvittar sättet lika!

Gubben.

Gud signe er! Hvad vingarna beträffar,
de äro all min lilla egendom.

Astolf

rücker honom handen.

Din hand är kall.

Gubben.

Dess varmare är din!

I detta ögonblick flyger hästen opp bakom Astolf och riktar, under högljudda vrenskningar, sin färd med stora vingslag öfver hafvet åt ön.

Astolf

bestört.

Ha, håll! — Min häst! — Hvitfot, vänd om! —
Försent!

Hvartill har du mig narrat, olycksgubbe?

Gubben

uppstigande.

Låt honom fara, jag är färjekarl
och har dessutom hästar, om du vill,
fastän de nu ha skenat bort ifrån mig.

Astolf

för sig själf.

Jag fruktar, att jag fallit i en snara! —

Högt, men med ögonen fästade på sin försvinnande häst.

Släpp mig! Din hand mig kyler intill hjärtat.

Gubben

med förändrad, stark röst.

Jag släpper dig ej mera.

Astolf

uppbragt.

Usling! Hvad?

Du vågar hålla fast mig . . . Gud, hvad ser jag?

Då han vänder sig om, står framför honom en jättehög gestalt med kal hjässa, orörliga anletsdrag, askgrå ögonbryn, som hänga ned öfver ögonen, och ett skägg af samma färg, som räcker nedom midjan. Från skulderna utgå ett par sammanlagda, svarta vingar; en svart gördel, full af stjärnetecken och hieroglyfer, sammanhåller den skarlakansröda, fotsida dräkten. Såsom staf bär han i andra handen en lia, med skaft af ebenholts.

Gubben.

Du ser den, som du länge nog har gäckt,
du furste, den, som alla dessa vingar
har utnött under letning efter dig.

Se, samfällt ha de hunnit gråna, hvitna;
det är ett verk af tre århundraden!

De nya, som jag till det fjärde skaffat,
de skola ej för din skull ändra färgen.

Astolf

darrande.

Du är då . . .

Gubben.

Jag är Tiden. Ingen dödlig
har en gång färdats öfver detta haf.

Du har det tvenne gånger gjort; den tredje
jag plåna skall ur möjligheters antal.

Så har jag ändtligen dig funnit! Gömd
du var; men intet mänskligt göms för mig!

Zefyr

synes i luften.

Där är ju Astolf . . . men med hvem? — O ve!

Astolf

med bruten röst.

Barmhärtighet! — ej för mig själf . . . för henne!

Tiden

med hånlöje.

Du talar om barmhärtighet — till mig!

När har Saturnus skonat sina barn?

Han trycker Astolf hårdt intill sig, andas på honom och låter honom sedan falla till marken.

Astolf

döende.

Det längsta lif är blott ett ögonblick
liksom det kortaste . . . Felicia,
med dig var ögonblicket evighet!

Han dör.

Tiden

efter att en kort stund ha betraktat honom.

Så är då detta värf fullbordadt. — Bort,
till millionerna, som återstå!

Han sätter sig på vagnen, som genast bespannes med flygande drakar;
i luften möts han af Zefyr, som hastar förbi honom.

Zefyr.

Hvad har du gjort, förfärlige?

Tiden.

Förvandlat!

Tiden med sin vagn försvinner.

---

* * *

Platsen vid Amors vattenkonst på Lycksalighetens ö.

Z e f y r

som där nedlagt Astolfs lik, kysser det esomoftast och omlindar det med blommor.

Nu, klagansvärde döde,
din Zefyr vill dig bjuda
sin sista gärd; din vänskap den förskyller.
Högt skall ditt bittra öde
i mina toner ljuda,
när månan gryr, när solen allt förgyller.
Hvar morgonstund jag fyller
en korg med blomsterflockar;
din vän skall hit den bringa
och lent med dem sig svinga
omkring din mun och dina ljusa lockar.
Se här! Tag först till smycke
den väna krans, som vann i dag mitt tycke!

Han fäster på Astolfs hufvud sin egen blomsterkrona.

O, hvad du än är härlig,
du sköna ynglingsvålnad!
Du tycks mig sofva blott och ljuflikt drömma.
Hur kan, så klar, så kärlig,
den flamma vara kolnad,
som dina slutna ögon nu förgömma?
Hur kan med ens du glömma
ditt hjärtas härskarinna
och — hvad däreft du ärat —
de vapen, som jag skärat
att stålblankt här mot månans silfver brinna?

Han upphänger öfver Astolf på den släta jaspisväggen hans vapen i form af en trofé.

Här sitta de! — Till minne
af dig man dessa ord därunder finne:

Han ristar med en diamantgriffel i jaspisklippan.

”Allt öfvervinns af Tiden,
allt isas af hans anda,
allt ser sin dom stå tecknad på hans änne!
För människan får friden
med nöjet ej sig blanda;
det sköna själf kan ej befria henne.
Hon är blott ett af tvenne:
berusad eller plågad! —
Ack, olycksamma släkte,
fördomdt till stoftets häkte!
Hvad båtar all den fröjd, som räcks dig rågad
af kärleken och våren,
då ingenstäds en fristad finns — mot åren?”

Så! — Nu med nya kransar
må andra vänner nalkas
och med sin gråt din hårda bädd förljufva.
Må tysta andedansar
hvar kväll, när lunden svalkas,
församlas här, vid spel af skogens dufva.
Må hon, från gren och tufva,
i kapp med näktergalen,
besjunga här din lefnad,
din lyckas korta trefnad,
och ropa ut, att för de lömska kvalen
ej på, ej utom jorden
en läkedom ännu är upptäckt vorden.

Där syns hon — Ej jag hennes kval kan skåda:
ännu i sena kvällen
jag rymmer till min mor, till nordanfjällen!

Flyger sin kos med susande fart.

Felicia

skyndar uppför gången.

Hvar är han? — Blef jag narrad? — Gudar, nej!
Där framme skönjes han . . . Han ligger? Ja,
och somnad, som det tycks! — Hvad? Somnad nu,
i denna stund? — Dock, hvarför icke? Restrött
han satt sig där och gripits af en slummer,
som länge fåfängt lurat på sitt rof! —
St! St! Jag nämns ej störa honom då.
Jag upp och ned går några slag i gången,
tills hjärtat lättare kan andas . . . O,
lång har mig tiden synt; men god du var,
som så pass snart ändock bröt af din irrfärd! —

Hon går till honom och studsar vid åsynen af den nya inskriften i stenen öfver hans hufvud.

Hvem understår sig rista slika ord
i denna park, som gäckar Tidens makt?

Läser inskriften till slut.

En "fristad"! Har åtminstone ej en
af dem, som här så oförsynt beklagas,
hos mig den uppnått? Hvem djärfs det förneka? —
Dåraktiga försök — och straffvärdt dock!
Ty människornas lott, den smittar lätt
ifrån sig; mer och mer jag känner det!

Lutar sig öfver Astolf.

Så blek! Så öfvermåttan blek! Omöjligt
det gagnar honom nu att längre sofva.
Min Astolf! — Astolf! — Vakna! Ja, en blekhet
af sådan art har ej han visat förr.
Har han från jorden återkommit sjuk?
Hvad? Eller kanske känslig mer än fordom

för luftens och för daggens kylighet?

Han nästan mig förskräcker . . .

Med högre röst.

Astolf! — Astolf! —

Det är Felicia, som ropar dig!

O, älskling, sof ej längre! Vakna! Svara!

Med ängslan.

Hvad underbar orörlighet och döfhet! —

Gif handen hit — hu! Hvilken köld! — I läppar,
nu låten mina lösa er förstelning!

Hon knäfaller bredvid honom och trycker sin mun på hans, men ryser tillbaka, betraktar honom nogare och utropar gällt:

Död!!!

Sjunker afsvimmad öfver hans bröst.

E k o

från alla sidor.

Död! Död! Död!

Vid dessa rop komma Laura och Cecilia springande från gångens andra ända.

L a u r a.

Den vida parken bäfvar
vid ljud, som rundtom skalla, ljud, som hotfullt
bebåda oerhörda ting.

C e c i l i a.

Jag darrar! —

Tror du vi töras fram?

L a u r a.

Hvad tal! Vår drottning
kanske i nöd, och vi . . . Fy!

C e c i l i a.

Där, på marken,
du har dem bägge, men det mötet tycks
visst icke vara sällhetens omfamning.

L a u r a.

Han hvilar, som det sägs, att när en död . . .

E k o

från alla sidor.

Död! Död! Död!

L a u r a

ytterst förskräckt.

Gudar! — Hörde du väl ordet? —

Lik sina bröder jordens son är blifven!

C e c i l i a

häftigt.

Förstår jag?

L a u r a.

Ve! Här gifs ej missförstånd.

Lucinda kommer med de öfriga nymferna och Felicias hofbetjäning. De först framhonna ställa sig omkring Astolf och Felicia i en halfkrets, som af de andra oafbrutet flerdubblas. Allmän bestörtning.

L u c i n d a.

Upplys oss, Laura, om de rop vi hört!
Vår ö känns skälfva. Kung och drottning där,
likt fallna stoder hvilande —

L a u r a.

Betrakten

rätt skarpt den bleka slumrarn! — Han är — död!!!

E k o

liksom förut.

Död! Död! Död!

N i o b e.

Ha! Förbytt från lif till bild!

Förfäran och sorg yttra sig hos åskådarna uuder mångfaldiga skepnader.

Laura

framträdande, med stark röst.

Felicia — du lefvande, ståt upp!

Felicia

uppslår ögonen.

Hvem väcker mig till ett förhatligt ljus?

ser omkring sig med irrande blickar.

O, hvad har händt? — Ack! Vore det en dröm! —
Den man, som ligger här — är det väl Astolf?

Niobe.

Jag ville kunna neka det.

Felicia

upplyftande sig.

Blif stum,

du olycksmun! — Men du, mitt stöd, min Laura,
säg du — säg: är han...

Hon tvärtystnar.

Laura

med djup smärta.

Ja — det synes så.

Felicia

upprusande.

Ha! Sök ej skona mig — fåfänglig omsorg!
Allt vet jag nu, allt klarnar för min själ:
han har ej lydt mitt råd, har träffat Tiden,
och i hans bröst har denne blåst sin köld! —
Men än jag brottas med er om ert rof,
hjärtlöse niding, obevekta moder!
Och kan jag icke segra — då natur,
tag del uti din drottning's hjärteve
med alla dina varelsor och stämmor;
och kring min ö och kring den hemska jord,

som nu först blifvit har dess trogna bild,
sträck ut din tårflod, gör den till ett haf,
som med sin sorg all världen famna skall,
och nedsänk i dess djup — mig och mitt rike!
Hon hastar gången utföre; de öfriga flocktals efter henne.

* * *

Samma gröna plan.

Undinen Alida och dryaden Melida stå på hvar sin sida om Astolfs lik.

U n d i n e n.

Rolig natt, rolig natt!
Du blef trött och matt;
låt nu se, att du hvilar dig stilla ut!
Jag unnar dig ro;
kom, dela mitt bo,
tills hafvet vill hämta oss hem till slut!

D r y a d e n.

Ej med lärkans drill
jag dig väcka vill;
i hvar topp, som i min, är nu sången stum!
Skall jag vissna och dö,
vill jag löfven dock strö
med en kyss öfver dig och ditt hvilorum.

U n d i n e n.

Här ofvan är kval.
I min djupa sal,
på den svala bädd skall du vederfås;
i en vagga blå
skall jag gunga dig då,
mellan skuggor och ljus, tills vår ö förgås.

D r y a d e n.

Hon förgås, hon förgås!
Hör, den vind, som blås,

ropar ut det för vatten, för dal och lund!
Men så länge jag kan,
kring den sofvande man
vill jag vifta och susa hvarenda stund.

Felicia kommer med sina tärnor, hvilka bära en blomsterlindad bår.

N ä k t e r g a l e n

ur ett träd.

Gifven plats, gifven plats!
I den månklara natts
halfmörker sig närmar de sorgsnas gång.
När ej mer vi dem se,
låt oss klaga som de;
och jag stämmer då in med min sista sång.

A l l a t r e .

Rolig natt, rolig natt!
Må du drömma gladt,
sofva bort det, som brydde så tungt din själ!
Nu midnatten rår;
nu fullmånan går
i tjocknande skyar. Farväl, farväl!

Draga sig undan.

Vid en vink af Felicia lägga hennes tärnor Astolfs kropp på båren
och föra den ut af scenen.

* * *

G r a f h v a l f ,

upplyst af en i taket hängande lampa.

F e l i c i a

vid Astolfs lik, som hvilar inom en kista af glas på en katafalk i
midten af rummet.

Bedrägliga försök! Allt är förbi!
Mer stark än min är fiendens magi.

Än lika flydd från denna mun är anden,
än lika frostigt kall är denna handen,
än lik ett glas, af imma öfvertäckt,
är denna blick, så stirrande, så bräckt!
De tusen tankars, tusen känslors örlig,
som fann hos mig försoning, frid och tröst,
en själ så varm, en liflighet så rörlig —
hvert ha de rymt, ur detta stela bröst?

Jag hört om mumier. Allt, hvad jag förmått,
har räddat honom — såsom mumie blott!
Du anlet, förr min sol! Omkring dig glimma
de gyllne lockar som i fordomtima;
men kinden ständigt pannans vaxfärg har,
och liljorna stå utan rosor kvar . . .
Dock — om än skugga blott af sälla dagar,
förblif evärdligt deras minnesvård;
och när jag ohörd vid din kista klagar,
bevittna stum, hur ödets lag är hård!

I detta rum, djupt under slottets grund,
jag vill bevaka dig, från stund till stund.
Blott ljus ifrån det skumma hvalfvets lampa,
blott ljud af steg, som mina fötter trampa,
när sorgens gång förtynger mina fjät,
skall störa nattens tysta majestät!
Må dager hvälfvas eller mörker svalla
utöfver en åt kval beskärd natur —
må denna ö i grus för Tiden falla:
min värld är här — och trygg är grafvens mur.

— Moder, var den då så oförlätlig,
den fröjd att göra säll en jordisk man?
Var paradiset blomma så försätlig,
att äfven under den en huggorm rann?

Vänder sig åter till Astolf.

Hvi slök ej Intet i sin svarta våg
min födsels dag och den, då dig jag såg?
En formlös droppe af dess hemska vatten,
hvi blef jag född till ljus, en börd af natten?
Hvi kan jag ej hvad människor förmå —
som de till tingens upphof återgå?
Hvi nekas mig mitt lif att öfverlåta
åt eld och mull, förspridt kring luftens loft?
Årtusenden man skänker mig att gråta,
men ej en blink, som löser mig till stoft!

Och dock — haf tack, omätligt stränga mor!
En sällhet än du gaf — och den är stor.
Hur många hvarf af dag och natt försvunno,
förrn tårar fram ur dessa ögon runno!
När deras källa ändtligen sprang opp,
hur het, från hjärtat, kvälde då dess lopp!
Men snart, som ström, hon speglade tillbaka
en änglabild ur mera lugnadt svall —
dig, trogna minne! — Evigt Astolfs maka
med dig allen till sällskap lefva skall.

Hör, mina tärnor nalkas ren! Min sorg,
som snart i djupet störtar ö och borg,
skall vid sitt öde dem likväl ej fästa:
mitt sista värf jag gör för deras bästa.
Hos mig till bostad finge de — en graf;
jag skickar dem till mänskojorden af.
Jag förutser, hvad där de skola lida;
men hellre än hos mig i mörker blott
de tröga seklernas fulländning bida,
må de bland människor dela mänsklig lott!

Hon uppreglar dörrarna för sina nymfer, som inträda.

Välkomna, systrar! Nu, för sista gången,
välkomna till er drottning — talen ej!
Förlorad möda talet är, som sången;
på bägges bön är enda svaret: nej! —
Där borta, inom kistan af kristallen,
allt, hvad mig återstår, I skåden ju.
Men innan öfver mig min borg är fallen,
förmimmen, om jag älskar er ännu!

Vår syskonring, af glans och fröjd berusad,
förgat, hvartill vår makt oss gifven var.
Jag uraktlät, blott i mig själf förtjusad,
de andras lott, dem jorden fångslat har.
Blott i de ringaste af mina krafter
min värld med deras stod i sammanhang;
där drömde mången om vår nektars safter,
men ingen hörde rätt min harpas klang.

Ack, själf jag stämde den ej rätt! Mitt rike
blef söndradt så från människornas värld,
en luftig ö. Blott han, som till vår like
jag gjorde, nådde den med dristig färd.
Då glömde äfven han de arma bröder,
fastän de äro gudasläkt som vi;
och flamman, som för evigheten glöder,
vi slöste bort på timmans gyckleri!

Nog: straff är straff — och här, vid vännens läger,
jag stannar: ensam vill jag stanna där.
Kanske mig då till slut en demon säger,
hur lifvet tändes, när det slocknadt är.
Att skiljas från min saknads ökenländer
ej mer för någon smärtsamt vara bör:
från dem jag er till Astolfs hemvärld sänder . . .
O systrar, rysen ej så hemskt därför!

Väl sant: ej evig sommar där får spänna
sitt ljustjäll ut; ej ungdomsbrunn där finns;
men har man från sin födsel druckit denna,
dess kraft ej sen af jordår öfvervinns.
Gån, mina budskap, dit, och återlifven
den dikt, som där på vägen är att dö,
om evig skönhet, kärlek, lycka, gifven
åt hjärtats längtan efter vårens ö!

Kring mänskorna — de arma! — låten strimma,
i närmad omkrets, himlaminnens bloss;
må de, hvarhelst de dessas sken förnimma,
sig sälla tro, som förr enhvar af oss!
Men när de i odödliga minuter
ha känt, hvad gudars sällhet innebär —
då nämnen, att den ö, som er förskjuter,
en saga blott — kanske en spådom är!

Hon räcker dem handen till afsked. De trängas gråtande omkring
henne, knäfalla och kyssa hennes händer.

Blott inga ord! — Min bild på hvarje stig
ledsagar er! — Farväl! Jag vet, I minnens mig! —

De rusa förtviflade ut ur hvalfvet. En storm börjar genomdåna luften.

Felicia

tillsluter ingången.

Nu öppnas aldrig denna dörr igen;
och ensam är jag, evigt, med min vän!

Farväl, o ö! Lef, om du kan, förutan
Felicia! — Din drottning kastar lutan,
som gaf dig lagar med sitt hulda spel! —
Du sköna allt, så skönt i hvarje del,
med dina solars, dina månars lågor,
med dina gröna stränder, blåa vågor,
med dina gyllne moln kring azurfält,

med dina sånguppfyllda lunders tält,
med dina morgon-, dina aftonkinder,
så röda som de rosor, dem du binder
nu aldrig mer till krans åt mig — farväl,
natur, med all din prakt, med all din själ! —
Du sorl, som förr så gladt omkring mig lekte!
Du tystnad, som så ömt min hvila smekte!
Du — samklang mellan själar, mellan ting,
inom mig lika stämd som utomkring!
Farväl! Farväl! — Jag nu för er mig gömmer,
och smärtans kalk, som fordom glädjens, tömmer.
Ve mig! Långt djupare än den han är;
men till hans dryck man ock mig tid beskär!
I detta nu, som knappt en urknäpp rymmer,
där knoppas ren årtusendens bekymmer.
De skola slå sin svarta blomma ut;
tilldess, natur, begråt med mig mitt slut —
om det är slut, hvad evigt nödgas börja!
Odödlig är jag, att odödligt sörja.
I elementer, eld, luft, vatten, jord,
till edra andar bären afskedsord
från deras drottning, som sin spira bräcker!
Farväl! Farväl! —

Hon ställer sig åter framför Astolfs kropp.

Den sömn, som dig betäcker,
du hulda älskling, är mitt enda lif;
att skåda dig skall bli mitt tidsfördrif!
Det var så förr, det skall igen så blifva.
Må tingens krafter, utan styrsel, rifva
den värld, som döljer detta rum, itu!
Hit nå de ej; här härskar jag ännu.
O Astolf, slocknadt är för dig vårt fordom;
förstummad är hvar suck, hvar helig svordom
af tjusta löften under kyssars tal,

men likafullt är du min lefnads val!
Ja, utan gräns de blandas, våra öden;
mer minnesgod är kärleken än döden.
Ha, tusen gånger hellre måtte allt
i död försänkts, än att ditt bröst blef kallt!
Brinn mera klart, du sorgens lampa! Brista
mitt hjärta vill, men dig vill det ej mista!

Hon blickar åt lampan, som därvid uppflammar med starkare sken,
sätter sig sedan, med händerna tryckta mot hjärtat, vid Astolfs sida.

* * *

Slottet och trakten däromkring.

Månen strimmar blodröd på kupolerna. Våldsam storm och jordbäfvning.
Ur palatset störta

De sju nymferna

ropande.

Flyktom! Flyktom!

Cecilia.

Ack, vi arma!

Laura.

Räddom oss!

Teano.

Men på hvad sätt?

Laura.

Följoms troget åt! I faran slutom oss tillsammans tätt!

De fly öfver scenen. En blixt slår ner i slottets hufvudkupol; en åskknall skakar det i dess grundvalar, och hela nejden öfverhöljs af ett tjockt mörker, som dock strax öppnar sig och visar det brinnande palatsets lågor. Tiden, i eldröd scharlakansdräkt, står nu på öfversta spetsen af deras flammpyramid, svänger sin lia öfver ön och betraktar den allmänna förstörelsen.

Slottet är nedbrunnet och allt insvepes i kolmörk natt. Underjordiska elementarandar uppträda där med facklor och börja en ringdans.

De underjordiska andarna.

Hej lustigt! Med makar
och vänner det smakar
att dansa i öknen
på korpsvarta fält!
Nu fälla ej töcknen
sitt dimmiga tält!
I kylan vi svärma;
med dag och med värma,
med blommor och joller
nu är det beställdt!

— — — — —

Hvad? Blygs ej den svaga
i hvalfvet att klaga
om kräket från jorden,
att hon det har mist? —
Om stoft han är vorden,
kantänka hvad brist!
Ha, skryta och mucka
och längta och sucka,
det kunna nog tusen
likt honom förvisst!

Vi blifva desamma,
ty kall är vår flamma,
vi skratta åt denna
förgängelsens ätt;
o, lärde den känna
sin galenskap rätt! —
Flinkt! Facklorna svingen!
Det gnistrar kring ringen!
Nu tändom den världsbrand,
hvars aning oss glädt!

En röst.

Nattdrottningen kommer!

Alla.

Hallo! Hallo!

En annan.

Tyst! Vred ser hon ut.

Några.

Men hvaröfver måntro?

Nyx

står beslöjad ibland dem.

Bort! Viken hän, vidunder, troll! I, djupets barn,
nedsjunken dit! Med kufvad kraft betjänen där
den värld, som öfver kaos byggt sin tempelsal! —
Fort! Vörden stumt min sköna dotters änkesorg!

De fly åt alla sidor.

Mitt mörker är det enda, som bör härska här;
bred ut dig, stjärnemantel, öfver land och haf!

Hon slår ut sin mantel och uppfäster sitt dok öfver hjässan. I ögonblicket sprider sig en mild, halfljus dunkelhet öfver den förhärjade ön; och under en stjärnhimmel, som tindrar med den klaraste glans, står nattens drottning i all sin höghet vid den tillslutna ungdomskällan. Hon pekar på denna med ena handen och visar uppåt stjärnorna med den andra.

Tillspärrad här blef Ungdomsbrunnen — icke där!
Till boningen därofvanom, till hemmets fält,
o, ville blott Astralis lyfta upp sin blick!

Ja, flyktig gäst i stoftet är det eviga,
det rymmer från dig äfven ur din slutna famn;
men af sin tro får kärleken den gudakraft,
att han eröfrar åter hvad han älskat har
och äger det i mera sann umgängelse,
än då en härmning af gestalt, en töckenhamn
sig lade tungt kring den begrätne älskligen.

Som skugga blott, som färgad dunst, det högsta här
med dina sinnens njutningslust befryndar sig.
Höj därför upp ditt öga till den sierska,
som är din moder, ömma längtan. Fagra dikt,
som har inom dig hvarje sannings innehåll!
Om hon begagnar dödens hårda tungomål,
hvad råar hon för, att livvets språk du missförstod? —
O, känn, att båda utgå från en moders mun!

S å n g

på mer och mer växande afstånd.

Ve, ve, ve oss, vi flyende!
Kvalet, det gryende,
ren ifrån jorden förspörjs!
Öppnas dess öknar framför oss —
främlingar där, o, hvem hör oss?
Hvem ger oss tak, när i minnet
evigt vårt paradiset sörs?

Ve, ve, ve oss förjagade!
Skoningslöst agade
barn utan hem, utan mor,
snart kringom länder vi spridas,
där vi blott tålas, knappt lidas,
där, ibland slafvar af Tiden,
mängden vår gudom ej tror!

Ve, ve, ve oss förlorade!
Ack, de förstorade
skuggorna sluka oss ren —
jordkretsens kvalm ren vi andas,
snart vi med dödliga blandas,
ack, medan här dock vår drottning
vistas och klagar allen!

Sången försvinner. Ur en annan riktning ljuda dofva, liksom svarande klagorop.

N y x.

Hvad växelljud af sorgeskri från tvenne håll!
 Från ett — de tärnors, hvilkas lif på jorden visst
 emellan tvåfaldt hemsjuk längtan delad blir:
 än till sin ö, än till den högre värld, hvars bild
 hon länge var; från andra sidan åter hörs
 min dotters, ur det grifthvalf, där hon vakta vill,
 för evigt ensam, detta stoft, hvaråt hon skänkt —
 vansinnigt! — en varaktighet, så tom som hemsk.
 Ej anande, hvar nu den ljuskropp dväljs, som nyss
 inom det gröfre jordformsämnet inneslöts,
 hon ömsom ner till sarkofagen, ömsom opp
 till lampan slår de tåruppfyllda ögonen.

 Närmare klagoljud, men mildare och saktare.

Du nalkas dock — ja, motstå mig, hur mäktar du?

Där kommer hon — förbyt, o rymd, ditt skick!

Du natt,

blif dubbelt svart, att ljuset på din dunkla grund
 med dubbel klarhet skildrar mig för dotterns syn!

Felicia, dödsblek, med lutande gång och vacklande steg, visar sig inom synkretsen. I detsamma förmörkas fästet helt och hållet; men midt på himlen framstrålar ett ofantligt kors, sammansatt af stjärnor. Nyx, såsom Teofania, sitter på en molnbädd vid korsets fot, omfamnar det och trycker till sitt bröst ett barn, som på hennes sköte leker med en stjärnlilja. Tanatos ligger på knä framför molntronen. Felicia, som ser barnet vinka sig, sjunker ned till marken i bedjande ställning.

Stjärnorna

i kor.

Skiljer stoftet hjärtan,
 stoftet, skuggors hem?
 Kärleken och smärtan
 räcka bortom dem.

Kärleken och smärtan,
barn af samma hus,
föra trogna hjärtan
hem till samma ljus.

Där, försont med plikten,
under lifvets trä
står den fagra dikten
vid sin faders knä.

”Kommer du?” han talar.
”Långt du irrat har!
Dock, af dessa dalar
bar du minnet kvar.

När ditt sinne glödde,
var dig jorden trång;
när ditt hjärta blödde,
flög du hit i sång.

Njut en fröjd otalig,
fäll din slöjas skir!
Du var där lycksalig;
här du salig blir.” —

Hasta, sköna syster,
i vår kor tag del!
Än oss höra lyster
dina toners spel.

I en helgad yra
gif den åter lopp! —
Lyssna! — Svan och Lyra
ropa dig hitopp!

Felicia uppreser sig. Hon ser Tanatos antända sin fackla vid den af barnet framräckta liljan. Han svingar blosset åt öster; där glesnar mörkret, och en rand af morgonrodnad uppgår.

UR SAGOSPELET "FÅGEL BLÅ".

 Iven sagospelet *Fågel Blå*, hvaraf skalden blott kom att utarbete en mindre del, är byggdt på en saga, som man kan spåra tillbaka till keltisk och indisk diktning. Det är sagan om prinsen, hvilken af sin älskades elaka styfmoder förvandlades till en blå fågel och som sådan besökte kärestan i det torn, där styfmodern instängt henne — till dess den onda drottningen fick kännedom därom och ställde försåt för fågeln o. s. v.

Af de utdrag ur Atterboms sagospel, som här skola göras, skildrar den första dialogen de älskandes (kung Amundus' och prinsessan Florinnas) första möte, det andra stycket är en canzone, hvari Amundus för sin hofskald talar om ett annat möte med Florinna, och det tredje handlar om Florinna i fångtornet, hennes samtal med sin tärna och sedan hennes möte med den till "Fågel Blå" förvandlade Amundus.

* * *

Amundus' och Florinnas första möte.

A m u n d u s   o c h   F l o r i n n a

på balkongen.

A m u n d u s .

Vi stå vid randen.

Men lågt dess värn är; skrämmer svindelhöjden ej?

F l o r i n n a .

På ingen brant man svindlar, när man så blir stödd.

A m u n d u s.

Så äga för oss själfva vi ett ögonblick,
i ro från kvalmet, lismarsveken, larverna!
Begagnom det! — Det gömmer i sitt nu en värld,
så frisk, så ljuf, så andesval som denna natt.

F l o r i n n a.

Så skön ännu ej någon cyprisk natt jag sett,
ej någon än, som med sig bar så heligt lugn.
Kristallklar, från de fjärran vinberg öppnar hon
sin famn, att till sitt hjärta trycka park och stad,
som i sin halfkrets sofva ren kring hafvets fjärd.
Men famnen var af drömmens änglar full, och fritt
de flyga nu i rymden ut med hviskarspråk,
att hälsa jordens blomstersläkt från himmelens.

A m u n d u s.

Ja, gyllne stjärnor skåda ned från högblått hvalf.
Ur djupet stiger fromma blommors rökelse;
akacian och granaten vifta växelvis
sitt doft ur snöhvitt offerkärl och purpurrödt.
Men sällt i dvala ligger luftens sångarhop,
cypress och lager stilla stå, ej pinjen rörs,
de fläktar domna själfva, som förrådde nyss
hvad slummertyngda rosors mun dem anförtrott.
Blott källornas undiner jollra om hvarann
sin glada barndoms sagoljud i silfverglans
och hoppa djärft ur marmorfängslen mellanåt,
i bågsprång täflande med dunkla toppars höjd.

F l o r i n n a.

De sjunga om den helga visdom, som i bild
sin godhet speglar öfverallt och därmed gör,
att bilden själf blir gudasällhets återsken,
blir morgonutsikt inåt själens hem — blir skön!

A m u n d u s.

Omedelbart den bilden framför mig nu står,
i närmsta närhet.

F l o r i n n a.

Framför mig just likaså!

A m u n d u s.

Väl! må de båda bilderna, i nattens ram
och månens dager ställda så framför hvarann,
förvissa sig, med ömsesidig siarblick,
med sammanglans af ögonljus och stjärneljus,
hvad denna högsta godhet dem beskära vill!

F l o r i n n a.

Jag vet ej, om ditt ögas eld jag tolka bör:
men i enhvar dess blixtnärhet
af lif. Jag förr ej lefvat har, från denna stund
begynna mina år.

A m u n d u s.

Från denna stund jag bor,
en paradisetts näktergal, i livvets träd —
med dig, dess skönsta blomma, dig, dess skönsta frukt!

F l o r i n n a.

Är jag en ros, en solros då helt visst jag är:
jag känner, att jag blott åt dig mig vända kan,
att hvad mitt anlet strålar ut är du, blott du,
att allt mitt väsen tänds af denna sol och dör,
när den mig flyr — när tiden byts . . . Hvad har jag sagt!

A m u n d u s.

Förtjuserska, besegla det!

Han kysser henne.

Mitt hjärtas brud!

Florinna.

Var detta då beseglingen?

Amundus.

Förnam du ej
i den, att tiden är för oss tillintetgjord,
att ej hans skiften gälla mer för slikt förbund?

Florinna.

Mig tycks, du var mig i en urtid ren bekant.

Amundus.

När var du främmande för mig, när jag för dig?
Oskiljeliga tvillingstankar, gingo vi
ur samma upphof, voro ett och äro ett
och blifva det från himlakropp till himlakropp,
med ständigt mer gemensamt rik utvecklingskraft,
med ständigt högre stegring af dess gudadrift.

Florinna.

Hur älskligt ljuda lärans ord från älsklig mun!

Amundus.

Du vill på sådan själavandring följa mig?

Florinna.

Din är jag! — Afstånd, tvekan, skygg okunnighet
jag hade låtsat bort tilläfventyrs; men ack!
din vackra själ stod läslig i din första blick,
och hvad är älska annat än ett djupt förstå?
Som himmelen däruppe med sin stjärnehär,
så öppen är mitt hjärtas rymd och famnar dig
med all sin anings tysta frid och skära luft,
med alla sina gyllne känslors ljusa vidd.
O, vore den så gränslös som min tacksamhet!

Amundus.

Ha, visste du, hvad du mig är!

Florinna.

Hvad mäktar jag
för dig att vara? — Dock, du vill; jag lyder. Kom!
Lyft på din arm högt öfver jordens moln din mö,
men fäll mig, om på minsta vis din hjälteban
jag hämmar; än i fallets blink jag lycklig då
mig prisar, att mig unnats dö — till gagn för dig!

Amundus.

Nej, lefva, lefva! — Höga fylgja, urbild du
af allt det renaste min ande eftertrår!
Bestig med mig min härskartron och lär mig rätt
att furstlig bön och furstlig handling öfva där!
Må öden komma — bringa sorger, bringa band:
vi segra, och från eldfast trohets bål till sist
på flammor fly vi till vår kärleks fosterland.

* * *

Amundus' canzone.

Amundus.

Vi skildes åt på dunkelgröna grunden.
Du gick uppför ett berg, att där förnimma
de klara stjärnors språk i stilla natten.
Min stig mig förde upp till konungslunden,
som månklor sågs kring sina borgtorn glimma;
blott suckar rörde nu dess löf och vatten.
Väl kring den helga skatten
en ringmur böjde sig i stolta ringar,
och, hånande, i fjärran fönstren blänkte.
Men öfver muren sänkte
en vänlig ek sin gren och gaf mig vingar.
På västerns rosor Sömnen satt, att sira
sin nu åt Kärlek skänkta jordens spira.

Inom en myrtenskuggas glesa slöja
en silfverdamm framför mitt öga bredde
med lindrig krusning sina sälla vågor.
En enslig julle hördes sakta plöja
dess glas och till min strand sin bana ledde;
ur djupet återglänste nattens lågor.
Mitt öga brann af frågor.
En hvit gestalt på jullens tron jag røjde;
ett pärlregn lekte kring de blanka årar,
och öfver spegelns tårar
den ljusa skepnaden sitt anlet böjde.
Jag mellan häckar smög, att brädden hinna,
och på dess blomsterflor nu steg — Florinna!

Som månan skimrar fram ur molnens bölja,
med tankfull blick och med en salig smärta,
så kom emot mig nu min hulda lycka.
Hon gick att bland orangerna sig dölja,
hon såg mig ej, men aning hennes hjärta
i milda svallningar dock syntes trycka.
Hon skyndade att smycka
ett altar med violer, dem hon fällde;
och ur ett ljusblått flor, som sjönk från barmen,
den elfenhvita armen
en liten bild på altarranden ställde.
Jag nalkades, i skygd af dunklets floder,
och såg — de kända drag af hennes moder.

På knä, med armarna mot bilden sträckta,
med aftonrodnans sista kyss på kinden
och barmens himlar öppna som azurens,
så låg hon. Kvällens trånad ville fläkta
i hårets guld kring halsens snö; men vinden
var matt, en dröm, den slumrande naturens.

En näktergal, af djurens
i sömnen fångna här den sista vakna,
slog öfver henne i platanens krona
sin slutdrill, att försona
min lust, som led att skåda och att sakna.
Nu fram jag flög — hvad växelsprång i famnen,
hvad gensvarsrop, hvad sammanklang af namnen!

”Florinna,” sade jag, ”o, sänk ditt öga
från dödens värld, hvars gåta dock oss dårar,
och lär din egen evighet att skatta!
De sälla andar i det gömda höga
ej känna våra fröjder, våra tårar;
blott det förgängliga kan kärlek fatta.
Som skuggor, tomma, matta,
ej helgons bröst på jordens känslor svara:
de hafva glömt, hur stoftets längtan brinner.
O, när blott dig jag finner,
mitt ljufva lif, min räddning och min fara!
ser jag ej i din blick sig dubbelt måla
det blåa hem, där ljusets änglar stråla?” —

Hon ville svara, men till kyss förlängdes
det ljud, som gladt på purpurläppen dröjde;
stum brann det öfverfulla hjärtats yra.
Gud, vår och välljud i mitt inre trängdes,
naturens barm en suck af vällust höjde,
på fästet klang den höga svanens lyra.
De heliga, de dyra
sekunder susade förbi som toner;
och mellan våra tårar, våra eder
en balsam kvällde neder
från nattens nektarkalk och lundens troner.
Men ren, med hjässan svept i gråa dimman,
i öster dagen hväste första strimman.

''Amundus, fly!'' hon ropte med en stämman,
som skulle locka tiden själf att stanna,
om åldern ej för alltid stängt hans öra.
''Aurora kan sitt spann ej längre hämma.
Tag detta blåa flor; låt det besanna,
att vår och trohet himlafärgen föra!'' —
Nu lärkan lät sig höra
med bud att snart vårt paradys försaka.
En lång omarmning! — och hon sprang till båten,
som på den forna stråten
till myrtenskogen gungades tillbaka.
Ett rosigt skimmer af den unga dagen
flöt om de fjärran flyende behagen!

---

* * *

Lång tid efteråt.

Florinnas fånrum i ett torn af slottet. Det är afton.

Florinna

vid gallret med en luta, sjunger.

Jag vet ett hus i fjärran dal,
af himlen gömdt för jordens kval.
I sömnens underbara land
dess väggar trotsa tidens hand.
Dess tak är hvälfdt liksom ett bröst,
dock höjs där ej ett hjärtas röst.

Ej dörr, ej fönster finnas där,
ej värden någon gäst begär.
Ej störs hans ro af solens ljus,
ty dunkelt är det trånga hus.
Blott någon gång i månans glans
han träder ut till andedans.

I dalens gröna skymning då
de bleka vänner stumma gå.
Vid nattens fackla, ljuf och klar,
de minnas än förgråtna dar.
Men när dem dagen nalkas, varm,
de fly till moderns svala barm.

Den helga Trohet hvilar där,
en bild af Gud i själen bär.
Hon väntar, trånadsfull och öm,
en morgon för sin långa dröm.
Och hennes tårar, hennes hopp
i dagg och blommor tindra opp.

Hon stiger upp och blickar ut genom gallren. Aftonrodnan skimrar
öfver slottsparken. Hon sjunker i åskådning.

Rosa

närmar sig med blygt deltagande.

Min prinsessa! —

Florinna.

Ser du, hur de höja
sina armar bedjande mot målet?

Rosa.

Hvilka?

Florinna.

Blommorna, mot aftonpurpurn!
Ack, den tid, då själf ett barn var Tiden,
låg som nu bland liljor och jasminer
gudabarnet, drömmens ängel, Friden;
vallmon stänkte lätt dess runda kind . . .
Kom från stjärnorna en ande neder,
väckte barnet, sade: "Se åt höjden!
Där jag bor. Mitt namn är Sällhet, evigt
lycklig gör jag, och jag älskar dig!"

Tärnan såg med fröjd den sköna andens
höga bildning; blå som himlafärgen
var hans blick och himmelsblå hans dräkt —
svarade: "O dröj hos mig bland blomstren!"
Hastigt ropte anden: "Har du vingar?
Arma barn, vi annars måste skiljas!
Huru kunde jag bland blomster dröja,
jag, som lefver blott af stjärnors sång?"
Bredde därpå ut från elfenskulran
sina blåa vingar, klyfde luften,
kunde snart af Fridens syn ej räckas,
gömdes sist, där aftonrodnan brann . . .
Sen, när dennas strålar dem förgylla,
tårar barnets blomsterögon fylla,
och små rosenprydda händer sträckas
till den värld, där flykten försvann.

R o s a.

Vore detta öde blomstrens blott!
Äfven vi med verop hälsa tidens
kalla ljusblick och den hårda vaggan.

F l o r i n n a.

Rosa, undra ej att lifvet gråter,
när det, fängsladt i en skepnad, styckas
från den hulda, moderliga natten,
i hvars sköt det så lycksaligt låg!
Undra ej, att det sin forna lyckas
stumma njutning klagande förlåter,
där det, droppan likt i hafvets vatten,
bildlöst sam i evighetens våg.
Undra snarare, att det ej myser
systerligt emot sin ende vän,
som, när kvällens afsked stilla lyser,
öppnar moderns helgedom igen.

R o s a.

Lik ett helgon syns du mig, furstinna!
 Ren som denna månas kyska skimmer,
 ser du ned på ödets stora målning,
 länge med dess hemlighet bekant.

F l o r i n n a.

Själftva månan önskar famna jorden,
 dåras ock af ett begär och sörjer,
 att hon det omöjliga ej når! —
 Goda! ej den själ är renad vorden,
 i hvars spegel hemska makter rista
 smärtans trollord, lockande till gruset
 hennes öga från den klara höjden,
 där blott viljan, obegränsad, rår . . .
 Endast *där* du ej förgäfves spörjer!
 Smärtan är ej verklig mer än fröjden.
 Men i bägge göms en gudagnista —
 lycklig den, som hennes eld förstår!
 Känsla kallas hon, magnet till ljuset,
 lifvets lilja, växt i skaparns spår.
 Världar skifta om och hjärtan brista,
 aldrig den gudomliga förgår.

R o s a.

Och hon plockas helst i nattens halfdag,
 där hon viftar, lik en andes snödräkt,
 mot den milda Lunas vemodsblick!
 Mig behagar nästan högre dock
 jordens sol, den glada drottningblomman,
 som af systemns ståt på dagens himmel
 öfverglänsas kan, men ej fördunklas.

Underbara fågeltoner ljuda på afstånd och under det följande med korta afbrott allt närmare och starkare.

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Florinna.

Är då ej rosen, där *skönheten* brinner,
vuxen på känslans nattliga grund?
Vet du, hvi himlarosen försvinner
hvarje kväll vid cypressernas rund?
Sänkt i det åldriga dunklet tillbaka,
läskar hon sig hos det fostrande haf,
medan de kretsande stjärnor vaka
öfver kärlekens heliga graf.
Jorden, i glindrande nätet fången,
kan ej sin blåa brudgumme fly.
Ljuft han nalkas, på vinden och sången,
dröjer, tills morgontimmarna gry.

Rosa.

Hör du näktergaln i myrtenhäcken?

Florinna.

Ja, han kommer ifrån klangens rike,
i den lätta diktens fjäderdräkt,
söker bland de dödlige sin like
och en tärna af sin gudasläkt.
Lyssna, hur han vet försköna smärtan!
Älska är ett brott i detta land.
Men den ängel, som beveker hjärtan,
gaf dem makt att trotsa sina band.

Rosa.

Slumra in vid näktergalsmusik!
Jag aflägsnar mig. De ljufsta drömmar
fyller snart min plats. Sof sött!

Fågeln

nära utanför fönstret.

Florinna!

R o s a.

Hvad, jag tror att näktergalen talar?

F l o r i n n a

sansar sig.

Fantasier! Det är sent på natten,
och vårt samtal tog en riktning, kanske
vådlig för ett fjortonårigt sinne —
det är hemligheten. Tänd ej lampan,
ännu lämnar jag mig ej åt hvilan.
Då betjänar jag mig själf, min Rosa!
Du är ju min vakterska?

R o s a.

Tyvärr!

Kunde jag befria er, ni vore
redan fri — men

betydande

tiga kan jag dock!

Går i rummet bredvid.

F l o r i n n a

ser efter henne.

Hon är ett barn. Bör denna oskuldsblick
än mena annat, än hvad munnen jollrar?

Öppnar fönstret och ropar sakta:

Min sköna Fågel Blå,
du till mig flyga må!*

F å g e l B l å

visar sig på en öfver gallret hängande cypressgren. Hans fjädrar äro himmelsblå, näbben elfenhvit, och på hufvudet bär han en guldfärgad kam, lik en krona. Månen flyter ur en sky och kastar sitt klaraste ljus på det dunkelgröna trädet, fågeln, gallret och prinsessan.

* Hennes vanliga hälsning i sagan.

Florinna.

Min sköna Fågel Blå,
hur kan du dröja så?

Fågeln.

Genom natt och dunkel stilla
sväfvar trohet, gömd och säll.
Endast ljud, som ej förvilla,
hinna förr till kärleks tjäll.
Nattens stjärna
lyser gärna
sångarns varma vingeslag,
och i milda
speglar bilda
sig den älskades behag.

Florinna.

Ack, men hårda galler sluta
kärlekens förbjudna tjäll.
Fåfängt hennes tårar gjuta
rosendagg på murens håll.
Inga vingar
glad jag svingar
upp till molnen med min vän.
Blåa bana!
Endast ana
kan jag, men ej följa den.

Fågeln.

När de klara tårar falla
på din liljehvita kind,
mina suckar fjärran skalla
i en vild och enslig lind.
Ack, de kalla
alla, alla

klagande på nattens stund,
löfven susa,
sånger brusa
ur min ömma trånads grund.

Florinna.

Hvila vid mitt hjärta, hvila,
trogna fågel, från din färd!

Fågeln.

Jag vill ila, jag vill ila
till min längtans hulda värld.

Flyger genom gallret och sätter sig på hennes barn

Florinna.

Tystna — tystna!
Lyssna — lyssna!
Hör du, hur det slår för dig?

Fågeln.

Ja, i vågor
svalla lågor
genom snön, som läskar mig.

Florinna.

Men när österns norna vaknar,
o, hvart flyr du från min hand?

Fågeln.

Då min själ, som tärs och saknar,
söker sångens fosterland.

Bägge.

Till sin dufva
höga, ljufva
toner sänder turtur ner;
jorden känne,

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

att blott henne
själft från solens nejd han ser!

Få g e l n.

Där i himlens ljusa höjder
sällt en anad lycka bor
och kring evighetens fröjder
spänner luftens blåa flor.

B ä g g e.

Lifvet svingar
sina vingar.
Är hon ej af natten skymd,
kärlek gråter;
trohet åter
döljer sig i klangens rymd.

Man klappar häftigt på dörren och åtskilliga röster höras utanför.

F l o r i n n a

i tårar, halfhögt.

Min sköna Fågel Blå,
du från mig flyga må!

F å g e l n

under bortflykten, långsamt förklingande.
Kärlek gråter,
trohet åter
döljer sig i klangens rymd.

UR "BLOMMORNA".

---

f dessa dikter tillhöra de fem första skaldens ungdom, de öfriga 1830-talet. "Näckliljan" är en gensaga emot den mörka världs betraktelsen i Stagnelii "Suckarnas mystär".

TILLÄGNAN.

Om för din blick det unga ljuset tindrar
ur östern fram och strålen kysser dig,
minns, i det fjärran, som vårt möte hindrar,
att du blott är den sol, som lyser mig.
Om bortom dagen, när han bleknad glindrar,
du himlen ser i sorgflor svepa sig,
påminn dig då den natt, som innesluter
den flykting ödet från din famn förskjuter.

Om för din fot en ros af västan höjes
på ängens duk, som vårens färger bär,
säg för dig själf: Så i min älskling röjes
ett stilla, evigt blommande begär.
Om af en bäck din morgonstig fördröjes,
läs i hans gråt det kval, som mig förtär.
Om mina tårar må han till dig tala
och sorla sen till mig och mig hugsvala.

Om kring din hals en kedja af rubiner
och på din barm en diamant du ser,
minns då min blyga tro, som högre skiner
än pärlorna dem österlandet ger.

Och om vid festen, i kristall och viner,
ditt sköna anlet speglar sig och ler,
vet, i min själ långt klarare hvar timma
de helga dragen af din gudom glimma.

Om du din moders marmorsal beträder,
tänk på den hydda, som mig fostrat opp.
Men framför bilderna af dina fäder
säg: Äfven *han* har ärans drift och hopp.
Om ditt klaver i skymningen dig gläder,
hvar silfverton, som väcks af fingerns lopp,
en fantasi från mig, en känsla bringe,
och din musik min trånad återklinge!

Och om ditt öra, smekt af hesperider,
ej svenska harpans yngsta klang försmår,
och diktens måna glans i skuggan sprider,
som skymmer ögat med en lycklig tår,
erinre dig min krans om gudadider,
i blomstren se vår andelefnads spår!
Min sångmö blommar i de Blommor alla.
Hon själf en blomma är, som snart skall falla.

Ett lif i cirkeln af det Hela tågar,
naturen evigt dess prästinna är.
Hon bönhör moderligt hvart bröst, som frågar,
och blomsterspråket svaren återbär.
I hvar gestalt en egen känsla lågar,
hvar planta har sitt lefvande begär,
och för hvar urbild, af vårt hjärta buren,
en motbild föds ur hjärtat af naturen.

Så öfverallt, af hvad dig rör och tjusar,
o, låt din hulda tanke måla *mig*,

och se mig, när min suck omkring dig susar,
ur alla livvets former hälsa dig.
Lycksalig jag, om, när på fästet brusar
den svarta våg, där dagen dränker sig,
en ödmjuk dröm, som till din bädd sig närmar,
min irrande och sorgsna vålnad härmar.

* * *

GULLVIFVAN.

"Den späda sylfiden med lockar af guld
tror sig hvila i gudarnas lund;
den lyckliga känner ej smärta, ej skuld,
förtrolig och huld!
Lätt målas på ögats spelande grund
de unga känslornas spår,
och morgonens yngling med rosenmund
bortkysser hvar vällustig tår.

Med vin kommer bäcken och sjunger: Drick!
och bjuder sitt kyliga bad.
Till hafvet försvann han undan din blick,
till modern han gick!
Han skyndar tillbaka, berättar dig glad
de sagor i hemmet han lärt,
och gräsen dela med lyssnande blad
den ro han de små har beskärt.

Hvad längtar du, lilla, hvem väntar din knopp?
Ser du maj i fjärilsgestalt?
Räck vingade blomman din saffrankopp,
hon är trött af sitt lopp!

När natten stundar och hjärtat blir kallt,
hon dör vid ditt stelnade sköt.
Och Psyke, som gissa vill gåtan af allt,
är ej längre den Psyke, som *njöt*."

Hvad talar du, främling? Hvad grubblar du, tung,
om mitt öde, om framtid och kval?
Är himlen ej blå? Är du själf icke ung?
Lef, älska och sjung!
De gyllne små nycklar till sommarens sal
mig himmelens drottning har räckt.
Kom, tag dem, läs opp den! Där står till ditt val
otaliga skönheters släkt!

* * *

ROSEN.

(1811.)

Den lefvande fullhetens yppiga prakt,
den eldiga kysSENS berusande makt,
sötman af livvets festliga dag —
skänkte mig hulda nornors behag.

Spinnande årens ändlösa garn,
smycka de vårens skönaste barn:
kinder af purpur! mun af korall!
Pärlor om halsen af daggens kristall!

Bestrålar ej scharlakansslöjan min barm?
Omlindar ej klara rubinen min arm?
Af grönskande sammet min lifklädnad är,
och skor af smaragd jag på fötterna bär.

En näktergal plågar mig tidigt och sent
med sånger, där himlen blott vet, hvad han ment!

Hans svärmiska längtan mitt bröst ej förstår,
och blindt är mitt öga för sångarens tår.

Men kommer min fjäril, så grann som till dans,
då sänker min törnvakt båd' sabel och lans;
på solstrålen rider han in i min borg,
och aldrig gör Rosa den riddaren sorg.

I ensliga hvalfvet af bok och af lind
han kysser skön jungfrun på glödande kind;
den rodnar lik jorden af vällustens vin
vid brudkvällsmusiken från surrande bin.

Jag vet, att den flyktige lämnar mig snart:
som vattnets och ilens är kärlekens fart!
Men tröttsam på längd är en enformig vän,
och fagrare lockar min fågning igen.

Gemensamt som solens är skönhetens sken:
en dåre blott vill henne njuta allen!
Bland stjärnornas andar, så friast som störst,
oändligt hon stiliar det ändligas törst.

Ett hjärta blott slår i det eviga Allt!
En lag blott jag lyder: hvad detta befallt!
I tusende skepnader klappar dess blod,
och alla sig läska ur varandets flod.

Så delar jag med mig till tidens fördrif
den flödande strömmen af tjusande lif.
Hvad mer, om där skummar förgängelsens våg,
blott rytm är i störtande timmarnas tåg?

Så kyssens i ådrorna blixtrande kraft
och nektarchampagnens astraliska saft
och ambran, som höjs från mitt purprade bräm,
förklara dig blommornas drottningssystem.

* * *

LILJAN.

Lockar dig min silfverhvita stjärna?
Sköna pilgrim, kom! Din tår må gärna
på min bleka krona hvila sig.
Nattens lampa tänds och poppeln hviskar,
daggens rika manna mig förfriskar.
Mina veka nerver lifvas åter,
och en stilla suckning hälsar dig.

I min bild du ser en fångslad ängel.
Minnets tynger, smärtande, min stängel.
Blott min tro bevittnar, hvem jag var.
Där på sjön du svanen ser, min broder,
och min syster, högt på azurns floder,
månan, andevärldens stora lilja,
i Guds moders stjärnkrans tindrar klar.

Vet du, hvarför liljans hjärta klagar?
Ack, hon minns de forna oskuldsdagar,
då hon stod på Gihons ambrastrand.
Edens luft, den skära, balsamljufva,
var min boning, och en turturdufva
sjöng bredvid mig i orangelunden
om en andekärleks rena brand.

Stilla satt på bergen morgonstunden,
när jag flög igenom himmlarunden.

Lycklig kände sig hvar närmad sfär.
Ljuft hvar åder slog i kreaturen,
menlös låg på rosenbädd naturen;
alla andar följde mig och sjöngo:
"Fromhet skaparns skönsta tanke är!"

Kom så Adam: "Hulda ängelinna,"
klang hans röst, "låt mina böner finna
nåd hos dig, o Lilith, blif min brud!
Se, jag irrar ensam, utan maka . . ."
"Djärfve jordson," ropte jag tillbaka,
"sök en brud, som du, af mullen buren!
En gudinna älskar blott en gud."

Skaparn af sin sons förtviflan rördes,
vredgad Zebaot i stormen hördes:
"Stolta, tag ock *du* en jordisk lott!
Först vid tidens ända öppnas åter
Edens port och domaren förlåter.
Ej att du försköt ett lägre väsen —
att du såg din höghet var ditt brott!"

Mina vingar nu från skullran falla
såg jag, hörde icke längre skalla
jubelkoren kring Jehóvas tron.
Ur en dvala väckt, mig bojan tryckte,
ögat sig för högre syner lykte,
och förgäfves lyssnar mer mitt öra
efter någon öfverjordisk ton.

Kort är lifvets sommar. Kalla ilar
störa tanken, som i minnet hvilar
af det forna paradisetts vår.
Blott när aftonfläkten kring mig bäfvar
lik en kerubsharpas eko, sväfvar

hoppet till den rymd, där näktergalen
sjungande den högstes tronpall når.

Är, som mina kinder, hvitt ditt sinne,
bor en tro, som aldrig släcks, därinne,
är din vilja, som min krona, klar,
då i fallet äro vi förvanter,
sände att försköna jordens branter,
och vid slutad pröfning våra vingar
återfå vi och vår barndoms dar.

Milda himmel och du, nattens öga,
vid er hulda åsyn smärtar föga
hvarje blad, som från min stängel bryts.
Blåa eter, dig jag vill betrakta!
Stjärnor, vinken glimmande, när sakta
mina veka blomsternerver domna
och till mull min fromma fågring byts.

När ditt bröst, som vidgas af förtjusning,
genomträngs af en elysisk susning,
rösten lik af en förgudad vän;
när ur västerns brand, som sänks förkolnad,
någon moderlig, begråten vålnad
likt ur evighetens gullport skymtar
och din famn förgäfves söker den:

Högre då än någon jordisk tärna
lockar er min silfverhvita stjärna,
Adams barn, med underbart begär.
Med den hvita tempeljungfruns strålar
hvar sin tänkta huldgudinna målar,
och hvar helig längtan åter ljuder:
Fromhet skaparns skönsta tanke är.

VALLMON.

Till hafvet solen ilar,
af dagens bragder säll.
Den milda sömnen hvilar
i skuggans stilla tjäll.
Jag fäst min purpurbindel
omkring hans dufna hår,
och för min andas svindel
allt lidande förgår.

Det vilda hjärtat tystnar
med löfvens sista fläkt,
och i naturn, som lyssnar,
är minnets vemod väckt.
Det forna fosterlandet
med månan tindrar opp,
och dikten löser bandet
af verklighetens kropp.

Se aftonrodnans fjärran,
dit blicken tårad flyr:
det är ett sken från Herran,
som ur hans portar gryr.
Där, vallmokrönt, i glansen
står döden, huld och snar,
och från den röda kransen
den röda strålen far.

Hans fromma öga blinkar
igenom nattens flor,
hans hand med palmen vinkar
till hemmet där han bor.

Små glada änglar smeka
hans bleknande behag
och bjuda dig att leka
med dem en sommardag.

Men tills den dagen nalkas,
som *drömmar* komma de
och för din själ, som svalkas,
i ljusgestalter le.
Din barndom återvänder
till den förlätne än,
och grafven återsänder
hvar nedergången vän.

På hjärtats skära strängar
en flyktad oskuld slår,
när än på fagra ängar
det sälla barnet går.
Ett älskadt eko svarar
din gömda saknads gråt,
Guds härlighet förklarar
det tomma livvets stråt.

Var lugn! Cypressen susar
på dina gudars graf,
men genom rymden brusar
den storm dem frihet gaf.
Snart äfven oss han skickar
till fabelns ljusa land,
och morgonsolen blickar
på våra grifters sand.

LILJEKONVALJEN.

En saga går kring berg och dal,
att ängeln Sommar kom.
Från buskens fot, ur skuggan sval,
mig lyster se mig om.

Knappt skönjer mig, där blyg jag står,
den undersköna gäst.
Men nöjd jag är, när gömd jag får
bivista dock hans fest.

Ha! mellan skogens stammar ser
jag ren hans högtidssal,
och strålar från hans blick, som ler,
gå ut i tusental.

Från ljusblå hvalfvets silfversky
till dunkla djupets våg,
hell dig, du skimmervärld, så ny
som älsklig för min håg!

Jag vet ej, om jag fordom var —
skör är mitt minnes länk.
En sanning blef mig uppenbar:
att ljuf är livvets skänk.

Ack, ägde jag ett hjärta blott,
o människa, som du,
hur skulle ej så mycket godt
af mig bli prisadt nu!

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Ett ringa offer dock jag bär,
till tack för lifvadt stoft:
en lönlig själ, som ren och skär
förnims i majfriskt doft.

-----

* * *

BLÅKLOCKAN.

Vakna opp, vakna opp, du vallhjon i mark,
vakna opp, i Guds heliga frid!
Klinglingling, jag dig bjuder på blommande park,
klinglingling, på skogen så vid!
Se, solen allt börjar sin morgongång,
och dimmorna sjunka vid fågelsång.
Vakna opp, vakna opp, du vallhjon i mark,
vakna opp, i Guds heliga frid!

Kläd dig på, gack dig ut bland knoppar och gräs,
drif framför dig din väntande hjord!
Hör på jägarens knall från det vassiga näs,
af genljud i klyftorna spord!
Blås kraftigt din lur till svar på hans horn.
I sätran, där lyssnar ditt hjärtekorn —
Kläd dig på, gack dig ut bland knoppar och gräs,
drif framför dig din väntande hjord!

”Nu välan, jag vill blåsa mitt tulullilull,
tills jag har allrakärestan väckt.
Titta ut, hur i kronor och ringar af gull
står skogsfrun med hela sin släkt!

Upp! elfvorna ringa de klockor blå;
 upp! älskar du mig, nog svarar du då!
 Nu välan, jag vill blåsa mitt tulullilull,
 tills jag har allrakärestan väckt!" —

"Ack, hvi väcker du mig, ack, hvi stör du min ro?
 På mitt örngått var sömnen så söt!
 Hvad har dagen att ge åt min älskande tro,
 som ej bättre i natten jag njöt?
 I drömmen jag såg den jag aldrig glömt,
 men tänk ej likväl, att om *dig* jag drömt!
 Ack, hvi väcker du mig, ack, hvi stör du min ro?
 På mitt örngått var sömnen så söt!" —

Lycka till, lycka till, du vallherdepar,
 till ditt möte på grönskande brink!
 Där förkunnar dig göken sin spådom så klar
 vid glittrande bäckarnas blink.
 Och skällorna pingla i hage och mo,
 att sommaren än får hos kärleken bo.
 Lycka till, lycka till, du vallherdepar,
 till ditt möte på grönskande brink!

O dröj kvar, o dröj kvar hos blommor och skog,
 flytta aldrig till by eller stad!
 Vet, att vi, endast vi, förstå dig fullnog,
 vi göra dig menlös och glad.
 När till helgsmål jag ringes i höstlig kväll,
 låt oss lykta tillsammans en dag så säll! —
 O dröj kvar, o dröj kvar hos blommor och skog,
 flytta aldrig till by eller stad!

SYRENEN.

Ett ljud som en lockande cittras
for genom de hjärtlika blad;
om hemlandets strålande Mitras
det alltsedan gryningen kvad.

Tillhör du den bygd, där jag finnes,
o vind af en morgon så klar?
Jag vaknar vid fläkten och minnes,
hur luft det bland palmerna var.

Väl flamma där färger och stjärnor
i luft, mera doftig och skär;
väl glöda där blommor och tärnor
af fullare lif och begär;

väl ser jag ej rosen af Schiras,
väl hör jag ej näktergalsslag:
men värd är att njutas och firas
den nordiska midsommarns dag.

Då landet, där Tschilminar glimmar,
har natt, fastän stjärnrik, dock mörk,
hans ljus hela dygnet här simmar
i rymden kring gran och kring björk.

Så länge jag ångrar ej stunden
af gunst inför korsriddarns håg,
när, ströfvande djarft genom lunden,
vid kärestans tjäll han mig såg;

och, bäst på hans harpa jag hörde,
som klang till de ömmaste ord,
min telning han, röfvande, förde
helt fjärran till väster och nord.

Godt, hvar än en himmel af kärlek
hvälfs öfver en midsommarstång,
och hvar än en känslornas härlek,
en smärta, försonas i sång;

där trifs jag, där bor jag, där lockar
min häck månet älskande par.
Än leka de kring mig i flockar,
än ger dem min löfsal förvar.

Och du, vid hvars fädernekoja
jag in genom rutorna log,
när ut, till att leka och stoja,
dig sommarn från sagorna drog;

om nu, hos en maka, med strömmar
af vällukt min hviskning dig väckt,
bland barn, som i rosiga drömmar
försofva den kyss jag dem räckt:

Se ut! vid ditt fönster syrenen
än står som i barndomens år
och vaggar på doftande grenen
den lyckliga kärlekens tår.

* * *

NÄCKLILJAN.

Ur det djupa, ur det klara djupa
arla ofvan vågen upp jag simmar,
bringar dig till gärd en gyllne flamma,
morgonsol! i snöhvít offerskål.

Ej jag darra skall att nedåt stupa,
när ditt öga mig till afsked glimmar;
ty jag vet, att du förblir densamma,
med blott *lif* och *väl* till syftemål.

Vigd åt dig vid Ganges och vid Nilen,
äfven här min trohet skall dig följa.
Ej min saknad i de land bör dväljas,
där din bana öfver palmer går.
Äfven mellan björken, videt, pilen
speglar du dig in i klarblå bölja,
låter dig med heligt lugn förtäljas
hvarje hopp, som dig till mötes trår.

Grubblare, som på min strandbrädd vandrar,
din bramin jag vara vill! Blott fråga
ej om mänskohäfder, mänskofunder —
sådant akta ej braminer på.
Men till den natur, som mörk du klandrar,
skenets värld af andesolens låga,
till en gudarymd af fröjd och under,
kan af mig du genast nyckeln få.

Säg ej: Tvenne lagar styra lifvet,
makt att önska, nödtvång att försaka;
att de aldrig kunna här försonas,
och att *det* är "suckarnas mystär"!

Hvad dig just som *makt* förnämst är gifvet
 är att kunna skjuta allt tillbaka —
 allt, hvaraf din själfhet återtonas,
 allt, som ej är himmelens begär.

Säg ej, att förgäfves vattnets längtan
 från den ofamntagna stranden dignar,
 att dess trånadssång är gäckad vorden,
 att det öfvergifts åt ensligt kval!
 Du har då ej rätt förstått dess trängtan:
 det vill famna ljuset — icke jorden.
 Ser du ej, hur ljuset ock välsignar
 bruden med en frukt af hennes val?

Skönhet kallas den — det inres yta
 af en ande, ur Guds hjärta sprungen,
 förstfödd urbild till all sinnlig daning,
 leende ur tårar stigen opp.
 Ljus och vågor där tillsammanflyta.
 Hennes blick dig ger en himmelsk maning,
 att hon, vid en hymn af stjärnor sjungen,
 blef hans godhets rena spegelkropp.

Räds ej, att hon slocknar, när mot kvällen
 sina blad, sin oskulds hvita vingar,
 hon i djupet sänker och i smärta
 till förnyad lefnadsdag sig tvår.
 Från den dunkla bädden stjärnepällen
 återglittrar, näckens harpa klingar,
 tills jag höjer mig med nystämtd hjärta,
 med hans hälsning och hans sångartår.

Och så vill jag mig odödligt stärka,
 helga ljus! af dig, slå ut och mogna,

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

---

ty jag vet, du hvarje önskan kröner,
som sitt högsta ursprung värdig var.
Morgonstrålens älskling, glada lärka!
Näktergal, du skuggornas förtrogna!
Ej blott suckar ären I — men *böner*,
kunnen räkna på en faders svar.

ANDRA LYRISKA DIKTER.

EROTIKON.

In qual parte del Cielo, in quale Idea
Era l'esempio, onde Natura tolse
Quel bel viso leggiadro, in ch'ella volse
Mostrar qua giù, quanto lassù potea?

Petrarca.

Säg, på hvilken majdag skall jag finna
detta hjärtas anade gudinna,
målet för mitt himlaburna hopp?
Stig ur havvets, stig ur tidens vågor,
vårens drottning! Ur kristallens lågor,
som kring skötet pärla, låt dig vaggas
till min strand med dina svanor opp!

Är du född, bland sjungande najader
høj din blick och se, din blida fader,
Uranos, står klädd i högtidsskrud.
Ljuset ren ur österns portar ilar,
väljer leende bland gyllne pilar.
Strålen träffar, känn hans värma! Evig
skönhet skänker han åt skaldens brud.

Sågs ej redan i min dröm den ljufva
på en kulle, där en snöhvít dufva
tätt kring henne sväfvade i krets?
Från sin purpurbädd, den ljusa, stora,
myste mot sin like ned Aurora,
då bland höga björkar, mildt förgyllda,
nu den sökta stod på kullens spets.

Skymtande ur skira gryningsdimmor,
stod hon i en arlaglans, hvars strimmor
flögo utåt sjön med rosenfjät.
Öfver hjässan kvar brann morgonstjärnan,
och vid vindens röst för himlatärnan
böjde, nickande mot spegelvågen,
bergens cedrar sina majestät.

Säll af skådning, klar sig azurn hvälfde,
jordens barm af stilla vällust skälfde,
luften klang af ohörd fågelsång.
Blomstrens kalkar, ur sin slummer väckta,
öppnade, att efter ljuset smäkta,
smekte hennes fot med glädjetårar,
rörda västanlätt af hennes gång.

Nu jag göt i lutan denna tjusning,
den en gud mig gaf, vid lifvets ljusning,
rikt betalande mitt ödes brott.
Häpen, af mitt spels förtrollning bunden,
drogs hon nedåt dalen, nedåt lunden,
såg den djärfve där — som nu, med knäfall,
väntade och fruktade sin lott.

Mörka hår, dem konstens flärd ej brydde,
blott en linda af narcisser prydde,
kysste hennes bröst, i våg på våg.
Hvit som liljans lekte morgondräkten
med den nyss bland löfven vakna fläkten,
och omkring det smala lifvet, lycklig,
trångt den himmelsblåa gördeln låg.

Så hon stod framför mig. Blyg som strimman
af en måne, röjd i silfverdimman,

jungfrubarmen svällde högt sitt flor.
Menlöst forskande, på mig hon sänkte
ögon, där en helig flamma blänkte . . .
Blick — och kyss — och bäfvande omarmning! —
och en blixst igenom rymden for.

Solen var det, som ur blåa sundet
kom, att hälsa faderligt förbundet,
log mot varelsernas nya dag.
Biet drack af rosens nektarbägar,
fjerran sjöngo lärkor, flögo hägrar,
och den själ, som lifvar världen, sade:
"Mina barn jag ser med godt behag."

*

Kom då till den fristad, som naturen
bjuder oss, af år genomskuren,
där på grönklädt berg min hydda står!
Ek och lönn omkransa hennes marker,
vidt sig sträcka våra sommarparker;
och i dem, när nattens lustsken glimma,
hvita älfvors dans du skåda får.

Ej det lif, som våra fäder glädde,
ej det mod, som dem i brynja klädde,
sjönk med dem i deras riddargraf.
Än kring skaldens boning andar hviska
hopp, som tänder, minnen, som förfriska.
Ur dess öppna tjälldörr ljuder, lyssna!
än den fröjd, som myrt och lagrar gaf.

Om du stode, kroppsligt sann, därinne,
hyllande min skänk: ett redligt sinne,

vetenskap och konst i sammanklang,
evig trohets änglavakter skulle
sväfva dufvolikt omkring vår kulle,
aldrig du den gyllne stunden ångra,
då du, rörd, i mina armar sprang.

Visste jag, i hvilken trakt du blommar,
där ditt späda hjärtas rikedomar
kännas blott af helgonen och Gud!
Såge jag ditt dunkelblåa öga —
eldadt för det stora, för det höga!
Skall väl vid min grift dess himmel mulna?
Skall jag nämnas af din tungas ljud?

Kanske nu, med nålen vid din båga,
bakom gröna skydd mot solens låga
mig du tänker och i tårar ler.
Ty en sång af mig på duken hvilar,
och din svanhand genom bladen ilar;
än ett stygn — och än en blick i skriften —
och en suck du åt författarn ger.

Kanske ock "Hvar vistas han?" du frågar.
"Månne i hans eget inre lågar
allt, hvad i hans dikter godt jag fann?
Konstens barn mest sina nycker följa,
bildningsgåfvans prakt kan dem fördölja.
Kunde hennes stämplor ej bedraga,
säkert är han då en ädel man." —

Ädel? Ack, jag vet det ej! — De *voro*,
många irringar och mången oro
vill förkorta mina dagars tal.
Men af dig hvar vådeld skulle släckas,

lifvets första rytmer åter väckas,
och odödlighetens Hebe råga
med *din* hand föryngringens pokal.

*

Fattar dig en ljuf, oändlig längtan,
en, lik anderöster, hemlig trängtan
efter en, fast blekt, erinrad bygd?
Minns du, när en gång vi sågo kvälla
världar, gullstofflikt, ur ljusets källa,
då vid skönhetsfloden våra själar
kysstes under himlalindars skygd?

Ja, det gifs en evig ungdoms minne,
klagande i djupet af vårt sinne,
att ej jorden stillar dess begär.
Säg ej därför, att dess drömmar dåras!
Hjärtat för att luttras måste såras;
tiden måste pressa känslans drufva,
tills att endast vinet öfrigt är.

Snart vi återgå till fosterlandet,
snart det brister, detta trånga bandet
af en sinnlig rymd, som skymt vår syn.
Och när stjärnorna i kretsar sjunga,
tingens urgestalter kring oss ljunga,
skall i skönhet och musik försmälta
hvarje bild från jordens töckenbryn.

Stundom dock, när eftersommarnatten
månklar öfverslöjar skog och vatten,
lockas hit vi till besök ändå.
Silfvermolnet, som oss bär, då blänker,
vandrar hör vår forndagssång och tänker:

”Kärlek lefver ju i melodier,
dör i dem och vaknar äfvenså.”

Men där våra stoft tillsamman dröja,
under almar skall ett kors man höja
och vår grift på glöm-mig-ej bli rik.
Korset skall i midnattsvinden klinga,
blomman kring dess fot sin stängel slinga,
och de ord inunder namnen läsas:
”Himlen vinns af kärlek och musik.”

* * *

EOLSHARPAN.

Gyllne öar,
blåa sjöar,
skådade vid västerns bryn!
Molnens under,
änglars lunder,
skymtande förbi min syn!
Ack, förgäfves
sucken häfves
till en värld, som han ej når.
Smidd vid jorden,
smidd vid norden,
fåfängt himlen jag förstår.

När i stilla
kvällens villa
skuggan smeker ljusets kind;
när från ofvan

sändes gåfvan
af en önskad hvilas vind:
vaknar sången,
lossas fången
af en okänd andes hand,
lyssnar ängen,
hviskar strängen
aningens förstulna brand.

Gröna häckar,
klara bäckar,
balsamluft och fågelns drill,
trogna minnen,
rena sinnen,
blott bland *dem* jag höras vill.
I det höga
fästets öga
ser jag lifvets oskuldsglans,
och de veka
ljuden leka,
liksom sköna barn i dans.

Blomstren nicka
bifall, blicka
tacksamt upp till fångens rum.
Mången tärna
dröjer gärna
i min nejd, af vällust stum.
Ljuft de drömma,
ljuft de glömma,
att mitt välljud mig förtär.
När jag lugnar
andra, hagnar
ej ett eko mitt begär.

Månan strimmar,
nattens timmar
öppna snart min dunkla graf.
Strängen brister;
kall och bister,
stormen gungar sömnens haf.
Fjärran skilda,
stå de milda
rörelser af domnad lust.
Endast längtan,
endast trängtan
klingar i min sista pust.

När mitt släktes
andar väcktes,
jorden steg ur vattnet opp.
Dimman höljde,
daggen sköljde
unga rosenjungfruns kropp.
Genom dimma
se vi glimma
hvad vårt lif, vår kärlek tändt,
och i tåren
söker våren
moderns första element.

* * *

APELGÅRDEN.

Jag vet mig så fager en apelgård,
en apelgård!

Han blommar så rikt i Guds änglars vård,
om sommaren.

Han kringstängd är som en klosterlund,
som en klosterlund!

Där leka små nunnor på rosengrund,
om sommaren.

Där växa i ro både bok och lind,
både bok och lind!

Där spela i lön både rå och hind,
om sommaren.

I hvart och ett träd en näktergal slår,
en näktergal slår!

De sjunga, hvad hjärtat så gärna förstår,
om sommaren.

''Kom, visa oss vägen, om sant du har sagt,
om sant du har sagt!

Fullväl till en dikt har du orden lagt,
om sommaren.''

Det är ingen dikt, fast den klingar så väl,
fast den klingar så väl!

Det är en stolts jungfru, som fröjdar min själ,
om sommaren.

* * *

DJUPA-FORS.

Arbetarn drog hemåt med plogen,
ty dagen snart åter var all.
Då hördes ur löfgröna skogen
af vatten ett forsande fall.

Det göt sig, det bröt sig, att frusa
ur klippiga rännan med dån —
Låt brusa din bölja, låt brusa!
Ej hvilan är långt härifrån.

Som du, flyr åt djupet min lefnad,
i störtande svall, utan ro.
Den sänder ett rop efter trefnad
och frågar, hvar lugnet har bo.

När dit den en gång hunnit räddas,
den klarnar till spegel som du.
I blommande ramar han bäddas,
och kvällen blir hjärtlig som nu.

Då somnar hvar fläkt öfver vågen,
då rörs knappt i träden ett blad;
då blir mig så stilla i hågen,
då blir jag så from och så glad.

När själen blir tyst, liksom skogen,
och flyter till spegel förbytt,
då är till sin hvila hon mogen,
då börjas ett lif, som är nytt.

* * *

TILL DALIN.*

Åter kommer vår :
skaldens ära står
som en löfgrön ek ur vinterns dvala.
I dess skygd jag säll
haft en tid mitt tjäll,
tecknat an, hvad minnets fåglar tala.
Syner kring mig lekte,
nymfer mig bevekte,
än som Marjo, än som Melicerta.
Fröjd kring luft och jord,
milda löjens ord
sjöng för kungasjäl och herdehjärta.

Nöjen utan tal!
Fagra Uriksdal,
Malmvik, Drottningholm! Hvad sälla stunder
snilletts drottning njöt,
räddad i ert sköt,
med sitt hof i edra fria lunder!
Ofta ned ur borgen
kom hon, tyngd af sorgen,
blix i ögat, moln på Junopannan;
då steg skalden fram,
söfde med sitt glam
kvalets orm, och blixten blef en annan.

Vid sin pärmeskrift,
tjust af fornbedrift,
själf han ofta mörknade i hågen :

* Afslöt skildringen af Olof von Dalin i »Svenska siare och skalders».

ärans flydda strid,
höga Karlars tid,
sjönk, ett luftsken lik, från himlabågen.
Stunden annat ville,
och till hofvets gille
skämtets bud han bar i vänneringen.
Hvart dess gnista smög,
upp en lusteld flög,
brann i tusenfärg och svedde ingen.

Fest sig knöt vid fest.
Helst, till fot, till häst,
drog man ut att söka bygdens håfvor.
Hagens skälla ljöd,
torpets tomte bjöd
högsta gäster in på bästa gåfvor:
sommargrönt och gädga,
smultronbär och grädga,
skott och valthorn i den glada skogen,
Nicopompi sång,
Lafaridondon!
alltid klarstämd, alltid redebogen.

Så sin lott man tog:
fåfängt åskan slog,
roa sig är bättre än regera.
Vive la Compagnie!
Vin och poesi,
riddersmän och damer, som florerar! —
Dock, när stundom hände,
att han bort sig vände,
mätt på allt hvad under dagen vankar,

TILL DALIN

då blef mänskosorl
bytt mot källors porl,
månans aftonblick och stilla tankar.

Fader, till mitt bröst
bar min moders röst
diktens första fröjd med *dina* kväden!
Snöhvit tråd hon spann;
morgonstrålen brann
omkring hyddan på de gröna träden.
Blå var lärkans bana.
Hjärtat lärde ana,
vårens ande blef mig uppenbarad.
Mycket sen mig brytt,
allt har svikit, flytt,
men min första kärlek är bevarad.

Tag då här dess gärd,
tills i fridens värld
snart om förr och nu vi språkas mera!
Hvad du ägde godt
har man halft förstått;
så är sed, och så skall hända flera.
Men hur rikt det varit
skall, när mörkret farit,
Svea, ljuft förvånad, än sig lära.
Hvad jag gjort därtill,
då ej nämnas vill,
ty ditt snille tolkar själf sin ära.

Gåfvan är ej stor:
glömskans häger bor
öfver vårdar, af *min* hand beredda.

PER DANIEL AMADEUS ATTERBOM

Lika godt! de må
i sin öken stå,
om ock blott af himlens stjärnor sedda.
När mig jorden famnat,
när hos dig jag hamnat,
skall en pilgrim deras upptäckt göra
och från deras topp,
medan sol går opp,
ädla, glada forntidsröster höra.

DIKTER SOM HÄNFÖRA SIG TILL ATTERBOMS LIF OCH HISTORIA.

UR "MINNESRUNOR".*

Dolce nella memoria!

Petrarca.

II.

Där tvådde sig, med sprittande förtjusning,
i morgondaggens tårar dalens västan
och smekte träden, sina gröna brudar,
och spridde deras hår, de hvita blomstren,
och ambra regnade från deras kronor
på gossen, som med ängdens vättar lekte.
Ej mer vid dörrn af moderliga hyddan,
hvars grästak skymtar fram ur lönnars skugga,
Guds änglar komma, som i Mamrelunden,
till barnet på besök med Jehova.
Ej längre väcka lärkans silfverdrillar
den späda slumrarn vid en faders sida,
att blicka mot Auroras granna slöja,
som öfverdrog med stilla purpurskimmer
det trånga fönstret och syrenens häck.
Ej längre linda mig en moders armar

* En teckning af Atterboms barndomslif i hans hem, komministerbostaden Paulsbo i Åsbo, Östergötland. Första, här ej medtagna runan slutar med en skildring, hur skalden lotsas »till detta minnets fromma paradis».

Utg. anm.

till morgonhälsning mot sitt hulda sköte ;
hon kysser ej den fulla rosenkinden,
ej ordnar hon sin älsklings silkeslockar,
och brödet räcks mig ej af hennes hand. —
Allt är förbi! De tusen glitterbilder
af vår och fröjd omsvärma icke mannen.
En gam hans lefver hackar natt och dagar,
hans stjärna går bland svarta skyar ner.
Och dunklets dok och dödens tystnad bredes
kring nakna sanden, törnekransen sårar
vid hvarje steg alltmera vandrarns hjässa . . .
Hvad återstår i höstens kväll? Blott tankar
af sorgligt glänsande erinring — luftsken,
som, i sin flykt, på gula toppar darra.
Hvad vill du dem, o kärlek? — Skygg du svarar:
De lysa brutet — men de lysa dock!

Så tagen då mitt afsked, kullar, källor,
löfrika lundar och I, svala skuggor,
I, fordom susande kring barnets vagga!
I lyssnen vänligt och förvånadt spörjen:
Hvem är du, främling, som så dyster nalkas? —
Hvad? Redan glömd? En gång han var er kär:
med dessa nu ren stammiga dryader
han samspråk fört i deras telningsdagar.
Ännu den lustgårdsfagra Åsbodalen,
af åars möten flerfaldt genomskuren,
förlustar sig, att genom skogar sträcka
sin arm, den halfmilslånga dällden, lika
på björkar, källor, blommor rik som förr.
Förbi Herrmannakullas näs och spillror,
förbi den Gröna Lundens runstensängar,
förbi den gamla, landtligt täcka kyrkan
den leder än min väg till forna hemmet,

bland dunkla hagar, gula tegar, granberg —
ännu ej tom på saga och på sång.

Och vid dess slut i samma grönska bäddas
än dældens lilla å, bland vass och viden,
att under lekar med ett kvarnhjul mullra
kring lena sluttningen af samma kulle,
där, öfverst, björk och lönn och oxel hålla
sin vakt ännu omkring min faders tjäll.
O Paulsbo, kalladt efter Guds apostel
och danadt själf till en apostlaboning,
du prästerliga hydda, öppna åter
den låga dörren för din son, som aldrig
för någon världens härlighet dig glömt!

Ja, allt i denna ängd är oförändradt.
När i dess blida anblick jag försjunker,
mig tycks jag åter är den pilt, som hörde,
hur näcken nedom backen slog sin harpa,
och såg tvärsöfver ån, i almehagen,
hur nattlig eld ur buskarna förrådde
de längst från hedenhös förgömda skatter.
Det var en tid af sång — ej satt i ord,
men klingande i hvar mitt väsens fiber!
Sin dag förlefde då den glada gossen
bland krönikor och visor, af hans fader
otröttligt till hans gamman sammanbragta.
Af ålderstigna män och kloka gummor
emellanåt förnam han äfventyr.
På läpparna af mången bygdens tärna
då ljödo ymnigt kvar de forndagskväden,
i hvilka dikten är en adlig mö,
som from och stolt sin jungfrukrona bär.
Gick slåtterns lia öfver ängen, hurtigt
af krigsmän fördes hon; och de förtäljde

om Finlands örlig, om de vilda ryssar,
om Jernfeltz, om den milde Gustafs segrar,
och hur af "svenska herrars" fega svek
ur all sin våda kejsarinnan frälstes.
Allt bidrog till hans underbara värld;
son af en karolin, berättade
själf sockenskräddarn om den tolfte Karl
och vågade sitt hufvud på, att Görtz
oskyldig mistat sitt för bödelsyxan.
Och när omsider bortom furubergen
den fagra sommarsolen gick till ro,
vallröster klungo mellan hjordens klockor
från deras hagar, rundt kring himlabrynet.
I öster trallades: "Ack, ljuflig tid",
i väster: "Stilla bygd, mitt sinnes möte".
När sist allt tystnat, mänskor, hjordar, fåglar,
och blott i trädens sus och vattnens porl
naturens ande än förspordes vaken,
då steg tackoffret för den flydda dagen
ifrån en ängshöjd, från min faders flöjt,
som spelade: "Nu hvilat hela jorden".

Och natten grep sin vallmospira, tryckte
den hulda sömnen till sitt ena bröst,
den än mer hulda drömmen till sitt andra,
besteg sin månsvagn, lät utöfver dalen
på välluktsskyar silfverhjulen rulla
och ropade åt tingen: Vänden ut
ert innersta, att nu däråt er fägna;
i morgon göms det åter för ert öga!
Och strax från tallbevuxna klippors branter
på slätten skredo resar ner till kampelek.
När någon föll, då hördes dvärgar skratta
ur smedjorna vid foten af de salar,

där kring sin röda skatt, i evig midnatt,
 vid bergkristallens tusen lampor, malmens
 urgamla furstar slummertyngda sutto.
 Men skogsfrun gick att söka jägarn, fjärran
 i skogen ströfvande med skott och hundar.
 Och fyrtumshöga älfvor, glindrande
 af silfverskir, framhoppade till ringdans
 än omkring eken på hinsidan kvarnen,
 än kring den blomsterkyssta Tuddbokällan. —
 O ljufva källa, du ännu dem speglar,
 men ack, för andra barn — för mig ej mer!

III.

Besöka vill jag nu föräldrahuset.
 Hur ödsligt allt numer kring fridens bo!
 Hur trång den gröna gårdstomt, där dock fordom
 jag ägde rum för alla Hübners riken!
 De stigar, dem jag danade till gränser,
 de hulda spåren af min moders fjät
 ren af ett ljuslätt gräs stå öfvervuxna.
 Till jordbrynshällar hafva fjällen hopkrympt.
 Af Babels torn, i många somrar byggdt,
 finns ingen sten mer öfrig; minnesskriften,
 i oxeln ofvanför med omsorg skuren,
 af bark och mossa outredligt skymmes —
 så skaldens röst i tiden ock förklingar,
 och vid hans sång ej någon svanbarm stiger,
 och intet öga blixtrar vid hans namn!

Var hälsad, gråa koja med ditt torftak,
 din förstugkvist, din dörr, som fryntligt bjuder
 åt gästen samma handtag, samma klinka —
 Hvad det är skumt härinne, och likväl

hvad återsken af himmelsk skönhet vill
de halfnattsmörka rummen genomstråla!
Hvad fröjd att tänka: Här hon gick, här stod,
här satt den oförgättna! Detta fönster,
med utsikt mellan lummiga syrener
åt bergen, öfver däld och kvarn och gården,
var henne enkom kärt. O, huru ofta,
när nedanför bland aplarna i täppan
jag lekte Hannibal, med blommor endast
till romare, ur detta fönster såg
min moders anlete, det bleka, fina,
med sina helgonögon, utåt nejden!
Vid hennes söm låg Andlig dufvoröst,
vid hennes fötter på en pall Heimskringla,
ur hvilken hennes älskling, nyss af henne
i bokstafskonstens hemligheter invigd,
till lön för gillad flit fick föreläsa.
Ej sträng vår granskning var! I mången ljuf,
förtrolig vinterkväll vid brasans skimmer
hon sina tårar blandade med mina
än vid Susannas sorgespel, och än
när Adalrik begräts af sin Götilda.
O, blott en enda ton från dessa aftnar,
då hon vid sländan framför spiseelden
med klara rösten, helst åt psalmer ägnad,
på gossens böner sjöng om Saimens ö,
om kämpen Grimborg eller Malcolm Sinclair!
Och lågan fladdrade i riset högt,
och vinterstormen utanföre tjöt;
då visste han, att öfver mo och hed,
från nordanfjälls, på hästar utaf moln,
i snöig rustning hjältehamnar redo. —
Ej längre lyssna i de tomma kamrar.
Ack nej, ack nej, min ängels röst är stum!

Begråtne fader, här du fordom lyfte
din ädla blick, ditt sinnes ljusa spegel,
af manlig kärlek och förtröstan klarnad,
vid bönens timma till naturens Gud.
Du värdsamt blottade din böjda hjässa,
din son, med ödmjukt sammanknäppta händer,
framjollrade de böner, dem du lärde
hans späda tunga och hans rena själ.
Liksom den å, som, nästan gömd af vassen,
kring dina tegar blygsamt knöt sitt pärlband,
så flöt jämväl, af få bemärkt, i famnen
af dældens enslighet i helig tystnad
din enkla, fromma landtmanslefnad hän.
Din värma var ej snillet — snillet låga,
hvem värmer hon? Hon bränner blott och lyser
blott mera fort och mera grant till grafven!
Dess lusteld — stundom åskeld — utan afund
du såg, dig fjärran, tända sig och slockna.
Med lynnet lika gladt som ömt, du bar
på modig skullra Kristi kors. Ej torrt,
ej kalt för dig var dess försoningsträd:
hvar morgon bar det friska rosenknoppar
och höll sig dygnet om i ständig blomning.
Din kristendom var lik den altarprydnad,
som sinnrik din församlings kyrka smyckar:
en tafla där, som i högtidligt allvar
den första nattvard föreställer, hvilar
på pelare, kring hvilka glädtig lek
fått slinga gyllne rankor, fulla drufvor.
Så, ljuf budbärare åt fridens förste,
när i det gamla templet upp du trädde,
hans himmel återglänste i ditt öga,
din vigda tunga bar dess lösenyckel.
Men när du hemkom, sent, till lugna hyddan

och satte dig i dina lönnars skymning,
då talte du med mig om Rom och Sparta,
om svenska hjältar, Sturar och Gustaver.
Ditt faderslöje följde gossens blickar,
som druckna häftades vid talarns läppar
och brunno af begär till bragd och ära. —
Nu leder du mig ej på himlens vägar,
förtäljer mig ej forntids häfder mer.
Den gröna höjningen vid kyrkomuren,
ditt namn, förkunnadt på den grofva stenen,
är allt hvad nu jag öfrigt har af dig.

Välan, må ditåt pilgrimsgången riktas!
Blott *där* är något än för mig att söka.
Jag hemlös är. O *hem!* Hvad underfull,
förtrollad ring i detta lilla ord
allt godt, allt vederkvickligt innesluter!
För mig är ringen bruten; blott i spillror,
kring dalen strödda, likt en krossad leksak,
mot aftonsolens sista blink han glittrar.
Ett långt farväl, I välbekanta kullar,
du varma luft med dina blomsterångor,
I lundar, skuggor, vattensprång! Du ström,
som famnade mitt bo, farväl! Befriad
en gång från rummets band, skall visst min ande
hvar sommarafton på din rand sig sätta
och låta säfvens rör sin saknad tolka.
Om då en son, en mor, en vän af sången
förirrat sig i dessa tysta trakter
och kvällen där dem oförmodadt hinner,
de skola tro, när vålnadskvädet, lågmäldt,
i skiftad vaggning sänker sig och stiger,
att ett eoliskt tonspel är i videt
bredvid min forna glädjes åbrädd gömdt.

V.

O du, hvem helst du är, hvars jordlif ännu
bär en oas, där mellan morgonlundar
står oförhärjadt ungdomens Palmyra,
sök ej att se, hvad utanföre ligger:
där möta sanningen — och ödemarken!
Nej, om du än från faderliga hyddan,
då svalan bygger näste vid dess taklist,
går ut att återbörja sommarns lekar,
att låta diktens land och slott och dammar
kring gård och äng och bäck stå upp igen;
om än i nejden vid en insjös spegel
i skygd af aspar, som på stranden glamma,
en barndomsbrud du till ditt hjärta trycker,
som gärna drömmer in sig i din saga
och lyss med dig till skogens spridda sång;
om än en vän bredvid din sida hvilat,
som solens nedergång med dig beskådar
och delar sprittningen och pressar handen,
då hjältelik hon går till ro i fjärden
och lämnar kvar sitt minnes aftonglans;
om än en mor, som himlens kärlek skön,
öm som förlåtelsen och ljuf som hoppet,
med blomsterband din vandel styr och blickar
på dina nöjen med ett helgons fröjd,
på dina minsta kval med ängelssmärta,
som ber hvar afton till sin Gud för dig
och vid din affärd ler med kväfda tårar:
om sådan är din lott, o njut, och glöm
det flor, som skymmer dina vinterdagar.
Rys, om du rör det! Bleka bilder skymta
bortom med gråt, och deras tänder gnissla,

och deras svarta mantlar glest betäcka
 de hvita ben, dem svepningen förråder.
 Fly, om du kan! Med långa, skrumpna armar
 de famla efter dig, och varma kinden
 i andestunden af en ishand kyles —
 och ensam irrar du på öde stranden
 utaf ett nu, hvars ögonblick är sekel.
 Din barndoms dalar dunklas ren af bergen —
 och ur det hus, som varit dina fäders,
 framkika anleten, dem du ej känner,
 förundrade, hvem du väl vara kan.

Jag dånet hör af riglarna, som skjutas
 från djupets dörrar — hör de portar uppslås,
 som hjärtats aningsvärld för evigt öppna.
 En ingång, regnbågshvälf, i fjärran synes;
 ett nyfödt, outsägligt arlaskimmer
 framkväller där från landen innanför,
 och andar, strålande, men mig bekanta,
 på fälten där bland höga liljor vandra.
 O, tagen mot er son i gudaringen!
 Ovärdig ej han till ert sällskap hastar;
 hans bana var åt ljusets makter invigd,
 och lagerkvisten fläktar i hans hår. —
 De vinka bifall — jaspisfjällen glimma
 uppöfver deras hjässor — bjudning sorlar
 den klara ström, som sköljer Edens stränder,
 och milda vindar från dess närmsta palmskog
 välkomna gästen till de helga tjällen.
 Och se, på floden lägger ut i julle,
 af diamanter sammansatt, en snöhvít,
 en moderlig gestalt, som sakta gungas
 på silfverskummet till min dunkla vassbrädd.
 En dufva sitter, smekande, på skullran;

i vänstra handen saronsliljan blommar,
den högra hvilar på ett gyllne ankar.
Hon ropar mig — och vid den hulda rösten
mitt hjärtas forna melodier vakna.
Hon ropar mig — och undan pelegrimen
cypressbevuxna stigen sakta sjunker.
Jag känner dessa ögons stjärneblickar —
Välän, till hennes möte flyg, o själ!
Ack, frid och salighet är blott hos *henne*.

* * *

UR "DEN NYA VITTERHETEN".*

PROLOG TILL TIDSKRIFTEN FOSFOROS.

I nattliga trakter
hvad strimmande syn!
Den purprade skyn
bär tjusningens makter!

De eviga toner
från gudarnas troner,
de klinga ur glesnande skymningen fram;
de vandra kring jorden,
de nalkas till nordens,
de söka den Svea, som förr dem förnam.

Bakom dem, där grånar
den flyende natten;
framför dem, där dånar
ett jäsande vatten,

* Omarbetning från 1830-talet af den stora programdikt, hvarmed de unga romantikerna i första häftet af sin tidskrift Fosforos 1810 gingo till storms mot upplysningstidens kultur och poesi. *Utg. anm.*

och vinden däröfver med väckelser far.
Det ljungar i öcknen,
det slår genom töcknen
en blix — och som stjärna står blixtraren kvar!

Hon vidgar sig, hon klarnar sig, hon dröjer,
en fackla lik, med lågan blek, men sann.
En himmelsk yngling späda blosset höjer.
Hvad vill han? Båda för Auroras spann?
Hvad syn, då snart utöfver vida runden
dess hofvar gnistra fram på azurgrunden!

Ja, i hans koger gny de gyllne pilar,
dem till sitt värf hans fader honom gaf.
I rymdens hvalf, så långt som mörkret hvilar,
han skjuter dem åt alla sidor af.
Se, redan vårens gud från himlen ilar,
och Flora stiger ur sin vintergraf.
Ny vällust blomsterbrudens kinder målar;
i strömmar gråter hon och ler i strålar.

Men när i morgondräkt kring berg och dalar
nu Maj bestyr om deras bröllofsfest,
i jordens barm en saga väcks, som talar,
ack, om en kär, men flyktad ungdomsgäst.
Det var en fenix, närd i gudasalar,
men trifdes dock i mänskohyddor bäst.
Hvart har den flytt? Hvar dväljes, lönligt fången,
den höga, visa, känslodjupa sången?

Hvem var den makt, som till det evigt ljusa
den fallne anden först ur mörkret drog?
Hvem lät ur griftens port en hviskning susa,
som med ett ljufligt hopp hans öra slog?

Hvem bjöd naturen att hans sinnen tjusa,
när solen tände sig, när rosen log?
Hvem gaf i fasans stund, i nattens rysning,
åt månans blick en älskarinnas mysning?

Var det ej *hon*, som äldsta fädren glädde
med minnesord från paradiset dag?
Var det ej *hon*, som mytens bilder klädde
i milda, grekiskt lekande behag?
Var det ej *hon*, som ned från Ida trädde
med harpan stämd till homeridens slag,
att öfverallt, så långt dess klang fick ljuda,
den mänskoblifna skönheten förguda?

Var det ej *hon*, som gick från "himlafjällen"
med Odens runestaf, med Valas röst
och satt vid Uppsala i norrskenskvällen
på Frejas hög, att smälta kämpars bröst?
Hur klart, på snöig hed, kring bautahällen
i stjärnglans blänkte ärans hjältetröst,
när kungasalen, hem för skaldesagan,
genljöd af Sigurds fall och Gudruns klagan!

Ja, *hon* det var, som stod, än mera härlig,
med segerfanan på försonarns graf,
mot otron rustad, änglaskönt förfärlig,
med Dantes stämma och med Gottfrids glaf.
O, hvilken ton, så djup, så skär, så ärlig,
åt riddarålderns starka själ *hon* gaf!
Barbarer fritt må den "barbarisk" nämna;
dess gloria skall på deras prål sig hämna.

Väl än i hennes tempel offer röka,
men andra äro de, än *hon* begär.

På hennes altar står en sminkad sköka,
med yppig barm, men utan hjärta där.
På munnen styrka, hälsa, glädje — spöka,
ty blicken kall och läppen målad är.
Dock slugt hon vet i hopens öron sprida
de kraftord båla och de smekord blida.

Och vi, som ej kring flärdens gullkalf dansa,
ej böja knä för Astarot och Baal,
ej druckna deras beläten bekransa —
hvad skola vi? Förgås i harmens kval?
Förnimms basunen ej, som ren vill sansa
ur villans rus de blinda flockars tal?
Hvad mäkta vi? Männ blott med dådlös kvida
en forntid sakna och en framtid bida?

Nej, än de skingras, alla moln, som gömma
gudinnans länge glömda hem i flor.
Ej har hon upphört att de syner drömma,
i hvilkas helga fröjd all vishet bor.
I samma stjärnkraft hennes tankar strömma
ur samma själ, odödligt god och stor,
som när hon först i tingens fagra skara
sig speglad såg och gladde sig att *vara*.

Hör! på naturens jätteharpa spelar
den sälla än sin älsklingsmelodi,
ännu hon den till alla bröst fördelar,
att den af hvart och ett må svarad bli.
Den sången går, med konst som aldrig felar,
från livvets *hjärta*. Känn! han in däri
dig rycker hän, till själarnas förening;
och kärlek är hans namn och Gud hans mening.

TILL FÄDERNESLANDET.*

NATTEN MELLAN DEN 1 OCH 2 JULI 1817, UNDER ÖFVERFARTEN FRÅN
YSTAD TILL STRALSUND.

Farväl, du jord, så dyrbar för mitt hjärta,
du vittne till min barndoms frid, farväl!
Du flyr — och moln din gröna slöja svärta,
dock evigt nära står du för min själ!
Än sänder du en blick igenom natten,
ur grånadt afstånd vinkar mig din hand —
Välan! — Omkring mig himmel blott och vatten! —
Ett långt farväl, du moderliga land!

Framför mig, skum som framtiden, som döden,
i töcken hvilat nu en okänd kust.
Mig vänta nya syner, nya öden
och nya band af smärta och af lust.
Dock, nesligt må min varelse försvinna,
som aska hvirflas bort i vind och flod,
om detta bröst förglömma kan att brinna
för hvad det älska lärt i Svitiod!

Låt, hviskad fram af dina skogars toppar,
till alla vänner vandrarns hälsning nå!
Skrif, nord, med aftonrodnans purpurdroppar
min trohets längtan på din himmel blå!
Men framförallt, o, kransa rik och fager
min moders graf, du minnets rosengård,
och låt ett paradiset vid månans dager
i dagg och vällukt smycka hennes vård!

* Då Atterbom, efter en häftig strid med den gamla skolan och dess vapendragare Wallmark, begaf sig till Tyskland och Italien för en tid af två år. På den vittra striden syfta några af stroferna. *Utg. anm.*

Hvad afsked nämns är ej ett kval allena,
långt mer en blix, som luttrar ifrån skuld.
Välkommen, saknad, med din skärseld! Rena
från hvarje främmadt slagg min kärleks guld!
Jag rättvist blef af vredens koger sviken,
det heliga med helgd befrämjas vill.
Förgäta skall jag inom sångens riken,
att något annat är i världen till!

Mitt ljufva hem, du Sagas skönsta boning,
förtörnas du? Har du förskjutit mig?
Jag många fel begått — men till försoning,
du vet, de flesta dock af nit för *dig!*
Att bli dig värd jag aldrig hoppas vågat,
blott, att en gång ditt värde fullt förstå.
Att lära det, till andra land jag tågat —
ett barn, i skola skickadt hemifrå!

Bevara mellertid som huldrik moder
mitt hjärtas håfvor i en tryggad famn!
Bland dina klippor visst, bland dina floder
från mången vänlig tunga hörs mitt namn.
O hemlighet af själarnas förening,
samlif, som ej af kroppsligt fjärran störs!
Ej alltid *läppar* tolka få din mening,
men oafbrutet dock dess samtal förs.

Nord, känslans pol, magnet för diktens lekar,
när får mitt öga väl dig åter se?
Skall du en gång bland dina milda ekar
en runesignad hvilobädd mig ge?
Ack ja! Och när jag själf en sägen blifvit,
ett sångaräfventyr från flydda dar —
säg, om du i din minnesbok mig skrifvit,
o Svea, att en trogen son jag var.

FRIDSRÖP.*

Åter, o fädernebygd, din jord jag beträder, och inga
sydliga taflor din bild plånat ur vandrarens bröst.
Vänligt den vinkat mig hem, och frid ur dess björkar har
susat.

Djärfves jag tro dem, att frid redan beviljas mig där?
Har man väl än mig förlåtit det brott, att jag dristat på nya
banor till skönhet och sång leda din dikt och ditt språk?
Att i det gamla, som glömts, jag sökt det evärdeligt nya?

Att mot ett kallt ordprång svärdet till örlig jag drog?
Att, blott yngling, min ro, min lycka jag gaf för att vara
röst i öcknen, ett rop: "Reder åt Herranom väg!" —
Frågan besvarar du ej; din naturs ljusalfer ej spörja,
hvem man bland människors ätt korar till hat eller gunst.
Ej om de flestas dom jag mig bryr; dock de bästas jag ärar,
deras förnämst, som sitt lif själfva åt konsten ha vigt.
Mången jag känner bland dem, till hvilken jag vördande upp-
ser,

säll om, af hvad jag försökt, något dem sjöngs till behag.
Likså ljuft att beundra det är som tomt att beundras:

högsta fröjd för ett Jag är ju ett *ädlare Du*.

Dåras min själ, eller nalkas den tid, då det eniga Manhem
skådar i värdigt förbund hela sin sångarekrets?

Då dess skalder, ej lyssnande mer till sorlet för dagen,
söner af samma natur, broderligt älska hvarann?

Rymd för oss alla det har, det härliga Skandien; annat
kräfver det, än att i köld hvarje sig söndrar för sig.

Slutom då ringen, och tubbe oss ej mångsnackande hopens
eviga kif att igen skiljas och grubbla därpå!

* Skrifvet 1820 efter skaldens återkomst från sin italienska resa. Här
räcker han sina motståndare handen och förordar, att alla svenska skalder
skola samverka till att ge nationen en diktning. *Utg. anm.*

Fritt må emellan sekter och namn sig tvistande splittra
de, som vid namn och person fästa det skönas begrepp.
Skulle dock vi, som lefva i det, som lefva för sången,
glömma, hur fjärran dess mål är för hvardendaste satt?
Tallöst är ju i gåfvor och art, som det vingade släktet,
skaldernas: därför så rikt klingar naturens konsert.
Örnen åt solen ju ställer sin färd och dufvan åt skuggan,
näktergalen förstår rosens och ungdomens dröm,
Fenix på doftande bål afhöljer sig konungaskruden,
lärkan, ett jollrande barn, kvittrar sin morgon och dör.
Ingen dock klandrar hvarann för näbbens och vingarnas mång-
fald,
själfva den ringaste gök äger sin kraft, sitt behag.
Kärleken tänker ej argt. Hvad äro vi, om vi ej älska?
Älska hvad mer är än vi, himmel och fädernesland?
Endast i kärlek är lif, och endast i kärlek är framtid;
skapande, formande makt honom förutan ej finns.
Bildom då gladt hvad oss himmelen skänkt, i syskonlig en-
dräkt:
stort, den som kraft har därtill, täckt, den som svagare är.
Må sen afund och väld förtyda, förvränga, förprisa
och vid hvar mänsklig fläck larma med djurisk triumf!
Smädelsen följ e ett sparsamt beröm frikostig i spåren:
hjärtats orakel har dock evigt en röst, som är sann.
Skyndom tillsamman då fram att resa det götiska templet,
templet af Svitiods konst, färdigt i ritningen ren!
Lägge det svenska sinnet dess grund, men förnekom ej, få-
viskt,
söderns förklarande prakt smycka dess mäktiga hvalf.
Solen, den glädtiga, skifte sin tid med den smäktande månan
att genom fönstren därin blicka till jubel och sorg.
Stråle från murarna ned i de målade rutornas dager
för hvart högre behof bilder af himmelsk natur;

altaren höje sig opp åt helgon bland ljus och bland rökverk,
glädjen där offre sin tack, smärtan sin bedjande tår.
Vandre därinne skuggor omkring af fäder och hjältar,
fredligt bland drömmar, som nyss lekt i orangernas land.
Och när förtjusningen stiger åt skyn från templet och jorden,
tusende röster af sång fülle dess pelareskog!

Ja, ej längre om plan och om mål de byggande stride.
Vare förbistringen slut! Lärom hvarandra förstå!
I, som nu ropen allenast på ljus, på kristaller, på blankhet,
byggnaden visst ej af glas önsken I gjord, eller is?
Dunklet bekriegen I. Godt! men hvarhelst ett *verkligt* sig visar,
är det dunkla dock med såsom det ljusas beting.

Natten, den troгна, alltjämt är färgers och skepnaders moder,
närer dem huldt vid sitt bröst, räcker till fadern dem fram;
och när i rymden de sen bland vimlet och gnyet förspridas,
bor hon inom dem som tyst aning om skapelsens ord.

Så ock i dikten det gifs, ja i tänkandet själft, ett förborgadt,
heligt, hemlighetsfullt, roten af tanka och dikt.

Hvad ur det innersta hörs, kan blott ur det innersta fattas:
sådan är lifvets mystär, sådan är sångens mystik.

”Sjukdom” vore det, hvad? när ifrån den roten, i blomma,
själarnas längtan står fram, magisk i doft och i drag?
Då, välan, är jag sjuk, och, i sanning, jag blygs ej däröfver:
Plato var dödskrank då, Dante, den svärmarn, än mer.

Näppligen hälsan är där, hvar hon braskande föres på tungan:
hälsan är ödmjuk, mild, skryter ej, att hon är frisk.

Dock — ej tvistom härom! Vi alla ju vilja det sköna,
vilja det spegladt i fullt mått af vårt mödernespråk.

Sträng i sin fordran därpå, gemensamt oss manar en framtid,
njugg i sitt lönande pris, hård i sin straffande dom.

Klar er syftning mig är, och härlig i den är er början.
Vänligt begripen ock *min!* Mera den icke begär. —
Af millioner ögon, som öppnats och öppnas på jorden,
finner hvar stråle sin väg opp till den sol, som dem tändt.

EREMITENS TACKOFFER

men tolka våren af det eviga Ena,
som än en gång hvart höstflor sönderrifver.

Väl är jag ensam; dock af diktens under
ett barndomssällskap mina timmar fyller,
gör dagens glädtiga och nattens klara.

Må sten man kasta in i mina lunder!
Det stridssätt, som jag valt, ej ondt förskyller:
är, att med blommor och med frukter svara.

* * *

EREMITENS TACKOFFER.*

”Den unga tiden du beprise!
Han är en gud, det hvar man vet.”
Är han en gud — välan, han vise
en strimma af gudomlighet!
Sin börd, sitt kali han uppenbare
med anletsdrag, med blick och röst.
Hans *verk*, hans *medel* vittnen vare
om gudakraft ur gudabröst!

Men om hans dunstbild storm betyder,
mig skrämmer ej, hvad sorlet vill;
ty de odödliga jag lyder,
och dem, blott dem min tro hör till.
När stormen dött, i Sveas trakter
än lefva nordens stjärnor kvar
och Valas sång om helga makter
och Karlaminnens återsvar.

* Liksom närmast följande dikt, har denna inställts i Atterboms stora
litteraturhistoriska verk »Svenska siare och skaldar.» *Utg. ann.*

Fri skalden är, och fri är mannen,
med egen röst, med egen ton,
och trotsa vågar han tyrannen,
om ock den kallar sig "nation".
Af väntadt skalf må jorden gunga!
Tills rämnan sväljt, tills bilan slår,
jag ämnar tänka, tala, sjunga,
som lefde jag i bättre år.

Om vett och sans, om evig lära
att rätt blott grundar sig på plikt,
om tacksamhet, om tro och ära,
om nit för noggrann pröfnings vikt,
om ädla krafter, som sig samla
med mod att gå martyrers fjät —
om detta är "det murkna gamla",
jag lust att "ramla" har med det.

Så kvad jag förr, så än jag kväder;
och så er tolk jag blifvit har,
I, ädla skuggor, stora fäder,
I, hvilkas sällskap är mig kvar!
Emellan eder värld och denna
en himlastege finns att gå . . .
Hur lycklig är jag att er känna,
hur afundsvärd att er förstå!

När kring min skogssjö nu blott slagan
från alla bygdens logar hörs,
när knappast mer, till enslig klagan,
bland gula löf en fågel rörs,
utöfver sjön er hälsning hviskar,
af blida sommarstrålar följd,
och för dess fläkt, som allt förfriskar,
är ingen hjärtats gömsla döljd.

Må andra möda gom och lunga
 med rop af tvistnamn, fjär och när!
 Jag hyllar blott det evigt unga,
 som lika evigt gammalt är.
 Det vet ej af partiets tider,
 det räknar icke jordens år;
 högt ofvan alla moln af strider
 dess sol sin trygga bana går.

Så, Svedenborg, står opp ur natten
 din änglalära, morgonskön;
 så glimmar ur din grufva skatten,
 o Ehrensvärd, till nya rön;
 så sällar sig till brödraljusen
 din stjärna, Thorild, djärf och stor —
 med dem att flamma i årtusen,
 ifrån ett fäste utan flor.

Först sedan grafvens port sig slutit
 bakom en bortflydd himmelsk gäst,
 då anas här, hvad man förskjuttit,
 då tänkes på en vördnadsfest.
 För er den festens tid är inne.
Mitt ringa bidrag fram jag bär.
 Att skåda er — hvad heligt minne!
 Att måla er — hvad kärt besvär!

Ej mera dyrbart rökverk brinner
 än det, som tacksam kärlek sändt.
 På höjden, dit ej larmet hinner,
 hans sälla offereld jag tändt.
 Hvad fröjd, att kunna där förklara,
 af ingen träskets dunst betryckt:
 så rikt kan svenska hjärtat vara,
 så hög det svenska snilletts flykt!

Än, hur ock vreda åskor dundra,
står tjället upprätt, som är mitt.
Och där jag lefver, att beundra
hvad Sverige ägt af stort och fritt.
Men när ej strängen längre klingar,
när frostén fällt hvar blomma ner —
då lyften mig på gudavingar
till de evärdliga — till er!

* * *

HÄLSNING TILL SVENSKA ALLMÄNHETEN. (1847.)

Blott ett! — Jag är (om någonting jag är)
en minnets man. I det förflutna bor
min tankes umgängskrets, och sagans tempel
är helgedomen för *min* offertjänst.
Det gifves andar, hvilka trifvas bäst
i svunna tidens ensliga beskådning,
likt Ossian på månklar midnattshed
bland vålnader af hjältar, sångmör, barder,
framlockade från kumlen eller skyn
af älskande besvärjningsljud, som härma
lifstonerna af deras eget fordom.
Så jag. Själf oförmögen att i värf
de hädangångna höga fäder likna,
mot deras ädla bilder har jag vändt
den trogna spegeln af en tacksam hågkomst
och så, om speglingen är sann och ren,
kanske ej alldeles förgäfves lefvat.
Ty icke dådlös, icke dystert själfvisk
en sådan spegling är. Sin glans den kastar
med skär belysning öfver nutid, framtid

och tyder, när den målar hvad som varit,
därur ock hvad som är och varda bör.
Så, utur skumma grifters innandömen
föryngringsämnen hämtar andens lif,
liksom de nyss på mumier funna korn
som ur mångtusenårig död stått upp
af faraoners hvete, sådt ånyo,
till gyllne skörd på dagens åkertegar.

Välan! I svenska vitterhetens bildsal
till flyktig genomvandring — tidens knapphet
förnekar annat — vågar in jag bjuda.
Arm, liksom nordens själf, men arm likväl
med gömda, omedvetna skatter — fattig
på stora verk, men rik på stora utkast,
han stolt ändock kan uppslå sina portar:
med Odin börjar han, med Brage, Vala
och lyktar med Stagnelius och Tegnér.
Förtörnens icke, höga föremål,
I sångens, talets drottar, om ert lof
jag tolkar matt och med ett sken af *dom!*
Af allt i världen lättast är att mästra,
af allt är svårast vara mästare.
Det finns en granskning — tadlets lumpna konst
att se i allting endast eller helst
de värden, som det *icke* har; det finns
en annan ock, som i hvart mått af snille,
det minsta som det största, skönjer gladt
en själ af skaparkraft, en blick af sol,
en grad af skönt, en ton af harmoni.
Har detta slag jag valt, helt visst I då
från himmelskt brödralag med blidhet lyssnen,
om jag er kallar med ett Kellgrensljud,
om jag begynner med ett känt ackord:

Ädla skuggor, vördade fäder,
Sveriges skalder och siarmän!
Om ännu dess sällhet er gläder,
tänden skönhetens lif igen!
Kommen, att vårda dess helga gnista!
Skulle väl hjärtat i döden brista —
glömma, hvad fordom dess kärlek drog?
Nej! det vidgas — att famna jorden,
nej, det vidgas — att slå för norden
ännu högre, än här det slog.

Sångens tempel är rikt på gudar;
edra troner beredda stå.
Minnen, i snöhvita offerskrudar,
till er hyllning med kransar gå.
Kasten, strålände stjärnelågor,
återsken öfver tidens vågor
från försoningens hembygd än!
Bortom grafven i evig dager
hvar förtjänst har sin egen lager,
hvarje täflan är väns med vän.

Ja, det finnes ett stilla rike,
där en odödlig endräkt rår:
kärlek vid kärlek, like vid like!
Älskar ej mest den, som mest förstår?
Blomsterdrömmen af sommarns ängar,
stjärnesången af lyrans strängar,
hoppets löje och minnets tår —
alla tala ju samma mening:
alla trängta till *den* förening,
om hvars frid själfva striden spår.

Allting åldras — blott diktens panna
ristas aldrig af flydda år.

HÄLSNING TILL DEN SVENSKA ALLMÄNHETEN

Tidens hjul lockar hon att stanna;
själf är hon jordens och hjärtats vår.
Viljor gifvas, som aldrig hisna,
känslor gifvas, som aldrig vissna:
bragd och sång deras tolkar bli.
Lifvets makter må växla, brista,
men dess första bli ock dess sista:
Tro och kärlek och poesi!

PROSA.

UR EN RECENSION AF IDUNA, ATTONDE HÄFTET.

(1820.)

Dessa betraktelser äro egentligen ej skrifna för herr Tegnér, ty vi äro öfvertygade, att han i allt det väsentliga däraf med oss delar samma tänkesätt. Det skulle dock smickra oss, om en sådan domare bevärdigade dem med uppmärksamhet och bifall. Också begå vi förmodligen ej något miss-tag, om vi af den renaste och ljufvaste bland hans lyriska sånger, *Prästvigningen*, draga den slutsats, att äfven han med lifligt medvetande förmår blicka in i hjärtat af den innersta lifsprincipen för all poesi. Och huru stode han annars på den lysande plats han intager bland våra skalders antal?

Denna princip, hvad är den? — *Mystik*: ett evigt öppnande af en evig hemlighet, tillgänglig endast för klara, menlösa, barnsligt friska sinnen och för sådana, som genom stränga reningar aftvagit sig det jordiska skenlifvets besmittelser. Själfva naturen, poesiens moder och amma, förråder blott genom sinnebilder sin glada, ödmjukt drömmande uppfattning af gudaväsendets första uppenbarelse; man borde då ej kunna förtänka poesien — hvilken både såsom konstens allmänna och skaldekunstens enskilda själ är naturens inom frihetens område upptagna och fortsatta skapelsedrift (*ποιησις*), bildande efter ett mönster af organisk fullkomlighet, som är hennes idé, hennes enda bestämmande lag — man borde då, säga vi, ej missunna poesien hennes medfödda rättighet, som

hon i alla fall aldrig låtit och aldrig låter frånrofva sig, att vara symbolisk i alla skepnader och således i sitt väsende, i sin anda *mystisk*, eller ofattlig och förborgad för oinvigda gäster. Därföre kan ock intet befaradt missförstånd tvinga oss till förtigande af den sanning, som för hvar och en grundlig kännare af poesiens häfder omöjligt kan vara fördold, att mystiken är det evigt ånyo eggande och tändande element, som efter hvarje fullbordad splittrings- och afmattningsperiod på reflexionens och samhällslifvets områden åter slår klyfvande ned igenom de dunkla skyarna af kvalmig, vanmäktig människoflård, gör sanningens himmel blå och visar jordens barn den ursprungliga eldens härlighet. Från österlandet, där solen strålar varmare på lifvets nära liggande vagga, härstammar denna det omedelbaras hemlighetsfulla åskådning, som där i tidernas förlopp ej kunde undgå den vällustiga berusningen af en yppig sinnevärlds öfvermakt och därigenom förlorade sin första skära och saliga renhet; nyktrare, men också klarare har den i Europa utvecklats alla väsentliga gestalter af religion och filosofi samt i följd af hvarje dylik omskapelse alltid gifvit poesien ett nytt ämnesförråd och en ny kraftriktning. Den, som ej ser, att den tidsafdelning, i hvilken vi lefva, ger ett förnyadt upptråde af detta skådespel, gissar förgäfvets på gåtan af de vidtomtalade tidens tecken och gäckar sig själf med försöken att i tillfälliga omständigheter finna orsakerna till nödvändiga handlingssätt. Mystiken har åter liksom gjort en utflyttning till oss från orienten och i likhet med den försynens ledning, enligt hvilken göternas och germanernas urfäder slutligen i Europas nord klimatiserade sin första, österländska hembygds ljusreligion med ett allvar, som intygar att de djupast af alla hedningar anade den enda lösningen af skapelsens uppgift och hjärtligast af alla kristna uppfattade andan af denna lösning, när dess ledtråd erbjöds, nämligen den efterföljande högre, ja ensamt fullkomliga orientaliska uppenbarelsen — har jämväl nu en

föryngrad inflytelse af österlandets solvarma lif företrädesvis gjort sig gällande hos dessa uråldriga göters och germaners afkomlingar. Med det värdiga begär efter en sant mänsklig och fullständigt borgerlig frihet, som de äga gemensamt med alla äkta europeiska stammar, förena de ett lika värdigt sinne för en sant gudomlig och fullständigt monarkisk nödvändighet, ett sinne för det ursprungliga, varaktiga, oförgångliga i natur, myt, poesi och historia, om hvilket lynne man (åtminstone ännu) icke kan säga, att det i samma djupa och vidsträckta mått är de sydeuropeiska, de latiniserade nationernas tillhörighet. (Engelsmännen bilda i detta hänseende öfvergångslänken.) Så är det närvarande, ännu mest i nordens, men dock mer eller mindre öfver hela Europa kännbara och jäsande andliga brytningstillståndet i själfva verket ett nytt förhållande af invärtes växelverkning mellan orient och occident, hvilket t. ex. med tidehvarfvat näst efter korstågen — *mutatis mutandis* — framvisar märkvärdiga jämförelsepunkter. — Man skriker från ett håll oupphörligt mot mystik och mysticism; från ett annat inbillar man sig vara dess vänner, härolder och utbredare, under det man dock tror sig finna dess kärna och mærg t. ex. i en Müllners vanskapliga abstraktionsfoster eller i en Werners ädla, snillrika, men sjukligt förvirrade syndabekännelser. Har man å någondera sidan moget öfvervägt, hvad det sannskyldigt *mystiska* egentligen är? Mystiskt är just det, som till medvetandets och känslans utveckling evigt förhåller sig såsom deras urgrund och urämne; det som, emedan det af ingen åskådning fullständigt kan omfattas och af ingen reflexion tillräckligt analyseras, på en gång ligger utom det aktgifvande medvetandet, såsom det högsta föremålet för dess betraktelse, och tillika inom det, såsom betraktelsens enda organ för detta föremål; det, som ur den absoluta enhetens heliga natt oupphörligt, såsom ljusbilder af den tändande gudaviljan, uppstiger för själens öga i egenskap af urbilder för världens mångfald och tillika i hvar och en

själ, som på varelsernas rangordning bibehållit sin plats ofvan djuren, tid efter annan stilla blickar fram ur hjärtats aningsfulla helgedom, såsom lynnet och gestalten af Psykes egen himmelska urpersonlighet. Mystiskt är således till sin natur allt det i lifvet reella, omedelbara, själfberoende, sanna och sköna; mystiska fenomen är all tro, all kärlek, all vänskap; all personlig tillvaro, äfven den fysiska, är en oafbruten fortsättning af underverk; religionen lämnar deras nyckel genom det högsta uttrycket af all mysticism: "Så älskade Gud världen". Skulle då poesien, denna människohjärtats barnligt lekande offerlåga, ensam af alla det högre andliga lifvets yttringar förgäta, hvad en gammal oförgänglig filosofi så härligt uttalat i sitt *Amor descendendo elevat*, ensam glömma, att hon i sitt ursprung var en religiös hymn, begriplig endast för invigda hörare, och att hon nedsjunker till ett platt tidsfördrif för jollrande sällskapskretsars omätliga ledsnad, om hon ej vid hvarje afspeglings af natur, öde och mänsklighet röjer, genom oskulden af sin glädje, harmlösheten af sin kvickhet*, heligheten af sin smärta, att hon anat gudomlighetens A och O, att hon har i sikte tidens begynnelse och ända, att hon är ännu i dag, hvad hon var för tusende år och alltid skall förblifva: den ursprungliga frihetens lycksaliga hängifning åt den ursprungliga kärleken; kortligen, att hon inom alla sina glänsande slöjor är den ofläckade vishetens himmelska jungfru? — Mystisk är i själfva verket hvarje människa, som, enligt Goethes förträffliga uttryck i sin *Westöstlicher Diwan* — det nyaste profvet att denne skaldernas konung icke kan föråldras — "aus dem Ganzen und im Grunde lebt"; huru mycket mer hvarje

* De, som inbilla sig, att den så kallade nya skolan bannlyser kvickheten, såsom någon oväsentlig eller till och med syndig egenskap, ur sitt föreställningssätt af skönhet och konst — bedraga sig i detta fall lika utomordentligt som i många andra. Den nya skolan vill blott att man skall vara kvick med besked och i stor stil. Men om kvickhetens plats i systemet af en sund och allsidig estetik ämnar rec. en annan gång utförligare förklara sina tankar.

författare, om hvilken med skäl kan påstås och bevisas, att han är enskildt hvad han är allmänt, och tvärtom — eller att hans lif liksom i helgjutna former svarar mot en oföränderlig inre modell; hvarje författare, hvars bekantskap gifver intrycket af en innerligt fullbordad sammanklang mellan allt det högsta i känsla, inbillning och öfvertygelse, en natur, som fullkomligt genombrutit det sistförflutna tidehvarfvets egoistiska ostronskal. Sådana äro bland nyare utländska skriftställare — fastän under den nödvändiga enskilda olikheten af slag och grader — Goethe, Novalis, Jean Paul, den älskvärde fransmannen S:t Martin, Schelling. Hos alla dessa finna vi såsom själfva musten och själen af deras skrifter en äkta, sund, naiv, naturkraftig *mysticism*, d. v. s. ett lif, som gripit det verkliga vid själfva roten och kärnan samt i följd af detta tillgrepp — ej verkställbart utan en viss karaktärens tilltagsenhet — endast af djupt skådande sinnen, hvilka ej själfva stannat vid skal och yta, kan fullständigt njutas och bedömas. De äro därför alla, hvar och en i sin art, moderna Zoroastrer, sannfärdigt orientaliska väsenden. I Sverige har, så vidt rec. känner dess litteratur, blott en enda författare funnits, hos hvilken mysticismens element (n. b. i den mening som detta ord af oss användes!) utbildat sig till fullkomlig gedigenhet och klarhet — eller åtminstone står på närmaste trappan intill en sådan gloria; ty denne författare lefver än midt ibland oss —; men äfven vänskapens mysterier äga sin jungfrulighet, sin kyska, blygsamma helgedom, som icke vill oskäras genom alltför högljudda peaner af bifall och tacksamhet.

Vågade man alltså den paradox, att i poesi, liksom i filosofi och religion, just det obegripliga är det enda, som kan reellt begripas, så vore detta påstående ett sådant, som i egenskap af isolerad sats visserligen bure prägeln af nog öfvermodig vidunderlighet, men som icke dessmindre grundade sig på en ganska djup sanning, betraktad i sammanhanget med

vår i det föregående utvecklade åsikt. Dock följer af denna åsikt lika bestämdt, att *det* obegripliga, som rec. menar, ej är en obegriplighet, hvars mörker uppkommer endast och allenast genom ord, fraser och deras sammanställningar. Att vara tydlig, lättfattlig, klar i behandlingen — så långt nämligen ämnets beskaffenhet medgifver — är alltid och allestädes en oviillkorlig skyldighet. Hvad han själf i detta hänseende kan hafva felat och möjligtvis ännu vidare torde fela, må gärna skoningslöst upptäckas af alla slags granskare; de illvilliga och förbittrade äro någon gång mera lärorika än de vänliga och ursäktande. Härvid är blott en omständighet att anmärka: den, att det för de förra *egentligen obegripliga* merendels ligger i själfva *saken*, d. v. s. i själfva sättet att se, tänka och känna. De befinna sig ej blott med sina hufvuden utan ock med sina hjärtan i en helt annan värld, mellan hvilken och vår är ett svalg, som aldrig kan öfverstigas; hvarföre deras reflexion, lika uppblåst som trång, skjuter skulden af sin begreppslöshet på den antastade författarens stil och grammatik, då de likväl i ett höfligt samvete borde erkänna, att det *ohjälpliga* dunkla ligger i otillräckligheten af deras klokskaps *curta suppellex*.

Rec. yttrade någonstädes redan i andra årgången af tidskriften Fosforos, att poesien i närvarande tid ville återvinna sin uräldsta karaktär: *populär teosofi* och *sinnlig religion*. Hans tanke om denna sak är ännu densamma, och han ser med stor tillfredsställelse, att den numera blifvit tämligen allmän. Blott vill han påminna, att poesien, ehuru till sitt innersta lynne den vänligaste och gladaste förmedlarinnan mellan det eviga och det timliga, dock i förhållande till den egentliga religionens mysterier snarare är en blomsterprydd tempeljungfru i förgården än själfva öfverprästinan vid högaltaret, fastän hon jämväl därtill icke sällan uppsvingat sig. Uppenbarelsens eller nådens rike kräfver, af den som där vill bosätta sig, en vida högre synpunkt än all

möjlig estetisk, och religionens värde hvilat till sin grund på något helt annat än ett slags *smak*, eller poetisk känsla af lust och olust.

* * *

UR TECKNINGEN AF FRU NORDENFLYCHT.

Hennes dödsdag var den 28 juni 1763. Den afbröt ungefär i midten det fjortiondefemte året af hennes lefnad. — Två dagar före hennes död, och föga äldre än hon, afled på Bro prästgård den då så ryktbare, men af fattigdom förkväfde Mörk, hvars roman "Adalriks och Götildas äfventyr" förtjuste allas sinnen, inom två månader efter henne, på Drottningholms slott, hennes medtäflare, den ännu ryktbarare Dalin. Detta år vardt således för Sveriges vitterhet ett stort sorgear.

Begrafningen skedde den 3 juli på aftonen i Skoklosters kyrka. Den aflidnas vänner och grannar hade, så talrikt som möjligt, i sorgehuset församlat sig. En sal i hennes Lugn var svartklädd: hennes jordiska vålnad sågs där hvila på en upphöjd ställning, hvaröfver hängde en svart, med fransar omgifven och med hvita rosor öfverströdd himmel. Därunder syntes på en pelare hennes med frisk lager bekrönta porträtt. Rundtomkring liket stodo på öfversta afsättningen blommande orangeriträd och nedanför dem utsmyckade gueridoner med brinnande vaxljus. Alltsammans omgafs af nättelduksförhängen, öfver hvilka voro strödda gröna buketter. På de svarta väggarna framglänste mellan ornamenterna "hvita byster af ålderdomens för vitterhet och sinnesstyrka namnkunnigaste män"; deras hufvuden buro kransar af myrten. Processionen till kyrkan aftågade klockan sex i vagnar.

Närmast efter likvagnen följde tolf bönder. Vid en "tyst musik", såsom det i den gamla här begagnade urkunden heter, buro dessa hennes stoft in i kyrkan. Där mottogs det af de närmaste sörjande. Bland dem var Fischerström, enligt all sannolikhet äfven Gyllenborg, hvars sköna elegi öfver hennes död nu bland gästerna utdelades. Den ärevördigt vackra kyrkan skyddar hennes grafställe under en tvärgång och en häll, som dock icke bär någon inskrift.

*

"Lugnet", numera en bondgård, har bibehållit sitt namn. Den byggnad, som hon där åt sig lät uppföra, säges vara flyttad till Vassunda prästgård. Platsen, där den stått, är ännu känd och lätt igenkännlig: en fyrkantig upphöjning, med en källaröppning midt uti, belägen ungefär i medelpunkten af hennes forna trädgård. Stället hade ej kunnat tjänligare väljas, ty just där börjar ådalen med en brantare sluttning stupa nedåt en därifrån fortfarande större fördjupning, dit den lilla ån, i den tiden vattenrikare, nu nästan utsinad, hoppar i små afsatser, att sedan bland alarna gömma sig. Under fönstren åt sjösidan var en häck af syrener; den har nu vuxit upp och ut till en reslig dunge. Nedanför denna är en lägre upphöjning eller terrass, hvars ännu regelrätta gränser kantas af bärbuskar och i hörnen fruktträd; den har varit hennes blomsterparterr. Öfver den såg hon från sina rum den nu för denna plats osynliga sjön genom uthuggningar i dældens löfskog, efter hvilka spår äro märkbara. Från framsidan förde till landsvägen en rak gång eller allé, som nu icke mera finnes. Förvildadt är för öfrigt allt, så af parken som af trädgården, förvildadt, liksom hennes därvaros historiska hågkomst, hvilken redan under de åttio åren hunnit förvandlas till en folksaga. Omkring år 1840 afled där en högtbedagad gumma, som hade sett fru Nordenflycht,

kunde minnas henne och ägde mycket att om henne berätta. Ur så pålitlig källa är hämtadt, att den "märkvärdiga frun" hade råkat förälska sig i en herre, som bodde på det snedt öfver viken prunkande Sjöö, och som ofta i båt kom roende till Lugnet. En afton satt hon under en ek, där hon gärna plägade sitta, och där hon hade utsikt åt fjärden. Då kom hennes älskare som vanligt; men båten kantrade: hon såg honom drunkna. Af förtviflan däröfver kastade hon sig själf i den nedanom eken förbiströmmande ån, som då ännu fyllde sin flodbädd, hvarur hon af en betjänt förgäfves uppdrogs. Så lyder den nuvarande husmoderns krönika. En ung tärna försäkrade mig till yttermera visso om dess sanning.

Kvar är alltså af den nordiska herdinnans bostad och lefnadsslut en sägen, som bygdens döttrar från släkte till släkte ärfva och bevara. Kvar äro Mälaren, bäcken, alarna och de gångstigar, där hon än vandrat med sina skaldebröder i själfulla samtal, än i ensamhet utsuckat, hvad hon för både sig och hela världen önskat dölja. Den bredaste af dessa gångar, ögonskenligt danad af konst midt igenom den dystraste alskogen, leder, när man går uppåt från sjöstranden, på höger om den sorlande ränniln, till en mera öppen gräsplan; där fortsätter den nyssnämnda eken sorglöst sitt månghundra-åriga träd lif. Ättlingar af de fåglar, vid hvilkas sång hon så ofta fördjupade sig i "menlösa under", uppstämna ännu i samma löfskuggor om samma under sina vårkväden. Öfver de stilla lundar, dit hon flydde undan människors otack, öfver det speglande vatten, där hon sökte sitt sista fridhem, skimrar alltjämt en af minnets mildaste dagar. Gärna återkallar man därvid i sinnet hennes anletsbild, sådan den i Martins Svenska galleri genomskenligt förråder ett lif, som "försvann emellan eld och tårar".

UR TECKNINGEN AF KELLGREN.

Snille och *karaktär* sammanhånga på innerligare vis, än mängden af människor synes tro; och sällan torde väl något verkligt snille kunna framtes, där ej — åtminstone såsom anlag (hvilket visserligen kan förmörkas och förvillas) — karaktärens storhet visar sig förenad med snillet. Det bör alltså ej finnas oväntadt, att i samma mån som Kellgrens ande utvecklade rikare snillegåfvor, gjorde den ock hela hans varelse mera ädel, mera redbar, mera blygsam — det sista, i alla detta ords betydelser. Vi veta ej bestämdt, hvad han tänkte om sig i de yngre åren, då han snart efter sitt framträde såg sig allmänt hyllas och sin tidning skyndsamt förvärfva det anseende, att "Postens" äfven minsta loford eller tadel afgjorde en författares frejd eller vanfrejd och en där beviljad plats åt ett gilladt versstycke var högsta målet för hvarje ung vitterlekares ärelust. Onekligen fortfor han länge att nog ofta utöfva denna domsmakt på ett sätt, som berättigade hans fiender att förebrå honom kitsligt öfvermod. Desto minnesvärdare är den ödmjuka föreställning, som han om sig själf hyste vid slutet af sin lefnad och hvarom detta ställe, i ett kort före hans död skrifvet bref till en vän, på det otvetydigaste vittnar: "Det var en liten man i vår litterära värld. Hans talanger voro små. Han hade kanhända icke hvad man kallar snille. Hans flesta skrifter hade liten vidd och vikt. Men han hade en egenskap, kanske i högre grad än någon af sina medbröder: det var ett nit, en värma för svenska vitterhetens förkofran och heder, som följde honom beständigt genom ett plågsamt lif och som ännu var hans sista passion i den stund han skref dessa rader." I allmänhet är det en glädje, när man öfverskådar de senaste åren af hans bana, att se det höga begrepp om en värdig författares kall, som

under denna tid hos honom rastlöst utbildades. Ännu ett prof af denna inför det heliga knäböjande själförsakelse ämnar jag andraga längre fram: den själsbeskaffenhet, hvarpå ett ungt snille kan själfst igenkänna sanningen af sin kallelse, har han där målat i en skildring, hvaraf människan och författaren Kellgren lika oförgämligt hedras.

Hans personlighet hafva ock alla de, som i ett närmare umgänge sett honom såsom fullmogen man, täfladt att förmanligt beskrifva. Hans ansikte, säga de, tolkade ärligt hvad hans hjärta kände. Dess muskler, hastigt både rörda och spända, förenade sig med hans spetsiga, genomträngande blickar att göra hans utseende kvickt, men med ett uttryck af djuphet, ihärdighet och visshet. Så allvaret af hans uppsyn; men när den uppklarnade till löje, tyckte man sig där se glädjen, satiren, parodien själfva, och därifrån kunde, vid ämnen som påkallade en ömmare känsla, anletsdragen i den plötsligaste växling öfvergå till en stämpel af lindrig och rörande blödighet. Lika uppriktig var hans tunga. Han hade ingen ovanlig lätthet att tala. Men hans tankar, alltid klara, meddelade sig i undersökningar med genomskinliga, korta, viktfyllda uttryck, i skämt med en snabbhet, en osökthet, alltid slående, aldrig skrytsam eller afsiktligt sårande; den skalkaktiga glädtigheten mera födde än följde utlåtelsen och förrådde, vid träffandet af en löjlighet, aldrig däröfver någon oädel eller hjärtlös triumf. Sällsynt! Kvickhet, eldighet, ömtålighet och otålighet, en häftighet, som i tvister lätt tog hetta, såg man hos honom förenade med stadga, sinnesstyrka, en uthållighet, som skydde ingen möda, och en villigt för rättelser tillgänglig mottagsamhet, som hvarken blygdes att ändra meningar eller att erkänna misstag. Sin verksamhet styrde han i det hela med mycken klokhet; allt hvad han började fortsatte han med drift och fullbordade med besked, i det längsta därvid besegrande sin ohälsas mer och mer ökade motstånd. Detta hos honom ögonskenliga enhetsband af eljes

(till utseendet) stridiga egenskaper, denna under den rörliga ytan orubbligt fasta botten, bragte ock mången af hans bekanta till den tro, att han, om han blott *velat*, hade kunnat blifva jämväl en den dråpligaste ämbetsman; "det utslitna, men ej desto rättvisare påstående, att snillet i litteratur utsluter förståndet i affärer, skulle" — så försäkra de — "åtminstone hos honom hafva funnit en vederläggning". Tvifvelsutän ligger dock just i den omständighet, att han *icke* ville, ett fullgiltigt bevis, att han själf bättre kände sig och ej till detta slags förträfflighet var ämnad. Lika oföränderlig i nit för sanning och rätt (eller hvad han trodde vara det) som i tillgifvenhet för anhöriga, vänner och fädernesland, kunde han ända till tårar röras af vackra gärningar, stora och ädelmodiga företag, en öppnad gladare utsikt för mänskligheten. Under ett lycksaligt ögonblick af sådan stämning och af dess ifver mot allt förtryck skref han till en vän vid första tidningen om en händelse, på hvilken sedermera, till hans bestörtning och afsky, följde det kaos af vanvett, brott, blod och smuts, som kallade sig fransyska republiken: "Jag har gråtit som ett barn, eller, rättare, jag har gråtit som en *man*." Bland sina förtrogna öppenhjärtig och, när ej kroppsliga kval alltför hårdt ansatte honom, vanligen gladlynt, var han bland obekanta och mindre bekanta tystlåten, höflig, men icke alltid fördragsam eller undfallande; det kunde då nog hända, att ett och annat stickord öfverhalkade hans läppar. Öfverhufvud var han, oaktadt all sin frimodighet, retligt finkänslig till ett mått, hvaraf hans vänner stundom förvånades, och för anfall från motståndare, som *kunde* såra, ömtålig ända till äfven kroppsligt lidande. Leopold hördes förtälja, att Thorilds "Straffsång" angrep Kellgrens nerver på ett både djupt och långvarigt sätt; han tillade, att den förhöjning af Kellgrens sjuklighet, som under de sista åren tillvägabragtes genom Thorilds polemik, varit hufvudanledningen till hans eget uppträdande mot denne. Icke dessmindre sågo vi, vid betraktan-

det af Thorilds fejder, att Kellgren från själfve sin hätskaste och vådligaste fiende under fortgången af deras långa strid mottog ej blott uppsatser till alltid beviljadt införande i sitt dagblad, utan ock intryck till befrämjande af sin egen utveckling; än mer, att han slutligen kunde, till och med offentligt, hos denne fiende erkänna verkliga snilledrag. Det sätt, hvarpå han 1791 anmälte första häftet af den enkannerligen mot honom själf riktade "Kritiken öfver kritiker", var ett steg till försoning, hvars frukilöshet, som ej var *hans* fel, vi redan haft tillfälle beklaga. Det synes ha varit Thorilds förakt af denna recension och därefter följande ännu skarpare fortsättning af sin "Kritik", som vid kvällen af Kellgrens lefnad ingaf honom den mot vederparten djupare ovilja, hvilken han då i enskilda meddelanden utgöt. Att tillförne "hafva beskyllt honom för en uteslutande smak" var, i alla fall, visst icke — såsom Rosenstein påstår — den "största af hans fienders orättvisor". En större begingo de, då de föregåfvo och ännu efter hans död sökte utsprida, att hans härskande själsegenskaper varit — afund och otacksamhet. Tvärtom: likasom all yngre förtjänst fann honom hjärtligt uppmuntrande och med grannlagenhet rådgifvande, fann honom all äldre hjärtligt aktningfull. Såg han mellan vitterhetsidkare af verkligt värde missförstånd och misshällighet uppkomma, vinnlade han sig att sammanföra, att försona dem och sörjde i allmänhet, när deras uppförande icke motsvarade deras snille. Huru lycklig han kunde göras genom upptäckten af en ny skaldegåfva, ett nytt diktslag, blef ock vid samma tid, då han syntes vilja närma sig till Thorild, nogsamt ådagalagdt genom den glädje, hvarmed han läste och i sitt blad införde Franzéns första vårdikter. Hans enkla godhet och välvilja, när han enskildt mottog första besöket af den så rik förhoppning gifvande skaldeynglingen, förblef alltid ett af Franzéns angenämaste lefnadsminnen, vid hvars meddelande denne ock gärna beskref den tveksamma skygghet, de afbrott, det högt af bäfvan

och vördnad klappande hjärta, hvarmed han då hade stigit uppför Kellgrens trappor och knackat på den dörr, innanför hvilken den dittills osedde store mannen tillropade honom ett "kom in!" med matt, men (som det tycktes) en smula otålig stämman. Kellgren var nämligen alls icke road af nyfikna och uppvaktande påhälsningar. På kännares bifall, äfven såsom personligen yttradt, satte han naturligtvis mycket värde, men fann ingenting plågsammare än denna beundrareklass, hvars visiter och tomma ärebetygelser så ofta borttröfva omistliga stunder. För öfrigt hatade han ej sällskapslivet (ehuru han, i hvad man vanligen så kallar, sällan — och slutligen aldrig — deltog); men han älskade ensligheten. Till det umgänge han behöfde, voro honom några utvalda vänner nog.

Sådan alltså funno och målade honom dessa, — äldre och yngre: en Rosenstein, en Lenngren, en Kraus, en Stenhammar, en Franzén, en Järta, de tre sistnämnde såsom upptagna inom deras krets mot slutet af hans lefnad. Till bildens fullständighet må här ock bifogas, att hans kroppsgestalt var liten, men välväxt och under de sista åren ytterligt afmagrad: med en hög panna, slutligen nästan kal i följd af det blonda hårets tilltagande tunnhet, blå, omsider djupt liggande ögon och en hy, hvars blekhet under dessa år erhöll en gulaktig tillsats. Ansiktet, i ungdomen vackert, var nu mera ädelt än leende, mera värdigt än skönt, men alltid, liksom hans röst och åtbörder, en trogen tolk af lifligt växlande sinnesrörelser. Hans vanliga hemdräkt var en fin, grå, varmt stoppad lifrock, hans klädsel i allmänhet utmärkt genom högsta grad af snygghet och städning. När han under den senare tiden gick ut — hvilket likväl nu skedde alltmera sparsamt — klädde han sig i ett halft dussin rockar, men alla lika tunna och lätta som sirliga. Då han sedan, efter framkomsten, en tämlig stund ej gjorde annat än skalade af sig det ena plagget efter det andra, sågos de, som icke närmare kände honom, afbida med nyfiken undran, huru mycket väl till sist af den

berömda personen skulle bli kvar. Den enkla prydlighet, som han älskade i sin dräkt, fick ej heller saknas i hans boning. I denna till Jakobs kyrka närbelägna bostad, omedelbart invid den älskvärde och af sina landsmän ännu ej behörigt uppskattade Brinkmans, blefvo inträdande vänner alltid emottagna med en den mest okonstlade frytlighet.

Korteligen: bedömes han enligt sina yppersta kväden, så skola jämväl nutid och framtid erkänna med oförminsklig tack, att hans lyra, med sin i begynnelsen för all täck, men sedermera för all skön sinnlighet öppna och spänstiga stämning, sin ofta kvickt spelande, slutligen oftast vemodigt ömma känsla, sin fina lyssning till språkets och versens riktighet, behag, välljud, sin för fosterländsk själsodling rastlöst glödande lidelse, på den svenska ärans stjärnhalf bibehåller en orubblig höjtplats. Han förtjänar — och skall tvefvelsutän aldrig sakna — läsare, som i sådan erkänsla icke låta sig störas genom de menliga inflytelserna från en vid samlandet af hans skrifter ännu ej på långt när fullt klar synpunkt; läsare, som ursäktande begripa, huru han under själfva sina sista lefnadsår kunde skatta mödan värdt att slösa tid och omsorg på en (visserligen ganska lyckad) öfversättning af tragedien "Olympie" — en af Voltaires minst berömda, ehuru (det må medgifvas) ingalunda sämsta; läsare, som förstå att förklara och urskulda, ej mindre upptagandet af månget svagt stycke, hvars obetydlighet numera är uppenbar, än den härmed sammanhängande anordning, hvarigenom man ej sällan från ett skaldeverk, hvars fägring är lika giltig för alla tider, omedelbart förflyttas till ett, som — om ock icke rentaf förkastligt — dock blott för sin tid kunde synas stämpladt af något synnerligt värde (så t. ex. från "Den nya skapelsen" till "Gratiernas döpelse"). Hufvudomständigheten vid slutomdömet öfver honom skall alltid förblifva den sorgliga, att vi äga — knappt halfva Kellgren. Just vid

vändningen till en ny poetisk verksamhet, som lofvade att vida öfverträffa den förra, borttrycktes han i en mans bästa ålder, en ålder, *efter* hvilken mången af jordens ryktbaraste skalder författat sina förnämsta verk. Milton var betydligt äldre, när han företog sig att besjunga paradiset's förlust; Wieland — med hvilken Kellgren har flere beröringspunkter — likaså, när han diktade sin "Oberon"; Voltaire skref sin sannast poetiska tragedi, "Tancred", i sitt sextiondesjätte lefnadsår; och Rousseau hade vid den ålder, som blef Kellgrens *hela*, just nyss på författarebanan uppträdt. Men alla dessa — liksom Goethe och andra — erhöilo ett tidsutrymme, hvarmed dem tilläts att (åtminstone i hvarje väsentligt afseende) uppenbara allt, hvartill naturen dem utrustat. Kellgren fick ej denna tillåtelse. Honom beskärdes icke att fortsätta en bana, på hvilken han skulle blifvit det efter hans död uppväxande revolutionära skaldesläktets uppfostrare, medelpunkt, ledande föresyn, och dymedelst helt fredligt tillvägabragt den i Sveriges vitterhet behöfliga omhvälfning, som, tyvärr, sedermera så våldsamt frambröt, med ett mot de kvarlevande gustaviska veteranerna ofta otacksamt öfvermod. Af Svenska akademiens medlemmar var han den förste, vid hvars frånfälle hon firade en bortgången ledamots minne genom anläggandet af en månads offentlig sorg. Men vidden af den förlust, som hade drabbat svenska vitterheten, kunde då ännu blott ganska ofullständigt öfverses. Desto ömmare äro skälen för hans eftervärld att omfatta det stora, som han *kunnat blifva*, i samma vördnad med det stora, som han *var*.

* * *

TILL FRANS MIKAEL FRANZÉN.

(EN TILLÄGNAN AF »SVENSKA SIARE OCH SKALDERS» TREDJE BAND.)

Under det att ett Sverige, som förtäljer sig vara ungt, med höga lystringsrop anmäler sin tillkommelse, nedlägger jag i all stillhet inför den siste kvarlevande af det *gamla* Sveriges stora skalder dessa blad, på hvilka jag sökt teckna med vördnad och trohet hans närmaste föregångares bilder. På honom dröjer återskenet af de gustaviska sångarnas dag; han uppträdde i dess vackraste aftonglans; den förhöjdes genom honom till nytt morgonbudskap om kärlek och vår. Jag klappar, med mina ritningar under armen, på porten till offerlunden kring hans öfverprästerliga tjäll. Vid hans välkomsthälsning, ljuf som i Selmas tid, skola de tecknade gestalterna känna sig lifvas. Vid den vänliga strålen af hans ögonkast skola de från papperet framgå med omisskännbar liknelse af färger, åtbörder, blick och röst.

”Den rätta ålderdomen saknar ej lifvet; endast dess slagg har affallit, och den ädla metallen är kvar. Inga andra nöjen hafva flyktat, än de som *böra* försvinna. Tankens och känslans kraft har ej försvagats; den har sammandragit sig, för att fatta de värderikaste föremål.” Lämpligare än här skulle jag ingenstädes kunna låna dessa ord af en gemensam vän, yttrade i ett minnestal*, hvars skrifart, ehuru antikartadt förträfflig, dock utgör den minsta af dess sällsynta egenskaper. Jag tillägger: lycksaligast må denna visa ålderdom prisas, när dess världsbeskådning är samfällt andaktens och diktens. Den liknar då det ensamma, med snö och is betäckta, men öfverst i evig blomning sommarkrönta fjäll, som bar Armidas trollslott: blott med den åtskillnad, att slottet vid annalkandet befinnes vara ett Sionstempel, i hvars

* Ärkebiskopen m. m. af Wingårds inträdestal i Svenska akademien.

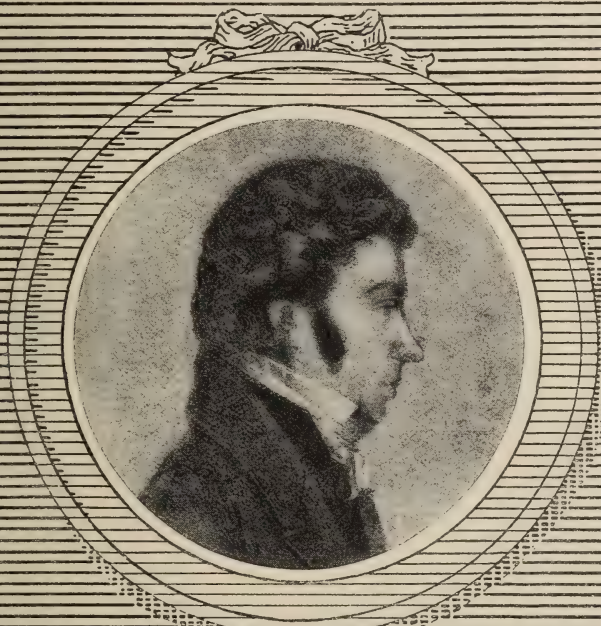
oafbrutna sånger, ljudande skärast under kvällens skymning och nattens stjärnor, allt hvad jorden har skönt renas genom allt hvad himmelen har heligt.

Just i detta ögonblick framglimmar den klaraste kvällssol öfver sjön utanför min landtliga boning. Fönstren flamma upp, skrifbordet återglänsar, steglitsan i buren inbillar sig se soluppgång och börjar kvittra. I sjöspegeln, icke ens lindrigt krusad, omfamna hvarandra ånyo det blåaste hvalf och de grönaste stränder. Solen säger dem farväl, men med förmaning att vara obekymrade om en höstlig sommars redan märkbara förgängelse. Längre bort förvandlar sig vågen till en darrande yta af smält guld; närmare simma rosen-skyar, som äntligen försvinna under ingången af aftonrodnans uppslagna tält; på dem segla drömmar om tider, då människorna i glad enhällighet drefvos af stora tankar framåt till härliga skapelser. Öfver skogen, öfver bergen utbreder sig ett sken från evighetens paradys; Gud lustvandrar där och kastar ännu på sin kallnade jord ett värmande fadersöga. Hela taflan andas en frid, som tyckes vänta blott på svanor och svanesånger. Och hör! på milda fläktar komma de andar, i hvilkas betraktande jag tillbragt en icke ringa del af min lefnad. Kanske förutskåda de, när härnäst ett tidehvarf skall begynna, öfver hvilket poesien sväfvar med sitt strängspel och sin segerfana. Huru därmed må vara — jag är nöjd att hafva lyssnat till dessa strängar och sett denna fana fladdra. Du är en af dem, hos hvilka jag står i förbindelse för så lycklig erfarenhet. Du har ännu ej, i likhet med nästan alla de andra, bortflytt ur min snart fullkomnad ensliga synkrets, för att blott i spridda stunder dit tillbaka-vända såsom gäst från en högre värld. Desto mera är en sådan stund den rätta att till *dig* frambära förevarande skildringar. Måtte de äga *något* af denna speglade sjöklarhet, denna älskande alltuppfattning, denna utsikt, detta sällskap, detta lugn!

Fader! Finlands sista, ovärderliga skänk till det gamla moderriket, ur hvars minne det aldrig kan utplånas! Det tilläts gossen att leka under din diktnings leende majgrönska, när dess lärkor, dess dufvor, dess näktergalar slogo sina tidigaste toner. Det tilläts ynglingen att såsom lärjunge vandra vid din sida i Kumlas park, medan den ännu beboddes, i tvåfaldig bemärkelse, af sångens döttrar. Det tilläts mannen att finna sig räknad bland dem, för hvilka du öppnade din enskilda vänskaps helgedom. Om någon uppspanar dessa blad, sedan den hand, som tecknat dem, sönderfallit till stoft; om han vid den varelse, som bar *mitt* bortglömda namn, fäster en, om än flyktig, likväl ej alldeles ligkiltig uppmärksamhet: må de då berätta, huru man, i din sista samtid liksom i din första, erkände din oinskränkta rätt till Sveriges beundrande tacksamhet och kärlek.

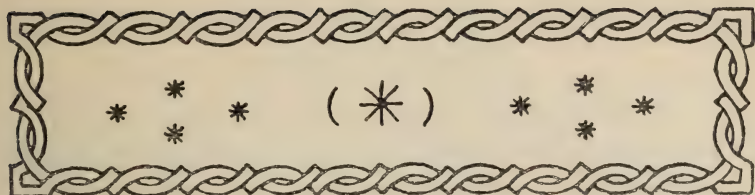

SAMUEL JOHAN HEDBORN

1783—1849

UR EN SJÄLFBIOGRAFI.*

Värld! Jag har under några år öfvergifvit dig. Ingen från dina kretsar, ehuru några få varelser i din klagan att jag försvunnit har jag väntat eller hört omatuga rymd varit glada, att jag funnits. Jordens ansikte, liksom människans, förändras, vänskapsförbunden brytas, skingras, försvinna och känna ej de nya, som trampa på deras grafvar. — Jag tycker mig nu återkomma såsom ett spöke ur de dödas rike, en efemär likväl, som snart skall försvinna och ånyo glömmas. — — Men det är icke jag, som återkommer; det är den ringa del af mitt forna lif, de få stelnade droppar af tankeströmmen, som ej hafva orkat till ursprunget: den oändliga evigheten. Så anser jag mina små poemer, som nu skola utgå att upplefva en vansklig blomstertid för den äfven vansklige betraktarens öga. Skalder, vältalare, domare, vänner! ursäkten den ringa volymen, ursäkten den redan föråldrade formen och de måhända redan utlefvade tankarna! Ett fjärdedels sekel har redan försvunnit, sedan jag nästan på en gång både började och slutade mitt författareskap. Hvilken förfärlig tid! Det vore en förmåtenhet att vilja vara ung och intagande i tjugufem år, då en världsdrottning födes och åldras inom trenne julidagar, då en arketyf för världsstyrelsen knappt upplefver ett solår,

* Liksom i den efter Hedborns död utgifna upplagan af hans skrifter, ha verser, som ursprungligen voro insatta i själfbiografien, utelämnats och förts till dikterna.

Utg. anm.

då en ny världsreligion blott kastar sina heliga strålar öfver ett tidningsblad och försvinner utan att hafva mött på färden ett enda vänligt och allvarligt hjärta, då ett nytt tidshjul krossas under profkörningen. — Redan då jag första gången hälsades som skald, ansåg jag mig ringa och har verkligen intill denna dag bibehållit denna blygsamhet. Liflighet i glädje, i sorg, i tycke, i vänskap, i förening med min fantasi — se här allena mina poetiska orsaker. Hvad jag därför har författat, är ej annat än min egen lefnadshistoria eller, rättare, en fragmentarisk teckning af min barndom och ungdom. Min sångmö har ej älskat det närvarande, föga har hon gladt sig åt det tillkommande. I kärlekens och förhoppningarnas tid samlade hon det bröd, hvaraf hon lefvat, och då detta blifvit förtärdt, har hon tystnat. Min svanesång är redan afsjungen. Sångaren är död, men i griften drömmer han stundom om det framfarna.

En både i ord och handlingar verkligen poetisk lek-kamrat — jag vill kalla honom med ett välförtjänt namn, Syl-vester — var mig följaktig i alla de äfventyr, jag nu vill beskrifva. Kunde jag ej ur minnet historiskt leda vår ingång och utgång till och ifrån denna lefnadsepok, så skulle jag ännu i dag tro, att jag en tid af lifvet hade varit bergtagen, eller ock, att denna tid hade varit ett medfödt minne i själen af ett lefnadstillstånd före det jordiska. Likväl, innan jag tecknar detta underbara barndomslif, vill jag beskrifva det lilla paradiset, i hvilket mina första dagar försvunno. En härlig skogsbygd slutades vid ett fruktbart slättland med en rät vinkel af granskog vid mina föräldrars boning. Den ville sträcka sig längre, men rönt ett väldigt motstånd af den bördiga åkerjorden, som där vidtog. Men naturen hade varit så påhittig att vid bräddarna af tvenne parallella bäckar med björk- och al-alléer samt däremellan en liten ekskog fortsätta sin löf- och blomsterrika skönhet så långt som möjligt

var. I norr, där bäckarna gensköto hvarandra, var en krans af alar. Marken sluttade åt norr, så att vi ifrån granskogens gräns sågo öfver allöfskransen det härliga slättlandet, Vadstena stad, tolf landskyrkor, det höga Omberg, Alvastra kloster samt sjöarna Vättern och Tåkern. Jag har sett många orter, dem mitt öga funnit skönare, men min känsla har alltid föredragit min födelsebygd.

Sylvester och jag hade redan länge varit bekanta, men för späda att umgås förtroligare. Genom hans faders död och min faders bortgång till kriget hade vi båda vunnit ett gyllene själfsväld. Vi råkades, språkades vid och hade lika meningar och tycken. Under bar himmel, osynliga för alla andra människor, ville vi bo och lefva. Skogar, åkrar och ängar, djur och fåglar — allt rådde vi om, allt behärskade vi. Nejden, så vidt vi orkade mäta den med våra vandringar, var vår egendom. Då och då blefvo vi väl snästa af en gubbe eller gumma för vår egenmäktighet; men vi fridde oss alltid med språng. Mest uppehöll vi oss i skogen, där ingen såg oss. Som vi aldrig hunno den i ända, för de mänskliga behofvens skull, hvilka återkallade oss, ehuru mindre regelbundet, så förblef den alltid för oss underbar. Genom de genljudande skogarna hörde vi klockor från kyrkor, hvilkas namn vi ej kände, och detta förde oss på den tanken, att vi där bortom hade en stad, den vi kallade Skogsby, befolkad af små invånare, som begagnade mycket små hästar, dem vi kallade landhästar, förmodligen en afkortning af benämningen ölandshästar. I denna ortens hesperiska trädgårdar bodde sångfåglarna om vintern. Det var ett eden, som evigt grönskade, och all vår diktan och traktan gick därpå ut att gå dit och där för evigt bo, tvenne vänskapliga samkonungar.

Sylvester sade en gång, att han hade besökt staden, sett folket och landhästarna, samt beklagade högeligen, att jag

ej denna gången hade råkat göra honom sällskap. Jag däremot ansåg ingenting möjligare än att ännu med honom kunna göra en vandring dit, och så mycket roligare, som Sylvester nu kunde undervisa mig om allting i staden. Men han försäkrade mig, att det var så långt dit, att jag skulle tröttna, och att därjämte rundtomkring staden var en beständig natt, som ej dagades, förrän man kom nära intill murarna, samt att det var äfventyrligt att komma både dit och dän. Jag tror mig finna ett sammanhang emellan denna dikt och de på orten gångbara sagor om jättefamiljer, som skola bo uti granna bergsalar i Omberg. I trakterna af dessas boningar skola ock finnas evigt grönskande och fruktbarande trädgårdar, hvilka någon gång skola blifvit synliga för ensliga vandrare, som fallit i tycke hos det underjordiska herrskapet. Den menlösa älsklingens räddning beror blott på den försiktigheten att antingen icke träda inom den förtrollade parken eller ock att vakta sig för annan njutning än ögonens af alla erbjudna läckerheter. Efter denna berättelse intog mig en häftig bäfvan för Skogsby; icke dess mindre kände jag ett oemotståndligt begär att besöka den förtrollade orten. Ensam vandrade jag på obanade stigar, ända till en obekant bergvägg, omgifven af lummiga granar, där den omtalta mörka natten tycktes inbryta, och jag vågade mig ej längre. Då jag återkom, lönade jag Sylvester med åtskilliga underbara historier, och då han fick veta, att jag hade ridit på en landhäst, brann hans håg att se Skogsby lifligare än min, men vi besågo aldrig staden tillsammans.

Den poetiska fallenheten hos människan röjer sig icke tidigt, ej heller kan man i de första försöken skönja de verkliga anlagen. Hvar och en fallenhet bör, som människan själf, njuta en fredlig barndom, innan den sättes i verksamhet. I barndomen var hela mitt lif en dikt och den allra skönaste. Omöjligen söker jag att beskrifva den öfversinnliga

hänryckning, i hvilken hvarje naturskönhet försatte mig. Jag vill blott nämna, att jag stundom kunde ligga på marken flere timmar och betrakta molnen, i hvilka jag tyckte mig se de härligaste landskapsstycken, städer, människor, änglar och gudomligheter, och jag tyckte mig själf öfverjordisk. Kunde jag nu uttrycka mina dåvarande känslor, så vill jag trotsa hvilket poem som helst att öfverträffa dessa uttryck i skönhet. Månne dessa känslor för den allvetande Guden, som genomskådar människohjärtan och tankar, ej äro sköna sånger, ljud af honom själf, brutna emot och återkastade igen ur den mänskliga själens resonansbotten? I skalder, hvilka äro edra skönaste sånger? Månne de få, som äro förvarade i de böcker, som kallas edra arbeten? Nej, de skönaste äro i känslorika tankar gångna till evigheten; och där ljuda de måhända bland odödliga andar evinnerligen.

Att jag hade anlag för poesi i min barndom och isynnerhet mycket tycke för densamma, erinrar jag mig ännu. Jag hörde med förtjusning de gamla visorna sjungas, och psalmboken roade mig mest att läsa af alla de böcker, som föllo i mina händer. Äfven minns jag, att jag i min barndom författade en aftonpsalm. Den är försvunnen både ur världen och minnet och skulle ej här göra mycken figur med sina orediga tankar och oäkta rim; men jag kommer ihåg, att jag skref den med andakt vid ett fönster midt emot den nedgående solen den dagen, på hvilken man firade en jubelfest till åminnelse af Uppsala möte.

DIKTER.

TILLÄGNAN.

Tungt det alltid var för älskarns bröst
tolka sina kval i sångens röst
för sin Laura, ohörd och förskjuten,
tungt att ägna blommorna sin vård,
som han satt i hennes blomstergård,
mången se i hennes lockar knuten,
men likväl från hennes hjärtas val
se blott sig ibland rivalers tal
evigt och allena utesluten.

Först för din skull, dyra fosterbygd,
späd jag lyran tog i lundens skygd,
fattad af din skönhets ljufva välde,
då dig, sommarklädd, jag stundom såg
stänkande på gräsets bädd den våg,
du för klinten ner ur urnan hällde,
eller du vid månans ljusa brand,
prydd med diamant och pärleband,
pydd om vintern för mitt öga ställde.

Nog — jag sjöng och sökte ingen lön,
hyste blott en enda okänd bön,
i ett blygsamt hjärta tyst bevarad.
Men en jätte, nöden, kring mig höll
mig min bön i rädslan undanföll

FÖDELSEORTEN

---

och med hån allena blef besvarad.
Jag begärde blott ett fredligt tjäll
och att möta där en lugnad kväll,
undan världens vreda stormar sparad.

Tiden redan mellan oss har dömt.
Glömda sångarn, som dig älskat ömt,
skall du älska likt ömt tillbaka.
På din arm han ljuft skall bäddas ner,
och när, oombedd, ett tjäll du ger,
fastän sent, skall han det ej försaka.
I den lugna grafven skall han bo,
njuta där sin sökta aftonro
och sin hvila bland de döda smaka.

Hvad mitt öga fyller än med gråt,
är min lyras sparsamt hörda låt:
sångens gåfvor bli alltmera njugga,
liksom ljusets för den gamles syn.
Himlen mörknar, och ur aftonskyn
särlaregnet börjar redan dugga.
Alm, som tätt vid kyrkomuren står!
Till ditt sköte jag med lutan går,
låt oss bägge slumra i din skugga!

* * *

FÖDELSEORTEN.

Det var här vid skogen,
som min anda väcktes,
här, som först mig trogen
modershanden räcktes.

Här till lycklig möda
fostrades mitt väsen:
blommor, blå och röda,
tog jag upp från gräsen.

Bäcken hördes hviska,
där han sprang bland stenar,
fick sig snart förfriska
under svala grenar.

På den smala toppen
såg jag göken gunga;
sparfven satt på knoppen,
lyddes på hans tunga.

Långt mitt öga räckte
blomsterfält och byar,
torn, som spetsen sträckte
upp till himlens skyar;

såg af korn och vatten
blå och gröna sjöar
och i sommarnatten
röda himmelsöar.

Solen bakom tornet
såg jag ned sig luta,
vallhjonet i hornet
då jag hörde tuta.

Månen såg jag träda
upp bland stjärnekransar
för att molnet kläda
uti silfverfransar.

SPELARE-JON

Ner sin blick han sänkte
på en blommas hufva,
och en lysmask blänkte
på en mossig tufva.

Glöm de klara blossen!
Sof till ljusa dagen!
Morgon — lilla gossen
möter dig i hagen.

* * *

SPELARE-JON.

Gossen klättrade på berg och branter,
såg förundrad öfver sjö och land.
Solen sjönk, ett moln med röda kanter
seglade förbi vid västerns rand.
Trasten slog sin sista drill i dungen,
gossen lyddes med behag därpå:
"Vore jag den lilla sångarkungen,
sjönge jag i natten äfvenså."

Menlös tanka — men hon var dock gången
ur en själ, af ljufva toner full.
Bjöd så mästarn för den höga sången,
hafvets drott uppå sin tron af gull:
"Nalkas närmare, skall du få höra,
hvad ditt fromma sinne anat blott.
Jag vill lära dig att harpan röra,
om du nöjes med en sångarlott."

Borgen slöts i skymning; man blott svanen
vid en skimrande kristallport såg,

vid kupolens sida på altanen
dansa än en liten rosig våg.
Rundt kring nejden sofvo blomstrens flockar;
vinden, utaf dagens mödor matt,
rörde sakta gossens gula lockar,
där han undersam vid stranden satt.

Nu från tronen hörs en stämma tala:
"Såg du nattens stjärnor i det blå,
hörde böljorna på hafvets svala
marmorgolf, som de trå dans uppå;
såg du rosengårdar, gröna ängar,
hörde bäckars sorl och vindars smek —
då du funnit skaparns gyllne strängar,
lifvets glädje vid hans harpolek.

I hvart bröst, som känsla har och andas,
bor en konst, fast stundom oförstådd;
i det djup, där lifvets färger blandas,
blef hon i den späda själen sådd.
Du fick sångens gåfva med dess gamman.
Fånga deras korta sommardar!
Låt dem blomma, blekna af tillsamman,
och ditt lefnadsmål du funnit har.

Egen glädje låt harmoniskt flyta
med din tonflod in i andras bröst!
Där med åren ljufva känslor tryta,
gif dem åter uti minnets tröst!
Sången innehar all lifvets lycka.
Lär den unge att dess lust förstå,
lär den gamle kasta bort sin krycka
och ännu en gång på rosor gå!"

MJÖLKFLICKAN

Sömnen slöt den sköna gossens öga,
men en sömn, af sälla drömmar rik:
än han tyckte sig uti det höga
och en strålig Fenix vara lik.
Än på rosenskyar han sig sänker
till en jordisk rymd, som slumrar än
och, då morgonsolen på den blänker,
upp till yra nöjen väcker den.

Själ! nu väckes utaf solens strimma
trubaduren, nyss en serafim.
Hyddor, som i sädens gullsjö simma,
hälsar vänligt liten pelegrim.
Festlig dag han ser med löf och kransar,
bygdens ungdom smyckad nätt och fin;
och han töfvar ej till muntra dansar
stämma upp sin glada violin.

Ljudet hörde jag med nyväckt sinne
för det sköna, grät, när det försvann.
Undra ej, att vid ditt ljufva minne
än en tår ner på min cittra rann.
Mången gång, när aftonvinden spelte
mellan vassen vid en lugnad sjö,
trodde jag, att barndomsvännen delte
sina toner från en lycklig ö.

* * *

MJÖLKFLICKAN.

Se solen nu sjunker huld och klar,
sen världen så mildt hon lyst;
från ängar och fält hon afsked tar,
sen blommor och gräs hon kysst.

I lunden hörs en älskandes röst:
"Hvad det är ljuft att lätta sitt bröst
i aftonsolens purpursken,
i skuggornas svalka allen!

Ack, visste man väl, hvad jag har tänkt,
ack, visste man, hvad jag vet!
En gosse jag ren mitt hjärta har skänkt,
o må jag ej ångra det!
Aj, aj, om han ej trogen mig är,
som så vid Gud och himmelen svär
och vid sin sköna, ädla själ!
Ack, nog blir han trogen likväl."

En blomma hon tar från stigens rand:
"Min lilla, ack, bry mig ej!"
Hon spår i dess blad med darrande hand
om önskningens ja eller nej.
I lifvets vår är lyckan din vän:
ett tröstrikt svar får kärleken än
uti din blommas sista blad
och blir då så lycklig och glad.

På roten utaf en skuggig lind
den sköna sig sätter ner,
och Svanros lilla och Blomsterkind
hon mjölkar och ännu fler.
Sen flyr hon hän, af tankar så full,
på åkerns ren, där aftonens gull
blekt skimrar än på axets agn
från solens försvinnande vagn.

Ack, hvad man är säll vid nitton år
med kärleken i sin barm!

VAGGVISA

Väl faller ur ögat mången tår
på rosiga kinden varm,
men fläktas bort af aftonens pust
i lundens skygd, i vandringens lust,
och skymmer icke nästa dag
de eldiga ögons behag.

* * *

VAGGVISA.

Ute blåser sommarvind,
göken gal i högan lind.
Mor hon går på grönan äng,
bäddar barnet blomstersäng,
strör långa rader
utaf ros och blader.

Ängen står så gul och grön,
solen stänker guld i sjön,
bäcken rinner tyst och sval
mellan viden, asp och al.
Bror bygger dammar
åt sin såg och hammar.

Syster sopar stugan ren,
sätter löf i taket sen.
Uppå golfvet skall hon så
liljor och konvaljer små,
rosor så rara:
där skall barnet vara.

Skeppet gungar lätt på våg
med sitt segel, mast och tåg,

gångar sig åt främmand' land
hämtar barnet pärleband,
kjortel af siden,
skor med granna smiden.

Lilla gula gåsen ung,
len liksom en silkespung,
ror med moder sin i säf,
pillar vingen med sin näf.
Vallherden hvilar
vid sitt horn och pilar.

Lindorm solar sig på sten,
som ett sammet hvit och len,
vill i barnets vagga gå,
men det skall han aldrig få:
han skall bli bunden,
uti gröna lunden.

Trollet sitter vid sin vägg,
kammar ut sitt silfverskägg,
sjunger vid den gråa häll:
"Liten kind, kom hit i kväll!
Dig vill jag lofva
under guldås sofva."

Far han jordar om sitt lif
sitt bälte och sin blanka knif,
tar järnsporrar på sin sko,
rider öfver berg och mo,
trollet att förstöra,
som vill barnet röra.

STJÄRNARPS FISKARE

Snart är liten kind en man;
gångarn grå då sadlar han,
tager brynja, svärd och spjut,
och i kamp han rider ut,
spänner sitt bälte,
strider som en hjälte.

För en flicka sjunges sista versen så:

Liten fager jungfru opp
växer fort som rosens knopp;
virkar sen åt ungersven
kappan blå och får igen
fästring och spänne
och guldspann på änne.

* * *

STJÄRNARPS FISKARE.

Det lyser ett bloss både höst och vår,
hvareviga kväll, hvarteviga år,
så blekt uti dimman på svartan sjö
och flämtar på ängsliga strandens snö.

På stranden ståndar ett adeligt slott,
sen folkungatid så gammalt och grått,
med väldiga murar och fönster mång
som dagar på året, den tid så lång.

Och Stjärnarp, så heter det adliga hus,
med gammaldags konst utaf sten och grus
af manliga armar muradt och byggdt,
och står i evärdliga tider tryggt.

Och Roxen, så heter den svallande sjö.
Där finnes ej holme, där finnes ej ö;
tre rinnande vatten hvar timma och stund
där råkas tillsamman och stifta förbund.

I forntiden var det vid gården en man,
och Stjärnarpa fiskare kallades han.
Han rodde i nickande vassen sin båt
båd dagar och nätter, så våt, så våt.

Han lade ut nät och krokar med svek
i vattnet för menlösa fisken i lek,
och gäddan i lönliga snaran han dref
och fångade ålen på silfverref.

Och blef uti borgen på glänsande fat
af svenner framburen den kräsliga mat,
och främmande gäster vid herrskapets bord,
de tala om fiskarn berömliga ord.

Skön fröken hvar natt genom fönstret såg
från högan loft på villande våg,
på underbart sinne och tankar så rik,
och såg på den ensliga facklan i vik.

Så kommer en jungfru med rosendekind
och åker på böljan i nattlig vind,
hon åker i blänkande silfverkorg;
skön fröken hon anar en morgondagssorg.

De mörkgröna hingstar frusta nu svårt
och skaka de guldsmidda remtygen hårdt;
af löddriga manar blir sjöböljan hvit
och dånar och hvälfver båd hit och dit.

STJÄRNARPS FISKARE

Den listiga hafsfrun tyglar sitt spann.
Så smal var hon snörd som en lilja och grann
i skinande gördel som azursten,
och axlarna lyste af elffenben.

Kring ådrigan hals, kring snöhvitan hand
klart blänkte de rader af skönaste band
med dyrbara pärlor, båd röda och blå,
och rika guldringar på fingrarna små.

Och fiskaren var både modig och varm,
han hade ej sofvit på jungfruarm —
Hvarendaste tärna i slottet som fanns,
hon drömde om fiskarn, om krona och krans.

Men ve er, I arma, olyckliga mör!
I famnen af hafsfrun kärasten dör;
när ottan är kommen och hanen gal,
då vaknen I opp till tårar och kval.

Den hafsfrun bortröfvar den fagraste ros:
han ror och han ror, men ej hinner sin kos;
hon hvälfver omkull sin brudgummes båt,
som firar sitt bröllop med rop och med gråt.

Hos bruden han somnar i mörkblåan säng,
och strömkarlen slår på sin festliga sträng;
det vågiga sparlakan sänker sig matt,
och brudfacklan lyser i mörkan natt.

Hon lyser ännu både höst och vår,
hvareviga kväll, hvarteviga år,
så blekt uti dimman på svartan sjö
och flämtar på ensliga strandens snö.

SVANSÅNG.

De hvita fjädrar gråna:
min skönhet förgår med de flyende stunder.
Uppöfver mig himlen ses mörkna och blåna,
och böljan slår med ängslan härunder.
I dufna lunder!
Allt ligger i dvala,
ej vindarna tala,
ej mera de himmelska bröder hugsvala.

Den gamle stormen klagar:
han tjasas ej mer af den åldrade bruden.
Från klippa till klippa han vred henne jagar,
i forna år den kärlige guden.
I sorgeskruken,
förskjuten, hon gråter,
ty kärleken åter
ej nalkas det bröst, som han en gång förlåter.

Med oro slår mitt hjärta,
och allt, hvad jag skönjer omkring mig, förskräcker:
mig döden i ådrorna kyler med smärta.
Nymféa ler och kinden mig räcker;
men åldern släcker
med väldig förmåga
den heliga låga,
som skänker åt ynglingen vällust och plåga.

I fantasiens spegel
jag fordom såg lifvet, oändligt som vågen,
och modig jag spände de snöhvita segel,
där västan sprang och spelte i tågen.

Då lekte hågen
 på främmande stränder,
 de härliga länder,
 där solen sin brinnande fackla upptänder.

Jag minns min sköna moder:
 hon vaggade barnen i skimrande kvällar.
 I djupet sig bildade gyllene stoder
 af månans glans bland speglade fjällar
 och branta hållar.
 Hon lärde de unga
 att kväda och sjunga.
 Då löstes till himmelska toner min tunga.

På underbara ängar
 att pröfva de glänsande vingar jag lärde.
 Bland liljor och rosor på vårliga sängar
 jag tärnan fann, den mig himlen beskärde.
 Och lifvets värde
 mig kärleken tydde;
 hans lagar jag lydde.
 Och tiden i saliga växlingar flydde.

Jag minns de forna svanor:
 tillsamman vi lekte, och aningar ledde
 det glada förbundet på okända banor,
 där ärans mål sig i framtiden tedde.
 — Skilsmässa skedde.
 De lefvande svenner
 jag mera ej känner,
 de likna ej heller de bortgångna vänner.

Vi le i hoppets drömmar
 mot lysande bragder, mot kommande öden,
 då ungdomens kraft uti ådrorna strömmar.

Men snart, men snart komma sorgen och nöden :
snart kommer döden
och löser med handen
de kärliga banden,
och enslingen klagar kring hafven och landen.

Så är jag ensam vorden.
Så hafver jag länge begråtit de döda,
så länge jag älskade hafvet och jorden.
Nu tomt är allt, och lifvet, det snöda,
är idel möda.
Min kraft är försvunnen,
min känsla förbrunnen,
och tråden på lifsnornans slända är spunnen.

Min barndoms glada lekar
omsväfva mig endast som ilande drömmar ;
att samla dem flyktiga minnet mig nekar,
de skiljas åt som flarnen i strömmar.
Kort tiden ömmar
för ungdomens vårar ;
när pannan han fårar,
han kräfver sitt lån uti suckar och tårar.

Farväl, I båda himlar,
det heliga djupet, det heliga höga !
Du tindrande här, som i härlighet vimlar !
Jag sett din ståt, nu jag skönjer den föga :
mörkt är mitt öga.
Nu frid och försoning,
för smärtan förskoning
förklarar min ande sin åldrade boning !

Hvad ser jag? Klara dammar,
och himmelska svanor i vågorna simma.

DEN STORA NATTVARDEN

Den eviga solen uppglöder och flammor,
dess urna töms i strimma vid strimma.
O, helga timma!
Jag icke förskräckes,
ty lifvet ej släckes:
jag somnar i döden, men väckes, men väckes.

Hvad härlighet, hvad fröjder
de heligas jubel min ande bebådar!
Det anade hemlandets blommiga höjder,
af skaparns sken begjutna, jag skådar.
Han mig benådar:
på mäktiga vingar
högt upp jag mig svingar
till Gud, i de eviga sångares ringar.

* * *

DEN STORA NATTVARDEN.

En konung med våld,
så mildrik som båld,
åt arfvingen härligt tillreder
ett gästabud stort,
att hela den ort
skulle spörja den arfvingens heder!
Därvid ock han
så mången man
till festen bjuder och beder.

I borgens vård,
i husbondens gård,
hans tjänare fäkta och fika.
De göra så ren
både marmor och sten,

SAMUEL JOHAN HEDBORN

de feja de käril så rika
af guld och rubin;
och ädlaste vin
däruti de skänka tillika.

De pryda hans hus
med lampor och ljus
och finaste silke och smycken
kring väggar och tak
i kamrar och mak,
att vinna de främmandes tycken.
Allt redo nu var,
sin mantel han bar
af purpur och gyllene stycken.

Sändt hade han vidt,
både hit och dit,
att gäster till bröllopet kalla.
De svarade nej,
de kunde ej —
de gjorde som dårar alla,
att rundt omkring
af världslig ting
de läto sig hellre befalla.

En svarade: "Nej,
jag kan det ej,
jag måste mitt köpgods besöka.
Jag går att se till,
hur bygga jag vill
och afvel och vinning föröka."
Så klena skäl
den jordiska träl
till ursäkt månde försöka.

En annan så :
"Jag gitter ej gå,
jag fem par oxar vill pröfva.
Att gods och gård
ge häfd och vård
jag månde ej längre förtöfva.
Ty säg, min vän,
din herre igen
min skälige ursäkt med höfva."

Den tredje också :
"Jag kan ej förmå
till konungens fest mig begifva :
min hustru är skön
och stark hennes bön,
jag måste hos henne förblifva.
Ty kärlek och tro
hos henne i ro
jag vill både hafva och gifva."

De kommo igen,
de sändebudsmän,
att ärendets utgång berätta.
Och konungen, vred,
gick upp och ned,
och aldrig förlåter han detta.
Han sade de ord :
"Ej mer till mitt bord
de fåvitske männer sig sätta."

Till tjänarnas hop
snart hördes hans rop :
"Går ut på gator och gränder.

Till högtiden min
de arma här in
och halta och blinda mig sänder!
Förrn fylld är min sal
af gästers tal
till nattvard, jag åter ej vänder.”

Då gjorde de så;
och stora och små
af arma och krymplingar lände
till konungens sal.
Men än var det tal
ej fullt — ty han åter utsände:
”Från väg och från stig
I kallen till mig,”
så konungen bjöd, och det hände.

I konungens hus
nu brinna de ljus
i röda guldkronor så klara.
Vid fröjdande ord
enhvar vid hans bord
får smaka de rätter så rara.
I skinande sal
den gyllne pokal
går kring bland den gladliga skara.

Så sänder ock Gud
så ofta oss bud
och vill i sin nåd sig förbarma.
Vi sträfva emot
med hand och med fot,
med världen vi fika och larma.

TRETTONDEDAGSPSALM

Vårt syndiga kött
gör själen så trött.
Hur vill det väl gå med oss arma?

O, människobarn,
förakta det flarn,
som hjärtat besviker och dårar!
Det rödaste gull
är idelig mull
och samlas med möda och tårar,
och världens lust
är idelig pust
och vägen till nåden försvårar.

Snart kvällen är på:
i mörkret det blå
de kyliga vindarna hvina,
och världen har stängt
förrn du hafver tänkt;
du slipper ej in till de dina.
Med ånger och ve
du fjärran får se
i himlen de saliga skina.

* * *

TRETTONDEDAGSPSALM.

Nu segrar alla trognas hopp,
vid änglars lofsång rinner opp
en salig morgonstjärna.
Hon stannar öfver Herrans hus,
och folken skola i dess ljus
församla sig så gärna.

Stort ljus,
klart ljus
nedergjutes,
natten slutes,
dagen börjas,
att kring hela världen spörjas.

I nåd och sanning bland oss bor
den dolda Guden, mild och stor,
en frälsare för alle.

Vi skåde nu hans härlighet
som ende sonens härlighet
och till hans fötter falle.

Haf tröst,
mitt bröst!
Gläds, att ordet
kött är vordet,
Gud förklarad
och hans kärlek uppenbarad!

O gläds, min själ! och sjung hans pris,
som öppnat dig det paradiset,
hvars port din synd tillslutit.

O gläds, att Gud förbarmar sig
och huld förnya vill med dig
förbundet, som var brutit!

Ära
vare
Gud i höjden!
Friden, fröjden,
helig vilje
sig från jorden aldrig skilje!

PER ELGSTRÖM

1781—1810

DIKTER.

UR "AFRODITES FÖDELSEDAG".

Från fästet log ännu, likt bleka facklan,
som släcks i dagens glans, den blyga månen.
Än då och då, i mån som östern randas,
en stjärna sjunker i det blåa djupet.

Ur dagens källa, där den nyfödd svallar
och hafvets bryn i kretsadt sken förvandlas,
steg Cypris fram; och ur dess hår, som faller
ikring dess hvita skuldror, likt en skymning,
som flödar ner på vinterklädda hällar,
det spridda ljuset droppar ner och suges
af fina hullet, som likt marmorn blänker.
Men dessa strimmor, som på kinden rinna,
i skuggdrag lägga sig; och solens flamma
som tunna sminket gjutes kring det hela.
Den ljumma vågen smeker Cypris' former
och delar kring en mild och retlig värma,
och hon betraktar sig och blygs och rodnar
och känner sig försmält af namnlöst vemod,
som slumrar på dess mun och ler i drömmen.

Den frid, som världen skänks, i kör besjunga
tartarn och elysén och himlens gudar.
Nu Zeus ur bojan, själförnöjd, befriar
Prometeus, den hans afund fordom fjättrat,
men nu, försont, hans verk förtjust beundrar —
Och då på Cypris' anlet' svärmeriet,

som ej förstår, men gissa vill sin önskan,
han måladt ser, väcks åter snillets lifskraft,
som sprids i stenen, hvarur Cypris bildas.

Det bistra lejon med sitt gap, som lågar,
ett menlöst, villadt lamm ej mer förskräcker.
Förbi den hjord, som väntar, smeksam vandrar
den grymme tigern, van vid rån och plundring.
Med slutna klor den härjningslystne örnen
den rädda dufvan möter och förskonar.
Tyrannen lekte med en tecknad dödsdom;
men af sin makas förbön han bevekes
och lär medlidsamheten vid dess hjärta.
Där öfver askan af en vissnad gunstling,
att tröstas, grät en öfvergifven moder;
men sakna'n, som blott lider och ej klagar,
ej motstås af en far — och de försonas.
Och där ur stoftet, som de fukta, växer
den stumma sorgens sinnebild, cypressen.

Dit, där Cytere framträdt, flöt en irrig,
en än ej trampad ö, och det var Cypern.
Beträdd af Afrodite, hyacinter
i spåren framgå; och den vridna kransen
inflätar hon i sina dufna lockar.
De tre kariter med den rika gördel
beklåda himlens skönhet, som blir mänsklig
och, för att ses, förmildrar sina strålar.
En julle, flykting från Arkadien, förde
en svärmisk yngling, stödd mot den förtrogna,
förföljda för den kärlek, som de svurit.
Där, slingrad kring hans barm, hon tyda syntes
hans tysta fruktan och med heta läppar
den sucken hämta, som, likt Etnas ånga,

UR »SIGVART ELLER KÄRLEKENS SVÄRMERI»

---

ur brända grundet trängd, bröt ur hans inre.
De nalkas Cyperns dunkla cederlundar;
en hydda bygges upp, och deras lycka
och tac^l-samhet var Cypris' första högtid.

---

* * *

UR "SIGVART ELLER KÄRLEKENS SVÄRMERI".

Till guldstof töcknen smälte, och ur hafvet,
likt bruden ur sin rosenbädd, steg solen.
I hvitnadt sken försvinner morgonstjärnan,
likt templets lampa, som med dagen mattas;
lif återgjutes i naturens ådror
och strömmar fram i cirkelförda hvirflar. —
Och, nyss ur sömnen väckt, med nytänd andakt
vår jord mot skaparn blickar upp, bestrålad.
Af lärkans soloröst bryts helga tystna'n,
och ett adagio stäms af näktergalen.

---

* * *

MINNET.

(HYMN.)

Du, som mot mig med yppigt spel af färger,
ett återsken af mina första dikter,
än sväfvar fram och bär mig fridens hälsning
från forna stunder, som likt skilda vänner
från hafvets slutning än förtroligt vinka
ett afsked åt den lämnade på stranden —
du, som ur öknen af den värld, där lifvet
blott mäts af druckna eller tömda sinnen,

med vingad flykt mig bortför till de ställen,
där jag som barn i gräsets vågor simmat
och badat har mitt bröst i dagens strålar —
du, som i glesnadt dunkel uppenbarar
mitt forna paradiset, den stilla hyddan,
där himlens gäst, i stoftets klädnad buren,
blef jordens främling och för första gången
sin saknad nämnde med en suck, ej själfkänd,
lik flodens stilla höjning före stormen —
du, som till skuggans skygd mig sakta följer
och, när jag svärmar i min framtids rymder,
som sparsamt klarna, randar dem med dagern
af mina ungdomsdrömmar, som mig nalkas —
o, låt ur tidens ström mig återspegla
det fornas herdevärld, som öfversvämmats,
och af dess prakt en sjunken blomma rädda!
Ur grundet skimra fram de dränkta fälten,
och mörkrets svall förglesnar till en skymning,
där, likt en fjäril, som af vinden drifvits
till arma nejder och med lugnet hemflytt,
bland kända föremål min ande irrar.
Där i ett afstånd från min vagga, gungad
och kransad af min mor, hvars sång med andakt
bad kring mitt läger himlens änglar vaka,
du står och, likt en moder, ber mig närmas
och tecknar huldt min tankes första morgon
och lifvar upp min känslas första flämtning.
Säg mig, o, säg, hur milda feer spridde
kring barnets hjässa moln af eterångor,
där, lekande, min själf förgätna ande
i strödda blixtar såg det forna ljuset
och log uppå min mun, som sakta kysstes
af hvita, vingbeprydda himmelsbröder!
O, väck ur själens djup min oskulds löjen,

DEN UNGA KÄRLEKEN

---

och, likt försvunna solens glans på böljan,
låt på min kind, på mina läppar dröja
till de förtrognas tröst en skämtets strimma,
en blygsam skymt af en förlorad glädje,
som tänds, ack, blott då mig ett *nu* begränsar!

Hell dig, du dyra pant från fosterbygden,
o *minne*, själens längtan till sitt ursprung
och aftonen af mannahjärtats sommar!
Du sångens sanne gud, när än jag klagar,
ljug flydda dagars lugn i hjärtat åter
och led min vandel på den branta stigen,
som valdes af min ungdoms djärfva tjusning!
Och när jag samlas skall till mina fäder,
sprid kring min graf din ljusa aftonrodnad!
Och när i stilla dalen rosen slumrat
och vaknar till en bättre morgon, stanna
bredvid min sida, tolk af viljans renhet,
och låt ett doft utaf din mantel bilda
en gloria kring min azurskära panna!

* * *

DEN UNGA KÄRLEKEN.

(TILL LAURA.)

När ur stoftet en värld väcktes af livvets gud,
med sitt böljande ljus stänkte han kvinnans kind,
och dess blygsamma rodnad
blef hans mildaste återglans.

När mig skönheten syns, möter i jordiskt sken
hennes *eviga* bild, skaparens fosterbarn,
ljuft jag sväfvar som ängeln,
då han gudomens anlet' ser.

Ack, af ömhet en vink, skickad i löjets smil,
är en ilande blix, som mig försmälta kan,
och när darrande handen
rör mig, spritter den tryckta nerv.

Och en stråle sig stjal fram i min dunkla blick.
Febern glödgar mig upp; gjuten i blodets krets,
sprids från hjärtat en yrsel,
och af längtningen kväfs min röst.

När den dyrkade mig pressar emot sin famn,
med en leende tår lutar sitt hufvud ner
och, förvirrad och konstlös,
sakta stammar: "Jag älskar dig" —

Saligt drucken, jag då höjes i lågor, glömsk
af den jord, som i moln dansar förbi min syn,
och hvar, brännande pulsslag
möts af hennes och smälts i det.

O, jag minnes den stund, rik af en aningsfull
önsknings yppiga frukt, när du, min Laura, rädd,
vid min mun med en hviskning
sporde: "Säg, har du Laura glömt?"

Det var afton, och från mörknande flodens rand
log en simmande sol mot oss med afskedsblick.
Genomskinliga slöjan
dross af skymningen kring natur'n.

Vattnets blänkande slätt plöjdes af vindens fart;
skuggans löften oss mildt bjödo till lundens höjd,
och ur himmelens öknar
stjärnan tindrade stilla fram.

På mitt anlete göts hoppets förklaringsglans,
dagens likt, som ikring lugnade böljan strös.

Tåren mængdes, likt droppen
i två rosor, som närma sig.

Varm och lik en kerubs saliga andedräkt,
ren, lik den, som utur himmelens liljor föds,
vällde kring oss en eter,
lefnadsluften af gudars fröjd.

Ditt förrådiska flor höjde sig, spegeln likt
af den blånande sjö, häfven af grundets svall,
och jag drack, men var törstig,
vid din barm af dess himlæfläkt.

Jag var brännpunkt, och du, Laura, var strålens eld;
men till enhet af dem bägge förbyttes vi . . .
Så du tändes och tände;
bruten, flamman jag återgaf. —

Är den mäktiga drift, hvilken oss enar så,
ej den bildande kraft, som i det helas allt
strömmar fram och till källan,
renad, åter tillbaka går?

Sällhet, gissningens lif — ja, du förkunnar dig,
när vår varelse blir liksom en tanke blott
och vår kropp en beslöjning,
lätt berörd af sin andes makt.

Vid de läppar, där nu känslornas hvirfvel möts,
i en dröjande kyss själarna hälsa sig;
och minuten betalar
vinteråren af långa kval.

Om i kaos en värld fölle tillbaka ner,
från en rullande sfär sänktes dess återljud —
till de lyckligas öron
blott en susning då bröte sig.

Skygg, du kedjar mig fast, Laura, med flätad famn.
"Du kan segra, men var skonsam," du stapplar fram,
"och ej bjud mig att rodna,
när ditt namn jag erinrar mig!"

Hvad, min Laura mig ber, lätt mot min skuldra böjd?
Hvad, hon djärfs ej se upp, rädd för mitt ögas bön?
När mitt anlete suger
Lauras gråt, kan jag tveka då?

Nej, blott helgande röjs kärlekens första fläkt,
och ur ynglingens bröst, likt ur en sluten knopp,
framgår sanningens blomma —
dygden — tecknet af himmelsk börd.

Ljufva minnen af min flyende ungdoms vår,
ack, med färgernas prakt klarnen bekymrens natt!
Stån, likt skyddande änglar,
kring min bädd, när jag slumrar in!

* * *

KYRKOGÅRDEN.

Slumra, jord, med saktad andedräkt!
Jag vill ensam vaka med min smärta.
Och kanske, när jag mot mulln är sträckt,
Laura väcks vid stormen af mitt hjärta.

Kanske hon i sömnen ser min bild,
hör min röst, som darrar obesvarad,
minns mitt namn och, leende och mild,
hvilat åter vid min barm, förklarad.

Nej, hon står vid aftonrodnans port,
lik en irrande seraf, som svärmar;
och det goda, som hon tänkt och gjort,
sig i spridda strålar sakta närmar.
Ur den bädd, där Laura gömdes, väcks
en förgätmigej af Lauras blickar,
dem i purpurn, hvaraf kullen täcks,
hon, att lugna mig, förgäfves skickar.

Skumt är allt, och månen sig allt mer,
likt ett hopp, som dör, i molnen sänker —
matt igenom rymdens öken ler,
likt den tröst inbillningen oss skänker.
På den hällen, där jag lutat mig,
strömmar än den bleka, kyska dagen,
som i mörkrets skuggor blandar sig
och af härjarn blottar anletsdragen.

I den stillhet, där jag ser hans spår,
sväfvat kring mig likt försvunna vänner
flydda timmar af min ålders vår,
dem jag saknat har och återkänner.
Ack, hvar strimma jag i töcknen ser
är min Lauras hår, som rörs af vinden,
och det gyllne ljus, som flödat ner,
är ett mattadt skimmer, spridt från kinden.

Ungdomsbröder, gån ur jordens famn,
fästen kring mitt hufvud edra kransar!

Snart af er blott nämnas skall mitt namn
och jag flätas in i edra dansar.
Då med helig andakt vill bland er
jag en drucken hymn till natten höja,
och af stjärnorna, som lyssnat ner,
på vårt grus en silfverglans skall dröja.

För att mångfald åt sin allkraft ge,
leker med sitt fosterbarn naturen.
Men i Lauras kalla stoft kanske
skapas än en själ, för himlen buren,
som med Lauras lånta ansiktsdrag
vandrar här, en främling från det höga,
och mot himlens rosor, dem en dag
hon skall trampa, ser med sorgset öga.

Om den åldrade, som skådar än
på det forna paradiset åter,
skönja får en huld, en kvinnlig vän,
som hans Laura liknar och begråter,
skall han tro, att från de sällas sfär,
från sin fristad, ack, den sköna, lugna,
rörd hans Laura åter stigit ner
att hans nakna, tomma lefnad hugna.

Till sitt forna hem vår ande går
och i lifvets ocean, som svallar,
badas och sin förra klarhet når
och sin barndoms oskuld återkallar.
Så en flykting från sitt fosterland
i ett afstånd, dunkelt sedt och måladt,
då han åter nalkas till dess strand,
minns dess prakt och ser det mer bestråladt.

På den vård, som smickrets inskrift bär,
 regnets droppe faller ner och klarnar.
 Det är grafvens gäst, som flyktar där,
 och dess fläkt, som flyr, hans suck, som varnar.
 Likt mångfärgade gestalter, här
 samla sig hans forna vandels minnen.
 Mot hans sköt' en ängel sluten är;
 men förgäfves ropar han: "Försvinnen!"

Skönt, likt en elysisk morgondröm,
 som, af skaparn tänd, keruben andas —
 speglas här på tankens eterström
 återskenet af en värld, som randas.
 Psyke, fjärilsvingad, lyfter sig
 ur den slöja, där hon än skall gömmas,
 och, i lågor upplöst, flyr till dig,
 världars far, och hör sin lefnad dömas.

Du är god. Men låt ur himlens kör,
 där min Lauras lofsång först dig hälsar,
 Laura framgå, som min vandel hör,
 och dess förbön mig kanhända frälsar.
 Laura knäböjs och med tystnad gråt
 höljer domarns hand och nederdignar,
 stammar fram ett fruktande: "Förlåt!"
 sluts till mig, och fadern oss välsignar.

Laura, vid din grift jag somnar in,
 likt ett barn på blomster; och du nalkas,
 jordiskt sann, och hviskar: "Jag är din!"
 och berör mitt anlete, som svalkas.
 I den dräkt, de rodnande behag,
 dem jag kysst, då först jag såg min lycka,
 kommer du, likt en försvunnen dag,
 som i mina armar jag får trycka.

Sällhet, som jag sökt, är du en dikt,
eller är du af bekymmer valet?
Hvad vårt mål? Att offras för vår plikt.
Nöjet — hvad? Ack, blott en paus af kvalet.
Dock, af jordisk fröjd jag nog har sett,
om, när dödens skymning sänks och tjocknar,
Laura torkar bort min pannas svett
och dess blick besvarar den, som slocknar.

Må, när jag, ur kroppens boja löst,
blott belönas af den goda viljan,
där ur askan af mitt släckta bröst,
känslans brunna tempel, födas liljan!
Stänkt med sakna'ns tårar, dem hon än,
när jag glömts, uti sin kalk förvarar,
hon, när Eos framgår, öppnar den
och de ädlas hågkomst mig förklarar.

När emot det nya Eden jag
sväfvar upp på späda kerubsvingar
och af salighet vid hjärtats slag
hvarje sträng likt eolsharpan klingar,
en melodisk klang skall hälsa mig
från min Lauras, hvilket häfs och glöder,
och ur skyn en korsång närma sig,
stämd af snart omslutna ungdomsbröder.

ARVID AUGUST AFZELIUS

1785—1871

UR DIKTER.

NÄCKENS POLSKA.

Djupt i hafvet på demantehällen
Näcken hvilar i grönan sal.
Nattens tärnor spanna mörka pällen
öfver skog, öfver berg och dal.
Kvällen härlig står i svartan högtidsskrud,
när och fjärran ej en susning, intet ljud
stör det lugn öfver nejden rår,
när hafvets kung ur gyllne borgen går.

Ägirs döttrar honom sakteliga
gunga fram på den klara sjö.
Harpans ljud, de gå så sorgeliga,
söka fjärran en våg att dö.
Fast hans öga står åt dunkla himmelen,
ingen stjärna bådard nattens drottning än.
Freja smyckar sitt gyllne hår,
och Näcken så sin sorg på harpan slår :

”O, hvar dväljs du, klaraste bland stjärnor
i den blånande skymnings stund?
Du, som fordom, en af jordens tärnor,
var min brud uti hafvets grund
och när hjärtat brann vid mina ömma slag,
smög så skön och blyg de tjusande behag

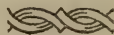

mot min barm i den svala flod,
och gyllne harpan stum på vågen stod.

Men dig Oden böd högt öfver jorden
evigt stråla från Gimles famn.
Med sin harpa sångarn enslig vorden,
kvar blott äger din bild, ditt namn.
Men en dag, när Midgårdsormen reser sig,
gudar väpnas, allt förlossas — då hos dig
skall jag åter på vågor blå
för nya världar gyllne harpan slå.”

Så den sorgsne; men vid himlaranden
Freja huldt genom natten ler.
Evigt, på den guldbeströdda stranden
sina tårar hon glänsa ser.
Och sin vän på hafvet hälsar hon så mild;
vågen speglar, darrande, den huldans bild,
Näcken höres på böljan blå
så gladelig sin gyllne harpa slå.

Nattens tärnor, klara stjänor alla,
gå till dans i den stilla kväll,
när de skära silfvertoner skalla
öfver stranden, från häll till häll.
Men när blodig dagens drott i östern står,
bleknande och rädd den blida stjärnan går;
sorgligt afsked hon blickar ner,
och gyllne harpan klingar icke mer.

EUFROSYNE

(JULIA NYBERG)

1785—1854

DIKTER.

JAG FLYR TILL DIG.

Jag flyr till dig, då molnet stilla seglar
till västerns rymd, där hjärtats aning bor;
jag flyr till dig, då aftonstjärnan speglar
sin ljufva blick i hafvets silfverflor.

Jag flyr till dig, då harmonien strömmar
på känslans vågor till mitt tjusta bröst;
jag flyr till dig i fantasiens drömmar
och hör ännu ett genljud af din röst.

Jag flyr till dig, då smickrets joller tvingar
att lyssna till det tomma gycklets flärd;
jag flyr till dig, och trohetsbandet slingar
från *mitt* sig hemligt kring *ditt* hjärtas värld.

Jag flyr till dig, då timman sakta skrider,
af plågan fjättrad i sin mulna gång;
hvar hjärtats suck, när sorgens dag förlider,
dig når bevingad i min lutas sång.

Jag flyr till dig, då ögat stilla slutes
och dagen för min blick sin fackla släckt;
hvad minnet skänkt, i diktens färger gjutes,
och din, blott din är drömmens rosendräkt.

* * *

JUNGFRÜN I DET GRÖNA.

När aftonstrålen faller
på Floras rosenhy,
kring mina fönstergaller
jag ser en fjäril fly.
"Du lilla sammetsblomma,"
jag hviskar rädd och lyss,
"ack, om du ville komma
med nöjets första kyss!"

Men förrn den ystra sprätten
har valt sitt föremål,
jag blyg vid toaletten
mig ser i daggens skål.
Hvad löjen kring mig leka,
i spegelns skära glas!
Hvad milda vindar smeka
min fina blomstergas!

Se, hvar min brudgum svingar,
så glänsande och grann!
Ack se, hvad gyllne ringar —
Till vigsel kommer han!
I skygd af gröna lansar
jag står så skälmsk på lur
och tänker: Fågeln dansar
snart i min jungfrubur.

Han nalkas. Hjärtat bäfvar ...
Jag fönstret sluta bör ...
Men — om jag husrum jäfvar,
den späda sylfen dör? —

Så, tvekande, jag dröjer,
tills i min famn han far;
och kyss på kyss nu röjer
hvad tacksamhet han har.

En lysmask i det gröna
ren bröllopsfacklan tändt,
och många blommor sköna
till vittnen Flora sändt.
Beställsamt klockarn springer,
herr Västan, liten skalk,
och till vår högtid ringer
med blåa klockans kalk.

Prästkragar kring oss vicka
med sina strukna fräs,
och för sin ämbetsbricka
de fordra litet fjäs.
Den blyga nattviolen
vill vara anonym,
men strör kring kullerstolen
den finaste parfym.

En päll så skön man finner
visst ej i Hindostan,
som den naturen spinner
högt öfver hjässan grann.
Dock kronans myrt begjutes
med sakta pärleregn,
och jungfruns lycka slutes
i höga makters hägn.

Tulpanerna så raka,
brudriddarna, i rad

stå i gevär och vaka,
som på en stor-parad;
narcissen, blek om kinden,
de tappas officer,
står smal och böjd för vinden
och nåd af Astrild ber.

Vid aftonrodnans skimmer
fylls klara nektarbåln.
Man glädjesorl förnimmer
kring vida bröllopgåln.
Små systrarna, de nicka
med vänlig bifallsmin;
och Flora själf ses dricka
min skål af daggens vin.

Ett pryddigt brudtal håller
en trast i närmsta al;
af tusen rösters joller
genijuder lundens sal.
Rågskäran på sin giga
där knarrar i en vik;
där syrsan, liten piga,
hörs drilla sin musik.

Och dansande nu surrar
en myggsvärm, yr och glad,
och ner i gräset hurrar
en humla kring hvart blad.
Ack, hvad mitt hjärta spritter
vid glädjens symfoni!
Allt vimlar som ett glitter,
allt hviskar: "Lycklig bli!"

Men dunkla slöjan höljer
nu skog och haf och strand,
då jag min brudgum följer
till Amors gömda land.
Hvad sälla drömmars skara!
Hur ljuf min framtid ler!
Dock — ho kan väl förklara,
hvad endast natten ser? —

Snart syns Aurora glänta
på österns gyllne port,
och Febi fålar vänta
att föra guden fort.
En fläkt då, flydd ur fällen
af purpurmanteln, rör
vid kavaljersparollen
och den i luften strör.

Knappt ser min älskling detta,
förrn otacksam han flyr
på blomstervingar lätta
till nya äfventyr.
Den glömda bruden gråter
i lilla hufvan än
och suckar: "Aldrig åter
fås *denna* natt igen."

* * *

FRUKTMÅNGLERSKAN MED TAPPERHETSMEDALJ.

Drufvans flod och Bellmans toner
jämna alla plågors strid.
Se! Madammen med citroner
kommer just i grefvens tid.

Kors bevars, hur gumman prålar
och en skrynklig sköldmö målar!
Har hon pantat eller länt
den där tapperhetsmedaljen? —
"Nej, den har jag i bataljen
ärligt vid Svensksund förtjänt." —

Sällsam amason! Berätta
oss sin hjältedat! — "Jo, jo,
ibland är nog minns jag detta:
sjuttonhundranittio.
Då, när ryssen tänkte fånga
skärgårdsflottan, fingo många
svenska gossar lukta krut.
Nyss jag blifvit gift den tiden;
men, förrn smekmån' var förliden,
drog min Flink i örlog ut.

Var just ingen fågelskrämma
den där tiden — ensam satt
jag i torpet, måste hämma
saknaden båd' dag och natt.
Städs jag hörde kulor smälla,
suckande: Nu lär det gälla
stackars Flink! Artillerist,
ständigt, vid kommandotonen,
han servera' vid kanonen,
tände an båd' först och sist.

Hej, kurage! jag var en snärta
utan barn och utan sorg,
hade kinder, likså hjärta,
som borsdorfern i min korg.
Flink, han var min enda tanka

och jag drömde: På en planka
 du och jag! Må vågens brant
 hellre mig i djupet draga,
 än i stugan ensam klaga! —
 Följde tross och proviant.

Förlig vind i seglen spelte;
 snart Svensksund jag skåda fick.
 Ondt och godt jag gärna delte
 med min Flink, hur ödet gick.
 Honom glad ombord jag följde,
 under relingen mig döljde —
 Men — i striden hetast, då
 snart hans blod, hans hjärna stänkte
 på mitt bröst — Kryp fram, jag tänkte
 tag musköten och gå på!

Tåren fick ej tid att falla,
 äntringen var börjad ren:
 bomber fräste, kulor knalla',
 bajonetten purprad sken
 i min hand, af ryssblod tvagen.
 Flink blef hämnad. Slug, den dagen
 Cronstedt gick ur fällan ut.
 Stora Mogol måst' förlora
 femti skepp, med små och stora,
 tre därtill, så var det slut.

I rapporten när med ära
 ock mitt namn till kungen hann,
 fick jag segerns tecken bära
 i blått band, liksom en ann'.
 Trumf i högsta färgen sedan
 ofta växlat har — men redan

har jag sjungit ut och går.
Korgen på den gamla armen
är ej lätt i sommarvarmen.” —
På medaljen föll en tår.

* * *

TIGGARGOSSEN.

Ensam och förglömd jag ilar
öfver hedens dunkla stig,
vid hvar sten och buske hvilat
skuggan, gömd att skrämman mig —
Gud, som hafver barnen kär,
se till den, som liten är!

Mamma slumrar ner i mullen,
hör ej gossens klagan mer.
Hyddan öde står på kullen,
kulna vindar hvina där,
och i vinternatten lång
ljuder ufvens klagosång.

Fordom, fordom ljöd därinne
aftonpsalm vid spishällns brand,
då för barnets glada sinne
sörjde flitig modershand.
Ingen spinner och mig ger
nya helgdagskläder mer.

Ingen suckar, då jag gråter,
ingen glädes, när jag ler;
då jag går, att komma åter
ingen hjärtlig röst mig ber —

GOSSARNAS KÄRLEK

Ack, så ensam under skyn
går en tomte blott i byn.

Skynda, ila! Snart du hinner
någon vänligt öppnad dörr;
fast ej lågan mera brinner
i den hydda, där du förr
bad och somnade hvar kväll
på din moders arm så säll!

Månan, svept i mörka skyar,
är mitt hulda vandringsljus.
Blyg jag nalkas gård och byar,
fönstren glindra i hvart hus.
Barnen dansa gladt omkring
dukadt bord i syskonring.

Ack, låt opp för lilla gossen!
Himlen är af mörker skymd,
där mitt tak med stjärneblossen
höjs i nattens kalla rymd...
Låt mig slumra få i kväll
på din hårda spiselhäll!

* * *

GOSSARNAS KÄRLEK.

Melodi: "Jag hälsar dig, fredliga flagga."

Med gossarnas kärlek i hågen,
o tänk dig den dansande vågen,
som kysser hvar blomma vid strand;
men ingen i spegeln vill fästa,
den sista är alltid den bästa,
vid morgonens glittrande rand.

Med gossarnas kärlek i hågen,
o tänk dig en fisk uti vågen,
som leker i vårens minut;
om finaste nät du än binder,
han sprittande flyr utan hinder
till stimmet i böljorna ut.

Med gossarnas kärlek i hågen,
dagsländan i dans uppå vågen
från morgon till kvällen du ser;
i nöjets förtrollande ringar
hon speglar de glänsande vingar
en dag — och hon är icke mer!

Med gossarnas kärlek i hågen,
o tänk dig en hägring på vågen,
som målar sitt luftiga slott.
Snart ser du den vacklande grunden
och öfrigt af paradislunden
de formlösa dimmorna blott.

Med gossarnas kärlek i hågen,
friseglaren tänk dig på vågen,
vid brusande böljornas gång,
där blindskären äro så många.
Men säg, hvem kan flyktingen fånga,
så van vid sirenernas sång?

Jo, vänta! när sansad i hågen,
med hymen till lots uppå vågen,
han söker i lugnaste hamn,
mot stormarna väl assurerad,
aftacklad och litet passerad,
o flicka, din vårdande famn!

INNEHÅLL.

Svensk romantik. I.

Inledning af *Fredrik Vetterlund* . . . . . I—XXVIII

Per Daniel Amadeus Atterbom:

Ur sagospelet »Lycksalighetens ö»:
Till den hädangångna 4
Förra afdelningen 6
Senare afdelningen 86

Ur sagospelet »Fågel Blå» 183

Ur »Blommorna»:

Tillägnet 199
Gullvifvan 201
Rosen 202
Liljan 204
Vallmon 207
Liljekonvaljen 209
Blåklockan 210
Syrenen 212
Näckliljan 214

Andra Lyriska Dikter:

Erotikon 217
Eolsharpan 222
Apelgården 225
Djupa-Fors 226
Till Dalin 227

Dikter som hänföra sig till Atterboms lif och historia:

Ur Minnesrunor 231
Ur »Den nya vitterheten» 241
Till fäderneslandet 245
Fridsrop 247
Godt sällskap 250
Eremitens tackoffer 251
Hälsning till svenska allmänheten 254

INNEHÅLL

Prosa:

Ur en recension af Iduna	258
Ur teckningen af fru Nordenflycht	264
» » » Kellgren	267
Till Frans Mikael Franzén	274

Samuel Johan Hedborn:

Ur en själfbiografi	279
-------------------------------	-----

Dikter:

Tillägnan	284
Födelseorten	285
Spelar-Jon	287
Mjölkflickan	289
Vaggvisa	291
Stjärnarps Fiskare	293
Svansång	296
Den stora Nattvarden	299
Trettondedagspsalm	303

Per Elgström:

Dikter:

Ur »Afrodites födelsedag»	307
Ur »Sigvart eller kärlekens svärmeri»	309
Minnet	309
Den unga kärleken	311
Kyrkogården	314

Arvid August Afzelius:

Ur Dikter:

Näckens polska	321
--------------------------	-----

Eufrosyne (Julia Nyberg):

Dikter:

Jag flyr till dig	325
Jungfrun i det gröna	326
Fruktmånglerskan med tapperhetsmedalj	329
Tiggargossen	332
Gossarnas kärlek	333

L5wed.
S9687

89092

Author

Title Sveriges national-litteratur, 1500-1900.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

